

İÇİNDEKİLER

Yazarın Önsözü	7
Evdeki Çocukluk Günlerim	9
Çocukluk Çağımın Sonu	32
Manastırın Kapısında	45
Mürit Yaşamı	53
Manastırda Yaşam	68
Üçüncü Göz'ün Açılması	82
Potala	93
Yabani Gül Bahçesinde	100
Tibet'te İnançlar	116
Trappa	126
Bitkiler ve Uçurtmalar	145
Eve İlk Ziyaret	154
Üçüncü Göz'ün Kullanılması	178
Bilinmeyen Kuzey ve Yetiler	186
Lamahk	200
Son Evre	212
Hoşçakal Tibet	231
	238

Yazarın Önsözü

Tibetli'yim. Şu garip Batı dünyasını görebilmiş birkaç Tibetli'den biriyim. İngiliz dilinde resmi eğitim görmediğim için bu kitabın anlatım biçimi ve grameri hiç de gönlümce olmadı. Benim İngilizce okulum, bu lisanı İngiliz ve Amerikalı kadın esirlerden en iyi şekilde öğrenmeye çalıştığım bir Japon esir kampı idi. İngilizce yazmayı ise deneyim yoluyla ve yanlışlar yaparak öğrendim.

Çok sevdiğim ülkem, önceden de beklendiği gibi Çinli-ler'in işgali altında şimdi. Bu nedenle hem kendimin, hem de arkadaşlarımın gerçek isimlerini gizledim. Kimliğim ortaya çıkarsa, Çinliler aleyhine pek çok şey yaptığımız için, Çinli-ler'in baskısı altında bulunan arkadaşlarımın çok ıstırap çe-keceklerini biliyorum. Çinlilerin ve Japonlar'ın elinde bulun-duğum süre içinde başıma gelenlerden, eziyet ve işkencenin insana neler yaptırabileceğini de çok iyi biliyorum. Ancak bu kitap bunları anlatmak için değil, çok uzun bir süreden beri-yanlış anlaşılmiş ve yanlış tanıtılmış barışsever bir ülkeyi tüm gerçekleriyle anlatmak, tanıtmak için yazıldı.

Anlattıklarımın bir kısmı başkalarına olduğu gibi size de inanılmaz gelebilir. Elbette ki bu sizin görüşünüze kalmış bir şey, fakat Tibet'in dünyanın diğer bölgelerinde hemen he-men hiç tanınmayan bir ülke olduğunu da unutmamak ge-rek. Bir zamanlar, insanların bir yerlerde deniz kaplumbağ-a-larının sırtına binip dolaştıklarını anlatan bir yazar da hor görülmüştü. Tıpkı ülkemin yüksek dağlarında canlı balık fo-sillerini görüp de anlatanlar gibi. Bununla birlikte, canlı ba-lık fosilleri yakın bir geçmişte bulunmuş ve bunlardan örnek-

ler alınarak, üzerinde çalışılmak üzere, uçakla Amerika'ya götürülmüştür. Evet, bu olaya tanık olan kimselere de inanılmamıstı ilk önceleri, ama sonunda doğru söyledikleri, iddialarında haklı oldukları kanıtlandı. Bir gün gelecek benim doğruluğum da kanıtlanacak.

T. Lobsang Rampa

Bu kitap Tahta Koyun Yılında yazılmıştır.

1

EVDEKİ COCUKLUK GÜNLERİM

"Oh ne âlâ! Dört yaşındasın ve hâlâ at üzerinde durmayı beceremiyorsun. Sen adam olamayacaksın bu gidişle. Soy-lu baban ne der sonra bu işe?" Yaşlı Tzu böyle söyleyerek midillinin arkasına sert bir şamar indirdi ve havalanan tozların içine tükürdü.

Potala'nın gümüş damları, altın kubbeleri güneş ışığında parıldadılar. Az ötedeki Yılan Tapınağı Gölü'nün durgun mavi suları bir su kuşunun geçip gittiğini anlatırcasına ufak ufak dalgalanıyordu. Lhasa'dan henüz yola koyulmuş, taş patika boyunca ağır ağır ilerleyen sığırlarını dürtükleyen tüccarların haykırışları geliyordu epey uzaktan. Daha yakınlarda bir yerden de, kalabalıktan uzakta, kırlarda çalışan müzisyen rahiplerin o koca davullarından insanın göğsünü sarsarcasma çıkan "bummm, bummm, bummm" sesleri duyuluyordu.

Fakat benim böyle günlük ve büyük özelliği olmayan olaylara ayıracak zamanım yoktu. Beni üzerinde taşımak istemeyen bu hırçın midillinin üzerinde durabilmeye çalışmak gibi çok ciddi bir işim vardı şu anda. Ama Nakkim'in kafasında daha farklı şeyler vardı. O sürücüsünden kurtulmak, kendi başına rahatça otlamak ve ayaklarını havada serbestçe oynatıp, sağı solu tekmelemek istiyordu.

Yaşlı Tzu sert ve hoşgörüsüz bir hocaydı. Tüm yaşamı boyunca haşin ve katı olmuştu ve şimdi de dört yaşında, küçük bir oğlanın koruyucusu ve binicilik öğretmeni olarak sık

sık sinirleniyor, sabrı taşıyordu. Kham adamlarından biri olup, diğerleri gibi yapılı ve güçlü olduğu için seçilmişti. Boyu iki metre yirmi santim kadardı ve oldukça iriydi. Vatkayla şişirilmiş omuzlan onu olduğundan da heybetli gösteriyordu. Tibet'in doğusunda, erkeklerin normalden çok daha uzun boylu ve güçlü oldukları bir eyalet vardır. Erkeklerin çoğunun boyu iki metreden uzundur. Bunlar Lama manastırlarında polis rahip olarak görev yaparlardı. Olduklarından daha iri görünmek için giysilerinin omuzlarını vatkayla şişirir, daha korkunç görünmek için saçlarını siyaha boyar ve ellerinde, talihsiz suçlulara karşı kullandıkları değnekler taşırlardı.

Tzu eskiden bir polis rahipti, şimdi ise küçük bir prence dadılık yapıyordu. Bir zamanlar uzun bir süre yürüyemeyecek şekilde sakatlandığı için sürekli at üstünde yolculuk yapardı. 1904'te General Younghusband'ın emrindeki İngiliz orduları Tibet'i işgal edip her yeri yakıp yıkmışlardı. Dostluğumuzu kazanmanın en kolay yolunun evlerimizi bombardıman edip, halkımızı öldürmek olduğunu düşünüyorlardı anlaşılan. Tzu da yurdunu savunanlardan biriydi ve savaş sırasında sol bacağının yarısı havaya uçmuştu.

Babam Tibet Hükümeti'nin önde gelen bakanlarından biriydi. O ve annem ülkenin sayılı ailelerinden olduklarından, ikisinin de sözleri ülke meselelerinde oldukça geçerdi. Hükümet yapımızla ilgili ayrıntılı bilgiyi daha sonra vereceğim.

Babam 1.90m. boyunda sağlam ve iri yapılı bir adamdı ve övgüye değer bir güce sahipti. Gençliğinde koskoca bir midilli tuttuğu gibi yerden kaldırabilirmiş. Kham adamlarıyla güreşip de onları yenebilen birkaç kişiden biriydi babam.

Tibetliler çoğunlukla siyah saçlı, kahverengi gözlüdürler. Babam kestane rengi saçları ve gri gözleriyle bir istisnaydı ve anlayamadığımız nedenlerle sık sık kızıp köpürürdü.

Onu pek fazla göremiyorduk. Tibet sıkıntılı günler geçi-

riyordu. 1904'te İngilizler tüm ülkeyi işgal ettiler ve Dalay Lama, babam ve diğer kabine üyelerini ülkeyi yönetmekle görevlendirdikten sonra Moğolistan'a kaçtı ve bir süre Pekin'de kaldıktan sonra, 1909'da Lhasa'ya döndü. İngiliz işgalinin başarısından cesaret alan Çinliler 1910'da Lhasa'ya saldırıya geçtiler. Dalay Lama bu kez Hindistan'a kaçtı. Çinliler 1911'de, Çin İhtilâli sırasında Lhasa'dan çıkarıldılar, fakat halkımıza yaptıkları korkunç işkenceleri önlemekte biraz geç kalmıştı.

1912'de Dalay Lama yeniden Lhasa'ya döndü. Onun yokluğu sırasındaki zor günlerde babam ve kabinenin öteki üyeleri Tibet'i tam yetkiyle yönettiler. Annemin söylediğine göre, bu günlerden sonra babamın huyu asla eskisi gibi olmadı. Kuşkusuz, çocuklarına ayıracak vakti yoktu artık. Aslında ondan hiçbir zaman bir baba sevgisi görmemiştik. Özellikle ben, onu daha da öfkeliendiriyordum sanki. Bunun üzerine, babamın deyimiyle "ya hep ya hiç" adına Tzu'nun kıt merhametine teslim edildim.

Midilli üzerindeki başarısız gösterim, Tzu tarafından kişiliğine yapılmış bir hakaret olarak kabul edilmişti. Tibet'te yüksek sınıfa mensup küçük çocuklara, daha yürümeyi bile becermeden ata binme öğretilir. Tekerekli trafiğin olmadığı, bu yüzden de tüm yolculukların yaya ya da atla yapılması zorunlu olan bir ülkede, at üzerinde gerçekten yürekli olmak gerekir. Tibetli soylular sürekli binicilik talimleri yaparlar. Dört nala koşan bir atın daracık tahta eğrinin üzerinde ayağa kalkarak, hareket halindeki hedefe önce tüfkle ateş edip, sonra ok ve yayla nişan alırlar. Cesur biniciler, bazen ovada belli bir düzen içinde dört nala giderken, eğerden eğere atlayarak at değiştirirler. Ben ise dört yaşındayken eğer üzerinde oturmayı bile son derece zor bulmaktaydım.

Benim midillim, Nakkim, kaba tüylüydü ve uzun bir kuyruğa sahipti. Küçük kafası ise oldukça iyi çalışıyordu, kendinden emin olmayan bir biniciyi üzerinden atmak için sayısız yöntemleri vardı. En gözde numarası, ileri doğru hızla koşup, sonra aniden durmak ve aynı anda başını öne eğ-

mekti. Ben umutsuzca boynundan aşağı doğru kayarken, kafasını ani bir devinimle öyle bir yukarı kaldırırdı ki, toprağa çakılmadan önce havada tam bir takla atardım. Sonra öylece sakın bir halde durup, kendini beğenmiş bir gönül rahatlığıyla bakardı.

Tibetliler at üzerinde asla tırıs gitmezler. Çünkü midililer küçüktür ve biniciler tırıs giden bir midillinin üzerinde oldukça gülünç görünürler. Hafif bir eşkin gidiş genelde yeterince süratlidir. Dört nala gidiş ise binicilik çalışmalarını içindir.

Tibet teokratik (dinerkil) bir ülkeydi. Dış dünyanın "ilerleyen" uygarlığını yaşamaya hiç mi hiç hevesli değildik. Tüm isteğimiz meditasyon yaparak bedenimizin sınırlarını aşabilmektir. Bizim akıllı bilgilerimiz, Batı dünyasının Tibet'in zenginliklerine göz diktiğini çok önceden anlamışlardı. Ülkeye yabancıların girmesiyle, barışın ülkeyi terk edeceğini gayet iyi biliyorlardı. Şimdi Çinlilerin Tibet'e gelişleri, bilgelerin bu görüşlerinde ne kadar haklı olduklarını göstermiştir.

Evim, Linghor Eyaleti'ndeki Lhasa Kenti'nde, kenti çevreleyen bir yolun kıyısında, Potala'nın hemen gölgesindeydi. Aslında Lhasa'yı çevreleyen üç tane yol vardı ve en dışta olan Linghor, çoğunlukla göçmenler tarafından kullanılırdı. Ben doğduğum sıralarda, Lhasa'daki tüm evler gibi, bizim evimiz de yoldan bakıldığında iki katlı bir görünüme sahipti; çünkü hiç kimse Dalay Lama'ya daha yukarıdan bir yerden bakamazdı. Bu yüzden de evlerin yükseklik sınırı iki kat olarak saptanmıştı. Bu yükseklik sınırı yılda bir kez düzenlenen resmi geçitte uygulandığından, evlerin çoğunda, yılın on bir ayı kullanılan, düz dam üzerine kurulmuş ve kolayca sökülüp takılabilen, tahta asma katlar bulunurdu.

Bizim evimiz taştan yapılmıştı ve inşası da yıllar sürmüştü. Geniş iç avlusu kare şeklindeydi. Hayvanlarımız zemin katta, biz ise yukarıda yaşırdık. Zeminden yukarı kata çıkan bir taş merdivenimiz olduğu için şanslı sayılırdık; çünkü Tibet evlerinin çoğunda el merdiveni, çiftçi kulübelerinde

ise insanın düşüp bir yerini rahatlıkla kırabileceği çentikli direkler bulunurdu yalnızca. Bu çentikli direkler kullanılarak zamanla son derece kaygan hale gelirler ve sığır terayağına bulanmış elleriyle direğe tırmanmaya çalışan bir köylü bu gerçeği bir an bile aklından çıkardığında, yere doğru ani ve sert bir inişe geçerdi.

1910'daki Çin işgali sırasında evimizin bir kısmı yerle bir edilmiş, binanın iç duvarı yıkılmıştı ve babam sonradan dört kat yüksekliğinde yeniden inşa ettirmişti. Evimiz yoldan daha yüksek olmadığından ve merasim sırasında Dalay Lama'ya üstten bakamayacağımız için, başımız derde girmedi.

Orta avluya açılan kapı ağır ve kullanılmaktan kararlıydı. Çinli istilacılar tahta kirişlerini kıramadıklarından, içeriye girebilmek için duvarlardan birini yıkmışlardı. Bu girişin tam üstünde, kâhyanın çalışma odası vardı. Buradan, avluya girip çıkan herkesi rahatça görebilirdi. Çalışanların işe alınmalarıyla ya da işten çıkarılmalarıyla uğraşır, hizmetkârların işleri titizlikle yürütmelerine dikkat ederdi. Lhasa'nın dilencileri, manastırların güneşin batışını bildiren davulları gümbürdemeye başladığında, karanlık gece boyunca içlerini ısıtacak bir şeyler yemek için kâhyanın penceresinin önünde toplaşarlardı.

Tibet'in önde gelen tüm soylularının evlerinde, kendi bölgelerindeki yoksullara ayrılmış bir erzak stoğu bulunurdu. Tibet'te birkaç cezaevi vardı ve tutuklular sokaklarda dolaşır, sağdan soldan yemek dilenerek doyururlardı karınlarını; bu yüzden bilekleri zincirli tutuklular hiç eksik olmazdı kâhyanın penceresinin önünde.

Suçlular Tibet'te hor görülmezler, aşağı sınıftan biri olarak da bakılmaz onlara. Biz gerçekten aranıldığında, hepimizin şu ya da bu biçimde suçlu çıkabileceğimizi biliyor ve bu nedenle bu talihsiz insanlara anlayışla davranıyorduk.

Kâhyanın odasının sağ tarafında bulunan iki odada iki rahip yaşırdı. Yaptığımız işleri kutsamak için her gün dua

eden ev rahipleriydi bunlar. Daha aşağı sınıflara mensup soyluların evlerinde yalnızca bir rahip bulunurdu, fakat bizim statümüz iki rahibi gerektiriyordu. Önemli bir olaydan önce bu rahiplere danışılır, onlardan tanrıların himayesi için dua etmeleri istenirdi. Bu rahipler her üç yılda bir bağlı oldukları lama manastırlarına geri dönerler ve yerlerine başka rahipler gelirdi.

Evin her iki kanadında da birer dua odası vardı. Oymalı tahta mihrabın önünde bulunan yağ kandilleri sürekli yanarlardı. Yedi kâse kutsal su, gün boyunca birkaç kez tazelenirdi, çünkü tanrılar gelip bu sulardan içmek isteyebilirlerdi; bu yüzden de kâselerde sürekli taze su bulundurmak gerekiyordu. Rahiplere büyük önem verilir ve yemekler onlarla birlikte yenirdi. Böylece hem daha içten dua edebilirler, hem de tanrılara bizim yemeğimizin iyi olduğunu söyleyebilirlerdi.

Kâhyanın solundaki odada, görevi, hizmetkârların yasalara uygun davranıp davranmadıklarını denetlemek olan bir hukukçu yaşardı. Yasalara itaat, Tibetliler'in son derece titizlik gösterdikleri bir konudur ve babanın, yani aile reisinin yasaların uygulanmasında büyük bir dikkat göstermesi gerekir.

Biz çocuklar, erkek kardeşim Paljör, kız kardeşim Yasadhara ve ben, kare şeklindeki evin yoldan uzak tarafında bulunan yeni binada yaşıyorduk. Sol tarafta bir dua odası, sağda ise hizmetkârların çocuklarının da devam ettikleri bir sınıf vardı. Derslerimiz hem uzun sürerdi hem de konular çok çeşitliydi. Paljör'ün bedeni fazla dayanamadı. Zayıftı ve her ikimiz için de amaçlanan zor yaşama dayanabilecek gibi değildi. Daha yedi yaşına gelmeden aramızdan ayrıldı ve Çok Tapınaklı Ülkeye geri döndü. O öldüğünde Yaso altı, ben ise dört yaşındaydım. Boş bir kabuk gibi yatan bedenini almaya gelen Ceset Parçalayıcılarının, onu gelenekler gereğince parçalayıp, leş yiyen kuşlara atmak üzere götürüşlerini hâlâ hatırlarım.

Artık ailenin tek varisi olduğumdan daha yoğun bir

eğitime sokulmuştum. Dört yaşındaydım ve üstelik oldukça kötü bir biniciydim. Babam sert bir adamdı ve Tapınağın Prensi olması sıfatıyla da kendi oğlunun çok katı bir disiplin altında, diğerlerine örnek olacak biçimde yetiştirilmesini uygun buluyordu.

Benim ülkemde, bir çocuğun mensup olduğu sınıf ne kadar yüksekse, eğitimi de o denli sert ve acımasız olur. Bir kısım soylular daha yeni yeni, çocukların biraz daha rahat yetiştirilmeleri gerektiğini düşünmeye başlamışlardı, babam bunların arasında değildi. Onun düşüncesine göre, gelecekte nasıl olsa bir rahatlık umudu olmayan yoksul bir çocuğa şefkat ve özen gösterilebilirdi. İleride kendisine ait olacak olan zenginliklere ve rahata sahip yukarı sınıftan bir çocuğa ise öylesine haşın davranılmalıydı ki, tüm zorlukları ve diğer insanlara karşı saygılı olmayı öğrenebilsin. Bu aynı zamanda tüm ülkenin kabul ettiği resmi bir davranış biçimiydi. Bu uygulamanın sonucu olarak zayıf kişiler ayakta durabilmeyi başaramıyorlar, fakat başarabilenler de hemen her türlü zorluğa dayanabilecek kadar güçlü oluyorlardı.

Tzu'nun odası zemin katta, ana kapının hemen yanındaydı. Bir polis rahip olarak, ömrü boyunca insanların davranışlarını inceleyebilmişti; şimdi ise tüm bunlardan uzak, yapayalnız yaşamaya katlanamıyordu. Babamın yirmi atının, midillilerinin ve koşum hayvanlarının bulunduğu ahırlara oldukça yakın bir yerde oturuyordu.

İşgüzar olduğu ve herkesin işine karıştığı için, hizmetkârlar Tzu'dan pek hoşlanmazlardı. Babam ata binmeye giderken altı silahlı adam eşlik ederdi kendisine. Tzu bu üniformalı adamların teçhizatlarının kusursuz olması için her seferinde büyük bir telaşa düşerdi.

Bu altı adam her defasında atlarının kıçlarını duvara yapıstırır ve babam kendi atının üzerinde görünür görünmez de onu karşılamak üzere öne çıkarlardı. Kilerlerden birinin penceresinden biraz sarkıp baktığımda, atının üzerinde duran bu binicilerden birine biraz gayret edersem uzanabileceğimi keşfetmiştim. Yapacak pek işim olmadığı bir gün, vakit

geçirmek için, tam önümde duran binici teçhizatıyla uğraştığı bir sırada, deriden yapılmış kemerine dikkatle kalın bir ip geçirdim ve ipin iki ucunu birbirine bağlayarak, pencerenin içinde bulunan bir kancaya taktım. O bekleyiş telaşında kimse tarafından fark edilmemiştim. Az sonra babam göründü ve biniciler atlarıyla ileri doğru atıldılar, ama yalnızca beş tanesi. Altıncısı ise şeytanların kendisini yakaladığını haykırarak atının üzerinden arkaya doğru kayıp yere yuvarlandı. Kemerini kopmuştu. O kargaşa içinde ipi içeriye çekip, iş meydana çıkmadan ortadan kaldırılabilecek zamanı buldum. Daha sonraları ona, "Ne-tük, demek sen de benim gibi atın üstünde duramıyorsun ha!" demek, çok büyük bir zevk vermişti bana.

Günlerimiz zor geçiyordu. Yirmi dört saatin on sekiz saati ayaktaydık. Tibetliler gün ışıdıktan sonra uyumanın hiç de akıllıca bir iş olmadığına, gündüz gezen şeytanların gelip uyuyan kişiyi götürebileceğine inanırlardı. Çok ufak bebekler dahi, şeytanlar tarafından rahatsız edilmesinler diye uyanık tutulurlar, hatta hastaların dahi uyumamasına dikkat edilirdi. Bu iş için özel bir rahip çağırılırdı ve bu durum herkes için geçerliydi. Öyle ki, ölüm döşeginde olanlar dahi kendilerini öteki dünyaya götürecek yolda ilerlerken, tam sınır bölgesinde yollarını sasınmasınlar diye mümkün olduğunca uyanık ve bilinçli tutulmaya çalışılırlardı.

Okulda lisan dersi de görmek zorundaydık; Tibetçe ve Çince. Tibetçe iki ayrı dilden oluşurdu; günlük konuşma dili ve saygılı konuşma dili. Günlük dilimizi, hizmetkârlar ve bizden daha aşağı sınıftan olanlarla, saygılı dilimizi ise eşit ya da daha yüksek sınıftan olan kimselerle konuşurken kullanırdık. Üst sınıftan bir kimsenin atına dahi saygıyla hitap edilmesi gerekirdi! Örneğin bir hizmetkârın, avluda hiç kuşkusuz esrarengiz bir iş peşinde salına salına dolanan soylu kelimize şöyle hitap etmesi beklenirdi: "Saygıdeğer Pisi Pisi gelip şu değersiz sütü içmeye tenezzül eder mi acaba?" "Saygıdeğer Pisi Pisi" ise ona nasıl hitap edilirse edilsin, canı süt istemiyorsa asla oralı olmazdı.

Sınıfımız oldukça genişti. Bir zamanlar, ziyarete gelen rahipler için kutsal bir yemekhane olarak kullanılmış bu özel oda, yeni binalar tamamlandıktan sonra bir okul haline getirilmişti. Buraya altmış kadar çocuk devam ediyordu. Yarı metre yüksekliğinde bir masaya benzeyen uzun bir sıranın önünde yere bağdaş kurup otururduk. Sırtlarımız hocaya dönük olurdu, böylece onun ne zaman kime baktığını asla bilemezdik. Bu da bizi her zaman için sıkı bir çalışmaya iterdi. Kâğıt, Tibet'te elle yapılır ve çok da pahalıdır; özellikle çocukların israf edemeyecekleri kadar pahalı. Biz otuz-otuz beş santimetre boyunda geniş ve ince dilimlerde kesilmiş taş tahtalar kullanırdık. "Kalemlerimiz" Tsu La Dağları'ndan toplanan bir çeşit sert tebeşirdi. Tsu La Dağları, deniz seviyesinden üç bin sekiz yüz metre yükseklikte olan Lhasa'dan bir o kadar daha yüksekti. Ben kırmızıya çalan toprak renginde tebeşirler toplamaya çalışırdım, kız kardeşim Yaso ise eflatun rengine hayrandı. Aslında çok değişik renklerde tebeşirler bulabiliyorduk: Kırmızılar, sanlar, maviler ve yeşiller. Sanırım bu renklerin bir kısmı, maden cevherinin yumuşak tebeşir yataklarına karışmasından oluşuyordu. Nedeni her ne olursa olsun, renkli tebeşirlerim olduğu için büyük bir hoşnutluk duyuyordum.

Aritmetikten gerçekten çok sıkılıyordum. Eğer yedi yüz seksen üç rahipten her biri, bir günde elli üç kâse tsampa yeseydi ve her kâse bir litrenin on altıda beşi olsaydı, bir haftalık tsampa için kaç litrelik bir kap gerekirdi? Kızkardeşim Yaso bunları yapabiliyordu, hem de hiç düşünmeden. Bana gelince, evet, ben pek o kadar zeki sayılmazdım herhalde.

Ben ancak oymacılık yaparken buluyordum kendimi. Bu çok sevdiğim ve oldukça da başarılı olduğum bir konuydu. Tibet'te tüm basım işleri oyulmuş tahta levhalar üzerine yapılır ve bu yüzden oymacılık değerli bir iş olarak kabul edilir. Hindistan'dan getirildikleri için çok pahalı olan bu tahtaları ziyan etmeye hakkımız yoktu tabii. Tibet'te bulunan ağaçlar çok sert ve damarlı olduklarından oymacılığa uygun değillerdi. Keskin bir bıçakla kolayca kesilebilen bir çeşit yu-

muşak sabuntaşı kullanırdık biz. Bazen de bayatlamış sığır peyniri.

Asla unutulmaması gereken tek şey, yasaların ezberlenmesiydi. Bunları hem sınıfa girer girmez, hem de çıkamıza izin verilmeden önce söylemek zorundaydık. Bu yasalar surlardı:

İyiliğe karşı iyilik yapınız.

-İnsanlarla kavga etmeyiniz.

-Komşularınıza yardım ediniz.

-Kutsal yazılan okuyunuz ve anlayınız.

• Yasalar anlayış ve eşitliğin ne olduğunu öğretmek için zenginlere karşı daha ağırdır.

-Yasalar sevginin ne olduğunu göstermek için yoksullara karşı yumuşaktır, anlayışlıdır.

-Borçlarınızı gecikmeden ödeyiniz.

Flamalara yazılmış ve sınıfımızın dört duvarına asılmış olan bu yasaları unutmamız söz konusu olamazdı elbette.

Hayatımız hep böyle çalışma ve can sıkıntısıyla geçmiyordu tabii, bu arada oyunlar da oynuyorduk. Tüm oyunlarımız bizi güçlendirip, büyük ısı farklılıkları gösteren sert iklimiyle yaşanması güç Tibet'te ayakta kalmamıza yardım edecek şekilde düzenlenmişti. Yazın öğle vakti sıcaklık otuz sekiz dereceye kadar çıkabilir, fakat aynı günün gecesi eksi on dokuz dereceye kadar da düşebilirdi. Kış günleri ise çok daha soğuk ve sert geçirdi genellikle.

Okçuluk çok zevkli bir spordu ve adaleleri iyi geliştirdi. Hindistan'dan ithal edilen porsuk ağacından yapılmış yaylar kullanır, kimi zaman da Tibet oyunlarından Tatar yayları yapardık. Budist olduğumuz için asla canlı hedeflere nişan almazdık. Hizmetkârlar gizlenip, uzun iplerinden çekerek hedefleri aşağı yukarı oynatırlardı. Hangi hedefi oynayacaklarını önceden bilmezdik. Benden başka herkes, dört nala giden bir midillinin üzerinde kalkıp okunu tam hedefe isabet ettirebiliyordu. Bense at üstünde asla bu kadar uzun

süre ayakta duramazdım. Bir de uzun atlama vardı ama bu farklı bir oyundu. Her şeyden önce, üzerinde ayakta kalmak için mücadele etmek zorunda olduğum bir at yoktu. Elleri-mizde dört buçuk metrelik birer sılıkla koşabildiğimiz kadar hızlı koşar, gerekli hıza ulaştınca, sılıkla havaya yükselir ve atlardık. Diğerlerinin at üzerinde o kadar uzun süre çakılıp kalmaktan bacaklarında güç kalmazdı sanırım. Ben ise her zaman bacaklarımı kullanmak zorunda olduğumdan, gerçekten yüksek atlardım. İrmakları geçmek için kolay bir yöntemdi bu, üstelik beni izlemeye çalışanların birbiri ardı sıra suya düşüşlerini seyretmek de çok keyifliydi.

Bir başka eğlencemiz de sırk üzerinde yürümektir. Dev gibi giyinip, sırkaların üzerinde birbirimizle dövüşürdük - düşen kaybederdi. Evde kendimiz yapardık sırkalarımızı. Biz öyle Batılılar gibi hemen en yakındaki dükkâna koşup da istediğimiz şeyleri alamazdık. İşimize yarayacak tahta parçalarını almak için kiler bakıcısına, özellikle kâhyaya hayli dil dökmek, onları ikna edebilmek için çok çaba sarf etmek zorunda kalırdık. Sonra tahtanın damarları, sırk yapmaya elverişli olmalı, üzerinde budak delikleri bulunmamalıydı. Ayak yerleri için, kama şeklinde, uygun tahta parçaları bulmamız da gerekirdi. Tahta, israf edilemeyecek kadar az bulunduğundan, bir fırsatını beklemeli ve en uygun zamanda istemeliydik.

Genç kızlar ve erkekler birlikte bir çeşit badmington topu oyunu oynarlardı. Küçük bir parça tahtanın üst kenarına delikler delinip içlerine tüyler sokulurdu. Sonra da yalnızca ayaklarımızı kullanarak bu topu havada tutmaya çalışırdık. Genç kızlar eteklerini serbest bir atış yapabilecek şekilde sıyırır, uygun bir yüksekliğe atış yapar ve bundan sonra yalnızca ayaklarını kullanarak bu topu havada tutmaya çalışırlardı; topa elle dokunmak, oyun dışı kalmak demektir. Çevik bir kız, vuruşu boşa gittiği ana kadar topu en az on dakika havada tutabilmeliydi.

Tibet'te ya da en azından Lhasa'nın bulunduğu Linghor Eyaleti'nde, en ilgi çeken oyun uçurtma uçurmaktır. Hatta

ulusal spor bile denilebilirdi buna. Ama ancak belirli zamanlarda, yılın belirli mevsimlerinde oynayabilirdik bu oyunu. Çok eskiden, dağda uçurtma uçurulduğu zaman ortalığı seller götürecektik kadar çok yağmur yağdığını fark etmişler ve Yağmur Tanrıları'nın bu oyuna öfkelenmelerini düşünmüşlerdi; bu yüzden artık yalnızca Tibet'in kurak mevsimi olan sonbaharda uçurtma uçurulmasına izin veriliyordu. Hindistan'da, aşırı yüklü yağmur bulutları yüklerini gereğinden fazla boşaltıp, istenmeyen bir sağanak ve sele neden olmasın diye, belli zamanlarda dağlarda yüksek sesle konuşulmaz. Ancak şimdi, sonbaharın ilk gününde, Potala'nın damından upuzun bir uçurtma salıverilecekti gökyüzüne. Birkaç dakika içinde, kuvvetle esen meltemle birlikte aşağı yukarı zıplarak, dönerek, büyük, küçük, çeşit çeşit, renk renk, bir sürü uçurtma süzülüyordu Lhasa üzerinde.

Uçurtma uçurmayı çok seviyordum ve benimkinin göğesüzülen ilk uçurtma olduğunu sevinçle gördüm. Uçurtmalarımızı, bambudan yapılmış kafesleri ince ipekle kaplayarak kendimiz yapardık. Bu kaliteli malzemeyi bulmakta hiç güçlük çekmezdik; uçurtmanın birinci sınıf olması, aileler için de bir onur kaynağı sayılırdı. En çok yaptığımız model, kutu şeklinde, kanatlı ve kuyruklu, korkunç bir ejderha kafasıydı.

Karşı tarafın uçurtmalarını düşürmek için savaşırdık. Diğerlerinin uçurtmalarının ipini kesmek ve düşen uçurtmayı ele geçirmek için, kendi uçurtmalarımızın ipine kırılmış çömlek parçaları takar, sicimin bir kısmını da, içinde toz halinde cam parçaları bulunan bir zamkla kaplardık.

Bazı geceler gizlice dışarı sıvışır, kafasının ve gövdesinin içine yağ kandilleri yerleştirdiğimiz uçurtmalarımızı havaya salardık. Gecenin karanlığında bu gözler kıpkırmızı parıltılar, gövde rengarenk ışıklar saçardı. Bu işi özellikle Lhazong Eyaleti'nden büyük sığır sürüleri beklendiği zamanlar yapmayı severdik. Çocuksu saflığımızla, uzaklardan gelen bu cahil yerlilerin bizim bu uçurtmalar gibi "modern" keşiflerimizden habersiz olduklarını düşünürdük.

Bir başka becerimiz de bu uçurtmaların içine değişik

şekillerde üç ayrı deniz kabuğunu yerleştirmekti. Rüzgâr bunların içinden estiğindi', iniltimsi garip bir ses yayılırdı ortalığa. Ağızlarından alev püskürterek karanlıkta haykıran ejderhalara benzeyen bu uçurtmaların, tüccarları korkunç bir biçimde etkilemesini beklerdik. Uçurtmalarımız havada oynarken, aşağıda yorganlarına sarınmış uyumaya çalışan bu adamların nasıl korktuklarını düşündükçe, bel kemiğimizde tatlı bir sızı hissederdik.

O zamanlar pek farkında değildim ama, daha sonraları bunların içinde uçtuğumda, küçükken uçurtmalarla fazla oynamanın bana çok yardımcı olduğunu gördüm. Uçurtmanın içinde uçmak oldukça heyecan verici olmasına karşın, benim için yine de önceden bildiğim bir oyundan başka bir şey değildi. Oldukça tehlikeli sayılabilecek bir başka oyunumuz daha vardı: İki-iki buçuk metre genişliğinde ve iki kanatlı büyük uçurtmalar yapar, bunları ters yöndeki hava akımının özellikle çok güçlü olduğu derenin yanında, toprağın üzerine yatırırız. İpin bir ucu belimize bağlı olarak midillilerimize atlar, dört nala süreriz onları. Az sonra uçurtma havaya fırlar ve bu ters yöndeki hava akımıyla karşılaşıncaya dek yükselirdi. Sonra ani bir zıplamayla birlikte sürücü bir anda midillisinin üzerinden havaya fırlar, belki üç metre kadar yükseldikten sonra sallana sallana yavaşça toprağa düşerdi. Ayaklarını üzengide unutmuş bazı talihsizler, neredeyse iki parçaya ayrılacakmış gibi olurlardı, fakat at üzerinde her zaman başarısız olan ben, her seferinde midillisinin üzerinden havalanmayı başarırdım ve bundan çok zevk alırdım. Sonraları, daha büyük bir riski göze alarak, tam yukarı yükselme anında ipe aniden kuvvetle asıldığımda daha fazla yükselebileceğimi ve sonra da ipi dümen gibi kullanarak uçuş süremi birkaç saniye daha uzatabileceğimi keşfettim.

Bir defasında ipe öyle bir asılmışım ki, rüzgârın da yardımıyla, üzerinde kışık yakacağın istif edilmiş olduğu bir çiftçi evinin düz damına doğru sürüklendim.

Tibetli çiftçiler, kenarları alçak bir duvarla çevrili düz damlı evlerde otururlar. Bu damların üzerinde, yakacak ola-

rak kullanılan tezekler saklanır. Bu ev, genellikle kullanılan taş yerine, kerpiçten yapılmıştı, bacası bile yoktu: Damda aniden açılan delik, aşağıda ocakta yanan ateşin dumanının rahat bir çıkış yolu bulmasını sağladı. Benim bir ipin ucunda yaptığım bu ani ziyaret, istif edilmiş tezekleri de altüst etmişti. Damın üzerinde sürüklendikçe, bunların büyük bir kısmını delikten içeri, aşağıda oturan talihsizlerin üzerine boşaltıyordum.

Öyle tanınmış bir kimse değildim. Üstelik damda aniden açılan bir delik, aşağıda yanan ateşin çıkışı, öfkeli haykırımlarla karşılandı; kızgın ev sahibi tarafından tozum şöyle bir silkelendikten sonra, uslandınıcı bir ders almam için doğru babama götürüldüm ve o gece sabaha kadar yüzükoyun yatmak zorunda kaldım.

Ertesi gün ahırlara gidip sığır pisliği toplamak gibi tatsız bir işi yerine getirmek zorundaydım. Bunları çiftçinin evine taşıyıp damı onaracaktım. Bu da daha altı yaşında olmayan bir çocuk için oldukça zor bir işti. Fakat benden başka herkes, yaptığım bu işten memnun olacak bir yan bulmuştu kendisine: Öteki oğlanlar halime bakıp epey eğlenmişlerdi, çiftçinin kış için iki misli yakacağı vardı artık; babam ise ne kadar sert ve adaletli bir insan olduğunu açıkça ortaya koymuştu. Ya ben? Ertesi geceyi de sabaha kadar yüzükoyun yatarak geçirmek zorunda kaldım.

Tüm bunların çok katı davranış biçimleri olduğu sanılabilir, ancak Tibet'te zayıflara yer yoktur. Lhasa, denizden üç bin sekiz yüz metre yüksekliktedir ve ısı aşırı değişim gösterir. Diğer bölgeler daha da yüksek, hava koşulları daha da serttir ve zayıf yapılı kimseler, çevrelerindeki diğer insanları da kolayca tehlikeye atabilirler. Zalimce bir amaçla değil, yalnızca bu nedenle eğitim çok serttir.

Daha yüksek yerlerde, yeni doğmuş bebekleri, yaşama-yı sürdürebilecek kadar güçlü olup olmadıklarını anlamak için buz tutmuş ırmaklara daldırılırlar. Beş bin metreden daha yüksek bir bölgede, ırmağa doğru yaklaşan küçük gruplara sık sık rastlamışım. Grup, ırmağın kıyısına geldiğinde

durur, büyükanne bebeği alır ve aile bireyleri onun çevresinde toplanırlar: Bebek soyulur, büyükanne eğilir, sadece kafası ve ağız dışarıda kalacak şekilde bu küçük bedeni suya daldırır. Acı bir soğukla karşılaşan bebek ilk başta kızarır, ardından morarır ve itiraz eden çığlıkları kesilir. Sanki ölmüş gibidir, ancak büyükanne bu gibi işlerde deneyimlidir; küçük beden sudan çıkarılıp kurulanır ve giydirilir. Eğer yaşarsa, o zaman tanrılar böyle buyurmuşlardır. Böyle buz gibi bir ülkede yapılacak en iyi iştir bu aslında. Tıbbi müdahalenin yetersiz olduğu bir ülkede hastalıklı insanlar olarak yaşamak tansa, böyle birkaç zayıf bebeğin daha baştan ölmesi daha doğrudur.

Erkek kardeşimin ölümünden sonra, eğitimim üzerinde daha da sıkı durulması gerekiyordu. Çünkü yedi yaşına bastığımda, astroloji bilginlerinin uygun görecekları bir meslek dalında eğitim görmeye başlayacaktım. Tibet'te herhangi bir konuda karar verileceği zaman astrolojiye başvurulur. Bir sığırın satın alınıp alınmamasından, bir kimsenin mesleğinin ne olacağına dek her şey astrolojiden sorulur. Yedinci yaş gününden hemen önceki günlerdeydik; annemin vereceği ve astrologların kehanetlerini duymak üzere, soylu ve yüksek sınıfa mensup kimselerin davet edilecekleri o görkemli ziyafetin yapılacağı gün yaklaşmıştı.

Annem tombul bir kadındı, yuvarlak bir yüzü, siyah saçları vardı. Tibetli kadınlar başlarına tahtadan yapılmış bir tür çerçeve takarlardı ve iyice süslemek için de saçlarını bir perde gibi bunların üzerinden aşağı sarkıtırlardı. Bu çerçeveler çok ince şeylerdi, genellikle koyu kırmızı renge boyanıp verniklenirler, üzerlerine az çok değerli taşlar serpiştirilir, içlerine de yeşim taşı ve mercan yerleştirilirdi. Aslında çok iyi yağlanmış bir saçla birlikte gerçekten harika bir süs olurdu bu.

Tibetli kadınlar giysilerinde kırmızılı, yeşilli, sarılı ren-garenk kumaşlar kullanırlardı. Giysinin üzerine, çoğu zaman parlak renkli yatay çizgileri olan, düz renkli bir önlük takılırdı. Bir de, büyüklüğü mensup olduğu sınıfa göre de-ği-

şen ve yalnız sol kulağa takılan küpeler vardı. Önde gelen ailelerden birine mensup olduğundan, annemin küpesi on beş santimden biraz uzundu.

Kadınların, erkeklerle kesinlikle eşit haklara sahip olmaları gerektiğine inanırdık; fakat annemin hakları, ev idaresi konusunda eşitlik sınırını biraz aşar; çoğu zaman karşı çıkılmaz bir diktatör, ne istediğini bilen ve her zaman istediğini elde eden bir otokrat olurdu annem.

Evin ve oyun alanlarının ziyafete hazırlanması sırasındaki telaş ve karmaşa içinde, gerçekten de çok iyi biliyordu işini. İşlerin düzene sokulması, sağa sola emirler verilmesi gerekiyordu. Ayrıca komşuları gölgede bırakacak yeni ve değişik şeyler de düşünüp bulmalıydı ve annem de bunu başarırdı; babamla birlikte Hindistan'a Pekin'e ve Şanghay'a yaptıkları uzun yolculukların sonucu olarak, kafasında hemen uygulayabileceği bir yığın değişik fikir bulunurdu.

Ziyafet günü saptandıktan sonra, yazıcı rahipler tarafından, yalnızca çok önemli haberleşmelerde kullanılan, kalın, elle yapılmış kâğıtlar üzerine büyük bir özenle davetiyeler yazıldı. Bunların her biri, otuz santimetre uzunluğundaydı; hepsinin üzerinde de babamın ailesinin özel mühürü vardı. En önde gelen on aileden birine mensup olduğu için davetiyeye annemin mühürünün de basılması gerekiyordu. Annemin ve babamın ortak mühürü de basılınca davetiyeler son derece etkileyici bir görünüme sahip olmuşlardı. Tüm bu telaşa neden olduğumu düşünmek epey korkutmuştu beni. Ancak asıl önemli olanın bu "Sosyal Olay" olduğunu, benim olayımın ikinci planda geldiğini bilmiyordum henüz. Eğer bu ziyafetin görkeminin anne ve babama büyük bir saygınlık sağlayacağını bana daha önceden söylemiş olsalardı, olay hiç kuşkusuz böyle ürkütücü görünmeyecekti gözüme. Ama bunu yapmadıkları için korkmaya devam ettim.

Davetiyelerin dağıtılması için özel haberciler tutulmuş, her haberci safkan bir ata bindirilmişti. Ellerindeki sopaların yarık uçlarına ise davetiyeler yerleştirilmişti. Bu sopalar, hanedan armasının ipekten birer kopyası ile gizlenmiş, ayrı-

ca rüzgârda dalgalanan ve üzerine dualar basılmış şeritlerle de süslenmişti. Bütün haberciler aynı anda yola çıkmaya hazırlanırken avluda bir gürültü koptu. Bağırılmaktan sesleri kısılmıştı hizmetkârların. Atlar kişniyor, kocaman siyah çoban köpekleri delicesine havlıyorlardı. Ağır ana kapı güm-bürdeyerek açılırken, Tibet birasından son yudumlar içildi, kulplu bardaklar takırtıyla yere bırakıldı ve bir alay adam, vahşi çılgınlarla ileri atıldı.

Tibet'teki haberciler yazılı mesaj taşırlar, ancak yazılandan oldukça değişik bir de sözlü mesaj iletirler. Çok eski günlerde, haydutlar habercilerin yollarını keserler ve bu yazılı mesajlara göre davranarak evlere saldırmışlar. Bu yüzden hırsızları yanıltıp, yakalanabilecekleri bir yere getirmek için yazılı mesajları yanlış yazmak bir gelenek haline gelmiş. Bu birbirine uymayan yazılı ve sözlü mesaj geleneği çok eskilerden kalmaydı. Şimdi bile bu iki mesaj kimi zaman birbirinden farklı olabilir, fakat daima sözlü ifade doğru olarak kabul edilir.

Evin her yanına bir telaş, bir kargaşa egemendi. Duvarlar silinip yeni baştan boyanmış, yerler kazınarak temizlenmiş ve tahta kaplamalar, üzerinde yürümeyi tehlikeli kılacak şekilde cilalanmışlardı. Dua odalarındaki oymalı tahta mihraplar cilalanıp yeniden verniklenmişler ve kullanılmaya hazır bir sürü yeni yağ kandili dört bir yana yerleştirilmişti. Bu kandillerin bir kısmı altından, bir kısmı gümüşten yapılmıştı, fakat hepsi de öylesine parlatılmıştı ki, hangisinin altın, hangisinin gümüş olduğunu ayırt etmek güçtü. Annem ve baş kâhya sürekli olarak ortalıkta koşuşturup duruyor, orada burada kusurlar bulup emirler veriyor ve sonuçta hizmetkârlara bunaltıcı anlar yaşıyorlardı. O zamanlar elli yaşkın hizmetkârımız vardı, geri kalanlar yaklaşan bu özel gün için tutulmuşlardı. Hepsine yığınla iş veriliyor, ama hepsi yine de istekle çalışıyordu. Avlu bile öylesine temizlenmişti ki, taşlar sanki ocaktan yeni çıkarılmışçasına parıldıyorlardı. Taşların arasındaki boşluklar, güzel görünmeleri için renkli bir maddeyle doldurulmuşlardı. Tüm bu işler sonuçla-

nınca, annem bitkin hizmetkârlara en temiz giysilerini giymelerini buyurdu.

Mutfaklarda olağanüstü bir hareket vardı; yemekler anormal ölçülerde hazırlanıyordu. Tibet doğal bir buzluktu, hazırlanan yiyecekler istenildiği kadar uzun süre bozulmadan saklanabilirler. Hava aşırı soğuk ve kurudur. Isı yükselse bile havadaki rutubetin çok az oluşu, yiyeceklerin bozulmasını önler. Tahıllar yüzlerce yıl saklanabilirken, et bir yıl kadar dayanabilir.

Budistler canlı varlıkları öldürmezler; bu yüzden yenilen etler ya uçurumlardan düşen ya da kaza ile öldürülmüş hayvanların etleridir. Bizim kilerimiz böyle etlerle tıka basa doluydu. Tibet'te kasaplar vardır, fakat bunlar "dokunulmaz" sınıfa mensupturlar ve koyu dindar aileler, asla bu kasapların müşterisi olmazlar.

Annem davetlilere pahalı ve görülmemiş bir ikramda bulunmaya karar vermişti. Onlara rhododendron çiçeği reçeli sunacaktı. Hizmetkârlar, seçkin çiçeklerin bulunduğu Himalaya dağı eteklerine gitmek üzere haftalarca önce yola koyulmuşlardı. Ülkemizdeki rhododendron ağaçları insanı şaşırtacak kadar-çeşitli renkleri ve kokularıyla çok büyük olurlar. Daha tam olgunlaşmamış olan bu çiçekler koparılıp dikkatle yıkanır. Dikkatle diyorum, çünkü en ufak bir ezilmeyle dahi reçel bozulur. Ardından her çiçek, hava ile temas etmesi için özenle büyük bir kavanozun içindeki su ve bal karışımına daldırılır. Sonra kavanoz kapatılır ve haftalar boyu, her gün güneşe çıkarılarak, çiçeğin her yanının eşit ölçüde ışık görmesi için belirli aralıklarla çevrilir. Çiçek yavaş yavaş büyür, su ve baldan oluşan bir özle doyar. Bazı kimseler, çiçek kuruyup biraz gevreklesin diye, sofraya koymadan önce birkaç gün dışarıda bırakırlar. Üstüne kar yağmış gibi görünsün diye de biraz şeker serperler. Babam bu reçellere harcanan paraya söylendi: "Bu güzel çiçeklere harcadığın parayla, buzağılarıyla birlikte on tane sığır alırdık" dedi. Annem ise buna, kadınlara has tipik bir yanıtla karşılık vermişti: "Saçmalama, bir gösteri yapıyoruz, hem biliyorsun

evin bu tür işlerini ben yönetiyorum."

Çok lezzetli olduğu söylenen bir başka yemek de köpek balığı yüzgeciydi. Bunlar dilimler halinde kesilmiş olarak Çin'den getirilir ve çorbası yapılırdı. Eskilerden biri, "Köpek balığı çorbası dünyanın en iyi mide ilacıdır" demiş. Bana kalırsa rezalet bir tadı vardı; bir kere yutmak büyük bir sıkıntıydı, özellikle Tibet'e ulaştığı zamanki hallerini görse, köpekbalığının kendisi bile yüzgeçlerini tanıyamazdı herhalde. En hafif deyimiyle biraz "ekşimiş" olurlardı. Bazılarına göre ise bu "ekşime" yemeğin lezzetine lezzet katıyordu.

Benim en sevdiğim şey, yine Çin'den getirilen bol sulu, körpe bambu filizleriydi. Bunlar çeşitli şekillerde pişirilebilirlerdi, fakat ben onları çok hafif tuzlanmış ve çiğ olarak yemeyi tercih ederdim. En beğendiğim kısmı da, yeni açılmış, sarı-yeşil renkli uç kısımlarıydı.

Tibet'te aşçılar erkektir; kadınlar tsampayı karıştırmak ya da tam kıvamını bulmakta erkekler kadar usta değildir. Kadınlar ondan bundan birer kaşık alıp, pat diye birbirine karıştırır ve herhalde tam kararındadır diyerek tuzunu biberini katarlar. Erkekler ise çok daha dikkatli, özenli ve bu yüzden de daha iyi aşçıdırlar.

Tsampa Tibetliler'in ana yiyeceğidir. Kimileri yaşamları boyunca ilk yemekten son yemeğe dek tsampa yiyip, çay içerek yaşarlar. Tsampa, altın şans renginde, ince ince kırıltılaşmaya kadar kavruktan arpadan yapılır. Arpa taneleri daha sonra un haline gelinceye dek ufalanır ve tekrar kavrulurlar. Sonra bu un bir kâseye boşaltılıp, üzerine sıcak tereyağlı çay dökülür. Bu karışım hamur kıvamına gelene dek yoğurulur. Tat vermesi için, içine tuz ve sığır tereyağı katılır. Ortaya çıkan şeyden, yani tsampadan kalın parçalar kesilip çörek yapılabilir. Tsampa basit bir yiyecek olmasına karşın, aslında çok yüksek yerlerde ve her türlü zor koşullarda insana dayanma gücü veren çok özlü ve besleyici bir yiyecektir.

Hizmetkârların bir kısmı tsampa yaparken, diğerleri de tereyağı hazırlıyorlardı. Bizim tereyağı yapma yöntemleri-

miz, temizlik kurallarına aşırı önem verilen yerlerde pek onaylanamaz. Yayıklarımız, tüylü kısmı içeride olmak üzere büyük keçi derisi torbalardan yapılırdı. İçine sığır ya da keçi sütü koyulduktan sonra bu torbanın boyun kısmı iyice bükülüp, süt sızdırmasın diye sıkıca bağlanırdı. Sonra bu koca şey içindeki süt, tereyağı haline gelinceye dek kaldırılıp kaldırılıp yere çarpılırdı. Tereyağı yapmak için, üzerinde yarım metre boyunda taştan tümsekler olan özel yapılmış bir zemin vardı bizim evde. İçeride süt dolu torbalar kaldırılıp bu tümseklerin üzerine hızla indirilerek sütün "çalkalanması" sağlanırdı. Aşağı yukarı on hizmetkârın birden saatlerce bu torbaları kaldırıp taşa vurmasını izlemek ya da işitmek son derece tekdüze ve can sıkıcı bir şeydi. Torba havaya kaldırılırken, solukla birlikte içeri çekilen "uh... uh"lar ve yere vurulduğu zaman ezik bir "zunk" sesi işitilirdi. Bazen dikkatsizce tutulmuş yahut da eskimiş bir torba patlardı. Bir seferinde gerçekten çok iri yarı bir arkadaşın yaptığı güç gösterisinin nasıl sonuçlandığını hatırlıyorum. Diğer çalışanların hepsinden bir kat daha hızlı çalışıyordu. Harcadığı çabadan, boynundaki damarlar dışarı fırlamıştı. Arkadaşlarından biri ona, "Artık yaşılanıyorsun Timon. Hızdan kesildin!" diye laf attı. Timon kızgın kızgın homurdanarak güçlü elleriyle torbanın ağzını sımsıkı kavradı ve havaya kaldırıp bütün gücüyle yere vurdu. Fakat gücü, ondan istenileni fazlasıyla yerine getirmişti. Torba yerdeydi fakat Timon'un elleri ve torbanın ağzı havada kalmıştı. Yukarı doğru yükselen yarı tutmuş tereyağı sütünü doğruca şaşkınlıktan sersemlemiş Timon'un yüzüne yöneldi. Ağzına, gözlerine, kulaklarına ve saçlarına bulaştı. Az sonra, altmış-yetmiş litrelik, yumuşak bir yağ tabakası Timon'un dev gövdesinden aşağı süzülüyordu.

Gürültüyü duyan annem koşarak içeri girdi. Onu böyle dili tutulmuş bir halde ilk kez görüyordum, yağ ziyan oldu diye kızgınlığından, ya da zavallı adamın boğulduğunu düşündüğünden olabilirdi bu; az sonra kendine geldi ve yırtılmış keçi derisini kapıp bununla talihsiz Timon'un kafasına

vurmaya başladı. Kaygan zeminde ayağı kayan Timon, çevreye yayılan yağ bulamacınının tam ortasına düştü.

Timon gibi dikkatsiz işçiler yağ ziyan edebilirler. Torbaları tümsekli taşlara vururken dikkat etmezlerse, torbanın içindeki kılların deriden kopup yağın içine karışmasına yol açarlardı. Aslında tereyağdan bir iki düzine kıl ayıklamak kimsenin umurunda olmazdı, ama koca bir topak kıl herkesi öfkelenendirirdi kuşkusuz. Böyle ziyan olmuş yağlar, yağ kandillerinde kullanılmak ya da onları eritip tülbentten geçirdikten sonra kullanacak olan dilencilere verilmek üzere bir kenara ayrılırdı. Dilenciler için ayrılan bir başka şey de, "hakkıyla yapılmamış" yemeklerdi. Bir aile yaşam standanının ne kadar yüksek olduğunu komşularına göstermek istediğinde, nefis yemekler hazırlatır, "hakkıyla yapılmamış" diye bunları dilencilere sunarlardı. Enfes yemeklerle doyurulmuş bu neşeli beyefendiler de daha sonra yöredeki evleri dolaşarak, bu evin propagandasını yaparlardı. Aslında Tibet'teki dilenciler hakkında yazılacak pek çok şey var. Onlar hiç kimseden sadaka istemezler, yalnızca mesleklerinin "ince numaralarını" kullanarak gerçekten çok iyi yaşarlardı. Doğulu ülkelerin pek çoğu dilenmeyi hoşgörüyü karşılar ve aslında çoğu rahip bu şekilde, manastırdan manastıra dolaşarak yaşar. Bu, alışlagelmiş bir davranış olup, örneğin diğer ülkelerdeki "yardım toplama" olayından daha kötü bir şey olarak kabul edilmez asla. Gezgin bir rahibi doyuran kişi, bir sevap işlemiş sayılır. Dilencilerin de kendilerine has ilkeleri vardır. Örneğin, kendilerine herhangi bir şey sunmuş olan bir kişinin evine belli bir süre uğramazlar.

Yaklaşan olayla ilgili olarak yapılan hazırlıklarda, evimizde yaşayan iki rahip de kendilerine düşeni yaptılar ve kilerdeki ölü hayvanların cesetleri başında, bir zamanlar o bedenlerin içinde yaşamış olan ruhlar için dua ettiler. Biz Tibet'te, eğer bir hayvan kaza ile olsa dahi öldürülmüş ve eti de yenmişse, bu hayvana karşı bir borç altına girildiğine inanırdık. Bu nedenle, özel olarak tutulan bir rahip, hayvanın ölüsünün başına oturup, onun gelecek sefer dünyaya daha

yüksek bir bedenle gelmesi için dua ederek, kendisine olan borcumuzu ödemeye çalışırdı.

Üç kedimiz vardı ve üçü de her an görev basındaydılar. İçlerinden biri ahırlarda yaşar, fareler üstünde katı bir disiplin uygulardı. Farelerin kediye yem olmadan yaşamayı sürdürürebilmeleri için epey açık göz olmaları gerekiyordu. Bir diğeri mutfakta yaşıyordu. Bu daha yaşlı ve biraz da aptaldı. Annesi 1904'deki Youngusband Seferi sırasında tüfek seslerinden ürkmüş ve erken doğum yapmıştı, yavrular arasında da bir tek o hayatta kalmıştı. Bu yüzden "Youngusband" adını takmışlardı ona. Üçüncü kedi bizimle beraber yaşayan, çok saygıdeğer bir anneydi. Kadınlık ve annelik görevlerinin yerine getirilmesinde kusursuz bir örnekti. Kedi nüfusunun azalmasını önlemek için elinden geleni yapardı. Yavrularını emzirmedeği zamanlarda, annemin peşinde dolaşırdı. Ufak tefek ve siyahtı, çok iştahlı olmasına karşın, yürüyen bir iskelet gibi zayıftı. Tibetli hayvanlar ne uysallaştırılmış birer ev hayvanı, ne de birer köledir, aksine yararlı amaçlara hizmet eden varlıklardır. İnsanlar nasıl bazı haklara sahiplerse, onlar da bazı haklara sahiptirler. Budist inancına göre tüm hayvanların, aslında tüm varlıkların birer ruhu vardır ve her seferinde, bir öncekinden daha yüksek bir biçimde bedenlenerek tekrar tekrar dünyaya gelirler.

Yolladığımız davetiyelerin yanıtları çabuk geldi. Çok geçmeden kapıda, uçları yarık haberci sopalarını sallayarak, atlarını dörtlüye koşturan adamlar görünmeye başladılar. Kâhya, habercilerini kabul üzere her seferinde odasından aşağıya iniyordu. Ulak, sopanın üzerindeki mesajını adeta kopararak çıkarır, bu arada da soluk soluğa sözlü mesajını iletirdi. Sonra dizleri üzerine çöker ve mesajı Rampalar'ın evine ulaştırmak için tüm gücünü kullandığını belirtmek için, gerçek bir oyun gücü göstererek, yere yığırdı. Bizim hizmetkârlar da adeta gıdaklayarak onun çevresinde toplanır ve kendilerine düşen rolü oynarlardı: "Zavallı adam, inanılır gibi değil, nasıl da hızlı gelmiş. Kalbi çatlamış neredeyse. Vah vah, cesur adam!" Bir defasında, "Oh hayır, hiç

de öyle yapmadı. Son hızla kapıdan içeri girebilmek için az ötede dinlendiğini gördüm" diyerek bir anda tüm şimşekleri üzerime çektim. Bunu izleyen acıklı sahnenin üzerine sessiz bir örtü çekmek akıllıca bir davranış olur.

En nihayet o gün geldi. Korktuğum, hiçbir söz hakkım olmadan geleceğimin ne olacağına karar verilecek olan gün. Hizmetkârlardan biri hızla odama daldığı zaman, uzaklardaki dağların zirvelerinden güneşin ışınları sızıyordu. "Ne? Kalkmadın mı Lobsang Rampa? Olur şey değil, sen müthiş bir uykucusun! Saat dört oldu ve yapılacak yığınla iş var. Kalk!" Battaniyemi üzerimden atıp ayağa fırladım. Hayatımın yönünün çizileceği gündü bugün.

Tibet'te insanlara iki isim birden verilir. Bunlardan birincisi, haftanın hangi günü doğmuşsa o günün ismidir. Ben Salı günü doğmuştum, bu yüzden adım Salı'ydı. Sonra Lobsang, bu da anne ve babamın takmış olduğu isimdi. Bunlardan başka, bir lama manastırına katıldığı takdirde çocuğa bir başka isim daha verilir, "rahip ismi" denilir buna. Acaba bana üçüncü bir isim daha takılacak mıydı? Bu soruma ilerleyen saatler yanıt verecekti. Ben ise kırk mil ötedeki Tsang Po Nehri'nde bir kayıkçı olmak istiyordum. Fakat bir dakika, gerçekten istiyor muydum bunu? Kayıkçılar, eski tahtaların üzerine gerilmiş sığır derisinden yapılmış kayıklar kullanan alt tabakadan insanlardı. Alt tabaka? Hayır! Ben profesyonel bir uçurtmacı olmak istiyordum. Bu daha iyiydi; hava kadar özgür olmak, taşkın bir ırmağın üzerinde sürüklenen ufak bir deri kayığın içinde olmaktan çok daha iyiydi; hem böylece saygınlığımı da yitirmezdim. Bir uçurtmacı, evet işte olmak istediğim buydu. Kocaman başları ve parıldayan gözleri olan harika uçurtmalar yapacaktım. Fakat bugün söz sırası astrologlarındı. Evet, geç kalmıştım, pencereden dışarı çıkıp kaçamazdım artık. Babam hemen adamlarını yollayıp beni geri getirtirdi. Hayır, her şeye karşın ben bir Rampa'yım ve geleneklere uymak zorundaydım. Belki de astrologlar benim bir uçurtmacı olacağımı söylerlerdi. Yapabileceğim tek şey bekleyip görmektir.

2

ÇOCUKLUK ÇAĞIMIN SONU

"Off! Yulgye, kafamı koparacaksın neredeyse! Eğer bu işe son vermezsen yakında bir rahip gibi dazlak olacağım."

"Kes sesini Lobsang. Örgülerin çok düzgün ve iyi yağlanmış olmalı, yoksa saygıdeğer annen derimi yüzer."

"Fakat Yulgye, bu kadar sert olmana hiç gerek yok, kafamı öyle bir çekiyorsun ki!"

"Oh, bunu düşünecek vaktim yok benim, acele etmeliyim."

İşte böyle, beni örgülerimden tutmuş çekiştiren bir hizmetkârın önünde yerde oturuyordum. İşin sonuna geldiğimizde, perişan saçlarım donmuş bir sığır derisi kadar sert ve bir göle yansıyan ay ışığı kadar parlaktı.

Annem telaş içinde, oradan oraya öyle korkunç bir hızda koşturuyordu ki, o gün sanki birkaç tane annem varmış gibi geldi bana. Son dakikada bile emirler yağdırılıyor, son hazırlıklar tamamlanıyor ve hararetli konuşmalar yapılıyor. Benden iki yaş büyük olan Yaso, sanki kırk yaşında bir kadın gibi heyecanlı ve telaşlıydı. Babam özel odasına kapanıp, tümüyle uzaklaşmıştı bu şamatadan. Keşke onunla birlikte olabilseydim!

Her nedense annem bizim Jo-kang'a, Lhasa Tapınağı'na gitmemize karar vermişti. Görünüşe bakılırsa son işlemlerin dinsel bir havada geçmesi gerekiyordu. Sabah saat onda üç ayrı tonda vurulan bir gongla toplanma yerine çağrıldık. Hepimiz midillilere bindik: Babam, annem, Yaso ve

aralarında en gönülsüz kişi olan benimle birlikte beş kişi daha. Linghor Yolu'ndan saptık ve Potala'nın eteklerinden geçtik. Potala yüz yirmi beş metre yüksekliğinde, üç yüz elli metre uzunluğunda binalardan meydana gelmiş bir dağdır. Shö kasabasını arkamızda bırakıp Kyi Ehu düzlüğü boyunca ilerledik; yarım saat sonra Jo-kang'daki Lhasa Tapınağı'na ulaştık. Çevresinde küçük evler, dükkânlar ve ziyaretçileri çekmek için kurulmuş satıcı tezgâhları kümelenmişti. Tapınak bin üç yüz yıldan beri ayakta duruyor ve hacılar tarafından ziyaret ediliyordu. Bunca yıldır ibadet etmek için öyle çok insan gelmişti ki buraya, taş zemin birkaç santimetre derinliğinde aşınmıştı. Tapınağın çevresinde büyük bir huşu içinde dolaşan hacıların her biri, yanından geçtiği yüzlerce dua değirmeninden birini döndürüyor ve sürekli olarak mantra'yı tekrarlıyordu: Om! Mani Padme Hum!

Tavan, zamanla siyahlaşmış koca tahta kirişler üzerine kurulmuştu. Sürekli yanan tüsülerin dumanı, havada, bir dağ tepesindeki ince yaz bulutlan gibi sürükleniyordu. Duvarın çevresine, tanrılarımızın altından heykelleri dizilmişti.

Manzarayı örtmeyecek kadar seyrek tel örgüler bu heykelleri, açgözlülükleri saygı hislerine ağır basan insanlardan koruyorlardı. Ünlü heykellerin çoğu, adak adayan hacılar tarafından çevrelerine yığılan değerli taşların içine gömülmüştü adeta. Som altından şamdanların üzerinde, geçen bin üç yüz yıl boyunca hiç söndürülmeden, birbiri ardı sıra yakılan mumlar vardı. Karanlık bölmelerden zil ve gong sesleri, se-def kakmalı boruların inleyen bağırışları geliyordu. Geleneklerin öngördüğü şekilde turumuzu tamamladık.

İbadetimiz bitmişti, düz dama çıktık. Burayı yalnızca ayrıcalıklı kimselerin ziyaret etmesine izin verilirdi; ancak babam, bir bakan olarak istediği zaman çıkabilirdi buraya.

Bizim hükümet sistemimiz size değişik gelebilir.

Devletin, Dini Kuruluş'un ve son Temyiz Organının başında Dalay Lama gelirdi. Ülkede herkes, eğer bir isteği varsa, ondan ricada bulunabilirdi. Bu haklı bir istekse, ya da

ortada yapılmış bir haksızlık varsa, Dalay Lama bu ricanın kabul edilmesini, ya da haksızlığın düzeltilmesini sağlardı. Sanırım, halkın tümü onu sever ya da sayardı demek çok mantıksız bir şey olmaz. O, kudretine ve nüfuzuna dayanan bir otokrattı, fakat bunları asla kendi çıkarı için değil, yalnızca ülkenin yararı için kullanırdı. O, birkaç yıl sonra ülkeyi Çinliler'in işgal edeceğini ve geçici bir süre için bağımsızlığımızı kaybedeceğimizi önceden biliyordu. İşte aramızdan birkaç kişinin özel bir biçimde eğitilmesinin nedeni de buydu; böyle özel eğitilen kişiler, rahiplere has, asırlardır süregelen beceri ve bilgilerin sürekliliğini sağlayacaklardı.

Dalay Lama'dan sonra gelen iki kurul vardı. Bunlardan birincisi Dini Kurul'du. Dört üyesi de Lama statüsünde olan rahiplerdi. Bunlar, En Değerli Kişi'nin yönetimi altında bulunan lama ve rahibe manastırlarının tüm işlerinden sorumluydular. Dinle ilgili bütün işler onların önüne gelirdi.

Bundan sonra gelen organ Bakanlar Kuruluydu. Bu kurulun üçü sivil, biri de rahip olmak üzere dört üyesi vardı. Bunlar da ülkenin genel sorunlarıyla ilgilenirlerdi ve Din işleri ile Devlet'in bir bütün olmasından sorumluydular.

Başbakan adı verilebilecek iki memur, bu iki Kurul arasında "Bağlantı Memurluğu" vazifesini görür ve görüşlerini Dalay Lamaya bildirirlerdi. Milli Meclis'in oldukça seyrek yapılan toplantılarında hayli söz sahibiydiler. Milli Meclis Lhasa' nın önde gelen bütün aileleri ve lama manastırlarını temsil eden elli kişiden oluşan bir kuruldu. Üyeler, 1904'de İngilizler Lhasa'yı işgal edip de Dalay Lama Moğolistan'a gittiği zaman olduğu gibi, ancak çok ciddi tehlikelerle karşılaştığında toplanırlardı. Bununla ilgili olarak, pek çok Batılı'nın, En Değerli Kişi'nin korkakça "kaçtığına" dair garip bir fikre sahip olduğunu söylemek istiyorum. O "kaçmadı". Tibet üzerinde yapılan savaşlar bir satranç oyununa benzeti- lebilir. Eğer şah alınırsa, oyun kazanılır. Dalay Lama da bizim şahımızdı. O olmadığı zaman, uğruna savaşılacak bir şey de olmazdı: Ülkenin bütünlüğünü sağlayabilmek için emin bir yere gitmesi gerekiyordu. Herhangi bir nedenle onu

korkaklıkla suçlayanlar, neden söz ettiklerini bilmeyen kişilerdir yalnızca.

Eyaletlerdeki bütün liderler de katıldığında, Milli Meclis'in üye sayısı dört yüze kadar çıkabilirdi. Tibet'te beş eyalet vardır: Başkent'in, yani Lhasa'nın bulunduğu U-Tsang Eyaleti. Shigatse de bu eyalettedir. Kham doğu, Lho-dzong ise güney eyaletleridir; bu arada Batı Tibet'e Gartok, Kuzey Tibet'e de Chang adı verilir. Zaman geçtikçe Dalay Lamanın kudreti arttı, Kurullar ve Meclis'le birlikte, yaptığı işlerin sayısı yavaş yavaş azaldı ve ülke hiçbir zaman bundan daha iyi bir biçimde yönetilmedi.

Tapınağın damından görülen manzara harikaydı: Doğuya doğru Lhasa Ovası uzanıyordu; yemyeşil, verimli, ağaçlarla benek benek bir ova. Ağaçların arasından, Lhasa'nın, kırk mil ötedeki Tsang Po'ya katılmak üzere şırl şırl akan ırmakları parıldıyorlardı. Kuzeyden güneye doğru, sanki bizi dünyanın geri kalan kısmından koparırcasına vadiyi saran büyük bir dağ silsilesi yükseliyordu. Dağların etekleri lama manastırları ile doluydu. Daha yukarılarda, uçurumlarla dolu yamaçlarda, münzevi kulübeleri vardı. Doğuda ise tüm görkemiyle Potala ve Chakpori ikiz tepeleri görünüyordu. Chakpori, Tıp Manastırı olarak bilinirdi. İki tepenin arasındaki Batı Kapısı, sabahın soğuk güneşi altında parıldıyordu. Gökyüzünün koyu mor rengi, uzaktaki dağ silsilelerinin üzerindeki karın koyu beyazlığıyla harika bir tezat oluşturuyordu. Tüy gibi hafif, küçük bulutlar kayıyorlardı tepemizde. Biraz daha yakına, kentin içindeki Tapınak'ın kuzey duvarlarına bitişik gibi duran Meclis Salonuna baktık. Hazine Dairesi oldukça yakınımızdaydı, tüccar tezgahları ve insanın hemen her şeyi satın alabileceği bir pazarla çepeçevre sarılmıştı. Biraz daha yakında, bir rahibe manastırın vardı.

Budizm'in kutsal yerlerinden biri olan Tapınak'tan, ziyaretçilerin hiç dinmeyen dua mırıltıları geliyordu. İçlerinden bir kısmı, kasapların ellerinden kurtardıkları ya da ellerindeki azıcık parayla satın aldıkları hayvanları getirmişlerdi. Bizim inançlarımıza göre, bir insan ya da hayvanın ha-

yatını kurtaran kişi büyük bir sevap kazanır ve bu da halk arasında büyük bir itibar sağlardı ona.

Bu yüzyıllık manzarayı seyrederken bir yandan da ilahi okuyan rahiplerin yükselip alçalan seslerini dinliyorduk. Arada sırada davullar gümbürdüyor, nefesli borulardan çeşitli sesler çıkıyordu.

Değişik işler peşinde koşuşturan bir yağın rahip, oradan oraya sürekli bir devinim halindeydi. Bazıları sarı, bazıları da mor giysiler içindeydiler. Koyu kırmızı giysiler çoğunlukta idi, bunlar "sıradan" rahiplerdi. Altın rengi ve bordo giysili olanlar ise Potala'dan gelenlerdendi. Beyazlar içindeki rahip yardımcıları ile koyu kestane rengi giyinmiş polis-rahipler ortalıkta dolaşıyorlardı. Hepsinde ya da hemen hepsinde, tek bir ortak şey vardı: O da, ne kadar yeni olursa olsun, tüm giysilerin üzerinde, Buda'nın giysisinde bulunan yamaların bir benzerinin bulunmasıydı. Tibetli rahipleri ya da onların resimlerini görmüş olan yabancılar, sık sık bu "yamalı görüntü'yü merak ederler. Oysa yamalar üniformanın bir parçasıdır. Bin iki yüz yıllık Ne-Sar Manastırı'ndaki rahipler bu yamaları tam hakkını vererek, hafif solmuş bir tonda yaparlar.

Rahipler genel olarak kırmızı elbiseler giyerler; yünlü kumaşın boyama yöntemleri her yerde değiştiğinden, kırmızının çeşitli tonlarına rastlamak olasıdır. Kestane renginden kiremit kırmızısına dek hepsi "kırmızı" sayılır. Sadece Potala'da görevli kimi resmi rahipler, kırmızı üzerine altın sarısı, kolsuz yelek giyerler. Altın sarısı, Tibet'te kutsal renk olarak kabul edilir; çünkü altın parlaklığını yitirmediği için her zaman temiz ve katıksızdır. Bu renk aynı zamanda Dalay Lama'nın resmi rengidir. Sadece Dalay Lamaya özel olarak eşlik eden bazı rahiplere ya da yüksek lamalara, kırmızı elbiselerinin üzerine altın renginde yelek giyme izni verilir.

Jo-kang'ın damından bakarken, böyle altın sarısı yelekler giymiş bir sürü insanın aşağıda dolaştığını görebiliyorduk. Yukarıda dalgalanan dua bayraklarına, tapınağın parıltıdan kubbesine baktık. Sanki bir ressam, beyaz boyaya

batırdığı fırçasıyla, gökyüzünden yapılmış tuvaline hafif hafif dokunmuş gibi küçük beyaz bulutlarla beneklenmiş mor gökyüzünün seyri doyumsuzdu. Bu büyüü annem bozdu: "Eh, vakit kaybediyoruz, hizmetkârların şu anda neler yaptıklarını düşündükçe tüylerim ürperiyor. Acele etmeliyiz!" Az sonra sabırlı midillilerimizin üzerinde, Linghor yolu boyunca ilerliyorduk. Her adım beni, "korkunç sınav" adını verdiğim, annemin ise kendisinin "büyük günü" olarak kabul ettiği olaya biraz daha yaklaştırıyordu.

Eve döndüğümüzde, annem tüm yapılanları son bir kez daha gözden geçirdi, bu arada artık iyice yaklaşmış olan büyük olay sırasında güçlü olabilelim diye yemek yedik. Bu gibi ziyafetlerde konukların tıka basa yiyip keyiflerine bakacaklarını, zavallı ev sahiplerinin midelerinin ise her zamankinden daha boş kalacağını çok iyi biliyorduk. Konuklar geldikten sonra karnımızı doyurmak için vaktimiz olmayacaktı.

Önce tangır tungur sesler çıkaran aletleriyle müzisyen rahipler kapıda göründüler. Borularını, klarnetlerini, gonglarını, davullarını yüklenmiş, zillerini de boyunlarına asmışlardı. Daha da artan bir patırtıyla bahçeye girdiler ve iyice havaya girip, en güzel şarkılarını çalabilmek için bira istediler. Sonraki yarım saat boyunca, borulardan çıkan korkunç kaz sesleri ve tiz melemeler kapladı ortalığı; rahipler enstrümanlarını akort ediyorlardı. Dalgalanan flamalarıyla atlarının üzerinde yaklaşan bir alay silahlı adam, yani ilk konuklar görününce, avluda bir şamatadır koptu. Giriş kapıları ardına kadar açıldı, hizmetkârlar gelenleri karşılamak üzere karşılıklı iki sıra halinde dizildiler. Kâhya, yanında iki yardımcısı olduğu halde hazır bekliyordu. Yardımcıları, Tibet'teki karşılama törenlerinde kullanılan çeşitli cinslerden ipek eşarplar taşıyorlardı. Sekiz ayrı kalitede eşarp vardı; bunların içinden doğru olanı sunulmalıydı karşıdaki kimseye, eğer onun sınıfına uygun olmayan bir eşarp verilirse büyük bir suç işlenmiş olunurdu! Dalay Lama ise yalnızca birinci sınıf eşarpları alır ve verir. Biz bu eşarplara "khata" deriz. Khatalar'ın sunuluş tarzı da şöyledir: Veren kimse, eğer alan kim-

şeyle aynı sınıftansa, ayakta durup kollarını öne doğru uzatır. Alıcı da kollarını uzatmıştır. Veren kişi hafifçe eğilip, eşarbi karşısındakinin bileklerine bırakır; o da eğilir, eşarbi alır ve kabul ettiğini bildirmek için tersini çevirip yanında bulunan hizmetkârına verir. Eğer eşarp daha üst sınıfa mensup bir kimseye veriliyorsa, sunan kişi dilini dışarı çıkartıp (Bu Batı'daki şapka çıkarma adetine benzeyen bir Tibet usulü selamlaşmadır) yere diz çöker ve khata'yı alıcının ayaklarına bırakır. Bu durumda alıcı kendi eşarbını, verenin boynuna takar. Tibet'te armağanlar, Batı'daki kutlama mektupları gibi, mutlaka uygun bir khata'yla birlikte verilmelidir. Hükümet, halk arasında kullanılan beyaz renk yerine sarı renkte eşarplar kullanır. Dalay Lama, karşısındaki bir kimseyi en yüksek biçimde onurlandırmak istiyorsa, eşarbi onun boynuna takar ve khata'ya, üzerinde üç düğüm bulunan kırmızı ipek bir iplik bağlar. Bu arada eğer avuçlarını yukarıya dönük olarak da uzatmışsa, o insan gerçekten çok onurlandırılmıştır. Biz Tibetliler, insanın tüm yaşamının avucunun içinde yazılı olduğuna inanırız. Dalay Lama ellerini bu şekilde göstermekle karşısındaki kimseye duyduğu en dostça hisleri anlatmış olur. Sonraki yıllarda bu onura iki kez eriştim.

Kâhyamız her iki yanında birer yardımcısı bulunduğu halde girişte duruyordu. Yeni gelenlerin önünde eğilecek, khataları'nı kabul ettikten sonra onları sol yanında duran yardımcısına geçirecekti.

Bu sırada, sağ yanında duran öteki yardımcısı da bu kutlamaya karşılık olarak verilecek doğru eşarbi kendisine uzatacaktı. O da bunu alarak, karşısındaki konuğun sınıfına göre ya bileklerine koyacak, ya da boynuna takacaktı. Tüm bu eşarplar tekrar tekrar kullanılabilirdi.

Kâhya ve iki yardımcısının işleri çoğalmıştı. Lhasa Kenti'nden, yakın ve uzak eyaletlerden akın akın konuklar geliyor; Potala'nın gölgesindeki özel yolumuza sapmak üzere, Linghor yolu boyunca nal takırtılarıyla ilerliyorlardı. Uzun yoldan gelen hanımlar, yüzlerini kum yüklü rüzgârdan korumak için deri maskeler takmışlardı. Bu maskelerin

üzerlerine çoğunlukla altındaki yüzün çok acemice yapılmış bir benzeri çizilirdi. Gideceği yere ulaştığında, bu hanımefendi sığır derisinden yapılmış mantosuyla birlikte maskesini de çıkarırdı. Maskelerin üzerine yapılmış bu yüzlere her zaman hayran olurdu; kadın ne kadar yaşlı ya da çirkin olursa, maskesinin üzerindeki resmi de o kadar genç ve güzel olurdu!

Evin içinde büyük bir hareket vardı. Kiler odalarından içeriye bir sürü yer minderleri taşınyordu. Biz Tibet'te sandalye kullanmayız, bunun yerine, iki metrekare büyüklüğünde, yirmi santimetre kalınlığında olan minderlerin üzerine bağdaş kurup otururuz. Aynı minderler, birkaç tanesi yan yana getirilerek yatmak için de kullanılır. Bize kalırsa bunlar sandalye ya da somyalı yataklardan çok daha rahattırlar.

Gelen konuklara ilk olarak tereyağlı çay ikram edildi, sonra yemekhane haline getirilmiş geniş bir odaya alındılar. Burada asıl toplantı başlayınca dek onları tok tutacak ufak tefek şeyler yiyip içeceklerdi. Kadın refakatçileriyle birlikte, önde gelen ailelere mensup kırk kadar kadın gelmişti. Hanımefendilerin bir kısmı annemle birlikte hoş vakit geçirirken, diğer bir kısmı da evin içinde odadan odaya gezinip mobilyaları inceliyor ve kendi aralarında bunlara bir değer biçmeye çalışıyorlardı. Değişik yaşta, biçimde ve irilikte bir sürü kadın evi istila etmişti sanki. En akla gelmedik yerlerde ortaya çıkıyorlar ve bir an bile duraksamadan, oradan geçmekte olan hizmetkâra, örneğin bunun kaç para ettiğini, ya da şunun değerinin ne olduğunu soruyorlardı. Kız kardeşim Yaso, yepyeni giysisi içinde, ona göre en son stil fakat bana göre oldukça korkunç bir biçimde yapılmış saçlarıyla salınarak dolanıyordu ortalıkta. Bugün herkesin, olduğundan da çekici görünmeye çalıştığı kesindi.

İşleri biraz daha karışık hale getiren bir grup kadın daha vardı: Tibet'te yüksek sınıfa mensup bir kadının, büyük bir oda dolusu giysisi ve bir yığın da mücevheri olması gerekirdi. Bütün bunları sergilemeliydi ve bu işlem de bir yığın soyunup giyinme gerektirdiğinden, mankenlik yapmaları

için özel kızlar, "chung kızlar" kiralanırdı. "Chung kızlar" annemin giysileri içinde ortalıkta salınarak dolaşıyorlar, oturup fincanlar dolusu tereyağlı çay içiyorlar ve sonra da başka kıyafet giymek, değişik mücevherler takmak üzere odalarına gidiyorlardı. Tüm gün boyunca beş altı kez giysi değiştireceklerdi.

Erkekler daha çok bahçelerdeki eğlencelerle ilgileniyorlardı, işe bir parça da neşe katılsın diye bir cambazlık grubu getirilmişti. Cambazların üçü, dört buçuk metre yüksekliğinde bir sıruk tutuyor, dördüncüsü de sıriğin tepesine çıkarak kafasının üzerinde duruyordu. Sonra sıriği tutan cambazlar ani bir hareketle sıriği çekince, yukarıdaki cambaz havada bir takla atarak bir kedi gibi ayaklarının üzerinde yere iniyordu. Bunu seyreden küçük oğlan çocukları hiç vakit yitirmeden gösteriyi tekrarlamak üzere ıssız bir yere çekildiler. İki buçuk-üç metre boyunda bir sıruk bulup onu havaya diktiler; içlerinde en cesur olanı tepeye çıkarak kafasının üzerinde durmaya çalıştı. Korkunç bir "güm" sesiyle birlikte aşağıya, diğer çocukların üzerine düştü. Ancak kafası epey kalın olduğundan, yumurta biçiminde birkaç yumrudan başka yara almadı.

Az sonra, ardında diğer kadınlarla birlikte, eğlenceleri izlemek ve müzik dinlemek üzere annem görüldü. Müzisyenler de bol bol içtikleri Tibet birasıyla iyice canlanıp havaya girmişlerdi zaten.

Bu toplantı için oldukça şık giyinmişti annem. Üzerinde hemen hemen ayak bileklerine kadar uzanan koyu kırmızı renkte, sığır yününden bir eteklik vardı. Kan kırmızısı tabanları ve kırmızı kaytanıyla Tibet keçesinden yapılmış beyaz botları çok güzeldi.

Babaminkini andıran, bolero biçimindeki ceketi kırmızıya kaçan sarı renkteydi. Daha sonraki doktorluk günlerimde olsaydı, bu rengi "sargı üzerindeki tentürdiyot" lekesine benzetirdim! Bunun altına ipekli mor bir bluz giymişti. Tüm renkler birbiriyle büyük bir uyum içindeydi ve çeşitli sınıflara mensup rahiplerin giysilerini tasvir etmek için özel olarak

seçilmişlerdi.

Sağ omuzundan aşağı, belinin sol yanında bulunan som altından bir halkayla tutturulmuş, ipekli brokar bir kuşak iniyordu. Omuzundan, belindeki düğüm yerine kadar kan kırmızısı renginde olan bu kuşak, buradan aşağıya, etekliğinin ucuna ulaşana dek açık limon sarısından, koyu safran rengine dönüşüyordu.

Boynunda, sürekli üzerinde taşıdığı üç muska torbasını tutan altın bir kordon vardı. Bunlar ona babamla evlenirken verilmişti. Bir tanesini kendi ailesi, diğerini babamın ailesi, üçüncüsünü ise, çok seyrek rastlanan bir şerefti bu, Dalay Lama armağan etmişti. Üzerindeki mücevherler epey fazlaydı; Tibetli kadınlar sosyal yaşamdaki yerleriyle orantılı olarak mücevher ve süs eşyası takarlar. Terfi eden bir koca, her seferinde karısına mücevher ya da süs eşyası almak zorundadır.

Annem geçen birkaç gün boyunca fazlasıyla meşguldü; saçlarını, her biri bir kamçı kalınlığında yüz sekiz tane örgü yapmıştı. Tibet'te yüz sekiz rakamının kutsal bir sayı olduğuna inanılır ve saçları bu kadar örgü yapılabilecek kadar gür olan kadınlar epey şanslı sayılırlar. Madonna stilinde ayrılmış saçlar, başa bir şapka gibi takılan tahta bir kafese tutturulurlardı. Kırmızı vernikli tahta, elmaslar, yakut ve altın kurslarla süslenirdi. Saçlar, dalların tutturulduğu kafeslerden aşağı süzülen güller gibi, bu kafesten aşağı sarkıtılırlardı.

Kulak memelerinden aşağıya çeşitli biçimlerde bir sıra mercan sarkıyordu. Bunlar o kadar ağır olurlardı ki, kulak memesi yırtılmasın diye onları kırmızı bir iple kulağının çevresine bağlardı. Bu küpeler sarkıtıldığında, neredeyse beline kadar ulaşırdı; bu durumda başını nasıl sağa sola çevirebildiğim büyük bir hayretle izlerdim.

Konuklar hayranlıkla bahçeleri geziyor ya da gruplar halinde oturup sosyal olayları tartışıyorlardı. Özellikle kadınlar hararetli bir konuşmaya dalmışlardı. "Evet şekerim,

Doring Hanımefendi yeni bir döşeme yaptırıyor. İnce ince döşenmiş taşlar pırl pırl cilalanmış." "Duydunuz mu, Rakasha Hanımefendi'lerde oturan şu genç lamanın..." vs. Tüm bunlara karşın aslında herkes günün konusu olan olayı bekliyordu. Şu andaki gevezelikleri ise, astrolog rahiplerin benim geleceğimi okuyacakları ve hayatım boyunca izleyeceğim yolu belirleyecekleri saatin heyecanını biraz olsun yatıştırmak içindi.

Vakit ilerleyip de, toprağın üzerinde gezinen gölgeler uzamaya başlayınca, hareketli konuklar biraz olsun yavaşladılar. Nefis yemeklerle tıka basa doymuşlardı; kafaları da daha iyi çalışıyordu şimdi. Yiyecek kümeleri ufaldıkça, yorgunluktan bitkin düşmüş hizmetkârlar biraz daha getiriyorlar, bir süre sonra bunlar da bitiyordu. Kiralanmış olan eğlendiriciler de artık yorulmuşlardı ve biraz dinlenmek, biraz daha bira içmek için teker teker mutfağa sığıyorlardı.

Müziyenler canlılıklarını yitirmemişlerdi henüz; borularını üflüyorlar, zillerini şakırdatıyorlar, davullarını gümürdetiyorlardı. Kuşlar, tüm bu şamata dan ürküp, ağaçların üzerindeki her zamanki tüneklerinden kaçmışlardı. Korkup kaçanlar sadece kuşlar değildi. Kediler de daha ilk gelen konukların gürültüsüyle birlikte, kendilerine sığınacak emin bir yer bulmuşlardı acele. Evi koruyan kocaman siyah çoban köpekleri bile sessizdiler, boşuk ulumaları uykuyla susturulmuştu şimdi. Bir lokma dahi yiyemeyecekleri kadar doyurulmuşlardı.

Ortalık biraz daha karardı. Buhurdanlardaki tütsüleri yakan küçük oğlan çocukları, çevreye ışık saçan yağ kandillerini sallayarak, duvarlarla çevrili bahçedeki bakımlı ağaçların arasında oynuyor, arada sırada alçak dalların üzerine çıkıp oturuyorlardı.

Orada burada duran tütsü mangallarından mis gibi kokan kalın duman sütunları yükseliyordu. Bunların başını bekleyen yaşlı kadınlar bir yandan da, her dönüşte çatırtılar çıkararak gökyüzüne doğru binlerce dua gönderen dua değirmenlerini çeviriyorlardı.

Babam sürekli bir dehşet içindeydi! Onun bu duvarlarla çevrili bahçeleri, yabancı ülkelerden getirilmiş değerli bitki ve fundalarıyla tüm ülkede ün kazanmıştı. Şimdi ise ona göre çığına dönmüş bir hayvanat bahçesinden farksızdı burası. Ellerini oğuşturarak ortalıkta geziniyor, bir konuk durup da yanında duran bir goncaya elini sürdüğünde, kederli mırıltılarla söyleniyordu. En tehlikede olanlar ise kayısı ve armut ağaçları ile küçük elma ağacı fidanlarıydı. Kavak, söğüt, ardiç, selvi gibi daha büyük ve yüksek ağaçlar, tatlı akşam melteminde hafifçe uçuşan dua bayraklarıyla süslenmişlerdi.

Nihayet, çok uzaklarda Himalayalar'ın tepeleri ardında batan güneşle birlikte gün sona erdi. Lama manastırlarından, bir günün daha bittiğini bildiren boruların sesleri geliyordu. Bunun hemen ardından yüzlerce yağ kandili birden tutuşturuldu. Kandiller ağaç dallarından sarkıyor, evlerin çıkıntılı saçaklarından sallanıyor, bir kısmı da suni gölün durgun suları üzerinde yüzüyordu. Bazıları su nilüferlerinin üzerine oturtulmuş duruyorlar, bir kısmı barınacak emin bir yer arayarak yüzen kuğulara doğru sürükleniyorlardı.

Derinden gelen bir gong sesiyle birlikte herkes eve doğru yaklaşmakta olan alayı seyretmek için toplandı. Bir yanı açık olan büyük bir çadır kurulmuştu bahçede. Bizim Tibet minderlerinden dördü çadırın içindeki yüksek kürsünün üzerine konmuştu. Alay şimdi kürsüye doğru yaklaşıyordu. Dört hizmetkâr, tepelerinde büyük alevler yanan direkler taşıyordu. Sonra gümüşten borularıyla eğlenceli bir hava çalan dört borucu geldi. Bunları annem ve babam izledi, kürsüye yaklaşip üzerine çıktılar. Onlardan sonra da Devlet Kâhinleri Manastırından gelmiş iki çok yaşlı adam çıktı kürsüye. Neshunglu bu iki ihtiyar, ülkenin en deneyimli astrologlarıydı. Kehanetlerinin doğruluğu her seferinde kanıtlanmıştı. Hatta geçen hafta kehanette bulunmak üzere Dalay Lama'nın huzuruna çağrılmışlardı. Şimdi de aynı şeyi yedi yaşında bir oğlan çocuğu için yapacaklardı. Günlerdir astrolojik tablo ve hesaplarla uğraşmışlardı. Yıldızların ve gezegenlerin durumu, şunun ya da bunun ters etkilerine dair tartışmaları epey

uzun sürmüştü. Astrolojiden daha sonra, başka bir bölümde söz edeceğim.

Bilginlerin tablo ve notlarını iki lama taşıyordu. Kafilde bulunan öteki iki lama bu yaşlı kâhinlerin kürsü merdivenlerinden çıkmalarına yardım etti. Kâhinler kürsünün üzerinde yanyana durduklarında, fildişinden yapılmış iki antik heykele benziyorlardı. Sarı Çin brokarından yapılmış harikulade elbiseleri vardı. Başlarına uzun rahip şapkaları giymişlerdi, boyunları tüm bu ağırlığın altında ezildiği için buruşmuştu sanki.

Çadırın çevresinde toplanan kalabalık, hizmetkârların getirdikleri minderlerin üzerine yere oturdu. Baş astrologun kesin ve tekdüze sesini duyabilmek için herkes kulak kesildiğinden, fısıltılar işitilmez oldu. "Lha dre mi cho nang-chig" (tanrılar, şeytanlar ve insanlar, hepsi aynı şekilde davranırlar) diye söze başladı baş astrolog ve bir saat boyunca tekdüze bir sesle konuştu durdu; sonra bir ara susup on dakika kadar dinlendi. Yeniden başladığında, hayatımın ana hatlarını anlatarak bir yarım saat daha konuştu. "Ha-le! Ha-le!" (Fevkalade! Fevkalade!) diye bağırdı büyülenmiş kalabalık.

Ve işte kehanet yapılmıştı. Yedi yaşında bir çocuk, şiddete ve sertliğe karşı yiğitçe bir dayanıklılık gösterdikten sonra bir lama manastırına katılacak ve orada operatör-rahip olarak eğitilecekti. Büyük zorluklara katlanacak, ülkesinden ayrılıp yabancı insanların arasına girecekti. Her şeyi yitirip yeni baştan başlayacak ve en sonunda başaracaktı.

Kalabalık yavaş yavaş dağıldı. Uzak yoldan gelenler geceyi bizim evde geçirecek, sabahleyin yola koyulacaklardı. Geri kalanlar, refakatçileriyle birlikte, yanlarına yollarını aydınlatacak kocaman alevli meşaleler alıp evlerine döneceklerdi. Kalabalık, nal sesleri ve boğuk bağrıışmalar arasında avluda toplandı. Ağır kapı bir kez daha ardına kadar açıldı ve akıp gitti kalabalık. At nallarının klop-klop sesleri ve binicilerin mırıltıları gittikçe uzaklaştı. Ardından gecenin sessizliğinden başka bir şey duyulmaz oldu.

EVDEKİ SON GÜNLERİM

Evin içindeki müthiş devinim hâlâ sürüyordu. Çay fincanları dolup dolup boşalıyor, son anların keyfini çıkaranlar, uzun geceye hazırlık olmak üzere midelerini dolduruyorlardı. Bütün odalar doluydu, bana yer kalmamıştı. Taşlara ve yolunun üzerine çıkan her şeye tembel tembel tekme atarak kederli kederli ortada dolaşıyordum; bu da bir çözüm yolu değildi. Kimsenin umurunda değildim, konuklar yorgun ve keyifli, hizmetkârlar ise bitkin ve sinirliyidiler. "Atlar insanlardan daha duyguludurlar" diye söyledim kendi kendime, "gidip onlarla birlikte uyuyacağım."

Ahır sıcak, otlar yumuşaktı, yine de bir süre uyku tutmadı. Her dalışım da ya atlardan biri beni dürtüklüyor ya da evden gelen ani bir gürültüyle uyanıyordum. Nihayet ortalık yavaş yavaş sakinleşti; dirseğim üzerinde hafifçe yükselip dışarı baktım, ışıklar titreyerek, teker teker karanlığa karışıyorlardı. Kısa bir süre sonra, karla kaplı dağlara tüm canlılığıyla yansıyan soğuk mavi ay ışığından başka bir ışık kalmadı görünürlerde. Bir kısmı ayakta, bir kısmı yan yatmış, tüm atlar uykuya dalmışlardı. Ben de uyudum. Ertesi sabah şiddetli bir sarsıntıyla uyandığımda bir ses, "Haydi bakalım Lobsang. Atları hazırlamam gerekiyor, sen de tam yolumun üzerinde yatıyorsun," diye bağıırıyordu. Karnımı doyuracak bir şeyler aramak üzere evin yolunu tuttum. İçerisi epey hareketliydi. Konuklar gitmeye hazırlanıyorlar, annem de son dakikada bir iki laf daha edebilmek için gruptan gruba adeta ucuuyordu. Babam eski bir arkadaşına, evimizin pencereleri-

ne takılmak üzere Hindistan'dan cam getirtmeyi düşündüğünü anlatıyordu. Tibet'te cam yoktu. Ülkenin hiçbir yerinde de imal edilmezdi. Aslında ta Hindistan'dan cam getirtmek çok pahalıya mal oluyordu. Cam yerine, pencerelerin çerçevelerine gerilen fazla mumlanmış yarı şeffaf kâğıtlardan dışarısını görmek çok zordu. Pencerelerin dışında bulunan ağır tahta kepenkler ise hırsızlardan çok, içeriye kuvvetli rüzgârlarla taşınan iri kum tanelerinin girmesini önlemek içindi. Bu kum taneleri (bazen bunlar daha çok küçük çakıl taşları büyüklüğünde olurlardı) iyi korunmamış pencereleri dedip içeri girerler, daha da kötüsü, açıkta kalmış ellerde ve yüzde epeyce derin yaralar açabilirlerdi. Şiddetli fırtınalarda yolculuk yapmak çok tehlikeli olurdu. Lhasa halkı ihtiyatlı davranıp zirveden gözünü ayırmaz ve zirve aniden bir sisle kaplandığında, bu kamçılayıcı, kanatıcı rüzgâra yakalanmamak için herkes barınacak bir yere koşardı. Böyle tetikte olanlar sadece insanlar değildi, hayvanlar da bir o kadar uyanık bulunurlardı; barınacak bir yerlere koşan insanların önünde giden at ve köpeklere rastlamak gayet olağandı. Kedilerin fırtınaya yakalandıkları ise görülmüş şey değildi ve aslında sığırlar da oldukça uyanık davranırlardı.

Son konukların da evden ayrılmalarından hemen sonra babamın huzuruna çağırıldım. Bana, "Çarşıya git, gereken şeyleri al. Tzu neye ihtiyacın olduğunu biliyor" dedi. Bana gerekli olabilecek şeyleri düşündüm: Tahtadan yapılmış bir tsampa kâsesi, bir fincan ve bir tespih. Pırıl pırıl parlatılmış yüz sekiz tane boncuğu olan bir tespih alacaktım kendime. Kutsal sayımız olan yüz sekiz, aynı zamanda bir rahibin akıldan çıkarmaması gereken kuralları belirtirdi.

Tzu atının, ben de midillimin üzerinde yola çıktık. Avludan ayrıldıktan sonra sağa saptık. Çevre yolundan çıkıp, Potala'yı geçtikten sonra, pazar yerine giden sağ taraftaki yola saptık. Sanki kenti ilk kez görüyormuşum gibi dikkatle bakıyordum çevreme. Buraları bir daha görememekten korkuyordum! Dükkanlar, Lhasa'ya yeni gelmiş, birbirleriyle sıkı sıkı pazarlık yapan tüccarlarla tıklım tıklım doluydu. Bir kısmı

Çin'den çay, bir kısmı da Hindistan'dan kumaş getirmişti. Bu kalabalığın arasında, bakmak istediğimiz dükkanlara doğru yolumuzu açmaya çalışıyorduk; Tzu sık sık bağırarak eski arkadaşlarıyla selâmlaşıyordu.

Koyu kırmızı, kendi ölçülerimden biraz daha büyük bir elbise almalıydım. Bu sadece büyümekte olduğum için değildi. Tibet'te erkekler, bellerinden sımsıkı bağladıkları çok bol elbiseler giyerler. Üst kısım yukarıya çekildiğinde, Tibetli erkeğin taşımakta yarar gördüğü tüm eşya için bir torba meydana gelir. Örneğin sıradan bir rahip bu torbada tsampa kâsesini, fincanını, bir bıçak, birkaç muska, bir tespih, bir torba kavrulmuş arpa ve genellikle yedek tsampa taşır. Ve bir rahibin üzerinde taşıdığı bu eşyalardan başka dünya üzerinde sahip olduğu hiçbir şey yoktur.

Benim bu kederli küçük alışverişim, yalnızca çok gerekli olan ihtiyaçlarımı ve ancak yoksul bir rahip yardımcısına uygun görülen orta kalitede şeyleri almama izin veren Tzu'nun sıkı denetimi altındaydı. Bunların arasında, tabanları sığır derisinden yapılmış bir çift sandal, içine kavrulmuş arpa koymak için küçük bir deri torba, tahtadan bir tsampa kâsesi, yine tahtadan bir fincan -hayal ettiğim gibi gümüşten bir fincan değildi bu!- ve oyma yapmak için bir bıçak vardı. Kendim parlatmak zorunda kalacağım çok sade bir tespihle birlikte tüm eşyam bunlardı artık. Babam, bütün ülkeye yayılmış arazileri, mücevherleri ve gerçekten bir yığın altınıyla birkaç defa milyonerdi. Ben ise, eğitildiğim ve babam yaşadığı sürece yalnızca çok yoksul bir rahip olacaktım.

Sokağa, uzun çıkıntılı saçaklarıyla iki katlı evlere, kapılarının önündeki tezgahlara serilmiş köpek balığı yüzgeçleri ve eyer örtüleriyle dolu dükkanlara son kez baktım. Tüccarların coşkun haykırıışlarını, müşterilerinin yumuşak bir tarzda sürdürdükleri sıkı pazarlıkları bir kez daha dinledim. Sokak, daha önceleri hiç şimdiki kadar ilgi çekici gelmemişti bana; burayı her gün gören ve görmeye devam edecek olan talihli insanlardan biri olmak istedim o anda.

Koştura koştura ortalıkta dolaşan sahihsiz köpekler

orayı burayı kokluyor, hırlayarak bir şeyler anlatıyorlar, sahiplerinin keyfini bekleyen atlar ise karşılıklı konuşuyorlardı. Devinim halindeki kalabalığın arasında avare avare dolaşan sığırlar boğuk sesleriyle böğürüyorlardı. Şu kâğıt kaplı pencerelerin ardında kimbilir ne sırlar gizliydi. Şu sağlam tahta kapılardan dünyanın dört bir yanından gelmiş ne harika eşya yığınları geçmişti; eğer konuşabilselerdi şu açık kepenkler kimbilir ne öyküler anlatırlardı.

Tüm bunlara sanki eski dostlarımımsı gibi uzun uzun baktım. Bu sokakları bir daha hiç göremeyecektim sanki. Yapmayı ve satın almayı istediğim şeyleri düşündüğüm sırada kocaman, tehdit edici bir el, sımsıkı yakaladığı kulağımı şiddetle büktü. Tzu'nun sesi, sanki tüm dünyaya kendisini duyurmak istercesine çınlıyordu:"Haydi yürü Lobsang, ayakta mı öldün yoksa? Şu zamane çocuklarım bir türlü anlayamıyorum. Ben küçükken işler böyle değildi." Arkada kalıp kulağım kopsa da Tzu umursamaz görünüyordu. Yürümekten başka çıkar yol yoktu. Tzu bütün yol boyunca "şimdiki nesilden, hiçbir işe yaramayanlar sürüsünden, düşte yaşayan tembel kemikli uykuculardan" mırıl mırıl yakınlık atının üstünde, önümde ilerledi. Durumun sevindirici tek yanı, Tzu'nun önümde giden kocaman gövdesinin Linghor Yolu'na saptığımız zaman çıkan sert rüzgârdan yol boyunca beni korumasıydı. Eve gelince, aldığımız şeylere şöyle bir göz attı annem. O da alınanların yeterli olduğu düşünce sin deydi; üzül müştüm. Belki Tzu'nun aldıklarını beğenmeyip, bana daha iyi şeylerin alınmasını ister diye bir umut beslemiştim içimde. Böylece gümüş bir fincana sahip olma umudum iyice suya düşmüştü; Lhasa pazarlarındaki elle çalışan çömlekçi çarklarında döndürülmüş bu tahta fincanla yetinmem gerekiyordu.

Evde geçireceğim son hafta boyunca yalnız bırakılmayacaktım. Annem beni Lhasa'daki diğer büyük ailelere, o evden bu eve sürükledi durdu. Böylece onlara saygılarımı sunabilecektim. Saygılı bir kişi olduğumdan değil, ancak annem bu ufak yolculuklarla, sohbet alışverişleriyle ve günlük

yaşamı tamamlayan terbiyeli dedikodularla epey iyi vakit geçiriyordum. Can sıkıntısından kaskatı kesilmiştim; insanın saçma şeylere rahatlıkla katlanabilmesini sağlayan yeteneğe doğuştan sahip olmadığım için tüm bunlar gerçek bir sınavdı benim için. Geri kalan birkaç günümü açık havada eğlenerek geçirmek istiyordum. Ödül olarak verilecek bir sığır gibi oradan oraya sürüklenerek, bütün gün ipekli minderlerin üzerinde oturmaktan başka yapacak işleri olmayan, en ufak gereksinimleri için hizmetkârlarına başvuran bu rüküş yaşlı kadınlara gösterilmektense, dışarıda uçurtmalarımı uçurmayı, sırığımla atlamayı, okçuluk çalışmayı bin kez tercih ederdim.

Fakat beni böyle gizliden gizliye öfkeliendiren annem değildi yalnızca. Babamın Drebung Lama Manastırı'nı ziyaret etmesi gerekiyordu ve burayı görmem için beni de birlikte götürecekti. Drebung, on bin rahibi, yüksek tapınakları, taştan küçük evleri ve birbirinin üzerine sıra sıra taraçalanmış binalarıyla dünyanın en büyük lama manastırındır. Burası duvarlarla çevrili bir kent gibiydi; çok iyi kurulmuş, kendi kendini yaşatan bir kent. Drebung, "pirinç kümesi" anlamına gelir; gerçekten de uzaktan bakıldığında, ışıpta parıldayan kule ve kubbeleriyle bir pirinç kümesini andırıyordu. Ben ise o sıralarda, mimari güzellikleri değerlendirebilecek halde değildim. Değerli vaktim bu şekilde ziyan olduğu için suratım bir karış asıktı.

Babam, manastırın reisi ve yardımcılarıyla konuşmakla meşgulken, ben rüzgârın sürüklediği yitik bir eşya gibi kederli kederli dolaşıyordum ortalıkta. Küçük rahip adaylarına nasıl davranıldığını görünce korkuyla ürperdim. Pirinç Kümesi aslında yedi lama manastırının bir araya gelmesiyle oluşmuş yedi farklı sistem, yedi ayrı okuldan ibaretti. Tek bir kişinin yönetemeyeceği kadar büyüktü. Hepsisi de birbirinden katı birer disiplinci olan on dört abbot yönetiyordu burayı. Babamın deyişiyle, "güneşli ovadaki bu güzel gezinti" sona erdiğinde epey sevinmiştim; fakat Drebung'a, ya da Lhasa'nın üç mil kuzeyindeki Sera'ya gönderilmeyeceğimi öğren-

mek daha da sevindiriciydi.

Nihayet hafta sonu geldi. Uçurtmalarımı alıp başka çocuklara armağan ettiler, güzel tüylerle süslemiş olduğum oklarımı, yaylarımı kırdılar. Bundan böyle artık bir çocuk olmadığımı anlatmak istiyorlardı. Nasıl olsa böyle oyuncaklardan zevk almayacaktım. Oyuncaklarla birlikte kalbimin de kırılmış olması ise kimsenin umurunda değildi.

Karanlık basınca babam beni zevkle döşenmiş, duvarları baştan başa eski ve değerli kitaplarla dolu odasına çağırttı. Mihrabın yanına oturdu ve bana önünde diz çökmemi buyurdu. Kitabın açılış töreni olacaktı bu. Bir metre genişliğinde, otuz santimetre uzunluğundaki bu büyük cildin içine, ailemize ait, yüzyıllar öncesine dek uzanan tüm ayrıntılar kaydedilmişti. Atalarımızın ilk isimlerini, nasıl soylu olduklarını, neler yaptıklarını en ince ayrıntısına kadar bulabiliyorduk burada. Ülke ve hükümdarımız için yapılanlar da yazılmıştı. Eski sararmış yapraklardan tarihi okudum. Şimdi kitap benim için ikinci kez açılmıştı. İlkinde ana rahmine düşüşüm, doğumum kaydedilmişti. Burada astrologların kehanette bulunabilmeleri için gerekli tüm ayrıntılar, o zaman hazırlanmış gerçek astrolojik tablolar vardı. Şimdi kitabı benim de imzalamam gerekiyordu; çünkü yarın lama manastırına girdiğim andan itibaren yeni bir yaşam başlayacaktı benim için.

Ağır oymalı tahta muhafazalar yerlerine dikkatle yerleştirildi. Ardıç ağacından elle yapılmış, kalın kâğıtları tutan tokalar takıldı. Kitap ağırdı, babam bile, onu korunduğu altın kutuya geri koymak için ayağa kalktığı anda hafifçe sendeledi. Sonra kutuyu mihrabın altındaki derin taş hücreye koydu. Küçük gümüş mangalın üzerinde erittiği bal mumunu hücrenin taş kapağının üzerine döktü ve mühürünü bastı; kitaba kimse dokunamayacaktı artık.

Ardından bana döndü ve minderlerinin üzerine rahatça kurulup yanı başında duran gonga hafifçe vurdu. Hizmetkârı biraz sonra tereyağlı çay getirmişti ona. Uzun süren bir sessizlikten sonra bana Tibet'in gizli kalmış tarihçesini an-

lattı; binlerce yıl öncesine giden bir tarih, Tufan'dan öncelere giden bir öykü. Tibet'in eski bir denizle kaplı olduğu zamanları ve bu gerçeğin kazılarla nasıl kanıtlandığını anlattı. Söylediğine göre, şimdi bile Lhasa yöresinde kazı yapılacak olsa, fosilleşmiş deniz hayvanları ve garip kabuklar ortaya çıkarılabılırdi. Kimi eyaletlerde belirli mağaraları ziyarete giden rahipler ara sıra bunları bulur ve babama getirirlerdi. Bana da bunlardan birkaçını gösterdi. Sonra aniden davranışı değişti.

"Yasalar gereğince, aşağı sınıfa mensup olarak doğanlara şefkat gösterilirken, yüksek sınıfa mensup olanlara sert davranılır" dedi. "Lama manastırına girmene izin verilmezden önce korkunç bir sınavdan geçeceksin." Ardından, verilecek emirlere kesinlikle itaat etmemi sıkı sıkı tembihledi. Son sözleri gece rahat bir uyku uyumama yardım edecek cinsten değildi. "Oğlum, benim çok katı ve sana karşı ilgisiz bir insan olduğumu düşünebilirsin, fakat ben yalnızca ailenin ismine önem veririm. Sana söylüyorum, eğer manastıra alınmak için gireceğin bu sınavda başarılı olamazsan buraya geri gelme. O takdirde bu ev için bir yabancından farkın olmaz." Sonra başka hiçbir şey söylemeden, yanından ayrılmamı işaret etti.

Akşam, ilk önce kız kardeşim Yaso ile vedalaştım. Üzül-müştü, sık sık birlikte oynardık ve ikimiz de çocuktuk henüz; o dokuz yaşındaydı, ben ise yedi olacaktım -yarın. Annem ortalıkta görünmüyordu. Uyuyordu, onunla vedalaşamayacaktım. Son defa olarak, tek başıma odamın yolunu tuttum. Minder yatağımı hazırlayıp uzandım, ancak uyuyamadım. Uzun süre babamın söylediklerini düşünerek öylece yattım. Babamın çocuklara karşı duyduğu nefreti ve ilk kez evden uzak bir yerde uyuyacağım o korkutucu yarını düşünüyordum. Ay yavaş yavaş yükseliyordu gökyüzünde. Dışarıda, pencere eşiğinde bir gece kuşu çırpındı. Çatıdaki tahta direk-lere çarpan dua bayraklarının sesi geliyordu. Uyudum ve güneşin ilk ışıkları ile uyandırıldım. Bir hizmetkârdı, bir kâse tsampa ile bir fincan tereyağlı çay getirmişti bana. Bu yavan

yemeği yiyordum ki telaşlı telaşlı Tzu girdi odaya. "Haydi evlat," dedi, "Allaha şükür yollarımız ayrılıyor. Şimdi atlarıma dönebilirim. Fakat sana düşen görevi iyi yap, öğrettiklerimin hiçbirini unutma." Böyle söyleyerek topuklarının üzerinde döndü ve odadan çıktı.

Eğer annem beni uğurlamak için kalkmış olsaydı, hiç kuşkusuz evde kalmama izin vermesi için onu ikna etmeye çalışacaktım. Tibet'te çocuklar genellikle rahat bir hayat yaşarlar; benimki ise her bakımdan zordu ve sonradan öğrendiğime göre, babamın emriyle kimseyle vedalaşamamıştım. Böylece küçük yaşta disiplini ve tahammülü öğrenebilecektim. Kahvaltımı bitirdim, tsampa kâsemi ve fincanımı elbiseimin önüne sokuşturup, yedek bir giysiyle bir çift keçe botu birbirine bağlayıp bir bohça yaptım. Odadan çıkıp koridor boyunca ilerlerken, hizmetkârlardan biri yavaş yürümemi, evdekileri uyandırmamamı emretti. Aşağı indim. Yola çıktığımda, sahte şafak, yerini gerçek şafaktan önce gelen kısa karanlığa bırakmıştı. Böylece ayrıldım evimden. Yalnız, korkmuş ve kalbi kırılmış olarak...

4

MANASTIRIN KAPISINDA

Yol dümdüz Chakpori Lama Manastırı'na, Tibet Tıp Merkezi'ne uzanıyordu. Zor bir okuldu burası! Hava iyice aydınlanıncaya dek birkaç mil yürüdüm. Giriş bölümüne giden kapının önünde, benim gibi manastıra katılmak isteyen iki çocukla karşılaştım. İhtiyatlı bakışlarla birbirimizi süzdük. Sanırım birbirimizde gördüklerimizden pek etkilenmedik ve sanırım, aynı eğitime katlanacaksak birbirimizle kaynaşmamız gerektiğine karar verdik.

Bir süre ürkek ürkek kapıya vurduk fakat hiçbir şey olmadı. Sonra çocuklardan biri yerden büyükçe bir taş aldı ve gerçekten dikkat çekecek kadar gürültü çıkarmayı başardı. Az sonra bir rahip görüldü kapıda, bir elinde salladığı değneğin neredeyse bir fidan kalınlığında olduğunu gördük korkuyla. "Siz küçük şeytanlar, ne istiyorsunuz?" diye gürledi, "Sizin gibilere kapı açmaktan başka yapacak daha yararlı bir işim yok mu sanıyorsunuz?" "Biz rahip olmak istiyoruz" diye yanıtladım. "Bana, daha çok maymuna benziyor musunuz gibi geldi" dedi, "Orada, hiçbir yere kıvıldamadan bekleyin, rahip adaylarına bakan Reis hazır olduğu zaman sizi görür." Kapıyı hızla çarptı, ona tedbirsizce yaklaşmış olan iki çocuktan birini neredeyse arkası üstü yere deviriyordu. Toprağın üzerine oturduk, ayakta durmaktan bitkin düşmüştük. Manastıra girip çıkan bir sürü insan vardı. Küçük bir pencereden, gittikçe artan açlığımızı kamçılmasına nefis bir yemek kokusu geliyordu. Yemek o kadar yakınımızda fakat yenmesi o kadar olanaksızdı ki!

Nihayet sert bir hareketle ardına dek açılan kapının eşiğinde uzun boylu, zayıf bir adam belirdi. "Evet!" diye gürledi, "Siz kılıksız haylazlar, söyleyin ne istiyorsunuz?" "Biz rahip olmak için geldik" diye karşılık verdik. "Aman Allahım" diye bağırdı, "bugünlerde manastırlara amma da süpürüntüler geliyor!" Eliyle manastır topraklarını çevreleyen yüksek duvarlarla kapalı bölüme girmemizi işaret etti. Sonra ne olduğumuzu, kim olduğumuzu sordu. Bize aldırmadığını anlamak zor değildi. Bir çobanın çocuğu olan arkadaşa, "Çabuk gir, eğer sınavlarda başarılı olursan kalabilirsin" dedi. Diğerine ise, "Sen, oğlum. Ne dedin? Bir kasabın oğlu ha? Bir hayvan kesicisinin? Buda'nın Kuralları'na karşı gelen birinin? Ve bir de buraya geliyorsun! Hemen defol git, yoksa döve döve yola kadar ben geçiririm seni." Rahip ona doğru davranınca da, zavallı talihsiz çocuk tüm yorgunluğunu bir anda unutarak, müthiş bir hızla, adeta yuvarlanarak ileri doğru atıldı. Öyle telaşlıydı ki, ayağı yere değdikçe altüst olmuş küçük toz bulutları kalkıyordu havaya.

Şimdi ben kalmıştım ortada; yedinci doğum günümde ve yapayalnız. Asık suratlı rahip, beni olduğum yerde korkudan neredeyse kurutan o korkunç bakışını üzerime çevirdi ve tehdit edici bir biçimde sopasını şöyle bir oynattı. "Sen! Dine yönelmek isteyen genç bir prens. İlk önce nasıl bir adam olduğunu görmemiz gerekiyor kibar arkadaşım. Ne olduğunu görelim bakalım, burası yufka yürekli şımarık prenlere göre bir yer değildir. Arkaya doğru kırk adım git, sonra sana bir başka şey söyleninceye dek meditasyon durumunda orada otur, gözünü bile kırpma!" Böyle söyledikten sonra arkasını dönüp uzaklaştı. Üzüntülü bir halde küçük çıkınımı yerden alıp, kırk adım saydım ve dizlerimin üzerine adeta düşerek, emredildiği gibi bağdaş kurup oturdum. Bütün gün, hiç kıpırdamadan. Tozlar üzerime savruluyor, yukarı doğru açık tuttuğum avuçlarımın içinde küçük tepecikler oluşturuyor, omuzlarımda birikip, saçlarımda doluyorlardı. Güneş alçalmaya başladığında açlığım artmış, boğazım susuzluktan kupkuru olmuştu. Şafağın ilk ışıklarından bu yana ne bir şey

yemiş, ne de içmiştim. Gelip geçen bir sürü rahipten hiçbiri dönüp bakmıyordu bile. Ortalıkta dolaşan köpekler merakla yanıma yaklaşıp beni kokluyor, sonra sıkılıp uzaklaşıyorlardı. Bir grup küçük oğlan çocuğu geçti yanımdan. İçlerinden birinin umursamaz bir davranışla bana doğru attığı taş başımı yardı. Kımıldamadım bile, çünkü kımıldamaktan korkuyordum. Eğer bu dayanıklılık sınavını başaramazsam, babam eve dönmeme izin vermeyecekti. Gidecek başka bir yerim, yapacak başka bir şeyim de yoktu. Yapabileceğim tek şey, kıpırdamadan, tüm kaslarım ağrı içinde, eklemlerim kaskatı, oturmaya devam etmekte.

Güneş dağların ardında kayboldu, gökyüzü karardı ve karanlığın içinden, pırıl pırıl parlayan yıldızlar belirdi. Manastırın pencerelerinden, binlerce küçük yağ kandilinin ara sıra titreyerek alevlenen zayıf ışıklarını görebiliyordum. Sonra soğuk bir rüzgâr başladı, söğüt ağaçlarının yaprakları titreyerek hışırdadılar. Çok geçmeden gecenin garip sesleri, anlam veremediğim gürültüler sarmıştı çevreyi.

Artık kımıldayamayacak kadar korkmuş, adeta taş kesilmiş öylece otuyordum. Az sonra kumlu yoldu adeta kayarak yaklaşan bir rahibin sandallarından çıkan hışırtıyı duydum; karanlıkta yolunu bulmaya çalışan yaşlı bir adamın ayak sesleriydi bunlar. Derken hayal gibi bir şekil belirdi önümde ve geçirdiği yılların sertliğiyle hırslayan bir beden bana doğru eğildi. Elleri yaşlılıktan tir tir titriyordu. Taşımakta olduğu çayın birazını döktüğünü görünce içim gitti. Sonunda bir kâse tsampa ile çayı kazasız belasız bana uzatabildi. Almak için ilk anda hiçbir harekette bulunmadım. Düşüncelerimi sezmişti anlaşılana. "Al bunları oğlum, karanlık geçen saatlerde hareket edebilirsin." Bunun üzerine çayı içtim, tsampayı kendi kâseme boşalttım. Yaşlı rahip, "Şimdi uyu, fakat güneşin ilk ışıklarıyla birlikte yine burada, deminki oturuşuna başla, çünkü sana yapılan bu hareket, belki düşündüğün gibi nedensiz bir zulüm değil, bir sınavdır yalnızca. Bizim düzenimizde, ancak bu sınavda başarılı olanlar yükselebilirler" dedikten sonra fincanı ve kâseyi alıp

uzaklaştı. Ayağa kalkıp bacaklarımı gerdim, sonra yan yatıp tsampamı bitirdim. Şimdi gerçekten çok yorgundum; kalça kemiğimi yerleştirmek için toprakta küçük bir çukur kazdım, yedek elbisemi başımın altına koydum ve uyudum.

Yedi yılı pek o kadar rahat geçirmemiştim. Babam her zaman aşırı katı davranmıştı bana; fakat her şeye karşın, yine de, evimden uzakta geçirdiğim ilk geceydi bu, üstelik bütün günümü aç, susuz ve kımıldamadan, tek bir pozisyonda oturarak geçirmiştim. Yarının ne getireceği ya da benden ne isteneceği hakkında en ufak bir fikrim dahi yoktu. Şu anda, bu dondurucu gökyüzünün altında, karanlıktan duyduğum korku ve gelecek günlere olan güvensizliğimle birlikte tek başıma uyumak zorundaydım.

Bir boru sesiyle uyandığımda, gözlerimi sanki daha yeni kapatmıştım. Kafamı kaldırdım, yaklaşan günün ilk ışıkları dağların ardındaki göğe yansıyor, sahte şafaktı bu. Hemen doğrulup, yeniden meditasyon duruşuna geçtim. Az ilerideki manastır yavaş yavaş uyandı, hareketlendi. Başlangıçta çok sessizdi ortalık. Sonra uykudan uyanan birinin hafif hafif iç çekişi gibi bir ses başladı, yavaş yavaş çoğaldı; ve bir mırıltı, sonra da gittikçe artarak, sıcak bir yaz gününde vızıldayan arıların sesi gibi bir uğultu kapladı çevreyi. Arada bir, uzaklardaki bir kuşun boğuk cıvıltısını andıran bir boru sesi, seddef kabukların bağırarak kurbağalara benzeyen derin hırıltısı geliyordu. Ortalık aydınlandıkça, biraz evvel şafak öncesi ışıklarının altında kurumuş kafatasındaki boş göz çukurlarını andıran açık pencerelerin ardında, küçük gruplar halinde bir aşağı bir yukarı dolaşan kazınmış parlak kafalar görüldü.

Gün biraz daha ilerledi ve ben biraz daha katılaştım; yine de ne yerimden kımıldamaya, ne de uyumaya cesaret edebiliyordum. Kımıldadığım, sınavı veremediğim takdirde gidecek yerim yoktu. Babam gayet açık konuşmuştu, eğer bu manastır kabul etmezse, o da kabul etmeyecekti beni. Çevredeki binalardan, benim için meçhul olan işlerine başlamak üzere, gruplar halinde rahipler çıkmaya başladılar. Çevrede küçük

oğlan çocukları dolanıyor, bana doğru ya tekmeleriyle ufak bir toz bulutuyla karışık taşlar, ya da pek hoş olmayan laflar atıyorlardı. Benden hiçbir tepki göremeyince, kısa bir süre sonra bu tek takımlı oyundan bıktılar ve kendilerine karşılık verecek kurbanlar aramak üzere uzaklaştılar yanımdan. Akşam güneşi giderek zayıfladıkça, manastır binalarının içindeki küçük yağ kandilleri titreşe titreşe yeniden canlandılar. Az sonra, hafif hafif parlayan yıldızlar dışında, ortalık tamamen kararmıştı. Ayın geç saatlerde yükseldiği günlerdeydik, bizim deyişimizle ay bu zamanlarda çok gençti ve hızlı hareket edemiyordu.

Birden büyük bir endişeye düştüm; beni unutmuşlar mıydı yoksa? Yoksa bu da başka bir deneme miydi, tümüyle yemek yemekten yoksun bırakılacağım bir deneme? Bütün gün boyunca yerimden kımıldamamıştım ve şimdi de açlıktan neredeyse bayılmak üzereydim. İçimde aniden alevlenen bir umutla yerimden fırlamamak için zor tuttum kendimi. Hafif bir hisirtti duymuştum, karanlık bir şekil yaklaşıyordu bana doğru. Birazdan bunun, yerde bir şey sürükleyen kocaman, siyah bir çoban köpeği olduğunu gördüm. Benim varlığımın farkına bile varmadan karanlıktaki işine devam etti. Umudum boşa çıkmıştı, işte o anda ağlayabilirdim. Kendimi bu denli güçsüz hissetmemek için, aslında yalnızca kadınların ağlayacak kadar aptal olduklarını düşünmeye çalıştım.

Nihayet yaşlı adamın yaklaşan ayak seslerini duydum. Bakışları bu akşam biraz daha sevgi doluydu, "İşte sana yemek ve çay oğlum, fakat 'son' henüz gelmedi. Yarın yine aynı şey, kımıldamamaya dikkat et, çünkü pek çoğu bu saatlerde kaybeder," dedi ve hemen arkasını dönüp uzaklaştı. O konuştuğu sırada çayımı içmiş, tsampayı da yine kendi kâseme boşaltmıştım. Kendimi bir önceki geceden kesinlikle daha keyifli hissetmeden tekrar yattım. Yattığım yerde şışıyordum bu işin insafsızlığına. Bir dağ geçidine sürülen yük hayvanlarından daha fazla şansım yoktu. Bu düşüncelerle uyuyakaldım.

Ertesi ve üçüncü gün, yine öyle meditasyon duruşunda

oturduğum sırada, dayanma gücümün gittikçe azaldığını, basımın döndüğünü hissedebiliyordum. Manastır artık bana binaları, parlak ışıkları, oraya buraya cömertçe serpiştirilmiş rahipleri, dağları, alacalı bulacalı ışık-gölge oyunlarıyla sanki zehirli ve mikroplu bir hava içinde yüzüyormuş gibi geliyordu. Kararlı bir çabayla bu baş dönmesi krizini atlatmayı başardım. Gösterdiğim bunca dayanıklılıktan sonra, bir anda yıkılabileceğimi düşünmek çok rahatsız etmişti beni. Altımdaki küçük taşlar şimdi en rahatsız yerlerime sürülen bir bıçak kenarı haline gelmişlerdi sanki. Aklım biraz daha basımda olduğu bir anda, iyi ki kuluçkaya yatmış bir tavuk değilim diye düşündüm, şimdi oturduğumdan daha uzun bir süre oturmaya mecbur kalmayacağım için mutlu olmam gerekirdi.

Güneş hiç hareket etmiyordu sanki; gün hiç bitmeyecek gibiydi. Nihayet ışık azalmaya, akşam rüzgârı geçip giden bir kuşun düşürdüğü küçük bir tüyle oynaşmaya başladı. Pencerelerde yine küçük küçük ışıklar belirliyordu. "Artık bu akşam ölsem de kurtulsam, daha fazla dayanamayacağım" diye düşünürken, uzaktaki kapının ardından Rahip Adayları Reisi'nin o uzun boylu silueti görüldü. "Hey, oğlum buraya gel!" diye bağırdı. Katılmış bacaklarımın üzerinde doğrulamaya çalışırken öne doğru yüz üstü düştüm. "Eğer biraz daha dinlenmek niyetindeysen bir gece daha kalabilirsin orada, daha fazla bekleyemem!" Bunu duyunca, çabucak çıkınımı kaptığım gibi, sendeleyerek, büyük bir çabayla ilerledim. "Gir" dedi, "ve akşam ayinine katıl, sabahleyin de beni gör."

İçerisi sıcacıktı, tütsünün o rahatlatıcı kokusu kaplamıştı ortalığı. Açlığın iyice keskinleştirdiği nişlerim, bana yemeğin çok yakınlarda bir yerde olduğunu söylüyorlardı. Böylece, sağ tarafa doğru ilerleyen kalabalığı izlemeye koyuldum. Sanki bu işte bir ömür boyu deneyimim varmış gibi, yavaş yavaş önlere doğru kayıyordum. Bacaklarının arasından hızla geçtiğim rahipler boş yere saç örgülerimden yakalayarak durdurmaya çalıştılar; ama yemek peşindeydim şimdi ve hiçbir şey durduramazdı beni.

Midemde bir parça yemekle kendimi biraz daha iyi hissederek, iç tapınağa doğru, akşam ayinine giden kalabalığın ardına takıldım. Ayinle ilgili herhangi bir olayı fark edemeyecek kadar yorgundum, zaten kimse de ilgilenmiyordu benimle. Rahipler yerlerini aldıkları sırada, dev bir sütunun arkasına kayıp, çıkınım kafamın altında, taş zeminin üzerine boylu boyunca uzandım.

Sersemletici bir gürültü ve insan sesleri kafamı parçalıyorlardı sanki. "Yeni çocuk! Soylu doğmuşlardan biri! Haydi, boğazını sıkalım!" Rahip Adayları kalabalığından birisi, başımın altından çekip aldığı yedek giysimi havada sallıyordu, bir diğeri de keçe botlarımı kapmıştı. Yumuşak, pelte gibi bir tsampa yığını yapıştı suratıma. Üzerime tekme ve tokat yağıyordu. Ama belki de beni sınıyorlar diye hiç karşılık vermedim. Yasalar'ın on altıncı hükmü, ıstıraplara ve sıkıntılara, sabır ve alçak gönüllülükle dayanın diyordu. Sonra aniden böğürtü gibi bir ses duyuldu. "Neler oluyor burada?" Ürkek bir fısıltı, "Oh! Denetleme gezisine çıkmış Yaşlı Titreyen Kemikler bu" dedi. Gözümdeki tsampayı kazımaya çalışırken, Rahip Adayları Reisi uzanıp beni örgülerimden kavradı ve sürükleyerek ayağa kaldırdı. "Pelte! Çelimsiz! Sen, geleceğin liderlerinden biri olacaksın ha! Al şunu, şunu da al!" Tokatlar, hem de oldukça ağır tokatlar bir sağanak gibi yağıyordu üzerime. "İşe yaramaz, çelimsizin birisin sen, kendini koruyamıyorsun bile!" Tokatlar hiç bitmeyecek gibiydi. İhtiyar Tzu'nun vedalaşırken söylediklerini duyar gibi oldum: "Görevini yap, haydi sana öğrettiklerimi hatırla!" Hiç düşünmeden döndüm ve Tzu'nun öğretmiş olduğu cinsten küçük bir saldırıya geçtim. Reis şaşkınlıktan taş kesilmişti adeta; acı bir solumayla kafamın üzerinden uçtu, taş zemine çarptı, derisi tamamen sıyrılan burnunun üzerinde biraz kaydıktan sonra, kafası müthiş bir gümbürtüyle taş sütunlardan birine çarpınca, devinimsiz kaldı. "İşte bana ölüm," diye düşündüm, "tüm endişelerimin sonu bu." Dünya durmuştu sanki. Öteki çocukların solukları kesilmişti. Burnundan kanlar boşanan uzun boylu, iri kemikli rahip, korkunç

bir gürlemeyle ayağa fırladı. Fakat epey güzel bir gürlemeydi bu, kahkahalarla gürlüyordu. "Genç bir dövüş horozu, ha? Ya da köşeye sıkıştırılmış bir sıçan; hangisi acaba? Ah, işte ortaya çıkarmamız gereken mesele de bu!" Arkasına dönüp, on dört yaşlarında, uzun boylu tuhaf bir çocuğa işaret ederek, "Sen, Ngavvang, bu manastırın en büyük kabadayısı sensin; iş dövüşmeye geldiğinde bir sığır çobanının oğlu, bir prens çocuğundan daha mı iyi görelim bakalım" dedi.

Hayatımda ilk kez o polis rahibe, Tzu'ya minnettar kaldım. Gençlik günlerinde Kham'ın şampiyon olmuş bir jndo ustasıymış o. Söylenişine göre, tüm bildiklerini öğretmişti bana. Yetişkin adamlarla daha önceleri de birkaç kez dövüşmem gerekmişti; güç ve yaşın hiçbir önem taşımadığı bu spor dalında oldukça usta olmuştum. Şimdi ise geleceğim bu dövüşün sonucuna bağlıydı; doğrusu oldukça keyiflenmişim bu işe.

Ngawang güçlü ve iri bir çocuk olmasına karşın, oldukça hantaldı. Düzensiz, gelişigüzel dövüşmeye alışık olduğu rahatça görülebiliyordu. Böyle olunca da gücü epey işime yarırıyordu. Beni kiskıvrak yakalayıp, hareketsiz kılmak üzere üzerime atıldı. Şimdi hiç korkmuyordum, artık Tzu'ya ve onun arada sırada acımasız olan eğitimine şükrediyordum içimden. Ngavvang üzerime atıldığı sırada yana kayıp, hafifçe kolunu büktüm. Ayakları kaydı, havada yarım bir daire çizdi ve kafasının üzerine, yere düştü. Homurdana homurdana bir süre düştüğü yerde yattı, sonra yay gibi ayaklarının üzerinde sıçrayıp, yeniden üzerime atıldı. Yere çömeldim ve o hızla üzerimden geçerken bir ayağını kavrayıp büktüm. Bu sefer olduğu yerde şöyle bir dönüş yapıp, sol omuzunun üzerine düştü. Hâlâ doymamıştı. Temkinli bir biçimde çevremde dolandı, sonra yana sıçrayarak zincirinden kaptığı bir tütsü buhurdanlığını bana doğru savurmaya başladı. Böyle bir silah oldukça ağır, bu yüzden de yavaştı; rahatlıkla önlenebilirdi. Onun için de hızla davranıp, buhurdanlığın ağırlığı ile hâlâ dönmekte olan kollarının altına sıçrayıp, Tzu'nun bana sık sık göstermiş olduğu gibi parmağımı hafifçe ense köküne

sapladım. Uçurum kenarında bulunan bir kaya parçası gibi düştü yere, sıkıca kavradığı zincir, gevşeyen parmaklarından kurtulunca, buhurdanlık sapandan fırlamış gibi, doğru bizi izleyen çocukların ve rahiplerin üzerine uçtu.

Ngavvang yarım saat kadar öylece kendini bilmeden yerde yattı. Aslında bu "özel" dokunuş, çoğunlukla astral seyahat ya da buna benzer amaçlarla, ruhun bedenden kurtulması için kullanılır. Rahip Adayları Reisi bana doğru birkaç adım ilerledi ve sırtıma öyle bir şaplak indirdi ki, neredeyse yüz üstü yere düşecektim. Ama nedense bu davranışına tam tezat bir biçimde konuşuyordu: "Aferin oğlum, sen bir erkeksin!" Yanıtım oldukça cüretkârdı: "Öyleyse efendim, acaba yiyecek hafif bir şeyler hak ettim mi acaba? Son günlerde çok az yemek yedim de." "Doyana kadar ye, iç evladım, sonra da şu sokak çapkınlarına, tabii onların başısın artık, seni bana getirmelerini söyle."

Manastıra alınmadan önce bana yemek getirmiş olan yaşlı rahip yanıma yaklaştı ve "Çok iyi basardın oğlum. Ngavvang rahip adaylarının içinde en kabadayısıdır. Şimdi onun yerini ve yönetimini yumuşaklık ve sevgiyle sen alıyorsun. Çok iyi yetiştirilmişsin, umut ederim bilgin de böyle iyi kullanılır ve yanlış ellere düşmez. Gel benimle de sana yiyecek içecek bir şeyler bulayım" dedi.

Odasına girdiğimde, Rahip Adayları Reisi beni dostça karşıladı. "Otur oğlum, otur. Şimdi eğitimin de fiziki yığıtlığın kadar güçlü mü onu görelim. Seni yanıltmaya çalışacağım, haberin olsun evlat!" Kimi yazılı, kimi sözlü yığınla soru sordu bana. Minderlerimizin üzerinde altı saat sürekli karşı karşıya oturduktan sonra, verdiğim yanıtların onu tatmin ettiğini açıkça söyledi. Kötü tabaklanmış bir sığır derisi gibi hissediyordum kendimi, sırılsıklam ve gevşemiş. Ayağa kalktı. "Oğlum," dedi, "beni izle. Manastırın Soylu Reis'ine götüreceğim seni. Bu oldukça ender verilen bir onurdur, nedenini de az sonra öğrenirsin, gel haydi."

Geniş koridorlar boyunca onun ardından yürüdüm; dini daireleri, iç tapınakları, sınıfları geride bıraktıktan sonra,

merdivenlerden yukarı çıkıp, daha da dolambaçlı koridorlardan, Tanrıların Salonları'ndan ve bitkilerin korunduıkları depolardan geçtik. Biraz daha merdiven tırmanıp, nihayet düz dama çıktık. Soylu Reis'in bu damın üzerine kurulmuş evine doğru ilerledik. Altın kaplamalı kapıdan içeri girip, altından yapılmış Buda'yı geçtik. Tıp Sembolü'nün çevresinden dolanıp Soylu Reis'in özel odasına girdik. "Eğil oğlum, eğil ve benim yaptıklarımı aynen tekrarla. Soylu Reis, Lobsang Rampa adlı çocuk burada." Rahip Adayları Reisi böyle söyleyerek üç kez eğildi ve yere yatıp Soylu Reis'in ayaklarına kapandı. Yapılması gerekeni doğru olarak yapabilme arzusuyla, soluğum kesilmiş, ben de tekrarladım aynı hareketi. Soylu Reis çok rahattı, bize baktı ve "Oturun" dedi. Tibet geleneğine göre, bağdaş kurarak minderlerin üzerine yerleştik.

Soylu Reis uzun bir süre hiçbir şey söylemedi, gözlerini benden ayırmıyordu. Sonunda konuştu: "Sah Lobsang Rampa, senin hakkında her şeyi biliyorum. Seninle ilgili, önceden haber verilmiş her şeyi. Dayanıklılığımı ölçmek için yapılmış deneme oldukça insafsızdı, fakat bunun iyi bir nedeni vardı. Bu nedeni daha ileride öğreneceksin. Şimdi şunu bil ki, her bin rahibin arasından ancak bir tanesi daha yüksek yerlere gelmeye lâyıktır. Diğerleri bir yerde tıkanıp kalırlar ve günlük işlere hizmet ederler. Niçin yaptıklarını bile merak etmeden, gün boyunca dua değirmenlerini çeviren işçiler vardır. Fazla ihtiyacımız yok bunlara. Bizim daha ileride, ülkemiz yabancı bir bulutun altındayken bilgimizi, becerilerimizi sürdüreceğimize ihtiyacımız var. Sen özel olarak eğitilecek, katı bir şekilde yetiştirileceksin ve birkaç yıl içinde, bir lamanın ömrü boyunca elde edebileceğinden çok daha fazla şey öğretebileceğin sana. Yol çetin ve sık sık da acı verici olacak. Madde ötesi görüşü zorlamak güçtür. Başka boyutlarda seyahat edebilmek için, hiçbir şeyin tahrip edemeyeceği kadar güçlü sinirlerin ve kaya kadar sert bir inancın olması gerekir."

Söylediklerinin hepsini tüm dikkatimle, her şeyi kafamın içine alarak dinledim. Bunlar bütünüyle zor şeylerdi

benim için, bu kadar hızlı değildim ben. Sözlerini sürdürdü: "Sen burada tıp ve astroloji üzerine eğitileceksin. Elimizden gelen her türlü yardım yapılacak sana. Ezoterik sanatlarda da eğitim göreceksin. İşte senin yolun, ayrıntılarıyla belirlendi Sah Lobsang Rampa. Ancak yedi yaşında olmana karşın, seninle büyük bir adamla konuşur gibi konuşuyorum, çünkü böyle yetiştirilmişsin." Başını öne eğdi ve Rahip Adayları Reisi ayağa kalkarak saygıyla eğildi önünde. Ben de tekrarladım aynı hareketleri ve ayrıldık. Reis, odasına dönünceye dek sessizliği bozmadı. "Oğlum, hiç durmadan sıkı bir şekilde çalışman gerekecek. Ama elimizden geldiğince yardım edeceğiz sana. Şimdi seni, kafanı kazıtmaya göndermem gerekiyor." Tibet'te bir çocuk rahiplik devresine girmişse, tek bir tutam hariç, kafasındaki tüm saçlar kazıtılır. Eski ismi bir kenara atılıp, kendisine yeni bir "rahip ismi" verildiği zaman bu tutam da kazıtılır.

Rahip Adayları Reisi, dolambaçlı yollardan küçük bir odaya, berber odasına götürdü beni. Burada yere oturmam söylendi. "Tam-chö" dedi Reis, "bu oğlanın kafasını kazı. İsim tutamını da kazı, çünkü yeni ismi hemen verilecek ona." Tam-chö öne doğru birkaç adım attı, sağ eliyle tuttuğu örgülerimi yukarıya doğru kaldırdı. "Ah oğlum! Güzel bir örgü, iyi yağlanmış, iyi bakılmış. Bunları kesmek büyük bir zevk." Ardından kocaman bir makas çıkardı bir yerlerden. Bizim hizmetkârların otları biçerken kullandıkları makasa benziyordu bu. "Tishe" diye gürlledi, "buraya gel ve tut şu halatın ucundan." Tishe, yani yardımcısı koşarak geldi ve örgüme öyle bir sıkı sarıldı ki, olduğum yerden havalandım adeta. Tam-chö, örgümü kesene dek, o acınacak derecede kör makası, dilini dışarı uzatmış, hırıltılar çıkararak, fakat büyük bir ustalıklarla kullandı. Ama daha yeni başlamıştık. Yardımcısı bir kâse sıcak su getirdi. Su öylesine sıcaktı ki, kafama döküldüğünde acıyla fırladım yerimden. "Ne var oğlum, haşlandın mı?" "Evet" diye yanıtladım. "Aldırma, bu saçın daha kolay kesilmesini sağlıyor!" dedi ve üç kenarlı bir jilet aldı eline. Bizim evde yerleri kazımak için kullandığımız ale-

te çok benziyordu bu. Bir türlü geçmek bilmeyen bir süreden sonra nihayet kafamda saç kalmamıştı.

Reis, "Benimle gel" dedi ve odasına gittik. Büyük bir kitap çıkardı. "Şimdi sana ne isim takacağız bakalım?" Bir süre kendi kendine mırıldandı; sonra, "Ah! İşte" dedi, "bundan sonra sen Yza-mig-dmar Lah-lu diye çağrılacaksın." Yine de, okuyucuya kolay geleceği düşüncesiyle, bu kitapta Salı Lob-sang Rampa adını kullanmaya devam edeceğim.

Sınıflardan birine götürülürken, kendimi yeni yumurtlanmış bir yumurta gibi çıplak hissediyordum. Evde çok iyi bir eğitim görmüş olduğumdan, kendi sınıfımın düzeyinden daha çok bildiğim dikkate alınarak on yedi yaşındaki adayların bulunduğu sınıfa verilmişim. Bu devlerin arasında kendimi bir cüce gibi hissediyordum. Diğerleri Ngavvang'ın hakından nasıl geldiğimi görmüşlerdi, bu yüzden iri ve aptal bir oğlanın yarattığı bir olaydan başka bir iş gelmedi başıma. Bu çocuk arkamdan yaklaşıp kocaman, pis elini sızlayan kafamın üstüne koymuştu. Şöyle hafifçe uzanıp, parmaklarımı dirseğinin ucundaki sinire bastırmak ve onu acıyla bağırarak yanımdan uzaklaştırmak hiç de zor olmadı. Dirsekteki bu "garip kemikler'in ikisine birden aynı anda vurmayı bir deneyin de görün! Tzu gerçekten çok iyi öğretmişti bana. O hafta sonunda karşılaşacak olduğum Judo öğretmenlerinin hepsi de Tzu'yu çok iyi tanıyor ve onun Tibet'teki en iyi Judo ustası olduğunu söylüyorlardı. Diğer çocuklarla bir daha başım derde girmedi. Oğlan elini kafama koyduğu sırada arkasını dönmüş olan öğretmenimiz, kısa bir süre sonra ne olup bittiğinin farkına vardı. Sonuca öyle çok güldü ki, bizi ders bitmeden bıraktı, gezelim diye.

Şimdi saat akşamın sekiz buçuğuydu, dokuz onbeşteki ayine kadar üç çeyrek saatlik boş vaktimiz vardı. Sevencim pek uzun sürmedi; tam sınıftan çıkarken, bir lama yanına çağırırdı beni. "Benimle gel," dedi. Beni yine nasıl bir derdin beklemekte olduğunu merak ederek peşine takıldım. Benim gibi yeni olduklarını bildiğim yirmi kadar çocuğun bulunduğu bir müzik odasına girdi. Üç tane müzisyen çalgılarının ba-

sına oturmuştu; bir tanesinin önünde davul, bir tanesinde sedefkakmalı, bir diğerinde ise gümüşten bir boru vardı. Lama, "Şimdi şarkı söyleyeceğiz, ben de koro için seslerinizin uygun olup olmadığına bakacağım" dedi. Müzik başladı, müzisyenler herkesin söyleyebileceği, iyi bilinen bir parça çalıyorlardı. Seslerimizi yükselttik. Müzik Başkanı kaşlarını kaldırdı. Yüzündeki şaşkınlık ifadesi giderek yerini gerçek bir acıya bıraktı. İtiraz eden elleri havaya kalktı. "Durun! Durun!" diye haykırdı. "Bu Tanrıları bile acıdan kıvrandırır herhalde. Şimdi baştan başlayın ve doğru dürüst söyleyin." Yeniden başladık. Bir kez daha susturulduk. Bu defa Müzik Başkanı doğruca yanıma geldi. "Ahmak!" diye bağırdı, "benimle alay etmeye çalışıyorsun galiba. Şimdi müzisyenler tekrar çalacaklar, toplu halde söyleyemediğin için tek başına söyleyeceksin!" Müzik bir kez daha başladı. Bir kez daha sesimi yükselterek şarkıya başladım. Fakat bu da çok uzun sürmedi. Müzik Başkanı çılgın gibi bana doğru ellerini kollarını sallıyordu. "Salı Lobsang! Yeteneklerinin arasında müzik yok. Burada geçirdiğim elli beş yıl boyunca uyumu bu kadar bozuk bir ses duymadım hiç. Uyumu bozuk ne kelime! Hiç uyumsuz daha doğrusu! Evlat, sen bir daha şarkı söylemeyeceksin. Müzikle uğraştığımız sürece sen başka şeyler çalışacaksın. Ayinlerde de şarkı söylemeyeceksin, yoksa bu uyumsuzluğun her şeyi berbat edecek. Şimdi git. Seni uyumsuz yıkıcı seni!" Gittim.

Son ayine katılma zamanının geldiğini bildiren boru seslerini duyana dek avare avare dolaştım ortalıkta. Dün gece -aman Allahım!- ben manastıra dün gece mi girmiştik? Yüzyıllar geçti gibi gelmişti bana. Sanki uykuda yürüyor gibiydim, üstelik yine acıkmıştım. Aslında tabii, karnımı doyurmuş olsaydım hemen uykuya dalardım. Birisi elbisele- rimden kavrayıp havaya kaldırdı beni. Kocaman, dost bakışlı bir lamanın geniş omuzlan arasındaydım. "Haydi gel oğlum, ayine geç kalacaksın. Biliyorsun, eğer geç kalırsan akşam yemeğini de kaçırırsın ve bütün gece kendini bir davul kadar boş hissedersin." Beni kucağında taşımayı sürdür-

rerek tapınağa girdi; oğlanların minderlerinin tam arkasında bulunan kendi yerine geçti. Önünde bulunan minderin üzerine özenle yerleştirdi beni. "Bana bak ve söylediğim parçaları aynen tekrar et, fakat ben şarkı söylemeye başladığımda, sen sesini çıkarmadan otur." Onun bu yardımı beni gerçekten çok memnun etti, şimdiye dek pek az kimse bana bu kadar iyi davranmıştı; daha önceleri bana verilen talimatlar ya acı acı bağrılarak ya da suratıma vurularak bildirilmişti.

Hafif uyuklamış olmalıydım, çünkü ani bir sıçrayışla kendime geldiğimde ayin bitmiş, o kocaman lamanın da beni yemekhaneye taşımış olduğunu gördüm. Önüme çay, tsampa ve biraz da haşlanmış sebze koymuştu. "Ye bunları oğlum, sonra da uyumaya git. Sana nerede yatacağını göstereyim. Çünkü bu gece ancak sabah beşe kadar uyuyabilirsin, sonra kalkınca bana gel." Bu, bir gün önce dostça davranmış bir oğlan tarafından sabahleyin beşte güçlülkle uyandırılıncaya dek işittiğim son sözdü. Çok büyük bir odada, üç minderin üzerinde yatmakta olduğumu gördüm. "Lama Mingyar Dondup bana seni saat beşte kaldırmamı söylemişti." Ayağa kalktım ve diğer çocuklardan gördüğüm şekilde minderlerimi duvarın kenarına, üstüste yığdım. Herkes dışarı çıkıyordu, benimle birlikte olan oğlan, "Kahvaltı için acele etmeliyiz, sonra seni Lama Mingyar Dondup'a götürmem gerekiyor" dedi. Şimdi biraz daha yatışmaya başlamıştım, burayı sevdiğimden ya da burada kalmak istememden değildi bu. Fakat başka şansım olmadığı için, hiç telaş etmeyip rahat edersem, kendi kendimin en iyi arkadaşı olacaktım.

Kahvaltı ettiğimiz sırada, okuyucu tekdüze bir sesle, Kutsal Budist Yazıları'ndan Kan-gyur'un on iki cildinden birinden bir bölüm okuyordu. Benim başka bir şey düşünmüş olduğumu anlamış olmalı ki şiddetle atıldı: "Sen, orada oturan yeni gelen çocuk, en son ne söyledim ben? Çabuk!" Ani bir alev gibi ve hiç düşünmeden yanıtladım: "Şu oğlan dinlemiyor, onu yakalayacağım dediniz efendim!" Bu yanıt bir kahkaha tufanının kopmasına yol açtı ve beni dikkatsizliğim yüzünden gizlenmekten kurtardı. Okuyucu güldü ve Kutsal

Yazılar'dan okuduğu metnin ne olduğunu sorduğunu açıkladı. Bu seferlik kurtarmıştım paçayı.

Yemeklerde, okuyucular ayakta durarak, bir rahle üzerine yerleştirilmiş bir kutsal kitaptan parçalar okurlar. Yemek yenirken rahiplerin konuşması ya da yedikleri yemeği düşünmeleri yasaktır. Yedikleri yemekle birlikte kutsal bilgileri de sindirmelidirler. Hepimiz minderlerin üzerinde yerde oturur ve kırk-kırk beş santimetre yüksekliğindeki masalarda yemeğimizi yedik. Yemek sırasında en küçük bir ses çıkarmamıza izin verilmezdi, dirseklerimizi masaya dayamamız da yasaktı.

Disiplin, Chakpori'de gerçekten demir gibiydi. Chakpori "Demir Dağ" anlamına gelir. Öteki manastırların çoğunda, disiplin ve günlük işler oldukça yumuşak düzenlenmiştir. Rahipler istedikleri zaman çalışırlar ya da boş gezerlerdi. Bin rahip içinde ancak bir tanesi yükselmeyi isterdi ve başarırsa lamalığa yükselirdi. Lama aslında "üstün kişi" anlamına gelir ve bu sıfat herkese verilmez. Bizim manastırda ise disiplin çok sıkı, hatta son derece sertti. Bizler birer uzman, sınıfımızın liderleri olacaktık, bu yüzden de mutlak bir düzen ve eğitimden geçmemizin gerekli olduğu düşünülürdü. Rahip adaylarının giydiği beyaz renkli elbiseleri giymemiz yasaktı; bunun yerine kabul olunmuş bir rahibin koyu kırmızı giysisini giyerdik. Manastırın ev işlerini gören işçilerimiz de vardı, bunlar manastırın bakımını üstlenmiş hizmetkâr-rahiplerdi. Bu nedenle, çok kesin bir ayırım yapılmasını önlemek için herkes sırayla bu işleri yapardı. Şu eski Budist sözünü daima hatırlamamız gerekirdi: "Senin örnek olman, diğerlerine ancak yarar sağlar, zarar değil. Buda öğretisinin temeli budur." Bizim Soylu Reis, Lama Cham-pa La da babam kadar katı ve kesin bir itaat yanlısıydı. Onun şöyle bir sözü vardı: "Okuma ve yazma bütün niteliklerin kapısıdır;" doğrusu, bu konuda yapacak çok işimiz vardı.

5

MÜRİT YASAMI

Chakpori'deki "günlerimiz" gece yarısı başladı. Gece yarısını bildiren boru, loş bir biçimde aydınlatılmış koridorlarda yankılanırken, minder yataklarımızdan uykulu uykulu kalkar ve karanlıkta el yordamıyla, beceriksizce giysilerimizi arardık. Yapay utangaçlıkların olmadığı Tibet'te çıplak uymak adetti. Eşyalarımızı, giysilerimizin bir torba gibi göğsümüze çektiğimiz ön tarafına sokuşturup dışarı çıkardık. Sonra, o saatte kalkmış olmaktan hiçbir hoşnutluk duymadan, buz gibi koridorlardan aşağı titreyerek inerdik. Bize verilen bir başka öğüt de şöyleydi: "Kızgın olduğunuz zaman Buda gibi oturup dua etmektense, sakın bir kafayla dinlenmek daha iyidir." Sık sık saygısızca düşünürdüm: "Pekâlâ, niçin biz sakın bir kafayla dinlenemiyoruz öyleyse? Gecenin bu vaktinde ayağa kalkmaktan hiç hoşlanmıyorum!" Fakat hiç kimse bana doyurucu bir yanıt vermiyordu ve ben de diğerleriyle birlikte Dua Salonu'na gitmek zorunda kalıyordum her seferinde. Burada bulunan sayısız yağ kandili, ışıklarını tütsü dumanlarının sürüklenen bulutları arasından saçmak için adeta çırpınır dururdu. Kocaman kutsal heykeller, titreyen ışığın altında oynaşan gölgeler oluşturur, sanki ilahilerimizi yanıtlar gibi eğilip bükülerek adeta canlı gibi görünürlerdi.

Büyük küçüklü yüzlerce rahip, yerdeki minderlerin üzerinde bağdaş kurup, salon boyunca uzanan sıralar halinde oturlardı. Her sıra, yüzleri birbirine dönük olarak otururdu, böylece birinci ve ikinci sıralar yüz yüze, ikinci ve

üçüncü sıralar sırt sırta oturlar ve öteki sıralarda da düzen böyle giderdi. İlahilerimizi ve kutsal şarkılarımızı, seslerimize özel bir gam vererek söylerdik; çünkü Doğu'da seslerin de bir güce sahip olduğunu biliyorduk. Tıpkı bir müzik notasının bir camı darmadağın edebildiği gibi, seslerin belirli bir düzeni, belirli bir güç geliştirebilir. Bu ayinlerimizde ayrıca, Kan-gyur'dan alınmış parçalar da okunurdu. Kiminin üzerinde kan kırmızı elbiseler, kiminin boynunda altın renkli atkılarıyla yüzlerce rahibin, küçük zillerin çingirtıları ve davulların gümbürtüsüyle bir bütün halinde ilahi okuyup, hafif hafif sağa sola sallanışını seyretmek gerçekten çok etkileyiciydi. Tütsü dumanının oluşturduğu mavi bulutlar, tanrı heykellerinin dizlerinin çevresinde kıvrılır, bir çelenk gibi birbirinin içine geçerdi. Bazen bu figürler, soluk ışık altında, sanki gözlerini bize dikmiş bakıyor gibi görünürlerdi.

Ayin yarım saat sürer, sonra sabah dörde kadar uymak üzere minder yataklarımıza dönerdik. Dördü çeyrek geç bir başka ayin başladı. Beşte de, tsampa ve yağlı çaydan ibaret olan ilk yemeğimizi yedik. Okuyucu bu ilk yemekte bile tekdüze bir sesle sözcükleri mırıldanır ve gözcü de onun yanında tetikte durarak çevreyi gözlerdi. Herhangi bir özel emir ya da haber varsa, bu ilk yemekte iletilirdi bizlere. Örneğin, Lhasa'ya gidip bir şey alınması gerekebilirdi ve istenilenleri gidip alacak ya da toplayacak olan rahiplerin isimleri bu kahvaltıda bildirilirdi. Dışarı gidecek olanlara ayrıca, hangi saatler arasında manastır dışında olacaklarını ve hangi ayinlere katılamayacaklarını belirten özel bir izin kâğıdı verilirdi.

Saat altıda, günlük derslerimizin ilkinde başlamaya hazır, sınıflarımızda toplanmış olurduk. Tibet'te İkinci Yasamız şöyle derdi: "Dini adetleri yerine getirecek ve çalışacaksınız." Yedi yaşımın bilgisizliğiyle, "Büyüklerinize ve soylu doğmuş olanlara saygı göstereceksiniz," diyen Beşinci Yasa, ihlâl edilirken, bu ikinciye niçin uymamız gerektiğini bir türlü anlayamıyordum. O güne kadarki deneyimlerim beni, yüksek ve soylu doğmuş olmakla utanç verici bir şey yapmış

olduğum inancına götürmüştü. Asıl önemli olanın bu doğumla belirlenen düzeyin değil, fakat o insanın karakteri olduğunu henüz kavrayamamıştım o zamanlar.

Çalışmalarımıza kırk dakika kadar ara vererek, sabah dokuzda bir başka ayine katılırdık. Aslında oldukça iyi vakit geçirdiğimiz bir ara olurdu bu, fakat yine de ona çeyrek kala yeniden sınıfta olmamız gerekiyordu. Bu kez bir başka konu başlar ve saat bire kadar sürekli çalışmamız gerekirdi. Saat bir olduğunda dahi yemek için hemen serbest bırakılmazdık; ilk önce yarım saat süren bir ayine katılır, daha sonra yağlı çayımızı içer, tsampamızı yerdik. Bunu bir saat süren ağır bir iş takip ederdi; bedenimizi çalıştırsın ve bize alçak gönüllülüğü öğretsin diye. En hoş gitmeyen işlerin içinde, en karmaşık olanını seçmemek için özel bir çaba harcardım.

Saat üç olduğunda, bir saatlik zorunlu bir dinlenme için odalarımıza çekilirdik; dinlenme boyunca konuşmamıza ve hareket etmemize izin verilmezdi, hiç kıvıldamadan öylece yatmak zorundaydık. Hiç kimsenin hoşuna gitmezdi bu ara, çünkü uyumak için çok kısa ve hiçbir şey yapmadan tembel tembel oturmak için de çok uzundu. Yapılacak çok daha iyi şeyler düşünebilirdik! Saat dörtte, bu dinlenme süresi sona erer ve yeniden çalışmaya dönerdik. Bu, günün en korkunç devresiydi; hiç ara vermeden geçirdiğimiz bu beş saat, en şiddetli cezalara çarptırılmadıkça hiçbir biçimde sınıftan dışarı çıkamadığımız bir süreydi. Öğretmenlerimiz kalın değneklerini kullanmakta oldukça cömert davranırlardı, üstelik içlerinden bir kısmı suçluların cezalarını büyük bir istekle yerine getirirlerdi. Yalnızca çok fena sıkışmış ya da en çılgın öğrenciler, dönüşte cezanın kaçınılmaz olduğu "mazeret izni" için talepte bulunurlardı.

Saat dokuzda, günün son yemeğini yemek üzere serbest bırakılırdık. Bu yemek de yine yağlı çay ve tsampadan ibaretti. Ara sıra, ancak ara sıra, sebze verirdiler bize. Sebzedeki kastım da genellikle dilimlenmiş şalgam ya da çok ufak taneli bir parça fasulyeydi. Çiğ olarak verilen bu sebzeler yine de aç oğlanlar tarafından büyük bir memnuniyetle midelere in-

dirilirdi. Hiç unutmam, sekiz yaşımdayken bir seferinde ceviz turşusu vermişlerdi bize. Evdeyken sık sık yerdik ceviz turşusunu ve özellikle benim çok hoşuma giderdi bu. Onun için bir aptal gibi çocuğun birine, onun turşusuna karşılık yedek giysimi vermeyi teklif ettim. Gözcü'nün kulağından kaçmamıştı bu ve suçumu itiraf etmek üzere salonun ortasına çağrıldım. "Açgözlülüğümün" cezası olarak yirmi dört saat aç ve susuz bırakılacaktım. Üstelik yedek giysimi de aldılar. Gerekli olmayan bir şeyle değiş tokuş etmeye kalkıştığım için, artık ihtiyacım yoktu ona.

Saat dokuz buçukta yataklarımıza giderdik. Uyku için hiç kimse geç kalmazdı! Bitmez tükenmez saatlerin beni öldüreceğini zanneder, her an düşüp ölebileceğimi ya da derin bir uykuya dalıp bir daha hiç uyanamayacağımı düşünürdüm. İlk günlerde ben ve diğer yeni oğlanlar bir köşeye gizlenir, kaçamak bir güzel kestirirdik. Kısa bir süre sonra bu uzun geçen saatlere alıştım ve günün uzunluğunu hiç fark etmedim bile.

Sabahleyin beni uyandıran çocuğun yardımıyla kendimi Lama Mingyar Dondup'un kapısı önünde bulduğumda, saat henüz altı oluyordu. Henüz kapıya vurmamdan, girmem için seslendi bana içeriden. Odası çok güzeldi; duvarlar harikula-de resimlerle kaplanmıştı. Alçak sehpaaların üzerine ufak heykeller yerleştirilmişti; bunlar tanrı ve tanrıçaların yeşim taşı, altın ve emayeden yapılmış şekilleriydi. Duvarda ise kocaman bir dua değirmeni asılıydı.

Lama ben içeri girdiğimde, bir minderin üzerinde lotus duruşunda oturmuş, önündeki alçak masanın üzerinde duran kitabı okuyordu.

"Gel buraya, yanıma otur Lobsang" dedi. "Seninle konuşacak pek çok şeyimiz var; fakat ilk önce büyümekte olan bir adam için önemli bir soru sorayım sana: Yeteri kadar yiyip içtin mi?" Onu tok olduğuma güçlkle inandırdım. "Soylu Reis seninle birlikte çalışabileceğimizi söyledi. Senin bundan önceki bedenlenmeni araştırdık, güzeldi. Şimdi biz senin o zamanlar sahip olduğun güç ve yetenekleri yeniden geliştir-

mek ve birkaç yıllık bir süre içinde, bir lamanın ömür boyunca edinebileceği bilgilerden daha fazlasına sahip olmanı istiyoruz." Durakladı ve uzun uzun, sert sert baktı bana. Gözleri deliciydi. "Bütün insanlar kendi yollarını seçmekte özgür olmalıdırlar" diye sürdürdü sözlerini, "eğer doğru yolu seçersen, kırk yıllık ömrün boyunca oldukça zor yaşayacaksın; fakat bu bir sonraki hayatta yarar sağlayacak sana. Yanlış yol ise bu hayatta sana geçici bir rahatlık ve zenginlik sağlayacak, fakat gelişemeyeceksin. Yolunu sadece ve sadece kendin seçebilirsin." Durdu ve bana baktı.

"Efendim," diye karşılık verdim, "babam bana kesin olarak, manastırda başarılı olamadığım takdirde eve dönmeme mi söyledi. Eğer geri dönebilecek bir evim olmazsa, o zaman ben nasıl rahatlık isteyebilirim ki? Ve eğer bu yolu seçersem, bana kim doğruyu gösterir?" Güldü ve yanıtladı: "Şimdiden unuttun mu? Senin önceki bedenlenmeni inceledik. Eğer yanlış yolu, rahatlık yolunu seçsen bile, o zaman "Yeniden Bedenlenmiş" biri olarak manastırdaki yerini alacaksın ve birkaç yıl sonra da reis olup burayı yöneteceksin. Baban başarısızlık saymaz bunu!"

Konuşma tarzında öyle bir şey vardı ki, ona bir soru daha yönelttim: "Peki, siz bunu başarısızlık olarak değerlendirir miydiniz?"

"Evet," diye yanıtladı, "ne bildiğini bildiğim için buna başarısızlık derdim."

"Peki, bana kim yol gösterecek?"

"Eğer doğru yolu seçersen, senin rehberin ben olacağım, fakat seçecek olan sensin, hiç kimse senin kararını etkilemez."

Ona baktım, uzun uzun inceledim. Ve gördüğüm şeyi sevdim. Keskin siyah gözlü, kocaman bir adam. Geniş ve açık bir yüz, geniş bir alın. Evet, gördüğümü sevmiştim. Yedi yaşında olmama karşın zor bir hayat geçirmiş, birbirinden farklı bir sürü insanla karşılaşmışım; karşımdaki insanın iyi olup olmadığını tartabiliyordum kafamda.

"Efendim" dedim, "sizin öğrenciniz olmayı ve doğru yolu seçmeyi isterdim." Kederli bir biçimde ekledim, "Fakat yine de çalışmayı sevmiyorum!"

Güldü, derin ve sıcaktı gülüşü. "Lobsang, Lobsang, aslında hiçbirimiz çok çalışmaktan hoşlanmayız, fakat pek azımız bunu kabul edecek kadar doğrucuyuzdur." Kâğıtlarına bir göz attı, "Madde ötesi görüşünü zorlamak için pek yakında alınca bir operasyon yapmamız gerekecek, ondan sonra da hipnotizma yoluyla, çalışmalarını hızlandıracağız. Tıpta olduğu kadar, metafizikte de pek çok şey öğreteceğiz sana."

Biraz keyfim kaçmıştı, demek daha da çok çalışma bekliyordu beni. Bana, sanki bütün yedi yılım boyunca çok sıkı çalışmış, yeteri kadar oyun oynamamış, uçurtma uçurmamışım gibi geliyordu. Ama Lama ne düşündüğümü biliyordu sanki. "Oh, evet, genç adam. İleride bol bol uçurtma uçurma fırsatın olacak, hem de gerçek uçurtmaları, içinde insan taşıyanları. Fakat ilk önce bütün bu çalışmaları en iyi biçimde nasıl düzenleyebiliriz, ona bakalım." Kâğıtlarına döndü ve onları biraz karıştırdıktan sonra, "Dur bakayım" dedi, "saat dokuzdan bire kadar. Evet başlangıç için bu iyi. Her sabah dokuzdaki ayine katılmak yerine buraya gel, ilginç ne gibi konular tartışabileceğimizi görelim. Yarından itibaren başlıyoruz. Annene ve babana göndermek istediğin bir mesajın var mı? Bugün onları göreceğim. Senin saç örgünü vereceğim de!"

Oldukça iyi başarmıştım. Bir oğlan çocuğu manastıra kabul edildiğinde örgüsü kesilir ve kafası usturaya vuruldu; bu örgü de, oğullarının kabul edilmesinin bir sembolü olarak küçük bir rahip yardımcısı tarafından anne ve babasına gönderilirdi. Benimkini ise Lama Mingyar Dondup'un kendisi götürüyordu. Bu onun beni "manevi oğul" olarak kabul ettiğini gösteriyordu. Bu lama oldukça önemli bir kişiydi, bütün Tibet'te en çok geçerli bir saygınlığa sahip, zeki bir adamdı. Böyle bir insanın yanında başarısızlığa uğramayacağımı biliyordum.

Sınıfa geri döndüm. O sabah dersin en dikkatsiz öğren-

cisi bendim; düşüncelerim bambaşka yerlerdeydi. Öğretmenin ise beni cezalandıracak bol vakti oldu.

Öğretmenlerin hepsi de çok sertti, her şey o kadar zor geliyordu ki bana! Fakat zaman geçtikçe, buraya bu amaçla, yani eğitilmek için geldiğimi düşünerek kendimi avutmaya çalıştım. Bunun için mi yeniden bedenlenmişim? Biz Tibetliler, yeniden bedenlenmeye kuvvetle inanırız. Bu inanca göre, gelişiminin ileri bir devresine ulaşmış kişi, ya bir başka boyutta varolmayı istediği için, ya da biraz daha öğrenmek veya diğerlerine yardım etmek için yeryüzüne geri dönmeyi seçer. Kendisine yeryüzünde yapması gereken belirli bir görev seçmiş olan akıllı bir kişi, görevini tamamlayamadan ölmüş olabilir. Bizim inancımıza göre bu durumda, diğer insanlara yararlı olacak bir sonuca varmak kaydıyla, görevini tamamlamak üzere yeryüzüne yeniden gelebilir. Ancak, önceki bedenlenmelerinin nasıl olduğunu araştırıp bulabilen kimselelerin sayısı pek azdı, çünkü bunun için belli birtakım belirtilerin olması gerekirdi; zaman ve bedeli ise çoğu kez buna engel olurdu. Benim gibi bu belirli işaretlere sahip olanlara, "Yeniden Bedenlenenler" denirdi. Bu kimselere gençliklerinde, aynen bana yaptıkları gibi sertliğin de üstünde bir sertlikle davranılır, yaşlandıklarında ise en çok saygı gösterilen kişi olurlardı. Bana gelince, gizli bilgilerimi "zorlayıp", onları "beslemek" için özel bir işlem den geçecektim. Niçin, ben de bilmiyordum o zamanlar!

Omuzlanma inen sille tokat yağmuruyla birlikte bir anda silkinip, gerçeğe, sınıfa döndüm. "Aptal, budala, ahmak! Akıllı çelen şeytanlar o kalın kafanı delmeyi başardılar mı? Doğrusu ben bile bu kadarını beceremiyorum. Dua et ki ayine katılma vakti geldi!" Kızgınlıktan köpürmüş öğretmen, bu ihtarla birlikte müthiş bir tokat daha atarak, kurumla kapıdan dışarı çıktı. Yanımdaki oğlan, "Unutma bu akşam üzeri mutfak işleri sırası bizde. Tsampa torbalarımızı doldurabileceğimiz bir fırsat çıksa keşke" dedi. Mutfak işleri ağırdı, üstelik oranın "devamlıları" da biz küçüklere esir muamelesi yaparlardı. Mutfakta sürekli çalışarak geçirilen iki saat so-

nunda dinlenmek için bir beş dakika bile verilmezdi bize. Ağır çalışmayla geçen iki tam saat, sonra yine doğru sınıfa. Bazı zamanlar geç vakte kadar mutfakta tutulur ve bu yüzden sınıfa da geç kalırdık. Karşımızda, öfke içinde bizi bekleyen bir öğretmen bulurduk, öyle ki onun o kalın sopası, daha geç kalış nedenimizi açıklamaya fırsat bırakmadan sağımıza solumuza inmeye başlardı.

Mutfakta çalıştığım ilk gün, az kalsın hayatımın son günü oluyordu. İri ve yassı taşlarla döşenmiş koridorlarda bir sürü halinde mutfaka doğru isteksiz isteksiz ilerledikten sonra, mutfağın kapısında kızgın bir rahip karşıladı bizi: "Haydi çabuk, sizi tembel, işe yaramaz haylazlar sizi," diye haykırdı. "Baştan on kişi, şuraya girin ve ateşleri besleyin." Ben onuncuydum. Bir kat daha aşağı indik. Sıcak kavurucuydu. Önümüzde, gürleyen ateşlerin kıpkırmızı ışığı parlıyordu. Dört bir yana, fırınlarda yakacak olarak kullanılan Yak Öküzü tezekleri dizilmişti. "Şu demir kepeçleri alın ve gücünüzün yettiği kadar çabuk besleyin ateşi" diye haykırdı bu işi yöneten rahip. Benim sınıftan olanların hiçbiri on yedi yaşından küçük değildi. Bunların arasında, yedi yaşında, çelimsiz bir tek ben vardım. Güçlülükle havaya kaldırdığım kepeçeyi, gübreyi ateşe atmak üzere götürürken rahibin ayağına düşürdüm. Kızgınlıktan adeta gürleyerek beni boğazımdan yakaladı, çevresinde şöyle bir döndürüp bıraktı. Uçarak arkaya savruldu. Ok gibi müthiş bir sızı kapladı içimi, yanık et kokusu yayıldı ortalığa. Bir çılgık atarak yere, sıcak küllerin ortasına düşmüştüm. Kızgın demir sol bacağıma mafsala yakın bir yerde, kemiğe değene kadar yaktı geçti. Beni şimdi bile zaman zaman rahatsız eden bu ölü derisi gibi bembeyaz izi hâlâ taşıyorum. Sonraki yıllarda bu iz, Japonların kimliğini ortaya çıkarmalarına yardım edecekti.

Bir kargaşalık başladı. Her taraftan koşarak rahipler geldiler. Ben hâlâ kızgın küllerin ortasında yatıyordum, az sonra kaldırdılar. Bedenimin büyük bir kısmı, pek derin olmamakla birlikte, yanmıştı. Fakat bacağımdaki yanık gerçekten çok ciddi idi. Beni derhal yukarı katta bulunan bir la-

manın odasına taşıdılar. Doktor olan bu lama bacağını kurtarmaya çalışıyordu. Demir paslıydı ve girdiği yerden çıkarırken bir pas tabakası bırakmıştı ardında. Lama yarayı muayene ederek, bu pas parçalarından iyice temizlenene kadar kazıdı. Sonra toz haline getirilmiş bir ot kompresiyiyle bacağını sıkı sıkı sarıladı. Bedenimdeki diğer yanık kısımlar, otlardan hazırlanmış ve alev alev yakan acıyı rahatlatan bir losyonla silindi. Bacağım zonkluyordu, zonkluyordu; bir daha hiç yürüyemeyeceğimden emindim. Lama işini bitirdiği zaman bir rahip çağırdı ve yandaki küçük odaya taşınıp, minderlerin üzerine yerleştirildim. Birazdan içeri giren yaşlı rahip, yere, yanı başıma oturarak dualar mırıldanmaya koyuldu. Kaza olduktan sonra sağlığım için dua etmenin hiç de fena bir şey olmadığını düşündüm kendi kendime.

Rahiplerin acımasız insanlar oldukları düşünülebilir, aslında hiç de öyle değillerdi. "Rahipler" kimlerdi? Bizde bu sözcüğün anlamı, lamalığa hizmet yolunda yaşayan erkekler demektir. Bu kimsenin dini bir hizmette bulunması gerekmez. Tibet'te hemen herkes rahip olabilir. Genellikle oğlan çocukları, başka hiçbir seçim hakları olmadan, birer rahip olmaya gönderilirler. Ya da herhangi bir çoban, yeteri kadar sürü güttüğüne karar verip, ısı sıfırın altında kırk derece olduğu zamanlar başını sokabileceği bir çatı altını garantilemek isteyebilir. Bu kişi dini inançları yüzünden değil, bedensel rahatlığı için rahip olmuş demektir. Lama manastırlarında, manastırın ev işlerini yapanlar, kalfalar, işçiler ve çöpçüler yine "rahipler"dir. Dünyanın diğer ülkelerinde olduğu gibi bizde de bu kişilere "hizmetkâr" ya da benzeri bir ad verilmiştir. Bizim rahiplerin çoğu, oldukça zor bir yaşam geçirmiş olurlardı, çünkü üç bin yedi yüz metreden altı bin iki yüz metreye dek yükselen bir ülkede yaşamak bile başlı başına bir zorluktur. Bizim için "rahip" sözcüğü, "adam" sözcüğüyle eş anlamlıydı. Din adamlarına verdiğimiz isimler ise oldukça farklıydı. Mürit demek, öğrenci, acemi ya da rahip adayı demektir. Genellikle herkesin "rahip" olarak adlandırdığı kimselere bizde trappa denir. Lama manastırlarının ço-

ğunluğunu trappalar oluştururdu. Bundan sonra lamalar gelirdi.

Lamalar ustalar, bizim deyimimizle gurular'dır. Lama Mingyar Dondup benim gurum, ben ise onun müridi olacaktım. Lamalardan sonra abbotlar gelirdi. Bunların hepsi de manastırları yönetmiyordu ama pek çoğu, yüksek düzeylerdeki yönetimin genel hizmetlerini yerine getirmekle görevli kişilerdi. Bir kısmı ise manastırdan manastıra dolaşırdı. Bazı durumlarda, belirli özelliği olan bir lamanın statüsü, bir abbotunkinden daha yüksek olurdu. "Yeniden Bedenlenenler," benim olduğum gibi, on dört yaşındayken bile abbot olabilirlerdi; bu da yapılan zorlu denemelerde gösterdikleri başarıya bağlıydı. "Rahipler" adı altındaki gruba dahil bir başka örnek de "polis rahipler"di. Bunların tek görevi düzenin kurallarına uyulmasını sağlamaktı. Tapınaklardaki ayinlere katılmazlardı. Polis rahipler genellikle insafsızdılar ve az önce belirtmiş olduğum gibi, manastırın bakımıyla uğraşanlar da aynı onlar gibiydiler. Maiyetindeki bahçıvanın yanlış bir davranışından ötürü hiç kimse baş rahibi suçlayamazdı! Ya da, sadece bir baş rahibin emrinde çalıştığı için kimse bahçıvanın bir aziz olmasını bekleyemezdi.

Manastırda bir de hapisanemiz vardı. İçinde olmanın hiçbir biçimde güzel olmadığı bir yer, fakat oraya gönderilenlerin kişilikleri de pek güzel sayılmazdı. Burayı yalnızca bİT kez, o da hasta bir mahkûmu tedavi etmek üzere gittiğim zaman gördüm. O gün hapisane hücrelerine çağrıldığımda, tam manastırdan ayrılmak üzereydim. Arka avlunun ötesinde, daire şeklinde dizilmiş, hemen hemen birer metre yüksekliğinde birkaç duvar vardı. Duvarların yapılmış olduğu muazzam taşların genişlikleri, yüksekliklerine denkti. Üstleri, bir adam kalçası kadar kalın, taştan çubuklarla örtülmüştü. Bu duvarlar üç metre çapında daire şeklinde bir alanı çevreliyorlardı. Dört polis rahip, çukurun ortasına doğru uzanan bir sırtı kenara çektiler. Sonra içlerinden biri, yerden yak öküzü kılından yapılmış bir halat aldı. Halatın ucunda sanki pek dayanıksızmış gibi görünen bir ilmek vardı. Kederli ke-

derli baktım; Kendimi buna mı emanet edecektim? "Şimdi Saygıdeğer Doktor Lama," dedi polis, "eğer şuraya çıkar ve ayağınızı buraya geçirirseniz, sizi aşağıya indiririz." Suratımı asıp razı oldum. "Işığa ihtiyacınız olacak efendim" dedi içlerinden biri ve yağa batırılmış pamuk ipliğinden yapılmış, alevler saçan bir meşale verdi bana. Sıkıntım biraz daha artmıştı; hem ipe tutunup hem de meşaleyi taşımam ve bu arada kendimi ve beni zorlukla taşıyan bu ince ipi yakmamam gerekiyordu. Her şeye karşın, su damlacıklarıyla parıldayan duvarların arasından, sekiz-dokuz metre aşağıya, dipteki pis taş zemine inebildim. Meşalenin ışığında, duvarın dibine iki buklüm çökmüş, kötü görümlü bir zavallı vardı. Tek bir bakış yetti, manyetik alanı yoktu, yaşamıyordu artık. Varoluşun değişik boyutlarında gezinen ruhu için dua ettim ve vahşi, sabit bakışlı gözlerini kapattım; ardından beni yukarı çekmeleri için seslendim. Benim işim bitmişti, bundan sonrası ceset parçalayıcılara aitti. Suçunun ne olduğunu sorduğumda, onun ordan oraya dolaşan bir dilenci olduğunu, yemek yemek ve barınmak için manastıra gelip, gece olunca da birkaç parça eşyası için bir rahibi öldürdüğünü söylediler. Kaçarken yakalanmış ve suç işlediği yere geri getirilmişti.

Fakat tüm bunlar, mutfak işlerindeki ilk günümde başıma gelen kazadan biraz uzaklaştırdı bizi.

Serinletici losyonların etkisi yavaş yavaş geçiyordu. Ve ben sanki derim kavrularak gövdemden ayrılıyormuş gibi hissediyordum. Bacağımdaki zonklama daha da artmıştı, yara şişip şişip de aniden patlayacakmış gibiydi sanki. Ateşler içindeki hayallerime bakılırsa, yanan bir meşale tıkanmıştı demirin açtığı deliğe. Zaman geçiyor, manastırdan, kimilerini iyi tanıdığım, çoğunu ise anlamadığım sesler geliyordu. Acı, alev alev yanan ufak dalgalar halinde tarıyordu bedenimi. Yüzükoyun yatıyordum, fakat kızgın küllerden bedenimin ön tarafı da yanmıştı. Hafif bir hışırtı duydum, hemen yanı başıma birisi oturmuştu. Yumuşak, sevgi dolu bir ses, Lama Mingyar Dondup'un sesi, "Küçük dostum, bu kadarı fazla. Uyu" dedi. Yumuşak parmaklar dolaştı sırtımda. Tek-

rar, tekrar. Başka bir şey hatırlamıyorum.

Solgun bir güneş vuruyordu gözlerime. Gözlerimi kırıştıran uyandım ve uzun zamandan beri ilk kez kendime gelirken, herhalde uyandırmak için yine birisi tekmeliyor beni diye düşündüm, yine bir yerlerde uyuyup kalmıştım herhalde! Ayine katılmak üzere yerimden fırlamaya davrandım, fakat büyük bir acıyla yeniden yatağa düştüm. Bacağım! Rahatlatıcı bir ses işittim o sırada:"Kımıldama Lobsang, bugün senin dinlenme günün." Güçlülükle başımı çevirdiğimde, büyük bir şaşkınlıkla lamanın odasında olduğumu ve onun da yanı başımda oturduğunu gördüm. Hayretle baktığımı görünce güldü. "Peki bu şaşkınlık niye? Bir tanesi hastalansa bile iki dostun birlikte olması doğru değil mi?" Oldukça belirsiz bir biçimde şöyle karşılık verdim: "Ama siz bir Baş Lama' siziz, bense yalnızca bir çocuk..."

"Lobsang, biz yine birlikte yaşadığımız öteki hayatlarımızda oldukça ileriye gittik. Sen henüz bunları hatırlamıyorsun ama ben hatırlıyorum. Son bedenlenmemizde birbirimize çok yakındık. Fakat şimdi senin dinlenmen ve gücünü yeniden kazanman gerek. Bacağını kurtaracağız, onun için hiç merak etme."

Sonsuz Varoluş Çarkı'nı, Kutsal Budist Yazıları'mızdaki öğretileri düşündüm:

- Vermesini bilmeyen kişi, kendisini rahatlatıcak bir olay bulamaz, oysa cömert kişinin mutluluğu süreklidir.

- Kudretli kişi kendisinden bir istekte bulunanlara karşı cömert olsun. Yaşamların uzun yolunu görebilsin. Çünkü zenginlik, bir kağının dönen tekerleğine benzer; şimdi burada, az sonra ötededir. Bugünün dilencisi belki yarının prensi, bugünün prensi ise yarının dilencisi olabilir.

O günlerde bile, artık tüm gücümle yolundan gideceğim bir rehber olan lamanın, gerçekten iyi bir insan olduğuna inanıyordum. Benim hakkımda benden çok şey bildiği açıktı. Yeniden birlikte çalışacağımız günleri sabırsızlıkla bekliyordum. Bundan böyle artık hiçbir lamanın öğrencisi, onunki

kadar başarılı olamayacaktı. İkimizin arasında, benim de berrak bir biçimde algıladığım güçlü bir elektrik akımı vardı. Kaderin beni böyle onun himayesine bırakan işleyişine şaşıyordum.

Başımı çevirip pencereden dışarı baktım. Minderlerim, dışarısını rahatça görebilmem için bir masa üzerine yerleştirilmişlerdi. Yerden bir metre yükseklikte yatmak bana epey garip geldi. Çocuksu kafama göre, dala tünemiş bir kuştan farksızdım! Yine de seyredilecek çok şey vardı dışarıda. Çok uzaklarda, gittikçe alçalarak uzanan damların da ötesinde, bulutların arasından parıldayan güneşin altında uzanan Lhasa'yı görebiliyor, gittikçe küçülen evleri, o enfes donuk renkli gölgeleri seyredebiliyordum.

Dümdüz uzanan vadinin ortasından akıp giden Kyi Irmağı, yemyeşil otlarla sarılmıştı iki yandan. Daha da ötede yükselen dağların mor gölgeli sarp kayaları, tepelerde parıldayan karların oluşturduğu ak başlıklarla süslenmişlerdi. Yakında bulunan dağların etekleri, altın damlı lama manastırlarıyla benek benekti. Sol tarafta, o görkemli yapısıyla bir dağ gibi yükseliyordu Potala. Hafif sağımızda, tapınak ve okulların kendilerini gizli gizli ağaçların arasından gösterdikleri bir koru vardı. Burası, hayattaki tek görevi maddi dünya ile ruhsal alemi birbirine bağlamak olan saygıdeğer bir kişinin, Tibet Devlet Kâhininin eviydi. Aşağıda, ön avluda, çeşitli sınıflara mensup rahipler kalabalığı, bir aşağı bir yukarı akıp gidiyordu. Bir kısmı koyu kahverengi cübbeler giymişlerdi; bunlar işçi rahiplerdi. Ufak bir manastırdan burayı ziyarete gelmiş olan küçük öğrenci rahipler beyazlar içindeydiler. Daha üst sınıflara mensup rahipler de vardı avluda: Kırmızı ve mor renkli cübbeler giymişlerdi. Mor cübbelilerin çoğu, daha yüksek yönetime mensup olduklarını belirtecek biçimde, omuzlarından aşağı altın renkli uzun ipek atkılar sallandırmalardı. Bir diğer grup da midillilerin üzerinde dolaşıyordu. Rahipler sadece beyaz atlara binerlerdi, rahip olmayanların hayvanları ise değişik renklerdeydi. Tüm bunları düşünmek, duyduğum büyük acıyı dindiriyordu bi-

raz. Şimdi benim için önemli olan iyileşmek ve bir an önce yeniden ortalıkta dolaşacak hale gelmekti.

Üç gün sonra, ayağa kalkıp dolaşmanın benim için daha iyi olacağına karar verildi. Bacağım bir kütük gibi kas-katıydı ve dayanılmaz bir biçimde ağrıyordu. Tüm yara, temizlenememiş demir pası parçalarının neden olduğu iltihapla kaplıydı. Yardımsız yürüyemediğim için bir koltuk değneği yapılmıştı bana. Bunun üzerinde, yaralı bir kuş gibi seke seke geziniyordum ortalıkta. Bedenim kızgın küllerin neden olduğu yanık ve sıyrıklarla kaplıydı. Fakat tüm bunların hepsi bile bir arada, bacağımın verdiği acıyı vermiyordu. Oturmam söz konusu değildi, ya yüzükoyun ya da sağ yanıma yatabiliyordum. Bu durumda tabii ayin ve derslere katılmıyordum; ancak rehberim Lama Mingyar Dondup bütün gün bir şeyler öğretiyordu bana. Son birkaç yıl içinde evde öğrenmiş olduklarımın çokluğu karşısında duyduğu memnuniyeti belirtti; "Fakat bunların çoğunu, bundan önceki bedenlenmeden, belli belirsiz hatırlıyorsun" dedi.

6

MANASTIRDA YASAM

Aradan iki hafta geçti, yanıklarım biraz iyileşmişlerdi. Bacağım hâlâ rahat vermiyordu bana ama hiç olmazsa iyiye doğru gidiyordu. Ortalıkta biraz daha fazla gezinebilmek istediğimden, normal günlük yaşama yeniden başlayıp başlamayacağımı sordum ve başlamam gerektiğine karar verildi. Üstelik dersler sırasında nasıl rahat ediyorsam o şekilde oturmama, hatta yüzükoyun uzanıp yatmama bile izin verildi. Tibetliler bizim lotus duruşu dediğimiz şekilde bağdaş kurup otururlar; fakat bacağımdaki bu sakatlıkla öyle oturbilmem olanaksızdı tabii.

Manastırdaki normal yaşama dönüşümün ilk günü, öğleden sonra, mutfaklarda yapılacak iş vardı. Benim görevim elime bir kara tahta alıp, kavrulmuş arpaların konduğu çuvalın sayısını tutmaktı. Arpa, üzerinden sıcak dumanlar yükselen taş bir zemin üzerine seriliyordu. Bunun altında bacağımyı yakmış olan o fırın vardı. Arpalar kavrulurken, biz de koridorun öte ucunda bulunan ve daha önceden kavrulmuş olan arpaların parçalandığı odaya girdik. Burada kaba taştan yapılmış, en geniş yeri iki buçuk metreyi bulan koni biçiminde bir leğen vardı. Bu leğenin iç tarafına, arpa tanelerini tutması için kertik ve oyuklar açılmıştı. İçine de serbestçe dönebilecek biçimde, yine koni şeklinde büyük bir taş parçası yerleştirilmişti. Bu taş, tam ortasından geçen ve yıllardır kullanılmaktan aşınmış bir direğe bağlanmış, bu direğe de kenarsız bir tekerleğin parmaklıkları gibi daha küçük sırtıklar raptedilmişti. Kavrulmuş arpa bu leğene boşaltıldık-

tan sonra rahip ve çıraklar, tonlarca ağırlıktaki bu taşı döndürmek üzere hep birlikte sırtıklara asılıyorlardı. Tekerlek bir kez dönmeye başladı mı iş kolaylaşıyor ve hep birlikte şarkılar söyleyerek çevresinde dönüyorduk. Burada kimse-den azar işitmeden, rahatça şarkı söyleyebiliyordum! Ufalanmış arpa taneleri leğenin alt tarafına dökülürken, yukarıdan da çuval çuval kavrulmuş arpa boşaltılıyordu. Parçalanmış arpalar daha sonra toplanıyor ve sıcak taşların üzerine serilerek biraz daha kavruluyordu. Bu işlem tsampanin temeliydi. Biz bir haftalık tsampa ihtiyacımızı, daha doğrusu ufalanıp kavrulmuş arpamızı yanımızda taşırdık. Yemek vakti geldiğinde, deri torbalarımıza doldurmuş olduğumuz arpadan bir miktar çıkarır, kâselerimize boşaltırdık. Sonra buna biraz tereyağlı çay katar, toprak hamur gibi olana dek parmaklarımızla yoğurduktan sonra da yerdik.

Ertesi gün, bu kez de çay hazırlamak üzere çalışmamız gerekiyordu. Mutfakların bir başka bölümüne gittik; burada yedi yüz litrelik kocaman bir kazan vardı. Daha yeni kumla ovulup temizlendiğinden, yeni bir metal gibi pırl pırl parlıyordu. Sabah erkenden kazanın yarısına dek doldurulan su, ancak şimdi buharlar çıkararak kaynamaya başlamıştı. Bizim, tuğla gibi bloklar halinde bulunan çayları taşıyıp parçalamamız gerekiyordu. Her birinin ağırlığı altı-yedi kilo kadar olan bu çay blokları tâ Çin ve Hindistan'a açılan dağlar aşılarak getirilmişlerdi Lhasa'ya. Ufalanan parçalar, kaynayan suyun içine atılıyorlardı. Rahiplerden biri bunun içine koca bir kalıp tuz, bir başkası da bir parça soda katacağı. Bu karışım biraz daha kaynadıktan sonra, içine kürekler dolusu temizlenmiş tereyağ atılacak ve hepsi birden saatlerce kaynatılacaktı. Bu karışımın besin değeri oldukça fazlaydı ve tsampayla birlikte içildiğinde insanın yaşayabilmesi için yeterliydi. Kazandaki çay sürekli olarak sıcak tutulur, bittiği zaman yeniden su doldurulup yeni çay hazırlanırdı. Çay hazırlamanın en sıkıcı yanı, ateşlerin bakımıydı. Yakacak olarak kullandığımız yak öküzü tezekleri, kalın yuvarlak dilimler halinde kurutulurlardı ve tezek stoğumuz her zaman

sanki hiç bitmeyecekmiş kadar bol olurdu. Bunlar ateşe atıldıklarında bulut gibi, iğrenç kokulu keskin bir duman çıkarırlar, dumanın yayıldığı alan içinde bulunan her şey yavaş yavaş siyaha dönüşür, tahta eşyalar abanozlaşır ve uzun süre açıkta kalan bir yüz, is dolu gözenekleriyle kapkara olurdu.

Bütün bu işlere, çalışan insan sayısının azlığından değil, aramızda katı bir sınıf farkı oluşmasın diye bizim de yardım etmemiz gerekirdi. Biz tek düşmanımızın, tanımadığımız, bilmediğimiz insan olduğuna inanırız. Bir insanla birlikte yürüyün, onunla konuşun ki o sizin için bir yabancı olmaktan çıksın der bir Atasözü. Tibet'te her yıl belirli bir günde, yetki sahibi herkes yetkisini bir yana bırakır ve o gün o kişinin emri altındaki herhangi bir kişi, neler düşündüğünü açıkça söyleyebilir. Eğer bir reis o yıl boyunca çok insafsız davranmışsa, bu kendisine açıkça söylenir ve eğer bu eleştiri haklıysa, hiç kimse eleştiri yapan bu küçük memura bir kötülük yapamaz. Bu oldukça iyi işleyen bir sistemdir ve kötü amaçlarla kullanıldığı çok enderdir. Bu sistem güçlü olana karşı bir çeşit hak sağlar ve alt sınıftan olanlara her şeye karşın yine de söz hakkına sahip olduklarını hissettirir.

Derslerden öğrenilecek pek çok şey vardı. Yanyana dizilip yere otururduk ve eğer öğretmen ders anlatıyorsa ya da tahtaya bir şeyler yazıyorsa yüzümüz ona dönük olurdu. Fakat bir şeyler çalışıyorsak, o arkamızda dururdu ve böylece hangimizi gözetlediğini bilmediğimizden, sürekli ve sıkı bir biçimde çalışırdık. Muazzam büyüklükte bir sopa taşırdı elinde ve bunu içimizden birine indirmekte hiç tereddüt etmezdi.

Matematiğe büyük önem verilirdi, çünkü astroloji çalışmaları için bilinmesi gerekli bir konuydu bu. Astrolojik sonuçlar, bilimsel kurallara yüzde yüz uyularak alınırdı. Ben, astrolojiyle ilgili, kafama zorla sokulmuş pek çok şey biliyordum, çünkü doktorlukla ilgili çalışmalarda mutlaka kullanılması gereken bir konuydu bu. Hasta bir kimseyi, "bundan öncekini iyileştirdi, buna da iyi gelebilir" umuduyla bir şey-

ler tavsiye ederek tedavi etmektense, onun astrolojik özelliklerini göz önünde tutarak tedavi etmek daha iyidir. Sınıfın duvarlarında, bir kısmı astrolojiyle ilgili, diğerleri çeşitli otların resimlerini taşıyan kocaman şemalar vardı. Otlarla ilgili şemalar her hafta değiştirilir ve bizden tüm bitkilerin dış görünüşlerini tam olarak bilmemiz istenirdi. Daha sonraları bu otları toplamak ve hazırlamak üzere gezilere çıkacaktık; fakat bu konuda gerçekten tam bir bilgiye sahip olunca ve toplanması gereken cinsi toplayacağımıza iyice kanaat getirilinceye kadar buna izin verilmedi. Sonbahar aylarında yapılan bu "ot toplama" gezintileri, bizi manastırın günlük katı yaşamından uzaklaştıran, herkesin çok sevdiği bir çeşit dinlenceydi. Bazen bu gezintiler üç ay kadar sürer ve bizi dağlık bölgelere, deniz düzeyinden altı-yedi bin metre yükseklikte bulunan kalın buz tabakalarının yer yer, sıcak su kaynaklarıyla ısınan yemyeşil ovalarla bezendiği, cennet gibi yerlere götürürdü. İnsan buralarda, belki de dünyanın başka hiçbir yerinde eşine rastlayamayacağı olaylarla karşılaşır. Örneğin insan sıfırın altında kırk derecede gezinirken, kırk beş-elli metre ilerledikten sonra kendini bir anda sıfırın üstünde otuz sekiz derecelik bir yerde buram buram terlerken bulabilirdi. Bu bölge, aralarında benim de bulunduğum birkaç rahipten başka, hemen hemen hiç kimse tarafından tümüyle keşfedilip, yakından incelenmemiştir.

Din konusundaki eğitimimiz gerçekten çok yoğundu; bir kez her sabah dersten önce Yasalar'ı ve Orta Yol'un Basamaklarını ezbere okumamız gerekirdi. Bu Yasalar şunlardı:

1. Ülkenin ve manastırların önderlerine karşı inanç besleyiniz.
2. Dinin gereklerini yerine getiriniz ve çok çalışınız.
3. Anne ve babanıza saygılı davranınız.
4. Doğru ve dürüst kişilere saygı duyunuz.
5. Yaşlılara, üst yaşam boyutunda doğmuş olanlara saygı gösteriniz.
6. Ülkenize yararlı olunuz.

7. Yaptığınız her işte dürüst ve samimi olunuz.
8. Arkadaşlarınıza ve akrabalarınıza dikkat ediniz.
9. Yiyeceğinizi ve sağlığını en iyi biçimde kullanınız.
10. Kendinize iyi insanları örnek alınız.
11. İyilik biliniz ve karşılığında şefkat veriniz.
12. Her şeye lâyık olduğu değeri veriniz.
13. Kendinizi haset ve kıskançlıktan kurtarınız.
14. Dedikodudan kaçınınız.
15. Konuşma ve davranışlarınızda yumuşak olunuz, kimseyi incitmeyiniz.
16. Acılara, zorluklara sabır ve alçak gönüllülikle katlanınız.

Herkes bu yasalara uyduğu zaman her türlü çekişme ve uyumsuzluğun ortadan kalkacağı, durmadan yinelenirdi bize. Bizim manastır, sertliği ve insafsız disipliniyle ün salmıştı. Öteki manastırlardan buraya gelen rahipler, bir süre sonra kendilerine daha rahat yaşam koşulları aramak üzere giderlerdi. Biz ise bunlara başarısız kimseler gözüyle bakar, kendimizi de seçkin kişiler olarak görürdük. Öteki manastırların pek çoğunda gece ayinleri yapılmazdı; rahipler ortalık kararınca yatar, şafak sökene dek yataklarından çıkmazlardı. Biz onları nazik ve dayanıksız insanlar olarak görürdük. Aslında her ne kadar halimizden yakınıyorduksa da, eğer bize uygulanan program, bizi de diğerlerinin bu yetersiz düzeyine indirecek bir biçimde değiştirilmiş olsaydı, hoşnutsuzluğumuz herhalde azalmaz, artardı. Manastırda geçen ilk yıl özellikle çok ağırdı, bu yılın sonunda dayanıksızları ayıklama zamanı gelirdi. Bitkileri incelemek üzere buz tutmuş bölgelere yaptığımız yolculuklara ancak en güçlü olanlar dayanabilirlerdi." Aslında biz Chakporili'ler, buraya gidebilen ye-

- gâne kişilerdik. Rehberlerimiz geziye çıkmadan önce tedbirli davranarak, bu işe uygun olmayanları, kendilerinden başkalarını da tehlikeye atabilecek duruma gelmeden önce aramızdan çıkartmaya karar verirlerdi. İlk yıl boyunca hemen hemen hiç rahat, eğlence ve oyun yüzü görmedik. Gelen her ye-

ni an, ağır bir çalışma ve işle yüklüydü.

Şimdi bile öğrendiğime çok memnun olduğum şeylerden biri de, öğrenilenleri akılda tutmayı öğreten yöntemdi. Tibet-Hler'in pek çoğunun belleği güçlüdür, fakat doktor rahipler olmak üzere yetiştirilen bizler, çok sayıda bitkinin ismini ve doğru cinsini bilmenin yanı sıra, birbirleriyle nasıl karıştırıldıklarını ve nasıl kullanıldıklarını da iyice öğrenmek zorundaydık. Astroloji hakkında pek çok şey bilmemiz, kutsal kitapların hepsini ezbere okuyabilmemiz gerekiyordu. Yüzyıllar boyunca, belleğin eğitilmesiyle ilgili bir yöntem geliştirilmişti. İçinde binlerce, on binlerce çekmecenin sıra sıra dizildiği bir odada bulunduğumuzu düşünürdük. Her bir çekmece kolayca görünebilecek biçimde etiketlenmişti ve her bir etiketin üzerindeki yazı da bizim bulunduğumuz yerden rahatlıkla okunabiliyordu. Bizden, anlatılan her konuyu sınıflandırmamız ve bu konuyla ilgili çekmeceyi açıp konuyu bunun içine koymamız istenirdi. Bunu, sanki olayı gerçekten yaşıyormuşuz gibi gayet açık bir biçimde görmemiz, "odayı" ve çekmecenin bulunduğu yeri kafamızda canlandırmamız gerekiyordu. Bir parça deneyimle, kafamızın içindeki odaya girmek, doğru çekmeceyi açmak ve istenilen konuyu, onunla ilgili olan tüm konularla birlikte çekip ayırmak şaşılacak derecede kolay geliyordu bize.

Öğretmenlerimiz, belleklerimiz yoklamak için bizi sık sık soru yağmuruna tutar ve bu soruların birbirleriyle tümüyle ilgisiz olmalarına da dikkat ederlerdi. Çoğunlukla Kutsal Kitaplar'ın anlaşılması güç, karanlık sayfalarıyla ilgili bu soruların arasına, birkaç da bitkilerle ilgili soru serpiştirilirdi. Cezaların en şiddetlisi, unutkanlık cezasıydı; unutmak, bağışlanması olanaksız bir suçtu ve şiddetli bir dayakla cezalandırılırdı. Aslında tanınan süre, soruları hatırlamaya çalışacak kadar bile uzun olmazdı. Öğretmenin sorusu şöyle olabilirdi: "Oğlum, ben Kangyur'un yedinci cildinin on sekizinci sayfasının beşinci satırını öğrenmek istiyorum. Çekmeceyi aç ve anlat bakalım, neymiş bu?" Soru sorulan öğrenci eğer on saniye gibi kısa bir sürede yanıtlayamazsa,

soruyu yanıtızsız bırakması daha hayırlı olurdu; çünkü ne kadar ufak olursa olsun, herhangi bir yanlış yapıldığı takdirde verilecek ceza çok daha ağırdı. Her şeye karşın yine de iyi bir sistemdir bu ve belleği gerçekten eğitir. Derslerimizle ilgili kitaplar taşıyamazdık yanımızda, çünkü bunlar çoğunlukla doksan-doksan beş santimetre eninde ve yarım metre boyunda, tahta kapaklar arasında, birbirlerine tutturulmadan ayrı ayrı duran kâğıtlardı. Yıllar sonra, bence değeri çok büyük olan iyi bir belleğim olduğunu fark ettim.

İlk on iki ay boyunca, manastır sınırlarının dışına çıkmamıza izin verilmedi. Dışarı çıkanlar ise bir daha alınmadılar manastıra. Bu Chakpori'ye özgü bir kuraldı. Buradaki disiplin öylesine sıkıydı ki, dışarı çıkmamıza izin verildiği takdirde geri dönmeyeceğimizden korkuluyordu. Eğer kaçabilecek bir yerim olsaydı, hiç kuşkusuz bütün hızımla koşardım. İlk yıl sona erdiğinde ise artık alışmıştık bu duruma.

Bu ilk yıl boyunca, herhangi bir biçimde oyun oynamamıza kesinlikle izin verilmedi; tüm çalışmalarda her zaman çok sıkı tutulduk, bu da zayıf olanları ve zorluklara karşı koymayanları kolaylıkla aramızdan ayıkladı. Bu ilk haşın aylardan sonra, nasıl oyun oynadığımı neredeyse tümüyle unutmuş olduğumuzu fark ettik. Bütün oyun ve çalışmalar, bizi güçlendirecek ve ileride işimize yarayabilecek biçimde düzenlenmişti. Sırık üstünde yürümeye karşı eskiden duyduğum ilgiyi hâlâ yitirmemişim ve şimdi de zamanımın bir kısmını ayırabiliyordum buna. Boyumuzu bir kat daha yükselten sıriklarla başladık işe. Biraz alıştıktan sonra da, kullandığımız sırikların boyu uzayıp üç metreyi buldu. Bunların üzerinde kurumlu kurumlu avlularda geziniyor, pencerelerden içerisini gözetliyor ve çoğu zaman da başımıza iş açıyorlarduk. Dengeyi sağlamak için ayrı bir sırık kullanmazdık; belirli bir yerde kalmak istediğimiz zaman, bir ayağımızı yerden kaldırıp, ötekini indirerek sanki yerimizde sayıyormuş gibi sallanırdık. Bu hareket dengeyi sağlamamıza yardım ediyordu. Akıllı davranılıp tetikte bulunduğu takdirde herhangi bir düşme tehlikesi yoktu. Sırıkların üzerinde dövüş

bile yapardık. Çoğunlukla onar kişiden oluşan iki takım, birbirinden otuz metre kadar uzaklıkta sıraya dizilir ve sonra verilen bir işaretle hep birlikte, gökyüzü şeytanlarını korkutup kaçıracağına inandığımız vahşi çılgınlarla birbirimize saldırırdık. Daha önce de söylemiş olduğum gibi, ben kendimden hem yaşça, hem de bedence büyük çocukların bulunduğu bir sınıftaydım. Ama sırık dövüşlerine sıra geldiğinde, bu durum üstünlük sağlıyordu bana. Hantal hantal ilerleyen çocukların arasından hafif adımlarla kayarak, orada bir sırığı çekip, burada bir diğerini itekleyerek, binicilerini aşağıya yuvarlıyordum. At üstünde bu denli becerikli değildim, fakat bu oyuncakların üzerinde durduğum ya da saldırıya geçtiğim zaman, hiçbir güçlkle karşılaşmadan, rahatça ilerleyebiliyordum yolumda.

Bu sırikların bir işlevi de, ırmaklarda karşıdan karşıya geçerken kullanılmalarıydı. Ağır ağır, dikkatle ilerleyerek sırikların-üzerinde karşı tarafa geçiyor, böylece ırmağın geçit veren en yakın sığ bölgesine gidinceye kadarki uzun ve dolambaçlı yolda vakit yitirmiyorduk. Hatırlıyorum, bir seferinde iki metreye yakın yükseklikte bir sırığın üzerinde keyifli keyifli dolaşıyordum. Sular, daha ırmağın kenarından itibaren derindi ve sığ yer yoktu. Setin üzerine oturup, sıriklarım bacaklarımda, suya indim. Dizlerime dek yükselen sular, ırmağın ortasına yaklaştığımda neredeyse belime gelmişti. Tam bu sırada koşan ayak sesleri işittim. Patika boyunca aceleyle gelen bir adam, suyu aşan bu çocuğa yalnızca şöyle bir bakış fırlattı. Anlaşıldığına göre, ırmağın belime bile ulaşmadığını görünce, "Ah! İşte burada sığ bir yer var" diye düşünmüştü. Sonra birdenbire şapırdayan sularla birlikte adam gözden kayboldu. Birazdan telaşlı bir çırpıntıdır başladı suda ve adamın başı görüldü, uzanan elleri bir pençe gibi seti kavradı, kendisini zorlukla yukarı çekti. Gözleri müthiş bir dehşetle doluydu, bana neler yapacağını anlatan tehditleri ise neredeyse kanımı donduracaktı. Acele acele karşı kıyıdaki sete doğru ilerlemeye başladım. Oraya vardığımda, sırikların üzerinde şimdiye dek hiç bu kadar sürat

yapmamış olduğumu düşünüyordum.

Sırıkların üzerindeki bu tür gezintilerde karşılaşılacak tek ciddi tehlike, Tibet'te hemen her zaman esen rüzgârdı. Avluların birinde, sırıkların üzerinde oynarken, oyunun verdiği heyecanla rüzgârı unuttur ve o uzun adımlarımızla, bize siper olan duvardan öteye geçerdik. Ama aniden patlayan bir rüzgâr ilk önce giysilerimizi şişirir, hemen sonra karmakarışık olmuş kollar, bacaklar, sırıklar halinde duvarın öbür tarafına yuvarlanırdık. Ciddi kazalara çok ender rastlanırdı. Judo çalışmalarımızda kendimize zarar vermeyecek şekilde yere düşmeyi öğrenmiştik. Çoğu zaman bir yerimiz çürür veya dizlerimiz sıyrılırdı fakat böyle ufak tefek şeylere pek aldırış etmezdik. Tabii arada sırada yavaşça düşmeyi öğrenemeyecek kadar hantal çocukların, gövdeleri üzerinde yuvarlanıp, bir süre kırık bir kol ya da bacakla dolaştıkları olurdu.

Sırıkların üzerinde yürürken, bu iki direk arasında takla atabilen bir çocuk vardı. Sırıkların tepesine tutunur, ayaklarını basamaklardan kaldırırdı, kafasının üzerine gerisin geri inerdi. Adımlarını hiç aksatmadan ya da yürüyüşündeki uyumu hiç bozmadan, defalarca tekrarlardı bu hareketi. Ben sırıkların üzerinde sıçrayabiliyordum, fakat onun- yaptığını ilk deneyişimde doğruca yere indim; çünkü iki basamak da anında parçalanmıştı. O günden sonra sırığin basamaklarının yerlerine sıkıca takılmış olmalarına çok dikkat ettim.

Lama Mingyar Dondup sekizinci doğum gününden hemen önce, astrologların yıldızların durumlarını incelediklerini ve doğum gününden sonraki ilk günün, "Üçüncü Göz"ün açılması için en uygun zaman olduğunu haber verdiklerini söyledi. Bu hiç endişelendirmedi beni, onun da orada olacağını biliyor ve tüm kalbimle güveniyordum rehberime. Bana sık sık söylemiş olduğu gibi, Üçüncü Göz'ün açılmasıyla artık insanları oldukları gibi görebilecektim. İnançlarımıza göre beden, insan uykuya daldığı ya da bu yaşamı sona erdiği zaman ortaya çıkan daha büyük bir Ben'le harekete geçebilen bir kabuktan başka bir şey değildir. Kişinin bu zayıf maddi ben'e, bir şeyler öğrenebilsin ve daha mükemmelleş-

bilsin diye yerleştirildiğine inanırız. Kişi uyurken, ruh kendisini fiziksel bedenden ayırır ve daha değişik bir varoluş boyutuna gider. Ruh, bu arada ölüm anına dek mevcut olan bir "gümüş ip"le sürekli olarak maddi bedene bağlıdır. Görülen rüyalar, uyanan kişinin ruh boyutunda geçirdiği deneyimlerdir. Ruh gövdeye girdiğinde, eğer kişi bunun için özel bir eğitim görmemişse, rüya belleği, aniden uyanmanın yarattığı sarsıntıyla bozulur ve bu yüzden uyanma anında görülen (rüya) insana olması olanaksız gibi görünebilir. Daha sonra konuyla ilgili deneyimlerimden daha ayrıntılı olarak söz edeceğim.

Bedeni çevreleyen ve uygun koşullar altında nasıl görülebileceği herkese öğretilen manyetik alan, aslında bedenin içinde yanan Yaşama Gücü'dür. Biz bu gücün elektrik olduğuna inanırız, tıpkı şimşek gibi. Şimdi, Batı dünyasının bilim adamları beynin elektrik dalgalarını ölçebiliyor ve bunları kaydedebiliyorlar. Bu gibi şeylerle alay eden kimseler, bu örneği hatırlasınlar ve bir de güneşin etrafında görülen parlak hâleyi (koronayı) unutmasınlar. Alevler güneşin merkezinden milyonlarca mil öteye fırladığından, bu hâleyi her insan göremez, fakat tam güneş tutulması sırasında herkes görebilir. İnsanların buna inanıp inanmamaları aslında pek o kadar önemli değildir. İnançsızlık, güneşin çevresindeki hâleyi kaldırmaz. O yine yerindedir. İnsanın manyetik alanı da tıpkı böyledir. Üçüncü Göz açıldığı zaman, diğer bazı şeylerin yanı sıra, bu manyetik alanı da görebilecek duruma gelecektim.

7

ÜÇÜNCÜ GÖZÜN ACILMASI

Doğum günüm gelmişti, tüm gün boyunca özgürdüm, derslerden, ayinlerden uzak, dilediğimi yapabiliyordun^ Lama Mingyar Dondup, sabah erkenden bana, "Neşeli bir gün geçir Lobsang, akşam karanlık olunca seni görmeye geleceğiz" demişti. Güneşin altında sırtüstü yatıp tembel tembel vakit geçirmek çok hoştu doğrusu. Biraz altımda, pırıl pırıl damlanıyla Potala'yı görebiliyordum. Arkamda kalan Mücevher Parkı'nın mavi sularına bakınca, deriden bir kayık bulup nehir boyunca sürüklenip gidebilmek istedim içimden. Güneyde, Kyi Chu geçidini aşmaya çalışan bir tüccar kafilesini sezebiliyordum. Gün çok çabuk geçti!

Sona eren günle birlikte hava yavaş yavaş kararıyordu. Lama Mingyar Dondup'un bana gitmemi söylemiş olduğu küçük odaya girdim. Dışarıdaki taş zeminden yumuşacık keçe botların fısıltıları geliyordu. Hemen ardından, yüksek rütbeli üç lama girdi içeri. Alnıma otlardan yapılmış bir kompres koyup, yerinden oynamasın diye sıkıca bağladılar ve gittiler. Hava iyice karardığında bu üç lama tekrar geldi yanıma. Bu kez yanlarında Lama Mingyar Dondup da vardı. Kompres dikkatle alındı ve alnım temizlenip kurulandı. Sonra sert bakışlı bir lama arkama oturarak başımı dizlerinin arasına sıkıştırdı. İkinci bir lama açtığı kutudan, çelikten yapılmış parlak bir alet çıkardı. Bu alet bir bizi andırıyordu. Tek farkı, ince sapının yuvarlak değil de "U" şeklinde oluyordu; bu "U"nun kenarında diş gibi ufak ufak çıkıntılar vardı. Lama, aleti birkaç dakika inceledikten sonra, sterilize

etmek için lamba alevine tuttu. Lama Mingyar Dondup ise ellerimi tutmuştu, "Bu iş oldukça acı verir Lobsang ve ancak sen tamamen uyanık olduğun sürece yapılabilir. Çok da uzun sürmez, bu yüzden elinden geldiğince sakin durmaya çalış" dedi. Ortaya dizilmiş birkaç çeşit alet ve otlardan yapılmış bir losyon koleksiyonu görebiliyordum. Kendi kendime, "Haydi bakalım Lobsang, şu ya da bu şekilde senin işini bitirecekler ve bunu önlemek için yapabileceğin bir şey de yok; iyisi mi sesini kes, otur!" diye düşündüm.

Elinde alet bulunan lama diğerlerine şöyle bir bakıp, "Her şey hazır mı? Haydi başlayalım, güneş henüz battı," dedi. Sonra aleti alnımın ortasına bastırdı ve sapını çevirdi. Kısa bir süre, sanki birisi alnıma diken batırıyormuş gibi bir his duydum. Benim için zaman durmuştu sanki. Alet deriyi ve eti yararken belirli bir acı hissetmedim, fakat ucu kemiğe değdiği anda hafif bir sarsıntı oldu ve lama, aletin dişleri alın kemiğini delip geçebilsin diye biraz daha kuvvetli bastırdı. Acı o kadar büyük değildi, sadece bir zorlama ve sıkıcı bir ağrı duyuyordum. Lama Mingyar Dondup'un gözleri üzerimdeydi, hiç kıpırdamadım; herhangi bir harekette bulunmak ya da feryat etmektense ölmeyi yeğledim. Benim ona inandığım gibi, o da bana inanıyordu. O ne söylerse ve ne yaparsa hepsi doğrudur benim için. Dudaklarının kenarındaki kaslar duyduğu gerilimle hafifçe büzülmüş, olanca dikkatiyle seyrediyordu beni. Aniden küçük bir "çatırtı" oldu ve alet kemiği delip geçti, aynı anda da, gayet dikkatli olan operatör de durdu ve Lama Mingyar Dondup kendisine, çelik kadar sertleşebilmesi için ateş ve bitkilerle muamele görmüş çok sert, sterilize edilmiş ince bir tahta parçası verirken, elleriyle sıkıca tutuyordu aletin sapını. Bu ince tahta parçası, aletin "U" şeklindeki kısmına sokuldu ve tam kafamın içindeki deliğe girecek şekilde aşağıya kaydırıldı. Operasyonu yapan Lama, Mingyar Dondup'un da görebilmesi için hafif bir hareketle yana kaydım. Lama Mingyar Dondup baktı ve başını eğerek verdiği işaret üzerine operatör, tahta parçasını adeta sonsuz bir dikkatle ileriye, daha da derinlere kaydırdı. Aniden, sanı-

rım burun kemiğimde, iğne batması gibi gıdıklayıcı bir his duydum ve ne olduklarını teşhis edemediğim birtakım keskin kokuların farkına vardım. Sonra bu da kayboldu ve yerini sanki esnek bir zara karşı bir şey itiliyormuş gibi zorlama hissine bıraktı. Birdenbire göz kamaştırıcı bir parlaltı yanıp söndü kafamda ve hemen o anda Lama Mingyar Dondup'un "durun" diyen sesini işittim. Acı, bir an kavurucu bir kor ateşi gibi çok şiddetlendi. Sonra azaldı ve yerini rengarenk helezonlar, küçük kürecikler aldı. Ardından madeni alet dikkatle yerinden çıkarıldı. İnce tahta parçası alnımda duruyordu, iki-üç hafta kalacaktı orada; çıkarılana kadar da, benim sürekli olarak bu hemen hemen zifiri karanlık olan küçük odada kalmam gerekecekti. Günü gününe eğitimime devam edecek olan bu üç lamanın dışında da kimseyle görüşmeyecektim. Bunlardan başka, bu süre zarfında bana sadece ölmeyecek kadar yiyecek ve içecek verilecekti. Ucu dışarıda olan bu ince tahta çubuk yerinden oynamasın diye bağlandı. Sonra Lama Mingyar Dondup bana döndü ve "Şimdi sen de bizlerden birisin Lobsang. Bundan böyle insanları olmaya çalıştıkları gibi değil de, oldukları gibi göreceksin" dedi. Karşımdaki lamaların altın renkli bir alevle çevrelenmiş olduklarını gördüğümde çok şaşırardım. Fakat sonradan, manyetik alanlarının, çok iyi insanlar oldukları ve güzel bir hayat yaşadıkları için altın renginde olduğunu, çoğu kimsenin manyetik alanının aslında bundan çok daha farklı görüldüğünü öğrenecektim.

Bu yeni ortaya çıkarılmış duygum, lamaların hünerli çalışmalarıyla gelişirken, en içte bulunan manyetik alanın ötesine yayılan diğer başka dalgaları da görebildim. Bir süre sonra, manyetik alanın rengine ve yoğunluğuna bakarak, bir kimsenin sağlık durumunu anlayabilecek hale gelmiştim. Ayrıca manyetik alanın renginde oluşan dalgalanmalarla karşımdakinin ne zaman yalan, ne zaman doğru söylediğini de anlayabiliyordum. Fakat, bu normal olarak gözle görülmeyen şeyleri görme yeteneğimin tek konusu insan bedeni değildi. Hâlâ sakladığım bir kristal küre vermişlerdi bana.

Bunun nerelerde ve nasıl kullanıldığı konusunda epey çalışmalarım oldu. Kristal kürelere bakıp bazı olayları görebilmekte öyle sanıldığı gibi sihirli hiçbir şey yoktur. Tıpkı bir mikroskop ya da teleskop, doğa yasalarından yararlanarak, normal olarak gözle görülmeyen şeyleri nasıl görünür hale getirebiliyorsa, kristal küreler de aynı görevi görürler. Üçüncü Göz için bir odak noktası meydana getirirler sadece. Kristal kürenin yalnızca ona sahip olan kimse tarafından kullanılması gerekir. Bazı kimseler en iyi cins bir kristalle çalışırken, diğerleri camdan bir küreyi tercih edebilirler. Bu arada bir kâse su ya da simsiyah bir disk kullananlar da vardır. Kullandıkları küre neden yapılmış olursa olsun, uygulanacak prensipler aynıdır.

İlk hafta boyunca oda zifiri karanlıktı. Bundan sonraki hafta, içeriye ancak bir parlaltılık ışık verildi; hafta sonu yaklaştıkça içeri verilen ışık da artırılıyordu. On yedinci günde içerisi tamamen aydınlıktı ve üç lama tahta parçasını çıkarmak üzere yeniden bir araya geldiler. Çok basit bir işlem bu. Bir önceki akşam, yüzümü otlardan yapılmış bir kremle sıvamışlardı. Sabah olunca lamalar yanıma geldiler, bundan önce yapmış oldukları gibi, biri başımı dizlerinin arasına aldı ve operatör tahtanın dışarıya çıkmış olan ucunu bir aletle tuttu. Ani ve şiddetli bir çekiş ve işte hepsi bu kadardı. Alnımda çok ufak bir noktacık kalmıştı sadece ve Lama Mingyar Dondup bunun üzerine otlardan yapılmış kompres koyup tahta parçasını gösterdi bana. Başımın içinde durduğu sürede abanoz gibi kararmıştı. Operatör lama ufak bir mangala birkaç çeşit tütsüyle birlikte tahta parçasını yerleştirdi. Tahattan ve tütsülerden çıkan duman birbirine karışarak yavaş yavaş tavana doğru yükselirken, eğitimimin ilk aşaması da sona ermiş oluyordu. O gece kafamda olağanüstü hızlı bir devinim hissederek uyudum. Eskisinden farklı gördüğüme göre acaba Tzu nasıl görünürdü şimdi bana? Ya babam, annem? Fakat böylesi soruların yanıtı yoktu şimdilik.

Sabah olunca lamalar tekrar gelip, dikkatle incelediler beni. Söylediklerine göre, ben de diğerleriyle birlikte dışarı

çıkabilecektim artık. Fakat günümün yarısını, bana yoğun bir sistemle kısa sürede çok şey öğretecek olan Lama Mingyar Dondup ile birlikte geçirecektim. Günün öteki yarısında da dersler ve ayinlere katılmam gerekiyordu. Kısa bir süre sonra hipnotizma yöntemleri de girecekti eğitimime. O anda ilgilendiğim tek şey yemek yemektir. Son on sekiz gün içinde bana verilen çok az yemekle idare etmeye çalışmışım ve şimdi de bunu telafi etmeye kararlıyım. Sadece karnımı doyurma düşüncesine dikkatimi vererek aceleyle dışarı çıktım. İçine kızgın kırmızı benekler karıştırılmış mavi bir dumanla sarılı, yumurta gibi bir şekil yaklaşıyordu bana doğru. Koru içinde, tiz bir ses çıkararak gerisin geri odaya daldım. Diğerleri şaşkınlık içinde yüzümdeki dehşet dolu ifadeye bakıyorlardı. "Koridorda yanan bir adam var" diyebildim. Lama Mingyar Dondup koşarak dışarı çıktı, hemen geri döndüğünde gülüyordu. "Lobsang, yalnızca bir şeye sinirlenmiş bir temizlikçi o. Çok mükemmel biri olmadığından, manyetik alanı dumanlı mavi renkte, kırmızı benekler ise açıkça görülen kızgınlık belirtileri. Şimdi o çok istediğin yemeği yemek üzere tekrar gidebilirsin."

Çok iyi tanıdığım, ama yine de bu şekilleriyle hiç görmemiş olduğum çocuklarla karşılaşmam epeyi eğlenceliydi. Şimdi onları oldukları gibi görebiliyor ve asıl düşüncelerinin ne olduğunu anlayabiliyordum. Birkaçının bana duyduğu içten sevgi, kimilerinde kıskançlık ve diğerlerinin ilgisizliği; her şey apaçıktı. Bu iş aslında sadece bazı renkleri görüp her şeyi anlamak değildi; bu renklerin ne ifade ettiklerini anlayabilmek için de eğitilmeliydim.

Rehberim ve ben, ana kapılardan içeri girenleri rahatça izleyebileceğimiz kapalı bir bölme oturduk. Lama Mingyar Dondup, "Şu gelene bak Lobsang, kalbinin üzerinde titreşen şu ince renk çizgisini görebiliyor musun? O renk ve titreşimler adamın akciğerinden rahatsız olduğunu gösteriyor." "Şuna bak, şu durmadan yer değiştiren şeritlere, belli aralıklarla ortaya çıkan beneklere bak. Bu bizim Tüccar Kardeşimiz, belki şu saf rahiplerin paralarını nasıl alabilirim diye düşü-

nüyor Lobsang, bunu daha önce de yapmıştı, hatırlıyorum onu. İnsanlar bazen para için ne kadar önemsiz hasisliklere tenezzül ediyorlar!" diye ders veriyordu. Yaşlı bir rahip ilerlerken Lama, "Bu adama çok dikkatli bak Lobsang. İşte gerçekten tertemiz bir insan, fakat Kutsal Yazılarımız'a sözcüğü sözcüğüne, harfi harfine uyan bir kimse. Başının çevresindeki halenin sanhğındaki şu lekeleri görebiliyor musun? Bu onun henüz olayları kendi başına değerlendirebilecek kadar gelişmemiş olduğunun bir işareti" dedi. Ve bu böylece günlerce sürdü. Üçüncü Göz'ün gücünü, özellikle bedence ve kafaca hasta olan kimselerde kullanıyorduk. Bir akşam üzeri Lama "Daha sonra sana istediğin zaman Üçüncü Göz'ü nasıl kapatabileceğini göstereceğiz; çünkü her an insanların kusurlarını görmek istemeyeceksin, bu dayanılmaz bir sıkıntı olur. Şimdilik, tıpkı diğer iki gözünü kullandığın gibi bunu da sürekli olarak kullan. Sonra sana Üçüncü Gözünü de istediğin zaman nasıl kapatabileceğini öğreteceğiz, tıpkı diğer gözlerini istediğinde açıp, kapatabildiğin gibi" dedi.

Eskiden kalma yazılarımıza göre, binlerce yıl önce, bütün kadınlar ve erkekler Üçüncü Gözleri'ni kullanabiliyorlarmış. O günlerde tanrılar dünya yüzünde dolaşıyor ve insanlarla birlikte yaşıyorlarmış. Sonra insanlar tanrıların yerlerine göz koymuşlar ve insanların görebildiği her şeyin tanrılar tarafından daha da iyi görülebileceğini unutarak, onları öldürmek istemişler. Bunun cezası olarak da, insanın Üçüncü Gözü kapatılmış. Yüzyıllar boyunca, normal olarak gözle görülmeyen şeyleri görebilme yeteneğine sahip ancak birkaç kişi doğmuş. Bu kimseler, yerinde bir uygulamayla bu yeteneklerinin gücünü kat kat artırabilirler, tıpkı bana yapılan operasyon gibi.

Bir gün Soylu Reis beni yanına çağırttı, "Oğlum, insanların pek çoğundan esirgenmiş olan bu özelliğe sahipsin artık. Onu asla kendi çıkarların için değil, yalnızca diğerlerine iyilik getirecekse kullan. Öteki ülkelerde dolaştığında, herhangi bir konuda seni bir sihirbaz gibi kullanmak isteyen insanlarla karşılaşacaksın. 'Bize bunu kanıtla, şunu ka-

nıtlarla' diyecekler sana. Fakat, oğlum senden böyle bir şeyi asla yapmamamı istiyorum. Bu yetenek senin diğer insanlara yardım edebilmeni kolaylaştırmak içindir, kendini zenginleştirmen için değil. Bu özel görme duyunla ne görürsen gör, ki çok fazla şey göreceksin, eğer bu gördüklerin diğerlerine zarar verecek ya da onların hayat çarklarını etkileyecek bir şeyse, sakın açıklama. Çünkü oğlum, insan kendi yolunu kendisi seçmelidir. Hastalara, ıstırap çekenlere yardım et, tamam, fakat bir insanın yolunu neyin değiştirebileceğini söyleme" dedi. Soylu Reis çok okumuş bir kimse olup, Dalay Lama'nın doktoruydu. Benimle görüşmesini bitirmeden önce de, birkaç gün içinde beni görmek isteyen Dalay Lama tarafından çağırılacağımı söyledi. Lama Mingyar Dondup'la birlikte birkaç haftalığına Potala'da konuk olacaktım.

8 *POTALA*

Lama Mingyar Dondup, bir Pazartesi sabahı, Potala'yı ziyaret edeceğimiz günün kararlaştırılmış olduğunu söyledi. Ziyaret hafta sonu yapılacaktı. "Hazırlanmalıyız Lobsang, onun yanına çıkarken gerçekten kusursuz olmamız gerekir." Dalay Lama'ya takdim edilecektim, onun "huzuruna" çıkışım eksiksiz ve doğru olmalıydı. Sınıfımızın yakınında bulunan ve kullanılmayan ufak bir tapınakta, Dalay Lama'nın kendi büyüklüğünde bir heykeli vardı. Oraya gittik ve kendimizi Potala'da, onun huzuruna kabul için hazır bekliyor farzettik. "İlk önce benim nasıl yaptığıma bak Lobsang. Odaya böyle, gözlerin yerde gir. Buraya kadar yürü, Dalay Lama'ya bir buçuk metre kalana dek. Sonra selâm vermek üzere dilini dışarı çıkar ve dizlerinin üzerine çök. Şimdi çok dikkatli bak; kollarını böyle tut ve öne doğru eğil. Bir defa, bir defa daha ve sonra üçüncü bir defa. Kafan öne eğik, diz üstü çök, sonra ipek eşarabı onun ayaklarının üzerine koy, aynen böyle. Başın öne eğik, yeniden eski duruşuna geç ki o da senin boynuna kendi eşarabını takabilsin. Gereksiz bir telaş göstermemek için kendi kendine ona kadar say, sonra kalk ve arkaya, sana en yakın olan boş mindere doğru geri geri yürü." Lama, uzun deneyimlerin verdiği rahatlıkla bunları gösterirken, ben de hepsini taklit ettim. Devam etti: " Burada ufak bir hatırlatma, geri geri yürümeye başlamadan önce, en yakınında bulunan minderin yerini çabuk ve göze batmayacak bir bakışla saptı. Minder topuklarına takılıp da başını arkaya vurma- man için; böyle bir anda judo gösterisinde bulunmanı istemi-

yoruz. Böyle heyecanlı bir anda insanın ayağının takılıp düşmesi çok kolaydır. Şimdi, bunları benim kadar rahat yapabileceğini göster bana." Odadan dışarı çıktım ve Lama ellerini çırparak içeri girmem için işaret verdi. Aceleyle girdim içeriye, ancak hemen durduruldum: "Lobsang! Lobsang! Kendini yarışta mı sanıyorsun? Şimdi daha yavaş ol bakalım. Kendi kendine Om-ma-ni-pad-me-Hum diye mırıldanarak adımlarını ayarla! O zaman Tsang-po Ovası'nda dörtnala koşuran bir yarış atı yerine ağırbaşlı bir genç rahip olarak girersin odaya." Bir kez daha dışarı çıktım; bu sefer biraz daha ağırbaşlı girdim içeri ve heykele doğru ilerledim. Tibet usulü selâm vermek üzere dilimi dışarıya çıkartarak dizlerimin üzerine çöktüm. Her üç eğilişim de bir kusursuzluk örneği olmalıydı. Onlardan gurur duyuyordum. Fakat Tanrım! Eşarbi unutmuştum! Böylece, her şeye yeni baştan başlamak üzere bir kez daha dışarı çıktım. Bu sefer doğru yaptım ve merasim eşarbinin heykelin ayakları dibine bıraktım. Sonra geri geri yürüyüp, hiç tökezlemeden, lotus duruşunda oturmayı başardım.

"Şimdi ikinci kısma geçiyoruz. Tahta fincanını giysinin sol koluna gizlemen gerekecek. Oturduğun zaman sana çay ikram edilecek. Fincan, giysinin koluyla kolun arasına sıkıştırılmış biçimde, şöyle tutulur. Eğer gerektiği kadar dikkatliysen fincan yerinde durur. Şimdi fincan giysinin kolunda olmak üzere, eşarbi da unutmadan bir kez daha deneyelim." O hafta ben artık otomatik bir biçimde hareket edene dek her sabah prova yaptık. İlk başlarda eğildiğim zaman fincan düşer ve tangırdarak bir süre yuvarlanırdı yerde. Fakat kısa bir süre sonra işin ustalığına vardım. Cuma günü Soylu Reis'in karşısına çıkmam ve ona hazır olduğumu göstermem gerekiyordu. Reis gösterimin, "Kardeş Mingyar Don-dup'un eğitimime değerli bir katkısı" olduğunu söyledi.

Ertesi sabah, Cumartesi sabahı, karşı tarafa, Potala'ya gitmek üzere manastırın bulunduğu tepeden aşağıya indik. Ana binalara yakın, ayrı bir tepenin üzerinde olmasına karşın bizim manastır Potala bölgesinin bir parçasıydı. Bizim

tıp manastırımız, tıp okulu olarak bilinirdi, Soylu Reisimiz ise Dalay Lama'nın tek doktoruydu. Aslında o kadar gıpta edilecek bir konumda değildi, çünkü onun görevi bir hastalığı tedavi etmek değil, sağlığı korumak, hastalanmayı önlemkti. Bu nedenle, herhangi bir ağrı ya da sağlık bozukluğu, doktorun görevindeki başarısızlığına bağlanırdı. Yine de Soylu Reis kendi istediği zaman gidip Dalay Lamayı muayene edemezdi. Ancak o hastalanıp da kendisini çağırırsa gidebilirdi yanına.

Fakat bu Cumartesi, doktorun meselelerini düşünecek durumda değildim, kendi derdim kendime yeterdi. Bizim tepenin eteğine geldiğimizde, Potala'ya doğru döndük ve heyecanlı gezgin ve hacılar kalabalığı arasından yolumuza devam ettik. Bu insanlar, bizim Dalay Lama adını verdiğimiz En Değerli Kişi'nin evini görmek üzere Tibet'in dört bir yanından gelmişlerdi. Eğer onu şöyle bir görebilseler, kendilerini uzun yolculuklarının ve katlandıkları zorlukların karşılığını fazlasıyla almış hissederek geri dönerlerdi. Bazı hacılar, bu ziyareti yapabilmek için, yaya olarak aylarca yol katederlerdi. Burada çiftçilere, ufak eyaletlerden gelmiş soylulara, çobanlara, tüccarlara ve hastalıklarına bir çare bulmak umuduyla Lhasa'ya gelmiş hastalara rastlamak mümkündü. Hepsi birden yolu adeta istila etmişler, Potala'nın eteğinin çevresinde altı millik bir çember oluşturmuşlardı. Bir kısmı toprağın üzerine boylu boyunca uzanmıştı; arada sırada şöyle bir doğrulup sonra yeniden yatıyorlardı tozların içine. Bu arada hastalar ve güçsüzler de arkadaşlarının desteği ya da iki değnek yardımıyla aksaya aksaya geziniyorlardı ortalıkta. Bol miktarda da satıcı vardı; bir kısmı seyyar bir man-galda sıcak tereyağlı çay, bir kısmı da çeşit çeşit yiyecek satı-yordu. Her tarafta tılsımlar ve "Yeniden bedenlenmiş bir aziz tarafından takdis edilmiş" muskalar satılıyordu. Cahiller için basılmış yalan yanlış yıldız falları satan yaşlı adamlar da vardı. Yolun biraz aşağısında, neşeli bir grup, Potala anısı olarak elle dönen dua değirmenleri satmaya çalışıyordu. Bu arada seyyar yazıcılar da belli bir ücret karşılığında, kendile-

rine para veren adamın Lhasa'yı ve oradaki tüm kutsal yerleri ziyaret ettiğini onaylayan bir belge veriyorlardı. Bunlara harcayacak zamanımız yoktu. Bizim hedefimiz Potala'ydı.

Dalay Lama'nın özel evi büyük yapının tepesindeydi; çünkü hiç kimse onun bulunduğu yerden daha yüksek bir yerde oturamazdı. Binaların dışından yükselen kocaman bir merdiven, tâ tepeye kadar çıkar. Burası bir merdivenden çok, basamaklardan oluşmuş bir sokağı andırır. Yüksek düzeydeki memurların çoğu, yürümek zahmetinden kurtulmak için atlarına binerek çıkarlardı yukarıya. Yolumuz boyunca pek çoğuna rastladık bunların. Yukarılarda bir yerde, Lama Mingyar Dondup durarak parmağıyla bir yeri işaret etti: "Eski evin işte şurada Lobsang, bak hizmetkârlar avluda koşuşturup duruyorlar." Baktım; neler hissettiğimden hiç söz etmemek herhalde daha iyi olur. Annem atına binmiş, kendisine eşlik eden hizmetkarlarıyla birlikte tam avludan çıkmak üzereydi. Tzu da oradaydı. Hayır, o andaki düşüncelerim sadece bana ait olmayı sürdürmeli.

Potala, küçük bir dağın üzerinde, kendi içine kapanık bir kasabadır. Tibet'in dini ve siyasal tüm devlet işleri buradan yürütülür. Bu bina ya da binalar grubu, ülkenin yaşayan kalbi, tüm düşüncelerin odak noktasıdır. Bu duvarların arasında, içlerinde altın külçeleri, çuvallar dolusu değerli taşlar ve yüzlerce yıl öncesine ait garip eşyalarla dolu hazine evleri vardır. Halen orada bulunan binalar aşağı yukarı üç yüz-üç yüz elli yıllıktır; ancak bunlar çok daha önceleri orada bulunan bir başka yapının temelleri üzerine kurulmuşlardır. Çok eskiden dağın tepesinde zırhlı bir kalenin olduğu söylenir. Aslında bu volkanik dağın içinde, çok derinlerde koca bir mağara vardır ve bu mağaradan bir sürü geçit yayılır dağın içine; hatta bunlardan birinin sonunda da bir göl vardır. Burayı gören, hatta buranın varlığından haberi olan sadece birkaç kişi, çok ayrıcalıklı birkaç kişidir.

Fakat biz şu anda dışarıda, sabah güneşinin altında, basamaklardan yukarıya doğru ilerliyorduk. Tahta dua değirmenlerinden çıkan çatırtılar geliyordu her yerden. Bun-

lar, Tibet'te bulunan yegâne tekerlek çeşididir; çünkü çok önceden yapılmış bir kehanete göre, tekerlekler ülkeye girdiğinde, barış dışarı çıkacaktır. Nihayet tepeye ulaştık. Dev gibi muhafızlar, çok iyi tanıdıkları Lama Mingyar Dondup'u görünce altın kapıyı ardına kadar açtılar. Sonra, Dalay Lama'nın bundan önceki Bedenleri'ne ait türbelerinin ve şimdi oturduğu özel evinin bulunduğu yere kadar tırmanmayı sürdürdük. Evin girişini yak öküzü yününden yapılmış, kestane renginde geniş bir perde örtüyordu. Yaklaşmamız üzerine perde yana çekildi ve yeşil porselenden ejderlerin beklediği geniş bir salona girdik. Duvarlara, bazı dini olayların ve eskiden kalma efsanelerin tasvir edildiği, hepsi birbirinden güzel bir sürü kilim asılmıştı. Alçak sehpaaların üzerinde, bir koleksiyoncunun kalbini coşturacak parçalar, mitolojideki çeşitli tanrı ve tanrıçaların ufak heykelcikleri ile emayeden yapılmış süs eşyaları vardı. Yine perde ile örtülmüş bir girişin yanındaki rafın üzerinde, Soyluların Kitabı duruyordu. Açıp kendi ismimi bulmak istedim orada, çünkü bugün, burada kendimi çok ufak ve önemsiz hissediyordum. Daha sekiz yaşındayken kurulacak tek bir düşün dahi kalmamıştı. Üstelik, ülkedeki En Yüksek Kişi'nin beni niçin görmek istediğini de merak ediyordum. Aslında bunun epey olağanüstü bir olay olduğunu da biliyordum; bana kalırsa bunun ardında sadece daha çok çalışma, katlanılacak daha çok sıkıntı vardı.

Kırmızı giysiler içinde, boynuna altın renginde ipek bir atkı sarmış olan bir lama, Lama Mingyar Dondup'la konuşuyordu. Görünüşe göre benim rehberim burada ve her yerde, herkes tarafından gerçekten çok iyi tanınıyordu. Konuşmalarını duydum: "Kutsal Kişi Hazretleri onunla çok ilgileniyor ve özel olarak yalnız konuşmak istiyor." Rehberim döndü ve bana, "İçeri girmenin zamanıdır Lobsang. Sana kapıyı göstereceğim ve sonra tek başına gireceksin içeri; tüm hafta boyunca yapmış olduğumuz gibi bunun da yalnızca bir deneme olduğunu düşün" dedi. Kolunu omuzlanma doladı ve beni bir kapının önüne götürdü. "Endişe etmen için hiçbir neden yok,

haydi, gir içeri" diye fısıldadı. Beni içeri göndermek için sırtımdan hafifçe itekledi ve durup baktı arkamdan. Kapıdan içeri girdim ve orada, uzun bir odanın en dibinde En Değerli Kişi, Onüçüncü Dalay Lama oturuyordu.

Safran renginde, ipekli bir yastığın üzerine oturmuştu. Giysisi sıradan bir lamanınki gibiydi fakat başında, uçları omuzlarına dek sarkan, uzun sarı bir şapka vardı. İçeri girdiğimde elindeki kitabı yere bırakmak üzereydi. Başımı eğip, ona bir buçuk metre yaklaşıp dek ilerledim, sonra dizlerimin üzerine çöktüm ve üç kez eğildim. Lama Mingyar Dondup odaya girmeden önce ipek eşarbi bana vermişti; onu En Değerli Kişi'nin ayakları dibine bıraktım. Öne doğru hafifçe eğildi ve kendi eşarbını, her zaman yapılan biçimde boynuma dolamayıp, bileklerimin üzerine bıraktı. Korku içinde kalmıştım, geri geri en yakın mindere doğru yürümem gerekiyordu ve hepsinin de oldukça uzakta, duvarların yanında olduklarını görmüştüm. Dalay Lama ilk kez konuştu: "O yastıklar senin arka arka yürümen için oldukça uzaktalar, geri dön ve karşılıklı konuşabilmemiz için birini al getir." Dediği gibi yaptım, bir yastık alıp geri döndüm. "Onu buraya koy ve otur önüme" dedi. Ben yerleştikten sonra konuşmaya başladı: "Şimdi genç adam, senin hakkında çok iyi şeyler duydum. Sen kendiliğinden olağanüstü görüş gücüne sahipsin. Üçüncü Gözünün açılmasıyla da bu gücün daha da kuvvetlendirilmiş oldu. Senin son bedenlenmen hakkında kayıtlar var bende. Ayrıca astrologların geleceğin için buldukları kehanetler de var. Başlangıçta biraz sıkıntı çekeceksin, fakat sonunda başarıya ulaşacaksın. Dünya üzerinde pek çok yabancı ülkeye, şimdiye dek daha ismini bile duymamış olduğun ülkelere gideceksin. Hayal edemeyeceğin biçimde zulüm, yıkım ve ölüm göreceksin. Bunlar uzun sürecek ve zor olacak, fakat önceden haber verildiği gibi sonunda başarıya ulaşacaksın." Yedi yaşımdan beri yapmış olduğum ve sözcüğü sözcüğüne hepsini bildiğim bütün bunları bana niçin anlattığını bilmiyordum. Tibet'te doktorluk ve operatörlük öğreneceğimi, sonra da Çin'e gidip bütün bu konular üzerinde yeni-

den eğitim göreceğimi de biliyordum. Fakat En Değerli Kişi konuşmasını sürdürüyordu: "Ben Hindistan ve Çin'de bulundum, bu ülkelerde daha büyük gerçekleri tartışabilir insan; bununla birlikte pek çok Batılı ile karşılaştım. Onların değerleri bizimkilerden farklı, onlar ticaret ve altına taparlar. Bilim adamları da sana, 'Bize düşünceyi gösterin. Ortaya çıkarın, onu yakalayalım, tartalım, asitlerle deneyler yapalım. Bize onun molekül yapısını, kimyasal reaksiyonlarını söyleyin. Kanıt, kanıt, bir kanıt olması gerek' derler ve kendilerinin kuşku içindeki ters davranışlarının, bu kanıt bulabilmeleri için var olan her şansı ortadan kaldırdığının farkına bile varmazlar. Ama dur, şimdi biraz çay içelim."

Gonga hafifçe vurdu ve odaya giren hizmetkâr, onun verdiği emir üzerine, az sonra çay ve Hindistan'dan getirilmiş, oraya özgü bazı yiyecekler taşıyarak geri döndü. Ben yerken En Değerli Kişi konuşuyordu, bana Hindistan'ı ve Çin'i anlattı. Çok sıkı çalışmamı istediğini ve bunun için bana özel öğretmenler seçeceğini söyledi. Artık kendimi daha fazla tutamazdım, patladım: "Hiç kimse benim öğretmenimden, Lama Mingyar Dondup'dan daha çok şey bilemez." Dalay Lama şöyle bir baktı bana ve sonra başını arkaya doğru atarak kahkahalarla güledi adeta. Belki de başka hiç kimse, muhakkak ki sekiz yaşında başka hiçbir çocuk onunla bu şekilde konuşmamıştı. Bundan hoşlanmış görünüyordu. "Demek Mingyar Dondup'un iyi olduğunu düşünüyorsun, öyle mi? Bana onun hakkında gerçekten ne düşündüğünü söyle, dövüş horozu seni!" "Efendim!" diye karşılık verdim, "bende herkeste olmayan olağanüstü bir görüş gücü olduğunu söylediniz. Lama Mingyar Dondup şimdiye dek görmüş olduğum en mükemmel insan." Dalay Lama güldü ve yanındaki gonga yeniden vurdu. İçeri giren lamaya, "Mingyar Dondup'a buraya gelmesini söyleyin" dedi.

Lama Mingyar Dondup içeri girdi ve En Değerli Kişi'yi eğilerek selâmladı. "Bir minder getir ve otur Mingyar" dedi Dalay Lama. "Bu genç adam senin nasıl bir insan olduğunu açıklamış bulunuyor; benim de tamamen katıldığım bir de-

ğer yargısı bu." Lama Mingyar Dondup benim yanıma oturduğunda, Dalay Lama devam ediyordu, "Lobsang Rampa'nın eğitiminin tüm sorumluluğunu kabul etmiş bulunuyorsun. Bunu istediğin gibi plânla ve herhangi bir yetki belgesi gerekirse bana başvur. Ben de onu arada sırada göreceğim." Sonra bana dönerek, "Genç adam, çok iyi bir seçim yaptın, Rehberin eski bir dostum benim ve Yüksek Olaylar Bilimi konusunda da gerçek bir usta." Birkaç söz daha söylendi, sonra ayağa kalktık, eğildik ve odadan dışarı çıktık. Lama Mingyar Dondup'un pek belli etmemekle birlikte çok memnun olduğunu görebiliyordum. "Birkaç gün daha burada kalacağız ve binaların az bilinen kısımlarını araştıracağız" dedi. "Aşağıda bazı koridorlar ve odalar var ki geçen iki yüz yıl boyunca hiç açılmamış. Bu odalardan Tibet tarihi hakkında oldukça çok şey öğreneceksin."

Dalay Lama'nın oturduğu yerde, lamalık mertebesinde daha aşağıda kimse yoktu. Hizmet gören lamalardan biri yanımıza yaklaşarak, her ikimiz için de burada, binanın tepesinde birer oda ayrılmış olduğunu söyledi ve odalarımızı gösterdi. Tam karşıda uzanan Lhasa'nın ve vadinin manzarasıyla heyecandan titredim. Lama, "Kutsal Kişi Hazretleri buraya istediğiniz zaman girip çıkabilmeniz ve hiçbir kapı size kapalı kalmaması için emir verdi" dedi.

Lama Mingyar Dondup'a göre bir süre yatıp dinlenmiydim. Sol bacağımdaki derin yara bana hâlâ acı veriyordu ve topallayarak yürüyordum. Bir ara sakat kalmamdan bile endişe edilmişti. Bir saat kadar dinlendikten sonra Rehberim odaya geldi; çay ve yiyecek getirmişti. "Şu içi boş oyukları doldurmanın tam zamanıdır Lobsang. Burada iyi yemekler yiyorlar, biz de yararlanalım bundan." Yemeğe başlamak için beni teşvik edecek başka şey söylemesine gerek yoktu. Yemeği bitirdikten sonra Lama Mingyar Dondup önde, ben arkada odadan çıkıp, düz damın tâ öteki ucunda bulunan bir başka odaya gittik. İçeri girdiğimizde müthiş bir şaşkınlıkla pencerelerin yağlı bezle değil, dışarısını apaçık gösteren bir hiçlikle kaplı olduğunu gördüm. Elimi uzattım ve büyük bir

ihtiyatla bu şeffaf hiçliğe dokundum. Şaşırdım, soğuktu, hemen hemen buz kadar soğuktu ve üstelik kaygandı. Sonra birdenbire uyandım: Cam! Bu maddeyi böyle ince bir tabaka halinde daha önce hiç görmemiştim. Uçurtma ipimizin üzerine cam parçaları sürerdik, fakat bu camlar kalındı ve içinden bakıldığında arkasını berrak bir şekilde göstermezdi. Renkliydiler onlar, fakat bu, su gibiydi sanki.

Şaşıracağım şeylerin, hepsi bundan ibaret değildi. Lama Mingyar Dondup az sonra pencereyi ardına kadar açıp, deriyle kaplı, çalgıya benzeyen pirinçten bir boru aldı eline. Bir ucunu çekince, her biri birbirinin içinden çıkan dört boru daha çıktı ortaya. Yüzümdeki ifadeye kahkahalarla gülen rehberim, tüpün bir ucunu camdan dışarı çıkarıp, yüzünü de öbür ucuna yaklaştırdı. Anlaşılan bir müzik aletiydi bu, fakat borunun ucunu ağzına değil, gözüne doğru yaklaştırmıştı. Biraz daha oynadıktan sonra, "Bunun içinden bak Lobsang. Sağ gözünle bak ve sol gözünü de kapalı tut" dedi. Baktım ve şaşkınlıktan neredeyse donakaldım. Atına binmiş bir adam, borunun içinden bana doğru geliyordu! Hemen yana fırladım ve dehşetle çevreme bir göz attım. Lama Mingyar Dondup'tan başka hiç kimse yoktu görünürlerde ve o da kahkahalarla sarsılıyordu. Bana büyü yapmış olduğunu düşünerek kuşkulu bakışlarla baktım ona. "Kutsal Kişi Hazretleri, sizin Yüksek Olaylar Bilimi ustası olduğunuzu söylemişti" dedim, "fakat öğrencinizle alay etmeniz gerekiyor mu?" Bunun üzerine daha da çok gülerken, eliyle yeniden bakmamı işaret etti. Büyük bir kuşku içinde istediğini yaptım, daha değişik bir manzara görmem için de boruyu hafifçe oynatmıştı. Bir teleskop! Daha önce hiç görmemiştim; fakat tüpün içinden atını bana doğru hızla koşturan bu adamın hayalini de hiç unutmadım: Bir Batılı, Yüksek Olaylar Bilimi'yle ilgili bir ifade hakkında "Olanaksız!" sözcüğünü kullandığı zaman sık sık aklıma gelir bu; öyle bir olay o an için de bana göre gerçekten "olanaksız"dı. Dalay Lama Hindistan'dan dönerken beraberinde birkaç tane de teleskop getirmişti ve bunlarla çevredeki manzaraları izlemekten büyük bir zevk alırdı.

Bu odada ayrıca hayatımda ilk kez bir aynaya baktım ve orada gördüğüm korkunç varlığı, bir an kesinlikle tanıyamadım. Alnının orta yerinde kocaman kırmızı bir yara izi bulunan, pembe yüzlü küçük bir oğlan, yadsınamayacak heybette bir burun gördüm. Daha önceleri sudaki yansımalarımı görmüştüm, fakat bu çok açıktı. O zamandan bu yana da pek fazla ilgilenmedim aynalarla.

Tibet'in cam, teleskop ya da ayna gibi şeylerin olmadığı garip bir ülke olduğunu düşüneceksiniz tabii, fakat orada yaşayan halk zaten böyle şeyleri istemezdi aslında. Biz tekerleğin ülkeye girmesini de istemezdik. Tekerlek sürat ve sözde uygarlık için yapılmıştır. Biz, ticari yaşamın hızı içinde, düşünceyle ilgili olaylara zaman kalmadığını daha çok önceden fark etmiştik. Maddi dünyamız telaşsız ve rahat adımlarla ilerliyor, böylelikle kendi aslımızla ilgili bilgiler gelişip yayılabiliyordu. Biz olağanüstü görme duyusunun, telepatinin ve metafizikle ilgili diğer olayların gerçekliğine binlerce yıl önce varmıştık. Bununla ilgili olarak, bazı lamaların karların içinde çırlıçılak oturup, yalnızca düşünce gücüyle çevrelerindeki karları eritebildiklerinin tümüyle doğru olduğunu söylemek istiyorum. Bu gibi olaylar ise yalnızca heyecan arayanları hoşnut etmek için sergilenmez. Yüksek Olaylar Bilimi ustaları olan kimi lamaların kendiliklerinden havaya yükselebildikleri gerçektir, fakat güçlerini asla deneyimsiz izleyicileri eğlendirmek için ortaya koymazlar. Tibet'te bir öğretmen, ilk önce öğrencisinin böyle güçler karşısında güvenilebilir bir kafaya sahip olup olmadığından emin olmalıdır. Bu nedenle de, metafizik güçler asla kötüye kullanılmazlar, çünkü bu konuda yalnızca doğru insanlar eğitilirler. Bu güçlerin sihirle hiçbir biçimde ilişkileri yoktur; bunlar sadece doğa yasalarından yararlanılarak elde edilen sonuçlardır.

Tibet'te, en iyi şekilde gelişebilmeleri için bir toplum içinde yaşamaları gereken kimi insanların yanı sıra, bazı insanlar da yalnızlığı yeğlerler. Bu ikinciler, çoğu zaman uzaklarda bulunan manastırlara giderek, bir münzevi hücrelerine kapanırlar. Bu hücreler, çoğunlukla bir dağın yamacına ku-

rulmuş küçük odalardır. Ses geçirmemeleri için duvarlar iki metreye yakın bir kalınlıktadırlar. Münzevi, kendi isteği üzerine odaya kapandığında, giriş duvarla örtülür. Herhangi bir ışık ya da eşya yoktur içeride, taştan yapılmış boş bir kutudur burası. Günde bir kez, ışık geçirmemesi için çift kapılı yapılmış ve ses geçirmez bir bölmeden içeri yiyecek verilir. Münzevi ilk seferinde burada üç yıl, üç ay ve üç gün kalır. Yaşamın ve insanın doğası üzerine meditasyon yapar. Ne olursa olsun, hiçbir nedenle fiziksel bedeni içinde bu hücreyi terk edemez. Burada kaldığı son ayda, içeriye ince bir ışık girmesini sağlamak için damda çok ufak bir delik açılır. Bu delik, münzevinin gözlerinin ışığa yeniden alışabilmesi için her gün biraz daha genişletilir. Aksi takdirde, dışarıya çıktığı anda gözleri kör olur. Çoğu kez bu adamlar, dışarı çıktuktan yalnızca birkaç hafta sonra yeniden hücrelerine geri dönerler ve ölene dek de orada kalırlar. Bu, sanılabileceği gibi öyle verimsiz ve değersiz bir varoluş biçimi değildir. İnsan bir ruh, bir düşünce, başka bir dünyaya ait bir varlıktır ve ancak bedenle olan tüm bağlarını kopardığı zaman özgür kalıp bir ruh olarak dünyayı dolaşabilir ve düşünceleriyle öteki insanlara yardım edebilir. Biz Tibetliler, düşüncenin elektrik dalgaları olduğunu biliriz. Madde yoğunlaşmış enerjidir. Ayrıca, bir maddeye, dikkatle odaklanmış ve kısmen yoğunlaşmış düşünceyle hareket kazandırabilirsiniz. Düşünce bir başka biçimde kontrol edildiğinde, telepati ortaya çıkar ve bu da, örneğin uzakta bulunan bir kimsenin belirli bir davranışta bulunmasına neden olabilir. Yoğun sis yüzünden pilotun pistin nerede olduğunu bile göremediği bir zamanda, uçağın yere inmesini sağlamak için bir mikrofona konuşup yol gösteren adamın davranışını olağan sayan böyle bir dünyada telepatiye inanmak çok mu güçtür? Aynı şey, yanılması mümkün olan bir makineyi kullanmak yerine, biraz eğitimle ve kuşkuya hiç yer vermeyen telepati yoluyla da yapılabilir.

Benim gizli güçler alanındaki gelişmem, tümüyle karanlıklar içinde uzun bir inzivayı değil de, münzevi olmak isteyen pek çok kişi için uygun düşmeyen başka bir yol gerektir-

di. Eğitimim, doğrudan doğruya Dalay Lamanın emirleriyle özel bir amaca yöneltmişti. Bu gibi olaylar bana hipnotizma yöntemlerinin yanı sıra, bu özellikteki bir kitapta tartışması yapılamayacak başka bir sistemle öğretildi. Ben sadece, sıradan bir münzevinin tüm yaşamı boyunca edinebileceği bilgilerden daha fazlasının bana verilmiş olduğunu belirtmekle yetineceğim. Potala'yı ziyaretim, bu eğitimin ilk aşamasıyla ilgiliydi, fakat bundan daha sonra söz edeceğim.

Teleskopla büyülenmişim adeta; çok iyi bildiğim bu yerleri inceleyebilmek için de oldukça sık kullandım onu. Lama Mingyar Dondup, bu işe sihirin karışmadığını, sadece olağan doğa yasalarından yararlanıldığını anlayabilmem için, tüm esaslarını en ufak noktasına dek açıkladı.

Yalnızca teleskop hakkında değil, fakat her türlü olayın niçin meydana geldiği, açıklayıcı nedenlerle izah edilmişti bana. İlgili yasaların açıklaması yapılmadan, herhangi bir olay hakkında, "Oh! Bu sihirdir!" diyemiyordum artık. Bu ziyaretimiz sırasında bir gün tamamen karanlık bir odaya girmiştik. Lama Mingyar Dondup, "Şimdi sen burada dur Lobsang ve şu karşındaki beyaz duvara dikkatle bak" dedi. Sonra yağ kandilinin alevini söndürüp, pencerenin kepengiyle oynadı ve o anda, önümdeki beyaz duvarda Lhasa'nın bir resmi belirdi; fakat her şey tersine dönmüştü! Çevrede baş aşağı dolaşan adamları, kadınları ve yak öküzlerini görünce şaşkınlıkla haykırdım. Resim aniden titredi ve yine bir anda her şey doğruldu. "Işığın kırılması" hakkındaki açıklama kafamı her şeyden çok karıştırmıştı; insan ışığı nasıl kırılabilir-di? Kavanoz ve testilerin sessiz bir ışıqla nasıl kırılacaklarını göstermişlerdi bana, oldukça basit bir olaydı bu ve üzerinde fazla düşünmeye değmezdi, fakat ışığı kırmak da neydi? Bir başka odadan, ışığın camdan yapılmış birkaç dilimin arkasına gizlenmiş olduğu bir lambadan ibaret olan alet getirilene kadar anlayamadım bu işi. Ardından, ışığın nasıl kırıldığını gördüm ve bu olaydan sonra da başka hiçbir şey beni hayrete düşürmedi artık.

Potala'nın kiler odaları, harikulade heykeller, tarihi ki-

taplar ve dini konuları işleyen enfes duvar resimleriyle ağzına dek tıklım tıklım doluydu. Bunların arasından ancak bir iki tanesini görebilmiş olan birkaç Batılı da, bunları yakışık-sız şeyler olarak nitelendirmişlerdir. Birbirine sıkı sıkı sarılmış bir kadın ve bir erkek ruhunu tasvir eden bu resimlerin anlamı, müstehcen olmaktan çok uzaktır. Üstelik hiçbir Tibetli de onlara bu gözle bakmaz. Bu kucaklaşan iki çıplak figürün vermek istediği şey ise Bilim ve Güzel Yaşam'ın oluşturduğu birliğin sonsuz ve yüce sevincini insana duyurmaktır. Kutsal sembolleri olan, haça çivilenmiş, eziyet çeken bir adama ibadet eden Hristiyanlar'ı ilk gördüğüm zaman haddinden fazla dehşete düşmüş olduğumu itiraf etmeliyim. Yazık ki hemen hepimiz, diğer ülkelerin insanlarını da kendi ölçülerimizle değerlendirmeye eğilimindeyiz.

Yüzyıllar boyu, o zamanın Dalay Lama'sı için çeşitli ülkelerden armağanlar yağmıştır Potala'ya. Bu armağanların hemen hepsi bu odalarda korunmuştu ve ben de bu eşyalara Üçüncü Gözümle bakıp, bunların nasıl bir olayla buraya getirildikleri hakkında edindiğim psikometrik sonuçlarla hayli güzel vakit geçirdim. Ben o eşyaya bakarak elde ettiğim bilgileri açıkladıktan sonra, Rehberim okuduğu bir kitaptan bana doğru olayı ve olaydan sonra olanları anlatıyordu. Onun, gitgide artan biçimde sık sık, "Çok doğru Lobsang, bu işi gerçekten çok iyi başarıyorsun" demesi de çok sevindiriyordu beni.

Potala'dan ayrılmadan önce yeraltı tünellerinden birini ziyaret ettik. Diğerlerini daha sonra bir başka gün göreceğimden, şimdilik bu tüneli ziyaret edebileceğimi söylediler. Yanımıza aldığımız alev alev yanan meşalelerin ışığında, büyük bir dikkatle, sanki sonu yokmuş gibi görünen basamaklardan aşağıya inerek, pürüzsüz kayalardan oluşan geçitlerden adeta kayarak ilerledik. Anlattıklarına göre bu tüneller yüzlerce yıl önce, volkanik bir hareket sonucu oluşmuşlardı. Duvarlar, bana tümüyle yabancı olan sahnelere ait garip tablolar ve resimlerle süslenmişti. Beni en çok ilgilendiren şey, geçitlerden birinin sonunda bulunduğu ve kilometrelerce bir

alanı kapladığı söylenen o gölü görebilmektir. Nihayet gittikçe genişleyen bir tünele girdik. Az sonra, meşalelerin ışığının erişemediği kadar yükseklerde bir yerde, tavan ansızın kayboldu. Bir metre kadar daha ilerledikten sonra bir su kenarında durduk. Ömrümde hiç böyle bir şey görmemiştim. Su koyu renkte ve gayet durgundu; onu görmemizi neredeyse olanaksız kılan karanlıkta, bir gölden çok, dipsiz bir kuyuyu andırıyordu. Durgun yüzünü kırıştıran tek bir dalgacık, sessizliği bozan tek bir çıt yoktu. Üzerinde ayakta durduğumuz kaya parçası da su gibi simsiyah, meşalelerin ışığı altında parlıyordu. Az ötemizde, duvarın üzerinde de bir başka pırlı vardı. Oraya doğru yürüdüğümde bunun kayanın içinde, belki beş-altı metre boyunda ve neredeyse benim boyuma yakın kalınlıkta bir altın damarı olduğunu gördüm. Bir zamanlar fazla ısıyla kayadan aşağı erimeye başlamış ve sanki altından yapılmış bir mumun yağı gibi aktığı yerde topak topak soğumuştur. Sessizliği Lama Mingyar Dondup bozdu: "Bu göl kırk mil ötede Tsang-po Nehri'ne karışıyor. Yıllar önce bir grup serüvenci rahip, tahta bir salla iki de kürek yapmışlar. Sala bir yığın meşale yerleştirip sahilten ayrılmışlar. Millerce kürek çekip çevreyi incelemişler; sonra da suyun, duvarları ve tavanı göremeyecekleri kadar genişlediği bir yere gelmişler. Hafif hafif kürek çekerek, nereye gittiklerini bilmeden suyun üzerinde bir süre öylece sürüklenmişler."

Söylediklerini hayalimde canlandırarak dinliyordum. Lama devam etti: "Hangi tarafın ön, hangi tarafın arka olduğunu bilemeyip kaybolmuşlar. Sonra sal aniden sarsılmış, meşalelerini söndürüp onları mutlak bir karanlıkta bırakan sert bir rüzgâr başlamış. İlk önce pek sağlam olmayan teknelerinin Su Şeytanları'nın pençesine düştüğünü sanmışlar. Sonra birden dönmeye başlamışlar, başları dönmüş, hastalanmışlar. Tahtaları birbirine bağlayan halatlara sarılmışlar. Sal bu zorlu devinim içinde ufak dalgalarla yıkılmıyormuş, baştan aşağı ıslanmışlar. Ardından hızları artmış, sanki onları ölümlerine doğru sürükleyen insafsız bir devin pençesine tutulmuş gibi hissetmişler kendilerini. Böyle ne kadar

gittiklerine dair hiçbir şey bilmiyorlarmış. Görünürlerde en ufak bir ışık dahi yokmuş. Karanlık, hayatlarında hiç görmedikleri ölçüde katı ve kesin bir siyahlıkmiş. Gıcırtilar, sürtünme sesleri, sersemletici bir rüzgâr ve sıkıştırıcı bir basınç varmış. Devrilen saldan aşağı yuvarlanıp suya gömülmüşler. Birkaçı bir solukluk hava almaya ancak vakit bulabilmiş. Geri kalanlar ise bu kadar talihli değillermiş. Sonra bir ışık görmüşler, yeşilimsi ve belli belirsiz; bu ışık gittikçe artmış. Bir topaç gibi dönmeye başlamışlar, savrulmuşlar, sonra aniden pırl pırl bir gün ışığına doğru sürüklenmişler.

İçlerinden ikisi, bitkin ve kanlar içinde, yan boğulmuş bir halde kıyıya ulaşmayı başarabilmiş. Diğer üç kişiden hiçbir iz yokmuş. Yarı ölü, yarı diri bir halde saatlerce yatmışlar kıyıda. Sonunda bir tanesi çevresine şöyle bir göz atabilecek kadar doğrulmuş; az ötede Potala görünüyormuş. Çevrelerinde, otlayan yak öküzleriyle dolu yeşil çayırlar varmış. İlk anda ölmüş olduklarını ve burasının Tibet Cenneti olduğunu düşünmüşler. Yaklaşan ayak seslerini duymuşlar ve tepelerinden kendilerine bakan bir çoban görmüşler. Çoban salın başıboş yüzen enkazını görüp, belki işe yarar düşüncesiyle onu almaya gelmişmiş. Bu iki rahip en sonunda çobanı kendilerinin birer rahip olduklarına ikna edebilmişler; çünkü giysileri tamamen parçalanmışmış. O da sonunda sedye almak ve yardım istemek üzere Potala'ya gitmeye razı olmuş. O günden sonra da bu gölün gizli yerlerini keşfetmek üzere hemen hiç kimse bir girişimde bulunmamış; fakat bizim meşalelerimizin ışığının eriştiği yerin az ötesinde birkaç tane ada olduğu biliniyor. Bunlardan bir tanesi bulunmuş. Orada ne olduğunu daha sonra gittiğimizde görürsün."

Bütün bunları teker teker kafamda canlandırarak, bir sal bulup gölü keşfedebilmeyi istedim. Rehberim yüzümdeki ifadeyi inceliyordu; aniden gülüp, "Evet, orayı keşfetmek gerçekten büyük bir zevk olur" dedi, "fakat astral seyahatle oraya gidip incelemeler yapabileceğimize göre, bedenlerimizi niçin boşu boşuna kullanalım? Birkaç yıl içinde benimle birlikte bu yeri keşfedebilecek bir duruma geleceksin ve buradan

öğrendiklerimizi de mevcut bilgilerimize ekleyeceğiz. Fakat şimdilik, çalış oğlum, çalış. Her ikimiz için de."

Meşalelerimizin alevleri daha bir aşağılarda titreşmeye başlamıştı; bana sanki kısa bir süre sonra geçitlerin karanlığında, bir kör gibi el yordamıyla ilerlemek zorunda kalacağımız gibi geliyordu. Geri dönerken, nasıl aptallık edip de yanımıza yedek meşaleler almamış olduğumuzu düşündüm. Lama Mingyar Dondup bu düşüncemi aynı anda hissetmişti; az ötedeki bir duvara yöneldi. Gizlenmiş hücre gibi bir yerden birkaç meşale daha çıkarttı ve bunları neredeyse sönmeye yüz tutmuş olan meşalelerimizle yaktı.

"Burada her zaman için yedek meşale bulundururuz Lobsang, aksi takdirde insanın karanlıkta yolunu bulabilmesi çok zor olur. Haydi, şimdi gidelim."

Arada sırada soluğumuzu yenilemek ve duvarların üzerindeki resimleri incelemek üzere ufak molalar vererek, eğimli geçitlerden yukarı doğru güçlkle ilerliyorduk. Bu şekilleri anlamıyordum; devleri andıran figürler ve kafamın almadığı çok garip makineler vardı. Rehberime bakınca, onun bu resimlerin hiç de yabancı olmadığını ve tünellerde sanki kendi evindeymiş gibi rahat rahat gezindiğini görebiliyordum. Buraya daha sonra yapacağım ziyaretleri düşünmeye başladım, çok gizemli bir hava vardı burada. Düşüncelerim Rehberim'in sözleriyle kesildi: "Lobsang! Yaşlı bir adam gibi mırıldanıyorsun. Birkaç adımlık yol kaldı şurada, neredeyse gün ışığına çıkmak üzereyiz. Yukarıda dama çıkıp, rahiplerin su yüzüne çıktıkları bölgeyi bulmak için teleskopla inceleyiz çevreyi."

Dışarı çıkıp da dama ulaştığımızda, niçin atla kırk mil gidip o yeri bizzat görmediğimizi düşündüm. Lama Mingyar Dondup bana, görülecek pek fazla bir şeyin olmadığını, teleskobun gösteremeyeceği bir şeyin ise hiç olmadığını söyledi. Gölden çıkış noktası su düzeyinin çok altındaydı ve bundan önceki Dalay Lama'nın emriyle olay yerine dikilmiş bir ağaç kümesinden başka bu noktayı belirleyen herhangi bir işaret yoktu.

9

YABANİ GÜL BAHÇESİNDE

Ertesi sabah, hiç acelesiz, Chakpori'ye dönmek üzere hazırlıklarımızı yaptık. Potala gezisi bizim için bir tatil olmuştu. Ayrılmadan önce, teleskopla çevreye son bir kez daha bakmak için dama koştum. Chakpori'deki bir damda, ufak bir rahip adayı sırt üstü yatmış kitap okuyor ve arada sırada da avludan geçen rahiplerin çıplak kafalarına ufak taşlar yağıdırıyordu. Camın içinden, aşağıdaki rahiplerin şaşkın bakışlarından kaçınmak için başını çabucak eğdiği zaman yüzünde beliren o şeytanca sırıtışı görebiliyordum. Hiç kuşkusuz Dalay Lama'nın da beni buna benzer tuzaklarla uğraşırken izlemiş olduğunu bir anda anlamak beni çok rahatsız etti. Hemen kararımı verdim, bundan sonra bütün muzurluklarımı binaların Potala'dan görünmeyen yan cephelerinde yapacaktım.

Artık gitme vakti gelmişti. Bizim bu kısa yolculuğumuza bu kadar zevkli bir hale getirmek için çalışmış olan lamlara teşekkür etmenin, Dalay Lama'nın kişisel hizmetkârına özellikle hassas davranmanın sırası gelmişti. Hindistan'dan gelmiş olan yiyecekler onun denetimindeydi. Benden oldukça hoşlanmış olmalıydı ki, hemencecik mideme indirdiğim, ufak bir ayrılık armağanı hazırladı bana. Bu ufak armağanla biraz daha güç kazanmış, Demir Dağımıza dönmek üzere basamakları inmeye koyulduk. Yarı yola vardığımızda bağırış ve seslenişlerin, yoldan geçip giderken bize arkamızı işaret eden rahiplerin farkına vardık. Durduk; soluk soluğa, telaş içinde bir rahip koşuyordu bize doğru; bir solukta Lama

Mingyar Dondup'a mesajını ilettili.

Rehberim onu dinledikten sonra, Beni burada bekle Lobsang, çok geç kalmam" dedi ve arkasını dönerek basamakları yeniden tırmanmaya başladı. Hayran hayran manzarayı seyredip, eski evime bakarak keyifli keyifli dolandım ortalıkta. Bir ara arkamı dönüp de, atının üzerinde bana doğru ilerleyen babamı görünce neredeyse arka üstü yuvarlanıyordum yere. Ben ona bakarken, o da baktı ve göz göze geldik. Beni tanıdığı zaman alt çenesi hafifçe aşağı sarktı. Hemen karar verip, içimi tanımlanamaz bir sızıyla doldurarak, tanımamazlıktan geldi beni ve yoluna devam etti. Uzaklaşan sırtına bakıp, "Baba!" diye bağırdım. Hiçbir biçimde umursamadı ve duygusuz bir şekilde devam etti yoluna. Bir anda gözlerime ateş bastığını hissettim, titremeye başlamıştım. Potala'nın merdivenlerinde, herkesin içinde kendimi küçük düşürmek üzere olduğumu anlamıştım. Umdüğümün üstünde bir güçle kendimi tutarak sırtımı doğrulttum ve yeniden aşağıda uzanan Lhasa'yı seyretmeye koyuldum.

Yarım saat kadar sonra, Lama Mingyar Dondup merdivenleri bir atın üzerinde inerek geliyordu; yedeğinde bir at daha vardı.

"Haydi bin Lobsang, çok acele Seraya gitmemiz gerekiyor, oradaki reislerden biri hayli ciddi bir kaza geçirmiş."

Her iki atrn eğerinde de birer çanta asılıydı, bunların içinde Rehberim'e gerekli olan aletler bulunuyordu herhalde. Linghor Yolu boyunca, eski evimi, oraya buraya dağılmış hacıları ve hepsi birbirine benzeyen dilencileri geçerek, dörtnalla koşturduk atlarımızı. Rahiplerin bizi kapıda beklediği Sera Manastırı'na varmamız pek uzun sürmedi. İkimiz de çantalarımızı kapıp hemen atlarımızdan aşağı atladık ve bir rahibin ardı sıra, yatağında sırtüstü yatan yaşlı reisin yanına gittik.

Hastanın yüzü kurşun rengindeydi, yaşama gücü tükenmiş gibi çırpınıyordu. Lama Mingyar Dondup, zaten hazırlanmış bulunan bir kâse sıcak su istedi. Ben, onun bu

suya koyduğu belirli otlardan oluşan karışımı kaynatırken, o da bir düşme sonucu kafatası kırılmış olan bu yaşlı adamı muayene ediyordu. Bir kemik parçası kafasından içeri doğru girmiş, beynine baskı yapıyordu. Karışım yeteri kadar soğuyunca bununla adamın kafasını sildik, geri kalanıyla da Rehberim ellerini yıkadı. Sonra çantasından çıkardığı keskin bir bıçakla ve gayet hızlı hareketlerle, eti, tam kırık kemiğin üzerinde "U" şeklinde kesti. Kanama pek fazla değildi. Hazırlanmış olduğumuz suyla yarayı biraz daha sildikten sonra, kesilmiş et parçası arkaya doğru kaldırıldı. Lama Mingyar Dondup gayet yumuşak hareketlerle bu kısmı inceleyip, kafatası kemiğinin çatlayıp içeri doğru girdiği yeri buldu. İşe başlamadan önce kendisine gerekli olan bir yığın aleti, dezenfekte edici bir losyonla dolu kâsenin içine koymuştu. Şimdi onların arasından, bir uçları yassı olan ve bu yassı kısımlarda da testere gibi incecik dişler bulunan iki gümüş çubuk çıkardı. Büyük bir dikkatle aletin en ince kenarını, kemikteki çatlağın en geniş yerine soktu ve diğer çubukla kemiği daha sıkı bir şekilde kavrarken de birincisini dimdik tuttu. Kemik parçasını yavaş yavaş eski yerine gelene dek kanırttı. Sonra çubukların biriyle burayı sıkıştırdı ve "Kâseyi tut bana Lobsang" dedi. İstedğini kolayca alabileceği şekilde tuttum kâseyi. Üçgen şeklinde, çok ufak bir çiviye benzeyen küçük, sivri bir gümüş parçası aldı kâsedan ve bunu, şimdi kafatasının normal düzeyinden bir parça daha yukarıda duran kırılmış kemik parçasıyla sağlam kemiğin arasına sıkıştırınca, kemik parçası hafifçe oynadı. Sonra yeniden bastırıldı kırık kemiğe. "Kemik gümüş parçasıyla kaynayacak şimdi, gümüşün hiçbir zararı olmaz insana." Burayı otlardan hazırlanmış bir losyonla biraz daha sildikten sonra, bir tarafa yatırılmış duran et parçasını büyük bir dikkatle tekrar yerine koydu, at kuyruğundan koparılmış ve iyice kaynatılarak mikroplardan arındırılmış bir kılla bu parçayı dikti; ameliyat yerini yine otlardan yapılmış bir macunla kapatarak, yerinden oynamasın diye bir bez parçasıyla iyice sardı.

Beyninin üzerindeki baskıdan kurtulan yaşlı reisin ya-

şama gücü bir anda yerine gelmişti. Yastıklarla arkasını destekleyerek, yarı oturur bir duruşa geçirdik onu. Kullandığımız aletleri, kaynamakta olan yeni bir losyonun içinde temizledim, yine kaynatılmış bir bezle kuruladım ve her şeyi dikkatle yeniden çantaların içine yerleştirdim. Az sonra, daha ben ellerimi temizlerken yaşlı adamın gözleri titreyerek açıldı. Üzerine doğru eğilmiş olan Lama Mingyar Dondup'u görür görmez zayıf bir tebessüm belirdi yüzünde.

"Beni yalnızca senin kurtarabileceğini biliyordum ve Tepe'ye işte bu nedenle yolladım o düşünce mesajını. Çünkü görevim daha sona ermedi ve bedenimi terk etmeye hazır değilim henüz."

Dikkatle ona bakmakta olan Rehberim yanıtladı: "Merak etme, bunu atlatacaksın. Birkaç günlük bir rahatsızlık, bir iki baş ağrısı ve bunlar da geçince işinin başına dönebilirsin. Birkaç gün süreyle, uyurken yanında birinin bulunması gerek, dümdüz yatmanı önlemek için. Üç-dört gün sonra enişe edilecek hiçbir şeyin kalmayacak."

Pencereye yaklaşmış dışarıya bakıyordum. Bir başka manastırdaki yaşam koşullarını incelemek çok değişik gelmişti bana. Yanıma gelen Lama Mingyar Dondup, "İyi basardın Lobsang. Bundan böyle birlikte bir ekip oluşturalım seninle. Şimdi sâna bu manastırı gezdirip, çevreyi göstermek istiyorum. Burası bizimkinden oldukça farklıdır," dedi.

Yaşlı reisi bir lamanın bakımına bıraktıktan sonra koridora çıktık. Burası Chakpori kadar temiz olmadığı gibi, bizdeki kadar katı bir disipline de sahip değildi. Görünüşe göre rahipler istedikleri zaman manastıra gelip, istedikleri zaman dışarı çıkıyorlardı. Bizimkilerle karşılaştırıldığında, tapınakları da çok bakımsızdı, tütsünün kokusu bile daha bir keskin geliyordu. Avluda oynayan gruplar şimdi Chakpori'de olsalar sıkı bir çalışmada olurlardı. Dua değirmenlerinin çoğu durmuştu. Orada burada tekerleklerin başında oturmuş, onları döndüren yaşlı rahiplere rastlanmıyor değildi ama hiç kimse ortalama olarak kabul edebileceğim bir disiplinde, bir temizlikte ve düzende değildi. Rehberim, "Eh Lobsang, bura-

da kalıp orlar gibi kolay yaşamak ister miydin?" diye sordu.

"Hayır, istemezdim. Bana kalırsa burada bir yığın yabani yaşıyor" diye karşılık verdim.

Güldü. "Evet, yedi bin tane! Aslında sakın bir grup insana kötü ün kazandıranlar daima birkaç tane gürültücüdür."

"Böyle olabilir" diye yanıtladım, "ama buraya Gül Bahçesi adını vermişler, ben ise hiç de böyle bir isim takmazdım herhalde."

Gülümseyerek baktı bana: "Burada disiplin kurma görevini tek başına üzerine almak isteyebileceğine eminim."

Bizim manastırın, diğerlerine kıyasla çok katı bir disipline sahip olduğu, diğer manastırlarda ise işlerin gevşek tutulduğu bir gerçektir. Buralarda bulunan rahiplerin canları tembellik etmek istediğinde, kendilerine engel olmak isteyen kimse çıkmaz, kimse kötü gözle bakmazdı onlara. Sera ya da rahipler arasında kullanıldığı adıyla Yabani Gül Bahçesi, Potala'dan üç mil uzaklıkta olup, "Üç Merkez" olarak tanınan belli başlı üç manastırdan biridir. Bunların en büyüğü, on binden fazla rahibiyle Drenbung'du. İkinci olarak, tahminen yedi bin beş yüz rahibiyle Sera gelirdi. Bu arada sadece altı bin rahibiyle Ganden, bu üç manastır arasında en az nüfusa sahip olanıydı. Sokakları, okulları, tapınakları ve evleriyle bunların hepsi de kendi başlarına birer kasaba büyüklüğündeydiler. Eskiden Kham Adamları devriye gezerlerdi sokaklarda. Şimdi ise Çinli askerler devriye geziyorlar... Chakpori ufak, ancak çok önemli bir manastırdı. O zamanların "Tıp Bilim Merkezi"ydi ve hükümetin Danışma Meclisinde oldukça önemli rol oynardı.

Chakpori'de, benim burada "Judo" ismini vereceğim bir dersimiz vardı. İngilizce'de buna karşılık olarak bulduğum en yakın sözcük "Judo". "Sung-thru-kyom-pa tü de-po de-la-po" nun Tibetçe'deki anlamının yanı sıra, bizim "amaree" dediğimiz teknik sözcük de tam olarak çevrelemiyor. "Judo" aslında bizdeki sistemin çok basit bir şeklidir. Bu eğitim, manastırların hepsinde yoktu, fakat kendi kendimizi kontrol et-

me gücünü kazanabilmemiz, tıbbi amaçlarla diğer insanları bayıltmak ve ülkenin doğa koşulları daha da sert olan bölgelerine yaptığımız yolculukları kolaylaştırabilmek amacıyla, biz Chakpori rahiplerine öğretilirdi. Doktor lamalar olduğumuzdan, çok sık yolculuk yapardık.

Yaşlı Tzu bu sanatın gerçek bir ustasıydı, belki de bütün Tibet'te üstüne kimse yoktu. O da, bir işi en iyi biçimde yapabilmeyi verdiği heyecanla, tüm bildiklerini bana da öğretmişti. Erkeklerin ve oğlan çocukların çoğu, en basit kavrama ve fırlatma hareketlerini bilirlerdi; fakat ben tüm bunları daha dört yaşındayken öğrenmiştim. Biz bu sanatın yalnızca kendini savunma ve kontrol amacıyla kullanılması gerektiğine inanırız; ödül kazanmak için dövüşen bir kimsenin güttüğü amaç için değil. Biz, zayıf ve kendinden emin olmayan bir kişinin kendi kendini övmesine karşılık, güçlü kişinin sakini ve yumuşak olabilmeyi başarabildiği inancındayız.

Judo'yu çoğunlukla kırılan bir kemiği yerine yerleştiren ya da diş çekilirken hastayı bayıltmak için kullanırdık. Bu yöntem hiç acı vermediği gibi, herhangi bir sakıncası da yoktur. Hasta daha işe başladığının farkına bile varmadan kendinden geçer ve hiçbir yan tesire maruz kalmadan, saatler ya da birkaç saniye sonra tamamen kendine getirilebilir. Bir şeyler anlattığı sırada bayıltilan bir kimsenin, ayıldığı zaman yarıda kalan cümlesini tamamlaması oldukça garip bir olaydır. Bu yüksek sistemin yanlış ellerde kullanılması sonucu ortaya çıkabilecek tehlikeli durumlar yüzünden, bu ve anında hipnotize yöntemleri yalnızca karakter testlerinde yüksek başarı gösterenlere öğretilirdi.

Tibet'teki manastırlar, sadece ortak dini eğilimlere sahip kişilerin bir arada yaşadıkları yerler değildir. Bu manastırlar, gerekli tüm olanaklara ve rahatlığa sahip olan, kendi kendilerine yeterli birer kasabadırlar. Tapinaklarda geleneksel ya da dini oyunları izlediğimiz tiyatrolar vardı. Müzisyenler bize hoş vakit geçirtebilmek ve öteki manastırların hiçbirinde onlar kadar usta müzisyenler olmadığını kanıtlamak için hazırıldılar her an. Parası olan rahipler, manastırın

içindeki dükkanlardan yiyecek, giyecek gibi maddeler, hattâ bazı lüks eşyalarla çeşitli kitaplar satın alabilirlerdi. Paralarını biriktirmek isteyenlere ise, banka vazifesi gören rahipler hizmet ederlerdi. Dünyanın her yerinde, bütün topluluklarda kurallara karşı çıkan suçlular bulunur. Bizdeki suçlular polis-rahipler tarafından tutuklanır ve tarafsızlıkla yargılandıkları bir mahkemeye çıkarılırlardı. Suçlu buldukları takdirde, kendilerine verilen cezayı bir lama manastırında çekmek zorundaydılar. Her türlü zekâ düzeyine hitap edilecek değişik konularda okullar vardı. Zeki çocukların gelişmeleri için her türlü kolaylık gösterilirdi, fakat aslında Chakpori dışındaki tüm manastırlarda, tembel bir insanın uyumasına, bütün ömrünü bir düşte geçirmesine pek bir şey denmezdi. Tibet'teki düşünce tarzımız şöyleydi: Hiç kimse bir diğerinin hayatını etkileyemez, öyleyse bırakalım, bir dahaki bedenlenmesinde bize yetişsin. Chakpori'de ise işler daha değişikti ve eğer bir kimse en ufak bir ilerleme bile göstermiyorsa, manastırını terk etmeye, kendisine disiplinin çok sıkı olmadığı bir başka manastır aramaya zorlanırdı.

Manastıra sık sık ziyaretçiler gelirdi. Çoğunlukla tüccarlardan ve öteki manastırlardan gelmiş rahiplerden oluşan bu ziyaretçiler, manastırın otelinde ağırlanırlardı; böyle bir ağırlama için tabii belli bir ücret öderlerdi! Bütün rahipler bekar değillerdi. Bazıları tek başına dua etmenin tefekkür için yeterli olmadığı kanısındaydılar. Bunlar, evlenmelerine izin verilen rahiplerin oluşturduğu Kırmızı Şapka Mezhebi'ne katılabilirlerdi. Aslında sayılan pek azdı. Sarı Şapkalar, yani bekarların mezhebi, dini hayatın yönetici sınıfını oluştururdu. Oldukça düzenli topluluklar olan "evliler"in manastırlarında rahipler ve rahibeler yan yana çalışırlardı; fakat çoğu zaman buralardaki "hava" yalnızca erkeklerden kurulu bir topluluğunki kadar sert olmazdı.

Belli birkaç manastırın kendi basımevi vardı, böylece kendi kitaplarını kendileri basabiliyorlardı. Kâğıtlarını da genellikle kendileri imal ederlerdi. Aslında kâğıt imalatı sağlığa zararlı bir işti; çünkü bu iş için kullanılan bir çeşit ağaç

kabuğu epey zehirliydi. Bu zehir kâğıdın, böceklerin hücumuna uğramasını önlüyorduysa da, rahipler üzerinde zararlı etkileri de oluyordu; bu işte çalışan rahipler şiddetli baş ağrılarından ve daha başka bazı rahatsızlıklardan yakınlarıydı. Biz Tibet'te madeni baskı harfleri kullanmazdık. Bütün sayfalar uygun cinsten bir tahtanın üstüne resmedilir, sonra da bu çizilmiş taslak dışında kalan her yer kazınır ve böylece basılacak kısımlar tahtanın geri kalan yüzeyinden yüksekte kalırlardı. Genellikle doksant santimetre genişliğinde ve beş santimetre kalınlığında olan bu tahtaların üzerine çizilen şekillerin karmakarışık bir görünümü olurdu. Çok ufak dahi olsa, üzerinde herhangi bir hata bulunan tahta bir daha kullanılmazdı. Tibet'te kullanılan sayfalar, Batı'daki eni boyundan kısa olan kitap sayfalarına hiç benzemez; tersine, bizdekilerin enleri boylarından daha geniş olurdu ve birbirlerine tutturulmadan, ayrı yapraklar halinde, oymalı tahta kapaklar arasında korunurlardı. Basım işlemi sırasında üzerine yazılar kazınmış tahta bloklar yere yatırılırlar, rahiplerden biri mürekkep silindirini, en ufak noktalara kadar yayılmasına özen göstererek, tüm yüzey boyunca gezdirirdi. Bunun hemen ardından bir başka rahip, kâğıt yaprağını tahtanın üzerine serer, üçüncü bir rahip de kâğıdın tahtaya iyice temas etmesi için ağır bir silindire üzerine bastırırdı. Dördüncü bir rahip basılmış sayfayı kaldırır ve onu bir kenara koyacak olan çırağa geçirirdi. Kaza ile lekelenen ancak birkaç kâğıt çıkardı ve bunlar da hiçbir zaman kitaba konulmaz, üzerinde çalışınlar diye çıraklara verilir.

Aşağıda uzanan Yabani Gül Bahçesi'ni biraz seyredip, burasının bizim manastırla kötü bir karşılaştırmasını yaptıktan sonra, yaşlı reisi görmek üzere odaya geri döndük. Yokluğumuz sırasında geçen iki saat içinde kendisini oldukça toparlamış, çevresinde olan bitenle daha fazla ilgilenebilecek hale gelmişti. Rehberim, "Şimdi gitmemiz gerekiyor. Sana otlardan hazırlanmış bir toz bırakıyorum. Giderken sana bakmakla görevli olan rahibe gerekli bütün talimatı vereceğim" dedi. Sonra çantasından çıkardığı üç küçük deri torbayı

yaşlı reise uzattı.

Giriş avlusunda, neşemi aniden kaçırarak kadar canlı ve oynak iki midilliyle bizi bekleyen bir rahip bulduk. Midilliler iyice tok ve dinlenmiş olduklarından, dörtnala koşturmak için fazlasıyla hazır dılar. Ama ben değildim. Eski evimin yanından geçmeye pek hevesli değildim. Rehberim düşüncelerimi okuyordu sanki, "Dükkanlar Sokağı'na giden yoldan geçeriz. Aceleye gerek yok; yarın, şu anda nasıl olacağını hiç bilmediğimiz yepyeni bir gün olacak" dedi.

Çinli tüccarların dükkanlarını seyretmek ve çekişerek pazarlık yaparken çıkardıkları tiz çığlıkları dinlemek beni büyülemişti adeta. Caddenin karşı tarafında, ruhun ölümsüzlüğünü simgeleyen bir heykel vardı. Heykelin arkasında da, uzaktan pırıl pırıl parlayan bir tapınak yükseliyordu. At üzerinde birkaç dakika daha ilerledik, şimdi birbirinin içine girmiş karmakarışık evlerin bulunduğu daracık sokaklardaydık. "Ah!" diye düşündüm, "son kez buradayken özgür bir insandım ve bir rahip olmak için uğraşmıyordum. Keşke tüm bunlar bir düş olsa da bir anda uyanabilsem!" Eşkin eşkin yoldan aşağı ilerledik ve sağa, Firuze Taşı Köprüsü'ne giden yola saptığımızda Lama Mingyar Dondup bana dönerek, "Demek hâlâ rahip olmak istemiyorsun ha? Oysa oldukça iyi bir yaşam. Bu yılki grup hafta sonu ot toplamak üzere dağlara çıkıyor. Ama senin onlarla birlikte gitmeni istemiyorum. Onun yerine benimle birlikte çalış ki, on iki yaşına geldiğinde Trappa'nın sınavlarına girebilesin. Çok nadir bulunan otları toplamak üzere, seninle dağlık bölgelere özel bir yolculuğa çıkmayı düşündüm" dedi. Bu sırada Shö Kasabası'nın sonuna ulaşmış, Lhasa Vadisi'nin Batı kapısı olan Pargo Kaling'e doğru ilerliyorduk. Bir duvarın dibine büzülmüş oturan bir dilenci bağırdı: "Hey! Tıbbın Saygıdeğer Laması, sakın benim dertlerime çare bulmaya çalışma, sonra karnımı doyuramam." Giriş kapısını oluşturan anıtın sütunları arasından geçerken Rehberim üzgün görünüyordu. "Şu dilenciler bize dış ülkelerde öyle kötü bir ün kazandırıyorlar ki Lob-sang. Hindistan'da, Çin'de, Aziz Kişi'yle nereye gittiysem her

yerde Lhasa'nın dilencilerinden söz ediyorlardı, hem de bazı-
larının gerçekten çok zengin olduklarını dahi bilmeden. Ya-
zık, yazık, belki de Demir Kaplan Yih'nın kehaneti (1950-
Çin'in Tibet'i işgal ettiği yıl) gerçekleştiği zaman bu dilenci-
ler çalıştırılır. Sen ve ben bu olayı, Tibet'te olmayacağımız
için görmeyeceğiz Lobsang. Sen yabancı ülkelerde, ben de
Gökyüzü Ülkesi'ne dönmüş olacağız."

Bir an çok sevdiğim Lamanın beni bırakacağını, bu ha-
yatı terk edeceğini düşününce son derece üzuldüm. O za-
manlar dünya hayatının yalnızca bir illüzyon, bir sınav, bir
okul olduğunu daha anlayamamıştım. Ama şimdi biliyorum
bunu.

Sola, Linghor Yolu'na sapıp, Kundu Ling'i geçtik ve tek-
rar sola, Demir Dağı'na giden kendi yolumuza saptık. Dağı-
mızın bir yamacını tamamen kaplayan renkli oymalarla süs-
lü kayalara bakmaktan hiç bıkmazdım. Uçurumun tüm yüzü
tanrıların oymaları ve resimleriyle kaplıydı. Ancak gün epey
ilerlemişti ve yitirilecek fazla vaktimiz yoktu. Midillilerimizi
yukarı doğru sürerken, ot toplamak üzere dağlara gidecek
olanları düşündüm. Her yıl, Chakpori'den bir grup ot toplama-
k üzere dağlara çıkardı. Topladıkları otları kuruturlar,
hava geçirmez torbalara doldurarak getirirlerdi. Bu tepeler,
doğanın ilaçlarının en büyük depolarından biriydi. Aslında
şimdiye dek, üzerinde tartışmak için oldukça garip olan olay-
larla dolu bu dağlık bölgelere gidenlerin sayısı çok azdı.
Evet, karar vermiştim, bu yıl tepelere yapılacak geziden ko-
layca vazgeçebilirdim ve bu arada Lama Mingyar Dondup'un
uygun gördüğü vakit onunla yapacağımız gezide, ona eşlik
edebilecek bir duruma gelmek için sıkı çalışırdım. Astrolog-
lar, daha ilk girişimde sınavı kazanacağımı söylemişlerdi, fa-
kat çok sıkı çalışmam gerektiğini de biliyordum; yapılan ke-
hanetin ancak çok çalıştığım takdirde gerçekleşebileceğini
biliyordum. Her zaman için kendimden çok daha büyük in-
sanların arasına karışmış olduğumdan, zekâ yaşım en azın-
dan on sekiz yaşında bir kimseninkine eşitti, yalnız kendimi
biraz daha güçlendirmek zorundaydım.

10

TiBETTE İNANCLAR

Burada, yaşam tarzımız hakkında vereceğim bazı bilgi-
ler size çok değişik gelebilir. Bizim dinimiz, Budizm'in bir
şeklidir, fakat bunun karşılığını tam olarak verebilecek bir
sözcük yok. Bizim inançlarımıza "din", bizimle aynı inancı
paylaşanlara da "içerideki kimse" diyoruz. Bizimkinden fark-
lı inançları olanları da "yabancılar" diye adlandırıyoruz. Şu
anda Batı'da bilinen ve bizim dinimizi en yakın olarak ta-
nımlayabilecek sözcük Lamaizm'dir. Lamaizm bir noktada
Budizm'den ayrılır, şöyle ki bizim dinimiz gelecek için bir
inanç, bir umut besleyen bir dindir. Budizm ise bize göre
daha negatif olup, bir umutsuzluk dinidir. Biz, her şeyi göre-
bilen bir Tanrının her yerde, herkesi gözetlediğine ve hima-
ye ettiğine de kesinlikle inanmayız.

Pek çok bilgin bizim dinimizi çeşitli yönlerden eleştir-
miştir. Aslında bunların çoğu kendi inançları içinde körleş-
miş kişiler olup, olaylara yalnızca bir açıdan bakabildikleri
için bizi reddetmişlerdir. Hatta bizim inançlarımız kendileri-
ninkine çok ters düştüğü için bize "şeytan gibi" diyenler de
çıkmıştır. Bu yazarların çoğu görüşlerini kulaktan dolma ki-
mi bilgilere ya da yine kendilerine benzeyen diğerlerinin ya-
zılarına dayandırmışlardır. Bunlardan birkaçı, belki de La-
maizm üzerinde bir iki gün çalıştıktan sonra, kendisini, her
şeyi anlayıp, konu üzerinde bir kitap yazabilecek ve bizim en
akıllı ermişlerimizin bile ancak bir ömür boyunca keşfedebil-
dikleri olayları bir anda izah edebilecek, üstelik herkese
açıklayabilecek kadar yeterli bulmuştur.

İncil'in sayfalarını bir iki saat şöyle bir karıştırdıktan sonra, Hristiyanlığın en ince noktalarını açıklamaya kalkışan bir Budist ya da Hindu'nun bu konuda başkalarına neler öğretebileceğim bir düşünün! Lamaizm üzerine kitap yazanlardan hiçbiri, ne ilk çocukluk çağlarından itibaren bir lama manastırında rahip olarak yaşamış, ne de Kutsal Kitaplar üzerinde layıkıyla çalışmıştır. Bu kitaplar gizlidir ve herkes tarafından okunamazlar; çünkü çabuk, kolay ve ucuz bir kurtuluş yolu arayanların işine yarasın diye yazılmamışlardır. Dini bir teselli, bir kendi kendini hipnotize şekli isteyenler, eğer bir fayda göreceklere inanıyorlarsa tabii ki okuyabilirler bu kitapları. Fakat bu Asıl Gerçek'e ulaşma çabası değil, bir kendi kendini kandırmadır. Suç üstüne suç işlenebileceğini ve sonra da vicdanları çok fazla zorlandığında en yakın tapınağa sunulan herhangi bir armağanın tanrıları büyük bir şükran hissiyle dolduracağını, öyle ki tüm suçların bir anda ve kesin olarak bağışlanacağını, böylece kişiye yeni suçlar peşinde koşma hakkı tanıyacağını düşünmek, kimilerine çok rahatlatıcı bir yolmuş gibi gelebilir. Gerçekte bir Tanrı, Mükemmel bir Varlık vardır. Ona şu ya da bu ismi vermemizin ne önemi olabilir ki? Tanrı bir gerçektir.

Buda'nın öğretilerini incelemiş olan Tibetliler, asla merhamet ya da lütuf dilemek için değil, yalnızca insanlardan doğruluk görmek için dua ederler. Mükemmel Varlık, doğruluğun kendisi olarak bir insana merhamet gösterip, bir diğerine göstermemelik edemez, çünkü böyle bir davranış, kendi doğruluğunu yadsımak olur. Duaların gerçekleşmesi için altın ya da tütsü adayarak, merhamet ve iyilik için dua etmek, kurtuluşun yalnızca en yüksek teklifte bulunanlara sunulduğu ve Tanrı'nın para sıkıntısı çektiği ve "satın alınabileceği" anlamına gelir.

İnsana ancak insan merhamet gösterebilir ve bunu da çok seyrek yapmalıdır; Mükemmel Varlık ise yalnızca doğruluk sunar. Aslında hepimiz ölümsüz birer ruha sahibiz. Duamız, "Om! ma-ni pad-me Hum!", çoğu kez, sözcüğü sözcüğüne, "Lotus'un Mücevherine Selâm!" şeklinde çevrilir. Biraz

daha eğitilmiş olan biz lamalar, bunun aslında "İnsanın Gerçek Özü'ne Selâm!" anlamına geldiğini biliriz. Ölüm yoktur. Tıpkı günün sonunda giysilerimizi çıkardığımız gibi, beden uyuduğunda da ruh bedeni terk eder. Bir giysi eskidiği zaman nasıl çıkarılıp atılırsa, ruh da aynı şekilde yıpranan bedeni çıkarıp atar. Aslında Ölüm bir Doğuş'tur. Ölüm yalnızca bir başka varoluş boyutunda yeniden doğma sürecidir. İnsan ya da ruh ölümsüzdür. Beden, dünya üzerinde kişiye düşen göreve uygun biçimde seçilen ve ruhu giydiren geçici bir giysiden başka bir şey değildir. Dış görünüşün hiçbir önemi yoktur; içindeki ruhun ise büyüktür. Kendisini suça yönlendirecek hiçbir yokluk çekmediği halde geçmiş yaşamında pek çok günah işlemiş bir kişinin yanı sıra, büyük bir peygamber de bir sonraki yaşamında bir dilenci kılığında ortaya çıkabilir.

Bizim Hayat Çarkı dediğimiz şey, dünyaya gelme, bir yerlerde yaşadıkten sonra bir gün yeniden ruh haline dönme, zamanı gelince de değişik koşullar altında, farklı bir çevrede yeniden doğma olayına verdiğimiz addır. Herhangi bir kişi bu yaşamında çok ıstırap çekebilir, fakat bu onun geçmiş hayatında mutlaka çok kötü bir insan olduğu anlamına gelmez; şu anda yaşadığı çileli hayat onun belirli bazı şeyleri öğrenmesi için en çabuk ve en iyi yoldur belki de. Aslında edinilen deneyimler kulaktan dolma bilgilerden daha yararlıdır. İntihar eden bir kimse, hayatının yaşanmamış yıllarını tamamlamak üzere yeniden doğabilir. Hayat Çarkı dilencileri ve kralları, kadınları ve erkekleri, renkli insanları ve beyazları, herkesi içine alır. Aslında sadece bir semboldür bu Çark tabii, ama konu üzerinde uzun uzadıya incelemeler yapacak kadar vakti olmayanlar için olaya açıklık kazandıracak bir semboldür. Tibet inançlarını öyle bir iki paragrafıla açıklayabilmek mümkün değil: Kangyur ya da Tibet Kutsal Yazılan, bu konu üzerine yazılmış yüzden fazla kitabı kapsadığı halde, bunlar bile bütünü kavramak için yeterli değildir. Özel manastırlarda saklanmış, yalnızca yetkililer tarafından görülebilen pek çok kitap vardır.

Doğu'nun insanları, yüksek olaylarla ilgili çeşitli güç ve yasaların varlığını, bunların doğal olduklarını yüzlerce yıldan beri bilmektedirler. Doğulu bilginler ve araştırmacılar, ağırlıkları olmadığı ve asitle işlem görmedikleri için var olmazlar diye sudan bir neden göstererek, bu gibi güçlerin var olmadıklarını kanıtlamaya çalışmak yerine, bunların doğa yasaları üzerindeki etkinliğini artırmak için büyük çaba göstermişlerdir. Bizi ilgilendiren, örneğin olağanüstü görüş gücünün nasıl işlediği değil de, bu olayın sonuçlarıdır. Bazı kişiler, bu olağanüstü görüş gücünün varlığından kuşku duyarlar. Aslında bunlar, doğuştan kör oldukları için, görme denilen olayın ne olduğunu anlayamayan talihsizlere benzerler.

Her insanın "aura" adı verilen bir atmosferi, bir manyetik alanı vardır. Manyetik alan, bedeni çevreleyen renge renk, yumurta biçiminde bir hâle olarak görülebilir. Bu alanda bilgi sahibi kimseler, renklerin bileşiminden insanın sağlık durumunu, samimiyetini, ruhsal tekâmülünün ana hatlarını görebilirler. Bu manyetik alan, hayat gücünün, canlılık verdiği bedenin çevresine yaydığı ışıktır. Bu manyetik alanın en güçlü olduğu yer başın çevresidir. Ölüm halinde, yani ruh varoluşun bir sonraki boyutuna gitmek üzere bedenden ayrıldığı sırada bu ışıklar da zayıflar ve varlık bir "ruh" haline gelir. Aslında bedenden ayrılmanın sonucu olan ani bir şokla belki de şaşırmıştır o anda. Neler olduğunu tam manasıyla anlayamıyordur belki de. Lamaların ölmek üzere olan bir insanın başında bulunmalarının nedeni de, onun ruhuna yol gösterebilmektir. Eğer doğru yol gösterilmezse, ruh madde arzularla dünyaya bağlı kalabilir. Rahiplerin görevi bu bağları kopartmaktır.

Tibet'te, "RuhlaraYol Gösterme" diye adlandırılan ve belirli aralıklarla yapılan bir ayinimiz vardı. Bizim için bir ölüm korkusu olmamakla birlikte, eğer kişiye belirli bazı ön bilgiler verilir, kendisine yol gösterilirse, bu hayattan ötekine geçişin çok daha kolay olacağına inanırız. Açıkça belirlenmiş yolları izlemek ve belirli bir düzen içinde düşünmek ge-

rekir. Bu ayin, ortalama üç yüz rahibin katılımıyla, bir tapınakta yapılırdı. Tapınağın ortasında, yüz yüze bir daire biçiminde oturmuş, genellikle beş telepat lamadan oluşan bir grup bulunurdu. Bir reis tarafından yönetilen rahipler ilahi okurlarken, lamalar da sıkıntı içinde bulunan ruhlarla telepatik bir bağ kurmaya çalışırlardı:

"Siz, sınır bölgesinde rehbersiz, şaşırılmış gezinen hepiniz, ruhlarımızın sesini duyunuz. Yaşayanlarla ölülerin dünyaları ayırır. Onların yüzleri nerede görülebilir, sesleri nerede işitilebilir? Başiboş gezinen bir ruhu, kendisine yol göstermek üzere çağırıyor ve ilk tütsüyü yakıyoruz."

"Siz yollarını şaşırılmış gezinenler, ruhlarımızın sesini duyunuz. Bu bir hayal dünyasıdır Hayat bir düştün başka bir şey değildir. Doğmuş olan herkes ölmek zorundadır. Yalnızca Buda'nın Yolu sonsuzluğa açılır. Başiboş gezinen bir ruhu, ona yol göstermek üzere çağırıyor ve ikinci tütsü çubuğunu yakıyoruz."

"Siz, hayatlarında büyük güçlere sahip olanlar, buyruğunuz altındaki insanlar, dağlar ve ırmaklarla en yüksek yere ulaşmış sizler, hepiniz ruhlarımızın sesini duyunuz. Dünyadaki egemenliğiniz çok kısa bir zaman sürdü, oysa uluslarınızın dertleri daha sona ermedi. Dünya kanla taşıyor, ağaçların yaprakları ısırap çekenlerin iç çekişleriyle oynuyor. Kral ve diktatörlerin ruhlarını, kendilerine yol göstermek üzere çağırıyor ve üçüncü tütsü çubuğunu yakıyoruz."

"Siz, işgal etmiş, yaralamış, öldürmüş olan tüm savaşçılar, ruhlarımızın sesini duyunuz. Ordularınız şimdi nerede? Toprak inliyor, savaş alanlarında artık tohumlar büyüyor. Generallerin ve soyluların yalnız ruhlarını, kendilerine rehberlik etmek üzere çağırıyor ve dördüncü tütsü çubuğunu yakıyoruz."

"Siz, resim yapmak ve yazı yazmak için çalışmış olan tüm sanatçılar, öğrenciler, ruhlarımızın sesini duyunuz. Boş yere görüşünüzü zorladınız. Sizden kalan hiçbir şey hatırlanmıyor artık. Ama yine de ruhlarınız devam etmek zorunda."

Kendilerine rehberlik etmek üzere, sanatçı ve öğrencilerin ruhlarını çağırıyor ve beşinci tütsü çubuğunu yakıyoruz."

"Gençlikleri taze bir bahar sabahına benzeyen yüksek sınıftan hanımefendiler ve güzel genç kızlar, ruhlarımızın sesini duyunuz. Aşıkların kucaklaşmasının ardından, kırılan kalpler gelir. Sonbahar giderken kış gelir, ağaçlar ve çiçekler solar, tıpkı güzelliğin solduğu gibi, ve birer iskeletten başka bir şey olmazlar. Yüksek sınıftan hanımefendilerin ve genç kızların başıboş gezinen ruhlarını, dünya ile olan bağlarını kopartmada kendilerine yol göstermek üzere çağırıyor ve altıncı tütsü çubuğunu yakıyoruz."

"Bütün dilenciler ve hırsızlar, diğer insanlara karşı suç işlemiş olan ve şimdi huzura kavuşamayanlar, ruhlarımızın sesini duyunuz. Ruhunuz dünyada dostsuz, başıboş dolaşiyor; sizin içinizde doğruluk yok. Günah işlemiş ve şimdi tek başına dolaşan bütün bu ruhları çağırıyor ve yedinci tütsü çubuğunu yakıyoruz."

"Kendilerine karşı suç işlemiş olup, şimdi ruhlar ülkesinde yalnız dolaşanlar, ruhlarımızın sesini duyunuz. Dünya ile olan bağlarından kurtulmalarında rehberlik etmek üzere kendilerini çağırıyor ve sekizinci tütsü çubuğunu yakıyoruz."

Tapınağın tütsü dumanı yüklü karanlığında titreşen yağ kandilleri, altın heykellerin üzerinde oynayan canlı gölgeler oluştururdu. Dünyadan geçip gitmiş, ancak onunla olan bağlarını hâlâ koparamamış ruhlarla ilişki kurmaya çalışan telepat rahiplerin yoğunlaşmış düşünceleriyle daha da bir elektriklenirdi hava.

Yüz yüze sıralar halinde oturan koyu kırmızı cübbeler giymiş rahipler, Ölüler İçin Nakarat'ı okurlar ve sonra bir yerlere gizlenmiş davullar, insan kalbinin atışına tempo tutarlardı. Tapınağın öteki bölümlerinden, tıpkı canlı bir bedenin iç organlarının çıkardığı sesleri, beden salgılarının hışırtılarını, havanın ciğerlerde dolaşırken çıkardığı sesleri andıran sesler gelirdi. Tören sürerken, bedenleri ölmüş ruhlara yol göstermek için yapılan çağrılarla birlikte, bu seslerin

temposu da değişir, yavaşlardı. Sonunda, bedeni terk eden ruhun sesi duyulurdu. Bir hışırtı, titreyen bir soluk, ardından derin feir sessizlik. Evet, ancak ölümle birlikte gelen bir sessizlik; ve sonra bu sessizliğin içine öyle bir şey dolardı ki, çevremizde bulunan birilerinin bizi dinlediklerini ta içimizde hissederdik. Telepatik mesajlar sürüp, rahatsız ruhlar bağlarını kopararak yolculuklarının bir sonraki evresine geçtikçe, bu gerilim yavaş yavaş azalır, ortalığı yine sessizlik kaplardı.

Biz Tibet'te, öldükten sonra tekrar tekrar doğduğumuza kesinlikle inanırız. Fakat yalnızca bu dünyada değil. Daha başka milyonlarca dünya var ve biz bunların çoğunda canlı varlıkların yaşadığını biliyoruz. Bu canlılar bizim bildiklerimizden çok daha değişik biçimlerde olabilirler, insanlardan daha üstün varlıklar da olabilirler. Biz Tibetliler, dünya insanının evrenin en gelişmiş ve en soylu varlığı olduğu görüşünü asla kabullenmedik. Başka yerlerde çok daha yüksek yaşam biçimleri bulunduğu ve üstelik bunların atom bombası kullanmadıklarına da inanıyoruz. Ben Tibet'te, gökyüzünde dolaşan garip gemilerden söz eden kayıtlar gördüm. Çoğu kişi bunları "Tanrıların Arabaları" diye adlandırmıştır. Lama Mingyar Dondup bana, bir vakitler bir grup lamanın bu "tanrılarla" telepatik ilişki kurmuş olduğunu anlatmıştı; onlar da dünyayı, insanlar bir hayvanat bahçesindeki vahşi ve tehlikeli hayvanları nasıl seyredelerse öyle seyrediyorlarmış.

İspirizma gücüyle havaya yükselme konusunda pek çok şey yazılmış. Benim de sık sık görmüş olduğum gibi, bunu yapmak mümkündür, ancak çok deneyim gerektirir. Aslında çok daha kolay başka bir sistem olduğundan, ispirizma ile uğraşmak gereksizdir. Astral bedenle yapılan astral seyahat çok daha kolay ve güvenlidir. Lamaların çoğu bunu yapar ve biraz sabır göstermeyi göze alabilen herkes, bu yararlı ve güzel sanata verebilir kendini.

Dünya üzerinde uyanık geçirdiğimiz saatler boyunca, astral bedenimiz maddi bedenimiz içine hapsolünmüştür ve eğer bu konuda bir eğitim görülmemişse, bu ikisini birbirin-

den ayırmak olanaksızdır. Uyuduğumuz sürece, dinlenmeye gereksinimi olan yalnızca maddi bedendir; astral beden kendisini bu fiziksel bedenden kurtarır ve çoğu kez, tıpkı bir okul günü sonunda evine dönen bir çocuk gibi, kendi boyutuna gider. Astral bedenle fiziksel beden arasındaki ilişkiyi, sonsuza dek uzayabilen bir "gümüş kordon" sağlar.

Gümüş kordona bir şey olmadığı takdirde, fiziksel beden canlılığını sürdürür; tıpkı bir bebeğin annesinden ayrılması için göbek kordonunun kesilişi gibi, ölüm anında da bu gümüş kordon kopar. Bebeğin doğuşu, onun annenin bedeninde sürdürmüş olduğu hayatın ölümüdür. Ölüm ise daha özgür bir ruhlar aleminde yeniden doğuştur. Gümüş kordona dokunulmadığı sürece, uyku sırasında ya da özel olarak eğitilmiş kimselerin uyanırken de yapabildikleri gibi, varlık astral bedenle serbestçe dolaşabilir. Bu gezintiler, gümüş kordon aracılığıyla aktarılmış bilgiler olan düşleri oluşturur. Bu bilgileri alan beyin de onları derhal -kişinin dünya inançlarına uygun düşecek şekilde- mantıklı hale getirir. Ruh dünyasında zaman yoktur. Zaman tamamen fiziksel bir kavramdır ve bu yüzdendir ki uzun ve karmaşık düşlerin, ancak saniyenin ufacık bir parçasında meydana gelmiş gibi algılandığı durumlarla karşılaşırız. Büyük bir olasılıkla herkes, çok uzakta, belki de okyanusların ötesinde yaşayan bir arkadaşıyla karşılaşmış ve konuştuğu bir düş görmüştür. Bu arada kendisine bir mesaj verilmiş de olabilir. Bu kişi uyandığında, genellikle, hatırlanması gereken bir şey olduğu hissine kapılır. Uzakta bulunan bir dost ya da bir akraba ile karşılaşmanın anısı vardır kafasında. Kısa bir süre sonra bu kişiden herhangi bir haber alması ise şaşılacak bir olay değildir. Bu konuda eğitilmemiş kimselerde, bellek çoğu zaman bozulur ve sonuç olarak mantığa aykırı bir düş ya da karabasan çıkar ortaya.

Biz Tibet'te sık sık astral seyahate çıkarız; aslında olay tümüyle kontrolümüz altındadır. İlk önce, gümüş kordonla bağlı olmasına karşın, astral beden maddi bedenden ayrılması sağlanır. İnsan, düşünebildiği kadar hızla, istediği yere

gidebilir. İnsanların pek çoğunda astral seyahat edebilme yeteneği olmakla birlikte, bu işe girişen pek çok kimse yeterince eğitilmemiş olduğundan, genellikle bir şokla karşılaşır. Çok kimse tam uykuya dalmak üzereyken, görünüşte hiçbir neden olmadan ani ve güçlü bir çarpınmayla uyandırıldığı hissini duymuştur. Bunun nedeni, astral beden fiziksel beden daha uykuya dalmadan dışarı çıkması ve bu iki bedenin oldukça sert bir biçimde birbirinden ayrılmasıdır. Bunun sonucu olarak gümüş kordon büzülür ve astral beden ani bir hareketle yeniden bedene girer. Astral seyahatten sonra bedene dönüş biraz daha şiddetli olur. Astral beden, tıpkı ipin ucuna bağlı bir balon gibi, gövdenin metrelerce yukarısında havada uçuyordur. Herhangi bir şey, belki de yüksek bir ses, astral beden mütthiş bir hızla fiziksel bedene dönmesine yol açar. Fiziksel beden bunun üzerine aniden uyanır ve insan bir uçurumdan aşağı yuvarlanırken, tam zamanında uyandığına dair korku dolu bir hisse kapılır.

Tüm insanlar, bilinçleri tamamen yerinde ve bütün olay kontrolleri altında olarak astral seyahat etme yeteneğine sahiptirler. Aslında bu iş epey deneyim gerektirir, fakat her şeyden önce, özellikle ilk zamanlarda kişinin rahatsız edilme korkusu duymayacağı, tek başına kalabileceği gizli bir yeri olması gerekir. Yapılacak şeyin bir tehlikesi yoktur, fakat astral beden maddi bedene girişi ve çıkışına dikkat edilmez, rastlantılara bırakılırsa, şok ve duygusal bazı bozukluklar çıkabilir ortaya. Kalplerinden şikayeti olan kimseler, astral seyahati asla denememelidirler. Çünkü olayın kendisinde bir tehlike olmamakla birlikte, bir başka kişinin odaya girip, bedeni ya da gümüş kordonu rahatsız etmesi, kalbi zayıf olanlar için büyük bir tehlike oluşturabilir. Hatta meydana gelebilecek şokun öldürücü olmasının yanı sıra, ruh bu hayatındaki varoluşunun eksik kalan süresini tamamlamak üzere yeniden doğmak zorunda kalabilir.

Biz Tibetliler, insanlık şu anda içinde bulunduğu gerileme devrine girmeden önce, herkesin astral seyahat edebilme, üstün görme gücüyle madde ötesi şeyleri görebilme, telepati

ve levitasyon ile havaya yükselebilmeye yeteneklerine sahip bulunduğuna inanıyoruz. Söylentilere göre, bu gerileme devrinin nedeni, insanların bu gizli güçleri kötüye kullanmış -onları bir bütün olarak insanlığın gelişimi yerine, kendi çıkarları için kullanmış- olmalarıdır. En eski çağlarda, insanlar telepati yoluyla birbirleriyle konuşabilirlerdi. Belli bir bölgede yaşayan aşiretler, yalnızca kendilerine özgü bir sesli dille konuşurlardı. Telepatik konuşma ise düşünce gücüyle yapıldığından, herkes tarafından kolaylıkla anlaşılabiliriyordu. Telepati kötüye kullanıldığı için gücünü yitirdiğinde, büyük bir kargaşalık aldı dünyayı.

Bizim bir "Sebt" günümüz yoktur, bunun yerine her ayın sekizinde kutladığımız Kutsal Günler vardır. Bu dini günlerde, özel ayinler dışında hiçbir iş yapılmaz. Her yıl yapılan şenliklerimiz ise bana anlatılanlara göre, Hristiyanlar'ın yortularına benziyor; ancak bu yortular hakkında bildiklerim, bir yorum yapabilmem için oldukça yetersiz. Bizim şenliklerimizin belli başlıları şunlardır:

Birinci ayda, ki bu kabaca Batı takvimindeki Şubat ayının karşılığı oluyor, birinci günden üçüncü güne dek Logsar'ı kutlarız. Batı dünyasında Yeni Yıl adı verilmektedir buna. Bu günler, dini ayinlerin yanı sıra, eğlenceler için de büyük bir fırsattır. Yılın en büyük ayini ise birinci ayın dördüncü gününden on beşinci gününe dek süren ve Tibet'te Mon-lam diye adlandırdığımız "Yalvarış Günleri"dir. Dini ve dünyevi yılın en önemli törenleridir bunlar. Yine bu ayın on beşinci günü, Buda'nın ana rahmine düşüşünün yıldönümü olup, kutsal şükran günlerimizden biridir. Ay sona ermeden önce bir de yirmi yedinci günde, yarı dini, yarı mitolojik bir kutlamamız daha vardır ki buna Kutsal Hançer günü adı verilir. İşte ilk ayın kutsal günleri bunlardır.

Yaklaşık olarak Mart ayının karşılığı olan ikinci ayda pek az, kutlanacak gün vardır. Yirmi dokuzuncu günde, Uğursuz Şeytanı Takip ve Kovalama şenliği yapılır. Üçüncü ayın birkaç kutsal gününün arasında, ayın on besindeki "Vahiy'in Yıldönümü" yer alır. Dördüncü ayın, yani Batı tak-

vimine göre Mayıs ayının sekizinci gününde, Buda'nın dünyayla ilgisini kesmesinin yıldönümünü kutlarız. Bu, anladığımız kadarıyla Hristiyanlar'ın Paskalya'dan önceki oruçlarına benzer. Bu oruç günleri boyunca, zaten sade olan yaşantımız daha da sadeleşirdi. On beşinci gün, Buda'nın ölüm yıldönümüydü. Bu günü, dünyayı terk etmiş olan tüm kişilerin yıldönümü olarak kabul ederdik. Bu günün öteki ismi de, "Bütün Ruhların Günü"ydü. Bu günde, maddeden kopamamış, ortalıkta başıboş gezinen ruhları çağırmak için tütsüler yakardık.

Bu saydıklarım yalnızca belli başlı kutlama günleri olup, aslında kutlanması gereken daha önemsiz bir sürü gün ve katılmaması gereken bir sürü ayın daha vardı. Ancak bu günler, bu kitapta ayrıntılarına girilecek kadar önemli değildir.

Altınca ayın, yani Temmuz'un dördüncü günü Buda'nın doğum yıldönümüydü. O gün ayrıca "Yasaların İlk Öğüdü Günü" olarak da kutlanırdı.

Sekizinci ayın, yani Ekim'in sekizinci günü, Hasat Şenliği yapılırdı. Tibet çok kuru ve kıraç bir ülke olduğundan, diğer ülkelere kıyasla ırmaklara çok daha bağımlıydık. Yağmur çok az yağardı, ırmaklarda su olmadan topraktan ürün alamayacağımız için de Hasat Şenliği'ni, Su Şenliği'yle bir araya getirmiştik.

Dokuzuncu ayın, yani Kasımın yirmi ikinci günü Buda'nın gökten mucizevi inişinin yıldönümüydü.

Bundan sonra gelen ayın yirmi beşinde, Kandil Bayramı'nı kutlardık. Yılın son önemli dini olayları ise on ikinci ayın, yani Batı takvimine göre Ocak ve Şubat aylarının birleştiği gün olan yirmi dokuzuncu ve otuzuncu günlerdeydi. Eski yılın gidişi ve yeni yıl için yapılan hazırlıklar bu güne rastlardı.

Bizim takvimimiz Batı'da kullanılan takvimden gerçekten çok farklıdır. Biz, altmış yılda tamamlanan bir devreyi esas olarak alırız. Bizim kullandığımız bu takvimde Yeni Yıl,

Batı takviminin Şubat ayında başlar. 1927'de başlamış olan ve şu anda içinde bulunduğumuz altmış yıllık son devrenin yıl takvimi şöyledir;

- 1927 - Yabani Tavşan Yılı
- 1928 - Toprak Ejder Yılı
- 1929 - Toprak Yılan Yılı
- 1930 - Demir At Yılı
- 1931 - Demir Koyun Yılı
- 1932 - Su Maymun Yılı
- 1933 - Su Kuş Yılı
- 1934 - Tahta Köpek Yılı
- 1935 - Tahta Domuz Yılı
- 1936 - Ateş Fare Yılı
- 1937 - Ateş Öküz Yılı
- 1938 - Toprak Kaplan Yılı
- 1939 - Toprak Tavşan Yılı
- 1940 - Demir Ejder Yılı
- 1941 - Demir Yılan Yılı
- 1942 - Su At Yılı
- 1943 - Su Koyun Yılı
- 1944 - Tahta Maymun Yılı
- 1945 - Tahta Kuş Yılı
- 1946 - Ateş Köpek Yılı
- 1947 - Ateş Domuz Yılı
- 1948 - Toprak Fare Yılı
- 1949 - Toprak Öküz Yılı
- 1950 - Demir Kaplan Yılı
- 1951 - Demir Tavşan Yılı
- 1952 - Su Ejder Yılı
- 1953 - Su Yılan Yılı
- 1954 - Tavşan At Yılı

- 1955 - Tahta Koyun Yılı
- 1956 - Ateş Maymun Yılı
- 1957 - Ateş Kuş Yılı
- 1958 - Toprak Köpek Yılı
- 1959 - Toprak Domuz Yılı
- 1960 - Demir Fare Yılı
- 1961 - Demir Öküz Yılı

Ve bu takvim böyle sürüp gider.

Tibet'te, gelecekteki olayların önceden bildirilebileceğine inanırız. Bizim için kehanet, her ne şekilde olursa olsun bir bilimdir ve gerçektir.

Astrolojiye inanıyoruz. Bize göre astrolojik etkiler, bunları yeryüzüne yansıtan cismin özelliğine göre değişen ya da renk kazanan kozmik ışıklardan başka bir şey değildir. Elinde bir kamerası ve beyaz ışığı olan herhangi bir kişinin, herhangi bir cismin resmini çekebileceğini herkes bilir. Kamera merceğinin üzerine çeşitli filtreler yerleştirilerek, çekilen bir fotoğrafın üzerinde bazı özel değişiklikler yapılabildiğini de biliyoruz. Çok sayıdaki örnek arasından üçünü, ortokromatik, pankromatik ve kızılötesini sayabiliriz. İnsanlar da, aynı bu şekilde kendi kimyasal ya da elektriksel kişiliklerinin üzerine vuran bir kozmik yayılmanın etkisi altında kalırlar.

Buda'ya göre, yıldızlara bakıp kehanette bulunmak, astrolojiyle uğraşmak, burçlar aracılığıyla uğurlu ya da uğursuz olayları araştırmak, iyilik ya da kötülüğü önceden haber vermek yasaktır. Ancak Kutsal Kitaplarımız'dan birinde yer alan, daha sonraki bir kararında ise, "Doğa tarafından yalnızca birkaç kişiye verilmiş olan ve verildiği kişinin ıstırap çekmesine neden olan bir güç kullanılabilir. Ama bu güç; fiziksel üstünlük, kişisel çıkar ve maddi bir kazanç elde etmek ya da bu gibi güçlerin gerçekliğini kanıtlamak amacıyla kullanılamaz. Onlar, bu gibi güçlere sahip olmayanların korun-

malan için verilmiştir bu kişilere" diyor. Benim Üçüncü Göz'ü kazanmam, biraz zahmetli olmakla birlikte, bende zaten doğuştan var olan madde ötesi görme gücünü daha da güçlendirmişti. Daha ileriki bir bölümde, Üçüncü Göz'ün açılışına yeniden döneceğiz. Şimdi biraz daha astrolojiden söz etmek istiyorum. Gerçekleşmiş bulunan bir astrolojik kehaneti görmüş olan, yüksek rütbeli üç İngiliz subayının isimlerini açıklamak için güzel bir yerindeyiz bu kitabın.

1027 yılından bu yana Tibet'te bütün önemli kararlar astroloji yardımıyla alınmıştır. Ülkemin 1904'te İngilizler tarafından işgali, tümüyle doğru olarak, çok önceden bildirilmişti. Tibetçe yazılmış ve gerçekleşmiş olan kehanetlerimizden biri de şöyle: "Tahta Ejder Yılı'nda, yılın ilk yarısı Dalay Lama'yı koruyor. Fakat büyük savaşlardan ve tartışmalardan sonra düşmanlar geliyor. Pek çok düşman var, silahlarla birlikte bir felaket başlayacak ve insanlar birbirleriyle savaşacaklar. Yılın bitiminde, insanları yatıştırıcı bir konuşmacı savaşa son verecek." Bu yazı 1850'den önce yazılmış olup, 1904 yılına, yani Tahta Ejder Yılı'na aittir. İngiliz işgali sırasında İngiliz kuvvetlerinin başında General Younghusband vardı ve o bu yazıyı Lhasa'da kendi gözleriyle gördü. Yine İngiliz ordusuna mensup bir subay, Mr. L.A. Waddell de bu kehaneti 1902 yılında görmüştü. Daha sonraki yıllarda Lhasa'da bulunmuş olan Mr. Charles Bell de bu kehaneti önceden görenler arasında. Tüm ayrıntılarıyla doğru olarak önceden bildirilmiş olayların arasından birkaç tanesi de şöyle: 1910, Çin'in Tibet'i işgali; 1911, Çin Devrimi ve Milliyetçi Hükümetin kuruluşu; 1914, Almanya ve İngiltere arasında savaş; 1933 Dalay Lama'nın ölümü; 1935, Dalay Lama'nın yeniden bedenlenmesi; 1950, kötü güçlerin Tibet'i işgal etmeleri. Ekim 1950'de Çinliler Tibet'i işgal ettiler. Mr. Bell, sonraları Sir Charles Bell oldu, tüm bu kehanetleri gözleriyle görmüştü Lhasa'da. Bana gelince, benim hakkımda önceden söylenmiş olan her şey doğru çıktı. Özellikle sıkıntılar...

Horoskop hazırlama bilimi ise, bu tür bir kitabın birkaç sayfasına sığdırılabilecek bir konu değil. Bu kısaca, gökteki

yıldızların bir insanın ana rahmine düşme ve doğum anlarındaki özel durumlarını belirleyen bir harita hazırlamaktan ibarettir. Doğumun tam ve kesin saatinin bilinmesi ve bu anın da, dünyadaki bütün yerel saatlerden tamamen farklı olan "yıldız saati"ne çevrilmesi gerekir. Dünyanın yörüngesi çevresinde dönüş hızı saniyede on dokuz mil olduğuna göre, tam bir doğruluk sağlanmadığı takdirde yapılacak hesapların büyük yanlışlıklar doğuracağı açıktır. Dünyanın eksenini çevresindeki dönüş hızı, ekvatorda saatte bin kırk mildir. Bu dönüş sırasında dünya bir tarafa doğru eğiktir. Kuzey Kutbu, sonbaharda Güney Kutbu'ndan, ortalama olarak üç bin yüz mil kadar daha eğik olur, ilkbaharda ise durum tam tersidir. Bu nedenle doğum yerinin boylamı, gerçekten büyük önem taşır.

Haritalar hazırlandığında, bu konuda gerekli bilgiye sahip kişiler, bunların ne demek olduklarını anlayabilir ve açıklayabilirler. Bütün gezegenlerin karşılıklı ilişkilerinin tek tek incelenmesi ve bu ilişkilerin sonuçlarının özel bir harita üzerinde hesaplanması gerekir. Kişinin daha henüz yaşam bulduğu ilk dakikalarda ne gibi olaylardan etkilendiğini ortaya çıkarmak üzere, ana rahmine düştüğü anın astrolojik haritası hazırlanır. Doğum haritası ise, kişinin bu dünyadaki hayata girdiği anda etkisi altında kaldığı yıldız hareketlerini gösterir. Gelecekte haber almak için de bir zaman haritası hazırlanır ve doğum anındaki harita ile karşılaştırılır. Bazı kimseler, "2.30'daki at yarışını kimin kazanacağını, gerçekten söyleyebilir misiniz?" diye soruyorlar. Yanıt, "hayır"dır. Yarışla ilgili bütün adamların, atların, at sahiplerinin horoskoplarını çıkarıp üzerinde çalışmadıkça, hayır. Biz herhangi bir kimsenin bir hastalıktan kurtulup kurtulamayacağını ya da Tom'un Mary ile evlenip mutlu bir yaşam sürüp süremeyeceğini söyleyebiliriz. Böyle kişiye ait olayların yanı sıra, örneğin, Amerika'nın komünist bir ülkeyle, bu devre göre 1964, bize göre Tahta Ejder Yılı'nda bölgesel bir savaşa gireceğini de biliyoruz.

Batı dünyasında yaşayan insanları oldukça şaşırtan bir

başka olay da, herhangi bir kimsenin geçmiş yaşamlarının araştırılıp açıklanabilmesidir. Bu konuda hiçbir bilgisi olmayanlar, "olanaksız" diyorlar böyle bir şey için. Bu tıpkı sağır bir adamın, "Hiçbir ses duymuyorum, öyleyse ses diye bir şey yok" diye düşünebilmesine benzer. İnsanların geçmiş yaşamlarının araştırılıp ortaya çıkarılması mümkündür. Yalnız haritaların ve hesapların üzerinde sıkı bir çalışma epey zaman alır. Hava alanında duran bir kimse, gelen uçağın son olarak nereye uğradığını merak edebilir. Yolcular belki bir tahminde bulunabilirler, fakat kontrol kulesindeki görevliler bu konuda özel bilgiye sahip olduklarından, doğru yanıtı bilirler. Eğer sıradan bir yolcunun elinde uçak sefer numaralarına ait bir liste ve iyi hazırlanmış bir tarife olsa, uçağın uğramış olduğu hava limanlarını kendisi de bulabilir. Biz de aynı şeyi geçmiş yaşamlar için yapabiliriz. Fakat bu işlemi açıklığa kavuşturabilmek için ayrı bir kitap yazmak gerekir. Bu yüzden konunun daha derinine inmekte yarar görmüyorum ve yalnızca Tibet'teki astroloji biliminin hangi ana noktaları kapsadığını belirtmekle yetiniyorum. Biz, on iki tane olan Astroloji Burçları için, on dokuz sembol kullanırız. Bu sembollerin karşılıkları şunlardır:

Kişilik ve kişisel çıkar;

Parasal işler, kişi nasıl para kazanabilir ya da kaybedebilir;

İlişkiler, kısa yolculuklar, zihinsel yetenekler, yazı yazma yeteneği;

Yaşam koşulları ve maddi zenginlik;

Çocuklar, zevkler, düşünceler;

Hastalık, çalışma ve küçük hayvanlar;

Ortaklıklar, evlilik, düşmanlar ve davalar;

Miras;

Uzun yolculuklar ve düşünceyle ilgili olaylar;

Meslek ve rütbeler;

Dostluk ve tutkular;

Dertler, sıkıntılar ve gizli üzüntüler.

Bunların yanı sıra, aşağıdaki olayların yaklaşık tarihlerini ve hangi koşullar altında meydana gelebileceklerini söylemek de mümkündür:

Aşk, kişinin özellikleri ve tanışma tarihi;

Evlilik, ne zaman olacağı ve nasıl yürüyeceği;

Hırs, "öfkeli yaradılış" tipi;

Felaket ve nasıl meydana geleceği ya da gelip gelmeyeceği;

Kader;

Ölüm, nasıl ve ne zaman;

Tutuklanma ya da öteki sınırlanma biçimleri;

Uyumsuzluk, genellikle aile ve iş tartışmaları;

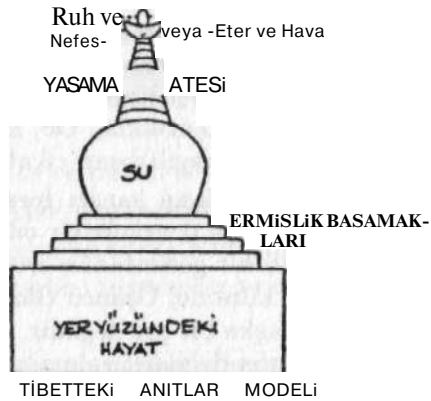
Ruhsal tekâmülün hangi evresine erişildiği.

Astrolojiyle epey uğraşmış olmama karşın, ben psikometri vasıtasıyla ve kristal kürelere bakarak olayları görmeyi çok daha çabuk buluyorum ve hiçbir şekilde daha az kesin olduklarını da kabul etmiyorum. Üstelik sayılarla arası iyi olmayanlar için daha da kolay bir yol! Psikometri, herhangi bir cismi kullanarak geçmiş olaylara ait bilgiler edinebilme sanatıdır. Aslında bir dereceye kadar herkeste vardır bu yetenek. Eski bir kiliseye ya da tapınağa giren bir kimse, "Buranın ne kadar yumuşak ve rahatlatıcı bir havası var" diyebilir; aynı kişi korkunç bir cinayetin işlenmiş olduğu başka bir yere gitse, büyük bir olasılıkla, "Oh! Buradan hiç hoşlanmadım, uğursuz bir yer, haydi dışarı çıkalım" diyecektir.

Kristal kürelere bakma sanatı biraz daha değişiktir. Tıpkı X ışınlarının ekran üzerinde bir odak noktasında toplanması ve floresanlı bir görüntünün ortaya çıkmasına benzer bir biçimde, bir küre de, Üçüncü Göz'ün ışınları için bir odak noktasından başka bir şey değildir. Bu işe herhangi bir sihir filan da karışmış değildir; yalnızca doğa yasalarından yararlanmanın bir başka yoludur bu.

Tibet'te doğa yasalarının işleyişini simgeleyen anıtlar

vardır. Boyları bir buçuk metreden, yüz elli metreye kadar değişebilen bu anıtlarımız, tıpkı haç üstündeki İsa heykeli ya da ikonlar gibi birer semboldürler. Tibet'in dört bir köşesinde rastlanır bu anıtlara. Pargo Kaling, Lhasa'da bulunan anıtların en büyüğü olup, aynı zamanda kentnin ana kapısından birini oluşturur. Anıtların biçimleri her zaman için aşağıda verilen örnek gibidir. En alttaki dört köşe şekil dünyadaki hayatı temsil eder. Bunun üzerinde Su Küresi durmakta, onun üstünde de Alev Konisi bulunmaktadır. Daha sonra Hava Tabakası ve daha da yukarıda, bu maddi dünyadan ayrılmak üzere bekleyen Ruh, yani Eter vardır. Her unsura, ermişlik basamakları yoluyla erişilir. Bu şema, bir bütün olarak Tibet inançlarını simgeler. Doğduğumuz anda yeryüzüne geliyoruz. Hayatımız boyunca Ermişlik Basamakları yoluyla yukarıya doğru tırmanıyor ya da tırmanmaya çalışıyoruz. Nihayet bir yerde solüğümüz zayıflıyor, ruha dönüşüyoruz. Daha sonra, değişik boyutta geçirilen bir aradan sonra, bir başka şey öğrenmek üzere yeniden doğuyoruz. Bizim Hayat Çarkı dediğimiz şey, doğum-hayat-ölüm-ruh-doğum-hayat-ölüm-ruh olarak devam eden sonsuz bir devri simgeler.

Biz yeryüzünde bir şeyler öğrendiğimize ve yalnızca yeryüzünde ıstırap çektiğimize inanıyoruz. Bizim için Öteki Dünya, bedenimizin dışına çıktığımız zaman gittiğimiz bir yer, bizim gibi bedenlerinden sıyrılmış gerçek varlıklarla karşılaşabileceğimiz bir yerdir. Bizim bu değişik boyutların, erişilebilecek en yüksek noktasına verdiğimiz isim, "Altın Işık Ülkesi"dir. Öldükten sonra ya da uyurken, astral varlığımızda bulunduğumuz sürece, sevdiğimiz insanlarla birlikte olabileceğimizden eminiz, çünkü onlarla (titreşim olarak) belli bir uyum içindeyiz. Hoşlanmadığımız kimselerle kesinlikle karşılaşmayız, çünkü bu bir uyumsuzluk durumu ortaya çıkarır ve Altın Işık Ülkesi'nde bu gibi durumlara yer yoktur.

Bütün bu olaylar zamanında kanıtlanmışlardır ve aslında Batı kuşkuculuğunun ve maddeciliğinin, bu bilimin gerektiği biçimde incelenmesini önlemiş olması oldukça üzücü bir durumdur. Zamanında inanılmamış, olamaz denilen pek çok şey kanıtlanmıştır. Telefon, radyo, televizyon, uçak ve daha pek çok şey gibi.

11 TRAPPA

Genç kararlılığım içinde, sınavı ilk girişimde kazanmaya karar vermiştim. On ikinci doğum günüm yaklaştıkça çalışmalarımı yavaşlattım; sınavlar doğum günümün ertesi günü başlayacaktı. Geçen yıllarım son derece yoğun bir çalışmayla geçmişti. Astroloji, bitkisel ilaçlar, anatomi, dini töreler ve tüsülerin doğru bileşimleriyle, güzel yazı yazma sanatı, Tibet ve Çin dilleri ve matematikle. Tüm bu yıllar boyunca Judo'dan başka zaman ayırabildiğimiz pek az oyun oynamıştık. Üç ay kadar önceydi, bir gün Lama Mingyar Dondup bana, "Bildiklerini çok fazla tekrar etme Lobsang. Bu kafanı iyice karıştırmaktan başka bir işe yaramaz. Sınavda önemli olan rahat olmaktır; şimdi olduğun gibi olursan, o zaman bütün bildiklerini hatırlarsın" demişti.

Böylece sınav günü geldi. Sabah saat altıda ben ve benden başka on beş aday daha, sınav salonunda toplandık. Kafamızı doğru düşünebileceğimiz bir rahatlığa kavuşturmak için yapılan kısa ayinden sonra, bize verilen temiz elbiseleri giyip, yol gösteren Baş Müfettiş'in ardından sınav salonunun küçük tapınağından çıkıp, her yanı kapalı hücrelerin önüne geldik. Bu hücreler, bir metreye üç metre genişliğinde, iki buçuk metre yükseklikte taştan yapılmış kutulardı. Polis rahipler kutuların dışında sürekli olarak devriye geziyorlardı. Her birimiz birer hücrenin önüne götürüldük. İçeri girmemiz söylendi. Kapılar ardımızdan kapatıldı, kilitlendi ve mühürlendi. Sonra rahipler duvarda bulunan ufak bir kapaktan, yazı yazabilmemiz için gerekli malzemeyi ve birinci grup so-

Trappa

ruharı dağıttılar. Yağlı çay ve tsampa da getirmişlerdi. Bu işle görevli rahip, günde üç öğün tsampa ve istediğimiz kadar da çay verebileceğini söyledikten sonra gitti. Artık birinci grup sorularla uğraşmaya başlayabilirdik. Her gün bir konu olmak üzere, altı gün süreyle, sabahın ilk ışıklarından çevre seçilemeyecek kadar karanlık olana dek çalışmak zorundaydık. Hücrelerimizin tavanı açıktı, sınav salonuna ne kadar ışık geliyorsa bizim de o kadar ışığımız vardı.

Sınav boyunca herkes kendisine ayrılmış olan hücrede oturmak zorundaydı, dışarı çıkmamıza her ne nedenle olursa olsun, izin verilmiyordu. Günün son ışıkları da kararmaya başladığında, duvardaki kapak açıldı ve bir rahip kâğıtlarımızı istedi. Ertesi sabaha kadar hücrelerimizde uyumak üzere yere uzandık. Bana kalırsa, herhangi bir konu üzerinde, yanıtlanması on dört saat süren bir sınav kâğıdı, kişinin sınırlarını ve bilgisini ölçmek için gerçekten yeter de artardı bile. Altıncı günün akşamı yazılı sınavlar tamamlanmıştı. Fakat o geceyi de hücrelerimizde geçirecektik. Sabah olunca da hücrelerimizi temizlememiz ve bulduğumuz gibi bırakmamız gerekiyordu. Günün geri kalan kısmı ise, istediğimiz gibi geçirmek üzere bizimdi. Üç gün sonra, yazılı kâğıtlarımızın okunması tamamlanıp, eksiklerimiz ortaya çıkarıldığında, sıra ile sınav görevlilerinin karşısına çağrıldık. Yalnızca sınav kâğıtlarımızdaki eksik bölümlerle ilgili sorular bütün gün boyunca sürdü.

Ertesi sabah on altımız birden, eskiden Judo derslerinin yapıldığı odaya götürüldük. Bu kez de bastırma pozisyonları, yakalama usulleri, incinmeden düşüş, yere atmalar, kendini tutma konusunda bildiklerimizi ortaya koyacaktık. Her birimiz, diğer adaylardan üçü ile birden çarpışacaktı. Kısa bir süre sonra başarısızlar ayıklanıp çıkarıldı. Yavaş yavaş diğerleri de elendi ve en sonunda, Tzu'dan öğrendiklerim sayesinde, bir tek ben kaldım geriye. En azından Judo'dan birincilikle geçmiştim! Fakat sadece ve sadece bir zamanlar birincilikle geçmiştim! Fakat sadece ve sadece bir zamanlar birincilikle geçmiştim! Fakat sadece ve sadece bir zamanlar birincilikle geçmiştim!

Zor geçen sınav günlerinden sonra, kendimizi toparla-

mamız için ertesi gün serbest bıraktılar bizi, öbür gün de sınav sonuçlarını öğrendik. Benimle birlikte dört kişi daha geçmişti. Şimdi Trappa, yani doktor rahip olacaktık. Sınavlar boyunca hiç görmemiş olduğum Lama Mingyar Dondup haber gönderip beni çağırtmıştı yanına. Odasına girdiğimde sevinçle yerinden kalktı: "İşini iyi becerdin, Lobsang. Listenin ilk sırasında sen varsın. Soylu Reis, En Değerli Kişi'ye özel bir rapor gönderip, senin hemen lamalığa yükseltmeni önerdi fakat ben buna karşı çıktım." Biraz şaşırıldığımı görünce açıkladı: "Çalışıp hakkıyla geçmen daha doğru olur. Sana lamalık statüsünün hemen verilmesi demek, pek çok şeyi atlayıp, ileride çok gerekli bulacağın pek çok şeyi öğrenmemen demektir. Fakat yine de benim odamın yanındaki odaya taşınabilirsin, çünkü zamanı gelince o sınavı da vereceksin."

Böyle düşünmekte haklıydı. Rehberim'in en iyi olarak düşündüğü her şeyi yapmaya her zaman için hazırdım. Benim başarımın onun başarısı olduğunu, beni bütün konularda birinci olarak geçebileceğim şekilde eğitmek istediğini fark etmek büyük zevk verdi bana.

Hafta sonuna doğru bir gün, En Değerli Kişi'nin göndermiş olduğu bir haberci geldi. Dili dışarıya sarkmış, soluk soluğaydı; görünüşe bakılırsa yorgunluktan neredeyse ölmek üzereydi! Bu haberciler, kendilerine emanet edilmiş olan mesajı ulaştırmak için koşabildikleri kadar hızlı koşup, büyük zorluklara katlandıklarını anlatabilmek için bütün aktörlük yeteneklerini kullanırlardı. Potala ise buraya yalnızca bir mil uzaklıkta olduğundan, rolünü gerektiğinden de iyi başarmış olduğunu düşündüm.

En Değerli Kişi, göstermiş olduğum başarıdan ötürü beni kutluyor ve bu günden sonra bir lama olarak kabul edildiğimi bildiriyordu. Artık lama elbiseleri giyecek ve bu statünün sağladığı tüm haklara ve üstünlüklere sahip olacaktım Rehberimle birlikte, lama sınavlarına on altı yaşıma geldiğim zaman girmeme karar vermişlerdi.

Artık bir lama olduğumdan, çalışmak için sınıfa bağlı değildim ve eskisinden daha çok serbesttim. Böyle lama ol-

mam aynı zamanda, ileri derecede bilgili herkesin bana istediği zaman bir şeyler öğretmekte serbest olduğu, böylece bir sürü şeyi yeterince çabuk öğrenebileceğim anlamına da geliyordu.

Öğrenmek zorunda olduğum başta gelen konulardan biri de bedeni gevşetme sanatıydı; bunu bilmeden gerçek metafizik çalışmalar yapılamazdı. Bir gün, bazı kitaplar üzerinde çalıştığım bir sırada Lama Mingyar Dondup geldi yanıma. "Lobsang, oldukça gergin görünüyorsun. Rahatlamadığın sürece, sakın bir düşünceye dalıp ilerleyemezsin. Bunun nasıl yapıldığını göstereyim sana" dedi.

Sonra yere yatmamı söyledi. İnsan oturarak, hatta ayakta bile rahatlayabilir, fakat başlangıçta sırtüstü yatarak duruma alışmak daha iyidir. "Bir uçurumdan aşağı düştüğünü düşün" dedi. "Aşağıda, uçurumun dibinde yatıyorsun; bütün kasların gevşemiş, üzerine düştüğün bacakların çarpılmış, karmakarışık bir yığın halindesin. Ağzını rahat bırak, hafif aralanmış olsun, çünkü yüz kasları ancak bu şekilde gevşetilebilir." Bedenimi onun istediği biçime sokana dek epey kıvırdandım. "Şimdi, bedeninin üzerinde ufacak bir sürü insan olduğunu düşün. Kollarını ve bacaklarını çekiştirip, kaslarını gerip rahatsız ediyorlar seni. Bu küçük insanlara ayaklarından çekilmelerini söyle, böylece hiçbir his, hiçbir hareket, hiçbir kasılma kalmasın orada. Hiçbir adalenin kullanılmadığından emin ol." Üzerimde gezinen küçücük insanları düşlemeye çalışarak öylece yattım. Ayak tabanlarımın içinde kımıl kımıl oynaşan yaşlı bir Tzu düşündüm! Oh, ondan kurtulmayı ne kadar da çok isterdim. "Sonra aynı şeyi bacakların için yap. Baldırlarında sürekli iş başında olan ufacak bir yığın insanın olması gerekir Lobsang. Sabahleyin sen zıplarken epey sıkı çalışıyordu onlar. Şimdi söyle onlara, artık dinlensinler. Yukarıya kafana doğru yürüsünler. Hepsi çıktı mı yukarı? Emin misin? Ortalığı bir daha yokla bakalım. Kaslarını serbest bırak ki gevşek ve yumuşak olsunlar." Birdenbire durup, işaret etti, "Bak!" dedi, "kalçanda birisini unutmmuşsun. Ufak bir adam bacağının üst kısmında sımsıkı

tuttuğu bir kası bırakmıyor. Onu dışarı çıkar Lobsang, onu dışarı çıkar." En sonunda, onun istediği şekilde gevşemişti bacaklarım.

Sonra, "Şimdi aynı şeyi kolların için de yap" dedi, "Parmaklarından başlayarak. Kolların hiçbir gerilme ya da kasılma, hiçbir his duymayana dek. Bütün ufak insanları dışarıya çıkardığını düşün." Söylediklerini yapmak için var gücümle çalışıyordum. "Şimdi gövdenin kendisine geliyoruz. Gövdenin bir manastır olduğunu varsay. İçeride, seni çalıştırmak için, kaslarını yoran o rahipleri düşün. Artık gitmelerini söyle onlara. İlk önce gövdenin alt kısımlarından başla, bütün kaslarını gevşet. Dikkat et, neyle uğraşıyorlarsa o işi derhal bırakmalarını ve gitmelerini söyle onlara. Kaslarını serbest bıraktır, bütün kaslarını, öyle ki gövden yalnızca bir örtü gibi kalsın üzerinde; öyle ki her yeri çöksün bu örtünün, sarksın ve kendi düzlüğünü bulsun. İşte o zaman bütün adalelerin gevşemiş demektir."

İlerleme hızından hoşnut görünüyordu, devam etti: "Kafanın rahatlatılması çok önemlidir. Bakalım onun için neler yapabileceğiz. Ağzına dikkat et, her iki kenarında da gerilmiş birer kas var. Onları serbest bırak Lobsang, her ikisini de serbest bırak. Ne konuşacaksın ne de yemek yiyeceksin, onun için ağzını hiç germe lütfen. Gözlerin kısılmış, ama onları rahatsız edecek bir ışık yok burada, hafifçe kapat gözlerini, çok hafif, hiç kasmadan." Sonra arkasını döndü ve açık pencereden dışarı baktı. "Rahatlamayı en iyi biçimde yapan bir örnek var dışarıda, güneşleniyor. Evet, bir kediyi örnek alabilirsin, bu işi daha iyi becerebilen bir başka varlık yoktur dünyada."

Tüm bunları birer birer yazmak oldukça vakit alıyor ve okunduğu zaman da hiç kuşkusuz epey karışık gibi görünüyor; fakat sadece birkaç denemeden sonra, yalnızca bir saniye içinde gevşeyebilmek çok basit bir olaydır. Yukarıda söz ettiklerim, her zaman için sonuç alınabilecek bir rahatlama sistemidir. Uygarlığın sorunlarıyla gergin bir yaşam süren kimseler bu satırlarda yazılanları ve aşağıda anlattığım dü-

şünce sistemini uygularlarsa, bedenlerini biraz olsun gevşetip, rahat edebilirler. Lama Mingyar Dondup anlatıyordu: "Eğer kafaca gerginsen, bedensel olarak gevşemiş olman hiçbir yarar sağlamaz sana. Bedenin rahatlamış bir biçimde yattarken, kafanı da bir dakika için bırak ne düşünüyorsa orada kalsın. Sonra kendini hiç sıkmadan izle bu düşünceleri ve gerçekte neler düşündüğünü bir gör. Sonra bütün düşüncelerini durdur, hiçbir şey düşünmemeye çalış ve yalnızca hiçlikten oluşan bir karanlık getir gözünün önüne; içinde buldukları yerde durmaya zorladığın düşünceler bu karanlığı aşip ötesine geçmeye uğraşacaklardır. Hatta bu düşüncelerin bir kısmı, başlangıçta bu karanlığa yenilmeyecekler ve onu aşarak devinimlerini sürdüreceklerdir. İşte o zaman bu akıp giden düşüncelerin ardından git, onları yakala, yeniden karanlığın berisine getir ve tut onları orada. Bütün bu söylediklerimi gerçekten yaşamaya çalış kafanın içinde. Çok geçmeden bu karanlığı zorlayabilecek güçte bir düşünce kalmayacak ve hem bedeninde hem kafanda mutlak bir rahatlığın hazzını duyacaksın."

Evet, anlatmaya çalışmak, yapmaktan çok daha zor gerçektir. Oysa insanın kendini böyle rahatlatması hiç de öyle uzun çalışmaları gerektirmez. Aslında insanların büyük bir çoğunluğu düşüncelerini durdurup kafalarını dinlendirmezler. Bizim için bu gibi insanların gece gündüz çalışıp bedenlerini gereğinden fazla yoran insanlardan hiçbir farkı yoktur. Bize öğretilenlerin en büyük amacı, kafamızı, düşüncelerimizi kendi kontrolümüz altına, alıp, terbiye edebilme olanağı vermektir. Judo da tüm inceliklerine dek öğretilirdi bize, çünkü Judo, insanın kendi keifini kontrol edebilmesine yardım eden çok önemli bir spordur. Judo öğretmenimiz olan lama, kendisine hep birlikte saldıran on kişiyi rahatça yenebilirdi. Adeta aşığı Judo'ya ve bu sporu mümkün olduğu kadar ilgi çekici bir hale sokabilmek için elinden geleni yapardı. Daha önce de sözünü ettiğim gibi, boyuna yapılan hafif bir temas, insanları, ne olduklarını bile anlamaya fırsat bırakmadan bir anda bayıltabilirdi. Aslında insana bir zararı da yoktur bu

hareketin. Yalnızca hafif bir basınç, beyni zararsız bir biçimde felce uğratmıştır. Anestezi diye bir şeyin bilinmediği Tibet'te, çürük bir dişi çekerken ya da kırık bir kemiği yerine yerleştirirken sık sık kullanılırdı bu özel dokunma sanatı. Hasta bir anda her şeyden kopar, hiç acı çekmezdi. Bu sistem aynı zamanda, astral seyahat yapabilmek üzere astral bedeninin fiziksel bedenden rahatça ayrılabilmesi için de kullanılırdı.

Gördüğümüz bu Judo dersleri sayesinde, en kötü düşmelere karşı bile başışıklık kazanmıştık. Judo'nun temel kurallarından biri de, yere nasıl zararsızca düşülebileceğini öğrenmektir. Biz çocuklar için dört, dört buçuk metrelik duvarlardan atlamak bir eğlence vesilesiydi!

Her iki günde bir yapılan Judo çalışmalarımıza başlamadan önce, Budizm'in esası olan Orta Yolun Basamaklarını ezbere okumamız gerekirdi; bunlar şöyleydi:

Güzel Görüşler: Kişisel çıkarlardan ve düşlerden uzak olan görüş ve düşünceler.

Güzel İstekler: Kişinin yüksek ve değerli amaç ve düşüncelerle sahip olduğu istekler.

Güzel Konuşma: Kişinin nazik, saygılı, samimi olduğu konuşmalar.

Güzel Davranış: Kişinin barışsever, dürüst, başkalarını da düşünen bir insan olması.

Güzel Geçinme: Kişinin insanları ya da hayvanları incitmemesi, yaşayan birer varlık olarak hayvanlara da gerçek değerini vermesi.

Güzel Çaba: Kişi kendini kontrol etmeyi bilmeli ve sürekli olarak kendisini eğitmelidir.

Güzel Düşünce: Güzel fikirlere sahip olmak, doğru olarak bilineni yapmaya çaba göstermek.

Güzel Vecit: Bu, hayat ve Gerçek Beri üzerinde yapılan meditasyonla mümkün olabilir.

Eğer içinizden biri bu basamaklara aykırı bir davranış-

ta bulunmuşsa; tapınağın ana girişinde, yüzükoyun yere yatar, içeri girip çıkanlar da onun üzerine basıp geçerlerdi. Suçlu burada şafaktan, karanlık basıncaya dek hiç kıpırdamadan, hiçbir şey yiyip içmeden yatmak zorundaydı. Evet, aslında epey utanılacak bir durumdu bu. Artık bir lamaydım. "Yüksek Kişiler'den biri. Bayağı iyi bir şeydi bu. Ancak uyulması gereken o kadar çok kural vardı ki... Daha önceleri bir rahibe yakışır yüz sekiz davranış kuralına uymak zorundaydım; ama bir lama olarak uymam gereken kuralların iki yüz elli üç tane olduğunu dehşetle öğrendim. Chakpori'de yaşayan akıllı bir lama hiçbir zaman bozmazdı bu kuralları. Dünyada ne kadar çok öğrenilecek şey varmış; kafam sanki şişip de patlayacakmış gibi geliyordu bana. Fakat damın üzerinde oturup, Dalay Lama'nın tam aşağıda bulunan Norbu Linga'ya ya da Mücevher Parkı'na gelişini izlemekten çok hoşlanıyordum. En Değerli Kişi'yi böyle yukarıdan seyrederken gizlenmek zorundaydım, çünkü hiç kimse ona daha yüksek bir yerden bakamazdı. Yine aşağılarda, Demir Dağ'ın öte yanında bulunan çok güzel iki bahçeyi de görebiliyordum bulunduğum yerden. Biraz daha kuzeyde bulunan Batı Kapısı'nı da seyredebiliyordum. Bu görkemli anıtın, Drebung'dan gelen ve Shö Kasabası'nı geçip, kentin merkezine giden yolun her iki yanında yükselen ayakları gerçek bir sanat şaheseriydi. Daha yakında, hemen hemen Chakpori'nin eteğinde, Budizm ve barış Tibet'e gelmeden önce, o savaş dolu günlerde yaşamış olan tarihi kahramanlarımızdan birinin, Kral Kesar'm anısına dikilmiş bir anıt daha vardı.

Çalışma! En çok yaptığımız şey buydu. Ancak, harcadığımız çabaya karşılık aldığımız ödüller ve zevkler de vardı. Lama Mingyar Dondup gibi insanlarla birlikte çalışmak, çalışmanın yeterli, hem de fazlasıyla yeterli bir ödülüydü. Bu lamalar, tek idealleri "barış" ve diğer insanlara yardım etmek olan kişilerdi. Böyle yukarılarda bir yerde durup, bakımlı ağaçlarla bezenmiş bu yemyeşil vadiyi seyredebilmek bile bir zevkti aslında. Sıra sıra dağların arasındaki vadiden akıp giden mavi sulan, güneşin altında parıldayan anıtları,

güzel manastırları, ulaşılması olanaksız gibi görünen dik ve kayalık uçurumları, bize bu kadar yakın olan Potala'nın altın kubbelerini, Jo-Kang'ın pırıldayan damlarını seyretmek gerçekten çok güzeldi. İnsanların arasındaki dostluk, küçük rahiplerin haşarı arkadaşlıkları ve tapınaklardan yükselen tütsü kokuları dolduruyordu hayatımızı ve bunların hepsi de güzel şeylerdi. Peki hiç zorlukla karşılaşmıyor muyduk? Evet, hem de fazlasıyla zordu hayatımız. Ama yaşadığımız bu güzel hayatın değerini ancak güçlükler anlatabilirdi bize. Üstelik her toplulukta kıt anlayışlı, zayıf inancılı kişiler bulunur. Fakat burada, Chakpori'de gerçekten epey azdı bunların sayısı.

12 *BiTKiLER VE UCURTMALAR*

Haftalar geçip gitti. Yapılacak, öğrenilecek ve planlanacak o kadar çok şey vardı ki! Artık yüksek olaylarla ilgili konulara daha derinliğine dalabilir, bunlarla ilgili özel bir eğitim görebilirdim. Ağustos başlarında bir gün rehberim, "Bu sene ot toplama grubu ile beraber biz de gideceğiz. Doğada gördüğün otlardan pek çok şey öğreneceksin. Sonra gerçekten uçurtma uçurmanın ne demek olduğunu da öğreteceğim sana" dedi. Bundan sonraki iki hafta boyunca herkes çok meşguldü. Yeni deri torbaların yapılması, eskilerin temizlenmesi gerekiyordu. Çadırlar gözden geçirilmeli, hayvanlar uzun bir yolculuğa katlanabilecek şekilde bakılmalı, gerekli kontroller yapılmalıydı. Grubumuz iki yüz rahipten oluşacaktı. Hareket merkezimizi eski bir manastır olan Tra Yerpa'da kuracak ve her gün buradan, yöredeki otları incelemek üzere gruplar halinde dağılacaktık bölgeye. Ağustosun sonunda büyük bir şamatayla yola çıktık. Bizimle gelmeyip, manastırda kalacak olanlar, duvarların dibine kümelenmiş, tatile ve yeniliğe gidenlere imrenerek bakıyorlardı. Bir lama olarak, beyaz bir ata biniyordum artık. Aralarında benim de bulunduğum birkaç kişi, bütün grup gelmeden Tra Yerpa'da rahat birkaç gün geçirebilmek için, ancak çok gerekli aletleri yanımıza alarak önden gidecektik. Atların günde on beş ya da yirmi mil yol alabilmelerine karşın, yak öküzleri, sekiz-on milden fazla gidemiyorlardı. Gideceğimiz yere daha çabuk varmak istediğimiz için yükümüz oldukça hafifti. Ağır ağır aramızdan gelen yak öküzü konvoyunda bulunan hayvanla-

rın her birinin sırtında ise en azından yetmiş beş kilo vardı.

Yirmi yedi kişilik öncü grup olarak birkaç gün sonra manastıra ulaştığımızda gerçekten sevinmiştik. Oldukça zor bir yolculuk geçirmiştik. Aslında ata binmekten hoşlanmayan bir tek ben vardım galiba; artık dörtnala giderken bile kolaylıkla durabiliyordum atın üzerinde fakat hepsi o kadardı. Diğer birçok kişinin yaptığı gibi eğerin üzerinde ayağa kalkamıyordum kesinlikle, oturduğum yere yapışıp kalmış gibiydim. Ama olsun, pek öyle zarif bir binici olarak görünmesem de, hiç değilse güvenlik içindeydim. Manastırda yaşayan rahipler, dağ yamacından yukarı doğru tırmandığımızı görmüşler, yağlı çay, tsampa ve sebze hazırlamışlardı bize. Bizden hem yeni haberleri, hem de onlara getirdiğimiz geleksel armağanları bekliyorlardı dört gözle. Manastır tapınağının düz damının üzerinde bulunan tütsü mangallarından, yoğun duman sütunları yükseliyordu havaya. Yolculuğun sonuna geldiğimizi düşünerek yeniden kazandığımız taze bir güçle atlarımıza yüklendik. Yanımda bulunan lamaların çoğunun kavuşacak eski dostları vardı burada. Üstelik Lama Mingyar Dondup'u herkes tanıyordu anlaşılın. Rehberim, bizi karşılayan kalabalığın arasında yitip gitmişti. Yine her zamanki gibi dünyada tek başıma, yapayalnız kaldığımı düşünürken, rehberimin sesini duydum: "Lobsang, neredesin?" Hemen yanıt verdim ve daha ne olduğunu anlamadan kalabalık yarıldı. Bir girdap gibi dönerek içine aldı ve yuttu beni. Rehberim çok yaşlı bir reisle konuşuyordu. Reis bana döndü ve "Demek bahsettiğin bu. Güzel, güzel! Hem de çok genç!" dedi.

İlgilendiğim tek şey, her zamanki gibi yemekti. Ama başkaları da ilgileniyordu bu konuyla ki, daha fazla vakit yitirmeden hep birlikte yemekhaneye doğru yola koyulduk. Sanki hâlâ Chakpori'deymişiz gibi büyük bir sessizlik içinde yendi yemek. Chakpori'nin Tra Yerpa'nın bir kolu ya da Tra Yerpa'nın Chakpori'nin bir kolu olup olmadığı hakkında bir kararsızlık vardı. Aslında her iki manastır da Tibet'in en eski manastırları arasındaydı. Tra Yerpa, bitkisel ilaçlar

hakkında çok değerli el yazması kitaplarıyla ünlüydü. Çok güzel bir fırsattı bu benim için; bütün bunları okuyabilecek, gerekli notları alabilecektim. Kitapların arasında, Chang Tang dağlık bölgesine yapılmış olan ilk geziyle ilgili, bu garip yolculuğa katılmış olan bir rahip tarafından yazılmış bir de rapor vardı. Ancak o an için ilgimi en çok çeken şey, manastırın hemen yanı başında bulunan, uçurtma havalandıracağımız yaylaydı.

Arazi son derece garipti burada. Göz alabildiğine sürekli olarak yükselen topraktan sivri tepeler fırlıyordu yukarıya. Gittikçe yükselen geniş basamakları andıran tepelerin eteklerinde, teraslanmış bahçeleri andıran düz yaylalar vardı. Aşağılarda kalan yaylalar binbir çeşit bitkiyle örtülüydüler. Yalnızca buralarda bulunan sarı taneli bir bitkinin, şaşılacak derecede güçlü bir ağı kesici özelliği vardı. Rahipler ve oğlanlar bu bitkileri toplar, yere serip kuruturlardı. Ben artık bir lama olarak rahiplerin çalışmalarını kontrol etme hakkına sahiptim. Fakat çok fazla ilgilendirmiyordu bu beni; beni esas ilgilendiren, özelliklerini rehberimden öğreneceğim değişik otlardı. Ama şu anda tek düşündüğüm, bir fırsatını bulup, uçurtma uçurabilmektir. Manastır binasının az ilerisinde sıra sıra ladin ağacı kütüğü vardı. Bu ağaçlar uzak bir ülkeden getirilmişlerdi. Tibet'te bu cins ağaçlar büyümezdi. Bunun özelliği, tahtasının hafif ve sağlam olması, bu yüzden de uçurtma için ideal kabul edilmesiydi. Uçurtmaların işi bittiği zaman tahtalar kontrol edilir ve zamanı gelince yeniden kullanılmak üzere depoya kaldırılırlardı.

Disiplin pek gevşek değildi burada. Biz de dahil olmak üzere hemen herkes tüm ayinlere katılıyordu. Ama aslında daha iyiydi bu tabii, çünkü eğer işleri iyice gevşetirsek, Chakpori'ye döndüğümüzde nasıl katlanırdık o sert disipline.

Aşağılarda uzanan toprak mor gölgelerle kaplanmışken, biz burada bir dağın yamacına yapışmış gibi duran bu manastırda hâlâ pırıl pırıl gün ışığındaydık. Ancak akşam rüzgârı yavaş yavaş uğuldamaya başlamıştı bile. Az sonra güneş uzaklardaki dağların ardından battı ve biz de alacakaranlığa

gömüldük. Aşağılarda bulunan kasaba simsiyah bir göl gibi görünüyordu. Hiçbir yerde tek bir ışık pırıltısı bile yoktu. Burada, dağın tepesinde bir manastırda kümelenmiş bizler hariç, göz alabildiğine uzanan dağların arasında herhangi bir canlıya rastlamak olanaksızdı. Güneşin batışıyla birlikte şiddetlenen akşam rüzgârı, tanrıların görevine, yeryüzünün köşelerinin tozunu alma işine başladı. Aşağıdaki vadiyi boy-lu boyunca süpürdükten sonra, dağ yamacı ile engelleniyor ve ayine çağrıda bulunan dev bir gong gibi kasvetli bir inil-tiyle gürleyerek, bizim bulunduğumuz yamaca çıkmak üzere kayaların arasındaki yarıklardan, yukarı doğru adeta patlı-yordu. Hava sıcaklığı şimdi iyice düşmüştü. Soğuyan ve bü-zülen kaya parçalarının çıkardığı gıcirtılar geliyordu her ta-raftan. Gökyüzünde yıldızlar parlak ve canlıydı.

Birdenbire, uğuldayan rüzgârı bastıran yeni bir ses du-yuldu. Tapınakta bulunan ve bir başka günün daha bittiğini haber veren davulların sesiydi bu. Başımı kaldırıp baktığı-m-da, yukarıda, damın üzerinde duran rahiplerin siluetlerini fark edebiliyordum. Elbiseleri sert rüzgârda uçuşuyorlardı. Davulların çağrısı, bizim için gece yarısına dek sürecek bir uyku vakti demekti. Binaların ve tapınakların çevresinde benek benek toplanmış küçük rahip kümeleri, Lhasa'nın ve onun ötesindeki dünyanın sorunlarını tartışıyordu. Gong se-siyle yavaş yavaş ayrıldılar birbirlerinden ve her biri kendi yoluna gitti. Sonra sesler de yavaş yavaş azaldı ve nihayet huzur dolu bir sessizlik kapladı ortalığı. Küçük bir pencere-den dışarısını seyrederek sırtüstü uzandım. Bu gece uyuya-mayacak kadar meşguldü kafam. Yukarıda yıldızlar, önüm-de uzun bir hayat vardı. Önceden bildirilmiş pek çok şey bi-liyordum gelecekteki hayatım hakkında. Tibet hakkında ön-ceden verilen haberleri düşündüm. Niçin, niçin işgal edilme-miz gerekiyordu? Biz kime ne yapmıştık? Ruhun ve aklen ge-lişmekten başka hiçbir hırsı olmayan barışsever bir ülkey-dik. Niçin topraklarımıza göz dikmişti başka ülkeler? Bizim olandan başka arzu ettiğimiz bir şey yoktu ki. Sonra, öteki insanlar niçin bizi yenmek, esir etmek istiyorlardı? Tüm iste-

dığımız kendi hayatımızı yaşamak, rahatsız edilmemektir. Üstelik benden, ileride ülkemizi işgal edecek olan bu insanla-rın arasına karışmam, hatta daha başlamamış bile olan bir savaşa bu istilacıların hastalarını iyileştirmem, yaralılarına yardım etmem bekleniyordu. Olacakları önceden biliyordum, olayların nasıl gelişeceğini, dönüm noktalarını da biliyor-dum, ama yine de arkalarda sürüklenen bir yak öküzü gibi devam etmek zorundaydım bu yola. Evet, tam bir yak öküzü gibi duracağım yerleri, iyi ya da kötü otlakların yerlerini ön-ceden bilerek, belli bir hedefe doğru ağır ağır, zahmetle iler-lemem gerekiyordu. Ama Hürmetle Selâm Bayırını aşan bir öküz, Kutsal Kent'i ilk gördüğü anda, karşılaştığı tüm güç-lükleri yaşamaya değer bulmuştu.

Tapınak davullarının gümbürtüsüyle sıçrayarak uyan-dım. Farkında bile değildim uyumuş olduğumun. Kafamda rahiplere hiç de yakışmayan bir düşünceyle, uykudan uyuş-muş ellerimin arasından kayıp giden giysimi tutabilmek için zorlukla kalkabildim ayağa. Gece yarısı mümkünü yok uya-nık duramayacağım, inşallah şu merdivenlerden aşağı yu-varlanmam. Oh! Ne kadar soğuk burası! Bir lama olarak uyulması gereken iki yüz elli üç kural mı? Eh, bunlardan bir tanesi şimdiden bozulmuş durumda! Bu kadar ani bir şekilde uyandırılınca, düşüncelerimin şiddetinden alıkoyamadım kendimi. Manastıra benimle birlikte yeni gelmiş ve aynı şaş-kınlığın içinde olan diğerlerine katılmak üzere sendeleyerek çıktım odadan dışarı. Zorlukla tapınağa gidip ilahi söyledik.

Şöyle bir soru sorulmuştu: "Madem başınıza gelecek zorluk ve felaketleri biliyorsunuz, peki niçin önlemiyorsunuz bunları?" Bunun en açık yanıtı şudur: "Eğer kehanetleri ön-leyebilseydim, o zaman bunların doğru olmadığını yalnızca bu önleme olayı kanıtlardı!" Aslında önceden verilen haber-ler sadece olasılıklardır, bu demek değildir ki insanların özel isteği olmayacak. Aksine, örneğin bir adam Darjeeling'den Washington'a gitmek isteyebilir. Başlangıç noktasını ve he-definin ne olduğunu bilir. Eğer bir haritaya bakmak zahme-tine katlanırsa, hedefine ulaşmak için normal olarak geçmesi

gereken belirli yerler olduğunu görür. Bu belirli yerlerden geçmeden gitme olanağına sahipse de, bu her zaman tercih edilen bir yol olmaz. Çünkü sonuç olarak yolculuk daha uzun ve masraflı olabilir. Aynı şekilde bir adam otomobille Londra'dan Inverness'e gitmek istediğinde, eğer tedbirli bir sürücüyse haritaya başvurur ya da bir seyahat şirketinden bir rehber alır. Sürücü böyle yapmakla kötü yollardan kaçınmış ya da geçmek zorunda olduğu inişli çıkışlı arazide hazırlıklı olur ve daha güvenli gider. Önceden bildirilen olaylar için de durum aynıdır. Kolay yolu seçmek her zaman için doğru olmaz. Bir Budist olarak ben yeniden dünyaya geldiğine inanıyorum; öğrenmek için yeryüzüne geldiğimize inanıyorum. İnsan öğrenciyken her şey çok zor ve acı gelir. Tarih, coğrafya, aritmetik, hangisi olursa olsun dersler kasvetlidir, sıkıcıdır, gereksizdir. Ama bu zor okul bittikten sonra onun özlemini çektiğimiz de olur. Bir rozet, bir kravat ya da bir rahip elbisesinin belli bir rengi, o çektiğimiz sıkıntılarla gurur duyduğumuzu anlatır bize. Hayat ta böyledir. Güç ve acıdır, öğrenmemiz gereken şeyler yalnızca bizi denemek için hazırlanmıştır. Fakat okuldan ayrıldığımızda, rozetimizi gururla takarız. İşte ben de öldüğüm zaman rozet olarak, çektiğim sıkıntıları belirleyen o rengarenk hâlemi takmak istiyorum! Evet, şaşılacak bir şey yok. Ölmek yalnızca eski ve boş kabumuzu terk edip yeniden daha iyi bir dünyaya doğmaktır.

Sabahın ilk ışıklarıyla birlikte ayaklanmış, keşfe çıkmak için sabırsızlanıyorduk. Daha büyükler bir önceki akşam karşılaşamadıkları dostlarını arıyorlardı. Ben ise her şeyden çok, hakkında pek çok şey duymuş olduğum o insan uçuran uçurtmaları görmek istiyordum. İlk önce manastırı baştan başa gezerek, çevremiz hakkında bilgi edinmeliydik. Tapınağın damına çıkıp, çevremizde yükselen sivri tepelere baktık, aşağılarda uzanan ve incecik bir şerit gibi görünen dereleri seyrettik. Çok uzaklarda, suların sürüklediği çamurla yüklü, sarı renkte, kabarmış bir ırmak görüyordum. Daha yakınlarda, üzerleri hafif dalgacıklarla çırpanan gök mavisi nehirler vardı. Az ötemizde şırıldayan incecik bir dere ya-

maçtan aşağı çağlıyor, öteki ırmaklara karışıp, Hindistan'daki kutsal Ganj Nehri'ne, oradan da Bengal Körfezi'ne akmak için sabırsızlanıyordu. Güneş yavaş yavaş dağların tepesinde yükseliyordu, çok geçmeden hava ısınmaya başlamıştı. Uzaklarda, kendisine bir sabah kahvaltısı bulabilmek için oraya buraya saldırap çullanan, yalnız bir akbaba görünüyordu. Yanı başımda duran bir lama çevreyi tanıtıyordu. Bana karşı çok saygılıydı, çünkü ben herkes tarafından sevilen Lama Mingyar Dondup'un koruması altındaydım; çünkü doğruluğu kanıtlanmış bir Yeniden Bedenlenmiş Kişi, ya da bizim deyimimizle bir Trülku'yudum.

Yeniden bedenlenmiş bir kişinin nasıl tanınacağı hakkında bazı kısa açıklamalarda bulunmam belki ilginizi çekebilir. Bazen bir anne ve baba, çocuklarının davranışlarından, onun olağanüstü bir bilgiye, ya da herhangi bir biçimde izah edilemeyen belirli "hatıralara" sahip olduğunu düşünebilir. O zaman anne ve baba, çocuğun incelenmesi için bir komisyon kurulmasını sağlamak amacıyla, yaşadıkları bölgede bulunan bir manastırın reisine başvurur. Bunun üzerine ilk olarak, çocuğun doğmadan önceki horoskopları hazırlanır ve bazı belirli işaretlerin bulunup bulunmadığı araştırılmak üzere çocuğun bedeni muayene edilir. Örneğin ellerinin üzerinde, kürek kemiğinin civarında ya da bacaklarında bazı özel işaretleri olabilir. Bunlara rastlandığı takdirde, çocuğun bundan önceki hayatında kim olduğunu anlamak için birtakım ipuçları araştırılır. Bu durumlarda, örneğin bende olduğu gibi, bazen birkaç lama birden çocuğun eski kişiliğini ortaya çıkarabilir ve bu takdirde bundan önceki hayatında sahip olduğu bazı eşyalara başvurulur. Bunlar, görünüşte kendisinden farklı olmayan benzerleriyle birlikte ortaya çıkarılır; çocuk geçmiş hayatında kendisine ait olan bu eşyalardan dokuz tanesini tanımak zorundadır. Çocuk üç yaşına geldiği zaman bu doğrulamayı yapabilmelidir.

Üç yaşındaki bir çocuk, anne ve babasının eşyalar hakkında yapmış olduğu tariflerin etkisinde kalamayacak kadar küçüktür. Üstelik bu doğrulama sırasında çocuk kendi eşya-

larını, otuz kadar benzer eşya arasından seçer, anne ve baba bu törene katılamazlar. Yanlış seçilen iki eşya, yapılan tahminlerin doğru olmadığını ortaya koyar. Çocuk eğer başarılı olmuşsa, o zaman Yeniden Bedenlenmiş bir kişi olarak büyütülür ve bilgisi zorlanır. Yedinci doğum gününde geleceği hakkında tahminler açıklanır ve bu yaştan sonra ona söylenen ve ima edilen her şeyi yeterince iyi anlayabildiği kabul edilir. Aslında kendi deneyimlerimle bunun böyle olduğunu biliyorum.

Yanımdaki saygılı lama, bölgeye ait özellikleri gösterirken, hiç kuşkusuz tüm bunları hatırında tutuyordu. Tâ ötede çağlayanın sağında, nasır ve siğilleri yok etmek, sarılığı hafifletmek için suyundan yararlanan Noil-me-tangere toplamaya çok uygun bir yer vardı. Orada, şu ufak gölün içinden, aşağı sarkmış dikenleri ve pembe renkli çiçekleriyle su altında yaşayan yabancı bir ot, Polygorem Hydropiper toplayabildik. Bunun yapraklarını romatizma ağrılarının tedavisinde ve kolera nöbetlerini kesmek için kullanırdık. Burada seyrek rastlanan türde otlar topladık. Zor bulunan bitkiler ancak çok yüksek bölgelerde yetişirdi. Okuyucular arasında otlarla yakından ilgili olanlar varsa, onlar için bizde çok rastlanan türde bazı otlar ve bizim bunlardan nasıl yararlandığımız hakkında birkaç ufak bilgi veriyorum. İngilizce isimleri, eğer varsa, bana tamamen yabancı olduğundan, Latince isimlerini kullanıyorum.

Allium Sativuz çok iyi bir antiseptik olup, ayrıca astım ve diğer göğüs rahatsızlıklarının hepsinde kullanılır. Bir başka antiseptik de, sadece küçük dozlarda verilen Balsamodromyrrha'dır. Bu özellikle diş etleri ve mukoza tedavisinde kullanılırdı. Ağızdan alındığında ısteriyi yatıştırır.

Krem renginde çiçekleri olan, uzun bir bitkinin insanı böcek ısırmasından koruyucu bir özü vardır. Bu bitkinin Latince ismi Beconia Cordata'dır. Göz bebeklerini büyötmek için kullanılan Epherde Snica'nın Atropin'e çok yakın bir etkisi vardır. Hem astım hem düşük tansiyon için Tibet'te en çok kullanılan bitkiydi bu. Sap ve kökünü kurutup, toz hali-

ne getirdikten sonra kullanırdık.

Kolera, ülserleşmiş kısımlardaki kötü koku nedeniyle, hasta ve doktor için genellikle epey rahatsız edici olurdu. Ligusticum Levisticum bütün bu kokuyu yok ederdi. Ateşli hastaların bedenlerini soğutmak için, kaynatılmış yapraklardan yapılmış bir losyon vardır. Tigrinum, hanımların yumurtalıklarla ilgili şiddetli ağrılarına hakikaten iyi gelir; bu arada Flacourtia İndica'nın yaprakları geri kalan "özel" şikayetlerin çoğunu ortadan kaldırmakta kadınlara yardım eder.

Samachs Rhus grubundan olan Vernicifera da Çinliler ve Japonlar tarafından "Çin verniği" imalinde kullanılır. Aromatica, deri hastalıkları, idrar yolu şikayetleri ve sistit durumlarında yararlı olurken, Glabra'yı da şeker hastalığının tedavisinde kullanırdık. İdrar torbasındaki iltihaplanmalarda kullanılan, hakikaten çok güçlü bir başka pekiştirici ilaç da Arctestaphylos Uvaursi'nin yapraklarından elde edilirdi. Çinliler ise bunun yerine her türlü şikayetlerde kullanılabilen bir pekiştirici ilaç yaptıkları Bignania Grandiflora'yı tercih ederlerdi. Daha sonraki yıllarda bulunduğum esir kamplarında, Tibet'te de aynı amaçla kullandığımız Polygonum Bistorta'nın kromatik dizanterilerin tedavisinde gerçekten çok yararlı olduğunu gördüm.

Tedbir almadan sevişmiş olan kadınlar genellikle Polygonum Erectum'dan hazırlanmış bir ilaç kullanırlardı. Doğum kontrolü için çok yararlı bir bitkiydi bu. Biz Tibet'te yanmış derilerin üzerine yeni bir deri yapabilirdik. Siegesbeckia Orientalis hemen hemen bir metreden yüksek, uzun bir bitkidir. Çiçekleri sarıdır. Özü, yaralara ve yanıklara sürüldüğünde, tıpkı kolodiyona benzer bir biçimde yeni bir deri geliştirir. Dahili olarak kullanıldığında sarı papatyanınkine eş bir etkisi vardır. Yaralardan akan kanın pıhtılaştırılması için Piper Augu Stifolium'dan yararlanırdık. Bu iş için en işe yarar kısmı, kalp biçimindeki yapraklarının alt yüzeyleridir. Bütün bunlar çok bulunan otlardır. Geri kalan pek çoğunun ise Latince karşılıkları yok, çünkü bu isimleri koyan Batı

dünyasınca hiç bilinmiyorlar. Burada bunlardan söz etmemin tek nedeni, bitkisel ilaçlar konusunda az da olsa bir bilgimiz olduğunu göstermek içindir!

Bu parlak güneşli günde, görüş açısı hayli geniş tepeye çıkmış, kırları, yamaçları seyrederken, bütün bu bitkilerin yetiştiği vadileri, gözden uzak kalmış cennet gibi köşeleri görebiliyorduk. Uzaklarda, bu küçük yaylanın ötesinde, arazi gittikçe daha ıssızlaşıyordu. Söylediklerine göre, manastırın kurulduğu bu yamacın dışında, tepenin bu tarafı tamamen kıraç bir bölgeydi. Bütün bunları hafta içinde bir gün, insan uçuran bir uçurtmanın içinde çok yükseklere çıktığım zaman kendi gözlerimle de görecektim.

Sabahın geç bir saatinde, Lama Mingyar Dondup beni çağırarak, "Haydi gel Lobsang, uçurtmaların havalandırılacağı yeri incelemeye gidecek olan gruba katılacağız. Aslında bugün senin günün," dedi. Hemen fırladım ayağa. Manastırın giriş kapısında, kırmızı giysili bir grup rahip bizi bekliyordu; hep birlikte basamaklardan aşağı, rüzgârlı yayla boyunca yürüdük.

Bitki yetişmiyordu bu kadar yükseklerde. Kayaların üzerinde pek ince bir toprak tabakası vardı. Tek tük birkaç çalı, sanki uçurumdan aşağı kayıp yuvarlanmaktan ve tâ derinlerdeki derenin içine düşmekten korkuyormuş gibi bir kayanın yamacına kümelenmişti. Tam tepemizde yükselen manastırın damında bulunan dua bayrakları, haşin rüzgâra karşı dimdik duruyorlar, direkler bu zorlanmayla arada sırada çatırdıyor, inliyor, fakat yine de dayanıyorlardı. Az ötede küçük bir rahip adayı botlarını yere sürterek tembel tembel yürüyor, kalkan toz, esen rüzgârla birlikte sanki bir üfleme lik dumanmış gibi döne döne savruluyordu. Hafifçe eğimli yayladan, derin bir uçurumun kenarına dek yürüdük. Hemen yanı başımızdan zirveye doğru dimdik yükseliyordu kayalar. Giysilerimizin arkası sırtımıza yapışmış, ön tarafı ise kabarak dışarı fırlamıştı. Rüzgâr bizi itiyor, sürüklenmeye, zorunlu bir koşu tutturmamaya çalışıyorduk. Uçurumun kenarından sekiz-dokuz metre içeride, kayaların ara-

sında, oldukça geniş bir yarık vardı. Rüzgâr zaman zaman buradan yukarıya, ok gibi giden sivri taş ve kaya parçaları fırlatıyordu. Çok aşağılarda kalan vadiyi boydan boya hızla tarayan rüzgâr, kaya kümeleriyle karşılaşınca sıkışıyor ve kayada bulunan bir çatlak boyunca ve de büyük bir basınçla yukarı doğru fırlıyor, en sonunda özgürlüğe kavuşmanın sevinç çığlıklarıyla yaylaya akıyordu. Anlattıklarına göre, fırtınalar mevsimi sırasında bu ses bazen en derin cehennemlerden kaçak ve aç bir kurt gibi avını yiyen şeytanların gürlemesine benzermiş. Tâ aşağılardaki derin dere boyunca esen, patlayan, kabaran rüzgârla bu çatlaktaki basınç değişir ve buna bağlı olarak çıkan ses de alçalır, yükselir, kulağa gerçekten de hoş gelen değişiklikler gösterirdi.

Kayaların arasındaki yarıktan fırlayan hava akımı oldukça düzenliydi bu sabah. Anlattıklarına göre, zaman zaman bazı küçük çocuklar, dikkatsizliklerinden dolayı böyle yarıkların üzerine yürür ve kendilerini bir anda havada bulurarak, altı yedi yüz metre derinliğindeki uçuruma düşerler, paramparça olurlardı. Bununla birlikte, uçurtma havalandırmak için çok elverişli bir yerdi burası. Çünkü öyle bir itici güç vardı ki, uçurtma bir anda yükselebilirdi havaya. Bunu ufak bir çocukken evde kullandıkları çok benzeyen küçük uçurtmalarla gösterdiler bize. İpi tuttuğumda, en küçük bir oyuncak uçurtmanın bile insanın kolunu büyük bir güçle yukarıya kaldırdığını görünce çok şaşırım.

Buraları çok iyi bilen rahipler, bütün bu kayalık arazi boyunca bize kılavuzluk edip, sakınmamız gereken tehlikeleri, birdenbire ortaya çıkabilen hava akımlarının bulunabileceği yerleri ya da insanı hiç farkına varmadan uçuruma çekebilecek eğimli yerleri gösterdiler. Uçacak olan her rahibin, yanında bir taş taşınması gerekiyordu. Bu taşların üzerine birtakım dualar yazılır ve hava tanrılarının, kendilerine gelen bu ziyaretçiyi tehlikelerden korumaları beklenirdi. Taşların bir ucuna da khata dediğimiz birer ipek eşarp bağlanırdı. Uçurtmaya binen rahip, yeterince yükseldiğinde taşı boşluğa bırakırdı. Eşarp açılıp da havada bir ırmak gibi ak-

maya başladığında, "Rüzgâr Tanrıları" duayı okuyacaklar ve uçurtmayı kullanan rahibi her türlü tehlikeden koruyacaklardı. Evet, işte biz de buna inanıyorduk.

Manastıra geri dönüp, uçurtmaların bir araya getirilecek parçalarını dışarı taşımaya koyulduğumuzda, oradan oraya müthiş bir koşuşturma kapladı ortalığı. Her şey dikkatle gözden geçirildi. Ladin ağacından direkler, üzerlerinde gözden kaçmış herhangi bir çatlak ya da başka bir hasar olmaması için sıkı bir kontrolden geçtiler. Uçurtmaların kaplanacağı ipekli kumaşlar, düz ve temiz bir zemine serildiler. Çömelerek bunların üzerinde gezinen rahipler, kumaşın her metrekaresini büyük bir dikkatle gözden geçirdiler. Bu araştırmacılar her şeyden iyice emin olunca, uçurtmanın çatısı birbirine bağlandı, takozlar yuvalara çakıldı. Uçurtma iki metre en ve boyunda, üç metre yüksekliğinde bir kutu şeklindeydi. İki yanında üç metre uzunluğunda iki kanadı vardı. Altında ise havalanma ve iniş anlarında kanatları koruması için bambudan yapılmış birer kızak bulunuyordu. Tavanı da bizim Tibet botlarımızın uçları gibi kıvrık bir bambu parçasıyla sağlamlaştırılmıştı. Özel olarak yapılmış bu sırtığın kalınlığı bileğim kadar vardı ve öyle bir şekilde desteklenmişti ki, ipekli kaplama, bu kalas ve kanatları koruyan kızaklar sayesinde uçurtma yerde dururken, bile hiçbir biçimde toprağa değmiyordu. Yak öküzü kılından yapılmış ipi ilk gördüğümde hiç de memnun olmadım. Pek sağlammış gibi gelmedi bana. İpin uçları, kanat diplerine bağlanmış, uçurtmanın ön tarafında birleşiyordu. İki rahip uçurtmayı yukarı kaldırıp yaylanın sonuna, uçurumun kenarına dek taşıdılar. Uçurtmayı, yukarıya doğru fişkıran hava akımına karşı havada tutabilmek gerçekten büyük bir sorundu.

İlk önce bir deneme yapılacaktı ve bu sırada atlar değil, biz tutacaktık uçurtmanın ipinden. Uçurtma Şefi dikkatle izliyordu çalışmalarını. Verdiği işaret üzerine rahipler uçurtmayı arkalarından sürükleyerek koşabildikleri kadar hızlı koşmaya başladılar. Uçurtma kayadaki yarıktan yükselen akımla karşılaştığında, bir anda koca bir kuş gibi yükseldi

havaya. Halatı tutan rahipler çok deneyimliydiler bu işte. Uçurtma iyice yükselebilir diye ipi hemen boşalttılar. İpin ucunu sıkı sıkı tutan rahiplerden biri elbisesini kemerinin altına sıkıştırarak üç metre kadar tırmandı ipe, uçurtmanın kaldırma gücü ölçülüyordu şimdi. Sonra onu bir başkası daha izledi ve ipe tırmanan bu iki kişi, bir üçüncünün daha tırmanabilmesi için biraz daha yükseldiler. Rüzgâr iki yetişkin adam ve bir küçük çocuk için yeterliydi, fakat üç yetişkin adamı taşıyacak güçte değildi. Uçurtma Şefi'ne göre yeterli değildi bu. Bunun üzerine rahipler uçurtmanın yükselen hava akımlarına kapılmaması için büyük bir dikkat sarfederek halata asıldılar. Halatın üzerindeki rahiplerle uçurtmayı aşağıya çekecek olan rahiplerden başka herkes iniş alanından uzaklaştı. Uçurtma, göğün verdiği özgürlüğü tattıktan sonra yeryüzüne dönmek için epey isteksiz görünerek, kanatlarına asılmış iki rahiple birlikte aşağıya doğru indi.

Uçurtma Şefinin verdiği talimata uyarak, sırtlarda bulunan yarıkların arasına küçük tahta takozlar sokup, ipek kumaşı her tarafından iyice gerdik. Kanatlar yerlerinden çıkarılarak, biraz daha değişik bir açıyla yeniden takıldı ve uçurtma bir daha denendi. Bu defasında üç yetişkin adamı, hatta onlarla birlikte bir de küçük çocuğu rahatça taşıyabiliyordu. Uçurtma Şefi, bu hava akımının yeterli olduğunu, yalnız uçurtmayı bu kez de alt tarafına insan ağırlığında bir taş bağlanmış olarak denememiz gerektiğini söyledi.

Bir yığın rahip, hava akımı boyunca göğe yükselen uçurtmayı elden kaçırmamak için bir kez daha asıldılar halata. Hava akımları pek dengeli değildi. Uçurtma bir aşağı, bir yukarı sığıyor, sağa sola sallanıyordu. Az sonra orada, yukarılarda olacağımı düşündükçe garip bir şeyler hissediyordum midemde. Çok geçmeden uçurtma aşağıya çekildi ve ilk yükseldiği yere doğru taşındı yeniden. Ardından bu işlerde deneyimli bir lama bana dönüp, "Yukarıya ilk önce ben çıkacağım, sonra sıra senin olacak, dikkatle izle beni," dedi. Uçurtmanın altında bulunan kızakların yanma gittiğimizde, "Ayağımı buraya, tahtanın üzerine nasıl koyduğuma iyi bak. Her

iki kolunu şu arkadaki çubukların üzerinde birleştireceksin. Havaya yükseldiğinde dümeni tut ve halatların gördüğün gibi kalınlaştırılmış şu birleşme noktasına otur. Yere inerken de, toprağa iki buçuk-üç metre kalınca aşağıya atla. İniş için en emin yoldur bu. Şimdi ben uçacağım, sen de seyredeceksin" diye ekledi.

Halatın ucuna atlar bağlanmıştı bu kez. Lama işaret verir vermez ileri doğru, dörtnala sürüldüler. Uçurtma öne doğru kayd, hava akımına çarptı ve bir anda fırladı yukarı. Uçurtma bizim bulunduğumuz yerden otuz metre, aşağıdaki kayalardan da sekiz-dokuz yüz metre kadar yükseldiği zaman, lama halattan aşağı, düğüm yerine doğru kayd, sallana sallana oturuyordu orada. Bir grup rahip, uçurtma iyice yükselebilir diye halata asılıyor ve sonra birden salıveriyordu. Yukarıdaki lama halata sıkı bir tekme vurarak işaret verince, rahipler uçurtmayı aşağı çekmeye başladılar. Bu kocaman şey de, bütün uçurtmalar gibi sallana sallana, döne döne, yavaş yavaş aşağıya indi. Altı metre, üç metre. Lama bu sırada elleriyle ipe tutunarak aşağıya sarkmıştı, kendini bıraktı ve yere çarpar çarpmaz bir takla atarak ayaklarının üzerinde dikildi. Elleriyle elbisesinin tozunu silkelerken bana dönüp, "Şimdi sıra senin Lobsang. Neler yapabileceğini göster bakalım bize" dedi.

Beklediğim an gelip çatmıştı sonunda, ama şu anda uçurtmayla uçmayı pek öyle istediğim yoktu aslında. Aptalca bir fikir diye düşünüyordum, bir kere çok tehlikeli. Kendisinden çok şey beklenen bir hayata son vermek için de tuhaf bir yol! Ancak sonra hakkımda yapılmış olan kehanetleri düşünerek teselli ettim kendimi, ama pek de kanmadım bu teselliye. Eğer ölecek olsaydım ne olacaktı, astrologlar yanılmış olacaktı! Ama onlar hiçbir zaman böyle bir yanılığa düşmemişlerdi bugüne dek. Uçurtma şimdi yerdedi. Titremelerini istediğim ölçüde önleyemediğim bacaklarım ona doğru adeta sürüklendi. Doğrusunu söylemek gerekirse tır tır titriyorlardı! Kazıkların üzerinde ayağa kalkıp, kollarımı ancak uzanabildiğim çubuğun arkasında kenetleyip, "Hazı-

nm" dedim. Ama sesim pek öyle inandırıcı çıkmamıştı. Doğrusunu isterseniz hiç bu kadar hazırlıksız olmamıştım hayatımda. Zaman durmuştu sanki. Atlar dörtnala fırladıklarında insanın içini ezen bir yavaşlıkla gerildi ip. Sonra uçurtmanın kafesinden gelen hafif bir titreme ve beni tutduğum yerden neredeyse fırlatıp atacak ani bir silkinme oldu. "İşte yeryüzündeki son anım" diye düşünerek gözlerimi yumdum. Aşağı yukarı korkunç savruluşlar, zıplayışlar midemi fena halde bulandırmıştı. Sonra gözlerimi zorla, bir an için açabildim ve dehşetle yumdum yeniden. Yerden otuz metre kadar yükselmişim. Midem çok fenaydı, aşağıda bulunanların üzerine kusmamak için gözümü açtım, ilk uygun yerde boşaltacaktım içimdekileri. Fakat gördüğüm manzara öyle nefisti ki, bir anda tüm sıkıntımı, bulantımı unuttum ve aşağı inene dek de artık hiçbir rahatsızlık hissetmedim. Uçurtma bir aşağı, bir yukarı sallanıyor, yükseliyor, hiç durmadan yükseliyordu. Çok uzaklarda uzanan vadileri, derin uçurumları görebiliyordum. Alçalan güneşin ışıkları bir göle vuruyor, çok uzaklarda bulunan sular, erimiş altın gibi, göz kamaştırıcı bir renkte parlıyordu. Başımın üzerindeki uçurtmanın, rüzgârın başıboş girdaplarına büyük bir zerafetle baş eğdiğini görünce, derslerini öğrenmek ve sonra da huzura kavuşmak için bu dünyaya bağlanmış biz ölümlülerle, göklerde özgürce gezen tanrılar arasındaki farkı daha iyi anladım.

Şiddetli bir çekiş ve silkinmeyle kendime geldim. Midemi karşıdaki sivri tepeye asılı bırakmıştım sanki. Sonra nihayet aşağı bakabildim. Kırmızı, kahverengi küçük benekler halindeki rahipler yavaş yavaş büyüyorlardı. Aşağıya çekiyorlardı beni. Yüzlerce metre aşağıdaki vadiden, kabara kabara bir ırmak akıp gidiyordu. Hayatımda ilk kez ayaklarım yerden kesilmiş, bu kadar yükseklerde bulunuyordum. Bu ufacık ırmak bile daha bir değer kazanmıştı gözümde. Evet böyle çağlaya köpüre akacak, öteki ırmaklarla birleşecek ve en sonunda tâ uzaklardaki Bengal Körfezi'ne kavuşacaktı. Hacılar onun kutsal suyundan içeceklerdi. Ben ise şu anda

bu suyun kaynağının üzerinde, yükseklerde bir yerde uçuyor, kendimi tanrılarla birlikte hissediyordum.

Uçurtma çılginca oraya buraya savruluyordu şimdi, aşağıdakiler daha bir güçle asıldılar halata. Birdenbire, dümene inip oturmayı unutmuş olduğumu hatırladım. Uçmaya başladığımdan beri hep kızağın üzerinde ayakta durmuşum. Ama bu şekilde inemezdim yere. Ellerimi, sımsıkı yapışmış olduğum yerden çözdüm ve bacaklarımı halata dolayarak aşağı kaydım. Yere altı metre kadar yaklaşmışım, daha fazla vakit yitirmeden halatı sıkıca tutup kendimi aşağı sallandırdım ve yere iki buçuk metre kalınca kendimi bıraktım. Bir takla atıp doğrulduğumda, karşımda Uçurtma Şefi'ni buldum. "Aferin delikanlı" dedi şef, "gerçekten iyi bir gösteriydi. Hatırlayıp da dümene inmekle akıllılık ettin, aksi takdirde bu unutkanlığın iki kırık bacağa mal olurdu sana. Şimdi başkaları denesin, sen sonra tekrar çıkarsın."

Benden sonra uçan genç rahip, benden daha başarılıydı, hiç gecikmeden indi dümene. Ardından yere mükemmel bir iniş yaptıktan sonra ayağa kalktı, birkaç adım ilerledi ve yemyeşil bir yüzle, yüzüstü devrildi yere. Parmaklarını sımsıkı geçirmişti toprağa. Uçurtmaya binecek olan üçüncü rahip fazlasıyla emindi kendinden, bitmez tükenmez övünmesi yüzünden de pek fazla sevilmezmiş arkadaşları arasında. Bu işte üç yıllık bir geçmişi varmış ve kendisini de bugüne dek gelmiş geçmiş en iyi "havacı" olarak görmüş. Bindiği uçurtma belki yüz elli metre kadar yükseldi yerden. Ancak rahip dümene doğru kayacağı yerde, uçurtmanın içine girdi; fakat bir ara ayağı kaydı ve uçurtmanın kuyruk kısmından aşağı sarktı. Uçurtmanın arkasındaki orta kirişe bir eliyle sımsıkı yapışmıştı, birkaç saniye tek eliyle asılı kaldı orada. Kirişi öteki eliyle de tutmaya uğraşıyor fakat bir türlü başaramıyordu. Bir ara uçurtma hızla yükseldi ve rahibin eli, tuttuğu kirişten kurtuldu. Giysisi kan kırmızı bir bulut gibi çırpınıp titreyerek, beş yüz metre aşağıdaki kayalara doğru, döne döne düşmeye başladı.

Bu olay için heyecanını biraz soğutmuştu, fakat uçuşa

son verecek kadar değil tabii.

Uçurtma aşağı indirilerek sıkı bir kontrolden geçirildi. Sonra yine ben çıktım yukarı. Bu defa, uçurtma havada üç metre kadar yükseldiğinde dümene indim. Çok derinlerde bir kayanın üzerine boylu boyunca yayılmış, kırmızı bir yığın halindeki cesedi geri getirmek üzere, dağın yamacından aşağı inen rahipleri görebiliyordum. Yukarı baktığımda, uçurtmanın içinde durabilen bir kimsenin, uçurtmanın yönünü değiştirebileceğini ve yükselip alçalmasını bir dereceye kadar kontrol altına alabileceğini anladım. Rahip arkadaşın hangi amaç uğruna öldüğü anlaşılıyordu şimdi. "Bunu Rehberim'le tartışmalıyım" diye düşündüm.

Tam bu anda, sanki düşüyormuşum gibi son derece rahatsız edici bir hisse kapıldım; öyle çabuk, öyle beklenmedik bir histi ki bu, neredeyse bırakıveriyordum kendimi. Aşağıdaki rahipler çılgin gibi sarılmışlardı halata. Havanın kararması sonucu kayaların soğumaya başlamasıyla, vadideki rüzgârın gücü de azalmıştı. Kayaların arasındaki hava akımı hemen hemen tamamıyla durmuştu. Yere üç metre kala kendimi bıraktım, fakat uçurtma da üstüme düştü. Orada kayaların üzerinde, kafam uçurtmanın ipekli kumaşını delmiş, tam bir şaşkın gibi oturuyordum. O kadar hareketsiz, o kadar derin düşüncelere dalmışım ki, diğerleri yaralandığımı zannederek telaşla geldiler yanıma. Lama Mingyar Dondup merakla dikilmişti başıma. "Eğer uçurtmanın tam ortasında bir giriş olsaydı" dedim, "ona tutunarak durabilir ve uçurtmayı az da olsa kontrol altına alabilirdik." Uçurtma Şefi de duymuştu beni. "Evet delikanlı, haklısın, fakat bunu kim denemek ister ki?" "Ben," diye karşılık verdim, "eğer rehberim izin verirse isterdim." Bir başka lama gülümseyerek bana döndü, "Sen artık kendi haklarına sahip bir lamasın Lob-sang, kimseye sorman gerekmez ki" dedi. "Oh, evet gerekir" diye yanıtladım, "Ne biliyorsam Lama Mingyar Dondup öğretti bana ve daha da öğretiyor, bunun için söz hakkı onun."

Uçurtma Şefi uçurtmanın kaldırılışına nezaret ettikten sonra beni kendi odasına götürdü. Burada çeşit çeşit uçurt-

ma vardı. Bir tanesi bir kuşu andıran, uzunca bir şeydi. "İnsan boyunda bir uçurtmayı uzun yıllar önce uçurumdan aşağı bıraktılar. İçinde bir de adam vardı, şöyle bir yirmi mil kadar uçtuktan sonra bir dağın yamacına çarptı. O günden sonra da bu türde bir şey yapmadık hiç. İşte senin kafanda canlandırdığın tipte bir uçurtma. Burada, ortada bir destek var ve şurada da tutunacak bir çubuk. Evvelce yapılmış bir örnek var elimizde, tahta kısımları hazır, ambarın ötesindeki kullanılmayan küçük depoda duruyor. Onu deneyecek birisini bulamadım henüz ve ben de bu iş için sanırım biraz ağırım." Hemen hemen yüz otuz beş kilo geldiğinden, alçak gönüllü klasik bir ifade kullanmıştı. Bu sırada içeri Lama Mingyar Dondup girdi ve hemen söyledi düşüncelerini: "Bu akşam bir horoskop yapacağız, Lobsang ve yıldızlar ne diyor bir bakacağız."

Gece yarısı ayını için davulların gümbürtüsüyle uyandırıldık. Tam yerimi alırken, tütsü bulutlarının ardında küçük bir dağ gibi beliren, koca bir şekil yaklaştı yanıma. Uçurtma Şefi'ydi bu. "Horoskobu yaptınız mı?" diye fısıldadı. "Evet" dedim, "yarın değil öbür gün uçabileceğim."

Tapınağın ana bölümünde, parlak renkli kutsal resimlerle süslü duvarların arasında, lotus durumunda oturuyorduk. Her birimiz Soylu Buda'nın canlı birer heykeliydik sanki. Yerden yirmi beş-otuz santimetre yüksekliğinde, kare şeklinde minderlerin üzerinde, birbirine bakan çift sıralar halinde oturuyorduk. İlk önce günlük ayin yapıldı, müzik bilgisi ve gür bir sesi olduğu için şef seçilmiş olan rahip, ilk ilahileri söyledi. O bitirdikten sonra biz de davulların ve o tatlı sesli zillerin çınlayışıyla verilen işaret üzerine, tekdüze bir sesle onun söylediği ilahilere karşılık verdik. Bir manastır-daki disiplinin, söylenen ilahilerin berraklığı ve çalınan müziğin güzelliğiyle ölçülebildiğine inandığımızdan, ilahilerimizi elimizden geldiğince iyi söylemeye çalışıyorduk. Günlük ayin sona erdikten sonra, on dakikalık bir ara verildi. Biraz sonra, o gün dünyadan ayrılmış olan rahip için bir ayin daha yapılacaktı.

Davulların gümbürdemesiyle yeniden toplandık. Herkesten yüksek bir yerde oturan şef, Tibet'in Ölüler Kitabı, Bardo Thö Dol'dan bir pasaj okudu. "Bugün bu dünyadaki hayatından ayrılan rahip Kempfel-la'nın gezinen ruhu! Bizim aramızda dolaşma, çünkü sen bugün ayrıldın bizden. O! Rahip Kempel-la'nın gezinen ruhu, Kaybolmuş Ülkelere geçip, Büyük Gerçeğe giden yol boyunca sana yardımcı olsun diye bir tütsü çubuğu yakıyoruz." Biz gençler tiz seslerimizle, daha yaşlı rahipler ise çok kalın bas seslerle, Şefin okuduğu ilahiye karşılık olarak ilahiler okuduk. Rahipler ve lamalar, ayin sırasında karşılıklı sıralar halinde otururlar, ellerinde bulunan binlerce yıllık kutsal sembolleri aşağı yukarı sallarlardı. "O! Gezinen ruh, bize gel ki sana yol gösterelim." İlahiler susunca, ağaçlardan yapılmış nefesli çalgılar, davullar, ziller ve sedef kabuk borulardan oluşan bir orkestra kutsal müziği çalardı. Tersine çevrilmiş bir insan kafatası, kanı temsil eden kırmızı renkte bir sıvıyla doldurulmuş, elden ele dolaşıyordu."Senin kanın toprağın üzerine döküldü, şimdi boş gezen bir ruhsun artık. Gel ki sana yol gösterelim." Parlak safran rengine boyanmış pirinç taneleri doğuya, batıya, kuzeye, ve güneye savruldu. "Gezinen ruh nerelerde dolaşiyor? Doğuda mı? Yoksa kuzeyde mi? Batıda mı? Yoksa güneyde mi? Tanrıların yiyeceğini yeryüzünün dört bir yanına savurduk, fakat sen onu yiyemiyorsun, sen öldün çünkü. Gel, gezinen ruh, gel ki seni kurtaralım, sana yol gösterelim."

Kalın deriden yapılmış baş davul, yaşayan bir bedenin gümbürtüsüyle hayatın doğal ritmini çalıyordu. Buna bedenin öteki organlarının seslerini anlatan diğer enstrümanlar da katıldılar. Atar ve toplar damarlarda akan kanın hışırtısı, ciğerlerdeki soluğun boğuk fısıltısı, oradan oraya karışan beden salgılarının çağlıtı, bedenin kendine has müziğini yaratan bir sürü gıcırta, tiz sesler ve gümbürtüler. Sonra davuldan gelen bir gümbürtü ve bütün sesler durdu bir anda. Hayat bitmiş, ölüm aniden gelmişti. "O! Eski rahip, şimdiki ruh, telepat lamalarımız sana yol gösterecek. Korkma, dinle. Söylediklerimizi anla ki seni kurtaralım. Ölüm yoktur, gezi-

nen ruh, gerçek hayat hiç bitmez. Ölüm bir doğuştur ve seni yeni bir doğuş için buradan kurtarmak üzere çağırıyoruz.

Ayin bitince hızlı adımlarla yeniden yataklarımıza döndük. Sabah olduğunda, Uçurtma Şefi'nden bir mesaj aldım. Depodaki uçurtma üzerinde çalışacağım söylüyor ve beni yanına çağırıyordu. Rehberimle birlikte, Şefin eski bir depoda bulunan atölyesine gittik. Başka ülkelerden gelmiş tahta yığınları odanın bir kenarını boydan boya kaplamıştı. Duvarlara bir sürü uçurtma plâni asılmıştı. Benim kullanacağım özel model ise tavanda bulunan bir kirişe bağlanıp aşağı sarkıtılmıştı. Biz gelince Uçurtma Şefi bir ipi çekti ve uçurtmanın yere indiğini hayretle izledim; bir çeşit makara tertibatı yapılmıştı. Sonra tarif ettiği şekilde uçurtmanın içine tırmandım. Kutu biçimindeki ana bölmenin zemininde, üzerinde ayakta durabileceğim bir sürü destek vardı. Uçurtmayı baştan aşağı inceledik. Üzerinde bulunması gereken ipek kumaş çıkarılmıştı. Şef uçurtmayı yeni bir top ipekli kumaşla kendi elleriyle kaplayacağını söyledi. İki yandaki kanatlar öteki uçurtmalarda olduğu gibi düz değil, avuç içi aşağıya dönük, hafif yumulmuş bir el biçimindeydi; uzunluğu ise neredeyse dört metreyi buluyordu.

Uçurtma ertesi gün dışarı çıkarıldı, rahipler bu kadar güçlü bir hava akımına karşı onu zaptetmeye çalışırken epey yorulmuşlardı. Nihayet uçurtmayı yerine yerleştirdiler ve o anda ne kadar önem taşıdığının gayet iyi farkında olan ben, kutuya bindim. Uçurtmayı genellikle olduğu gibi atlar değil, rahipler havalandıracaktı bu kez, hem biraz da kontrol çalışması yapmış olurlardı. Seslendim, "Tra dri; them-pa" (Hazırım, çekin). İlk sarsıntı tuttuğum sıırıktan geçerken bağırdım. "O-na-döa!" (Hoşçakalın). Ani bir silkelenmeden sonra uçurtma bir ok gibi fırladı havaya. İyi ki sağlam tutunuyormuşum diye düşündüm, yoksa bu akşam da benim başıboş gezinen ruhumu ararlardı. Halbuki bu beden daha bir süre için kullanılabilirdi. Aşağıdaki rahipler, büyük bir ustalıklarla kullandıkları halatla oynadılar, uçurtma yükseldikçe yükseldi. Üzerinde Rüzgâr Tanrıları'na yazılmış dualar bulunan

eşarby, bağlı olduğu taşla birlikte fırlattım aşağı. Uçurtma Şefi deneylere başlamam için duyduğu sabırsızlıkla dans ediyordu aşağıda. Bunu görünce, "Eh, artık başlasam iyi olur" diye düşündüm ve sonra kutunun içinde dikkatle hareket ederek, uçurtmanın yüksekliğini ve yönünü ayarlayabileceğimi anladım. Kendimden fazlasıyla emin ve dikkatsiz olmuştum. Kutunun arka tarafına doğru ilerlediğim anda uçurtma taş gibi düşmeye başladı. Ayaklarım takozdan kaydı ve ellerimden aşağıya, uçurtmadan bir kol boyu uzaklıkta, boşlukta sallanmaya başladım. Elbisem başımın çevresinde çırpınıyor, kırbaç gibi saklıyordu. Büyük bir güçle kendimi yukarı çekip, yerime oturdum. Uçurtma artık düşmüyordu, yeniden yükseldi. Bir anda giysimi başımdan indirip düzelttim, nihayet çevremi görebiliyordum. Eğer kafası traş edilmiş bir lama olmasaydım, hiç kuşkusuz saçlarım dimdik olurdu. Yerden otuz metre kadar yukarıdaydım. Sonra aşağı indiğimde bana, uçurtmanın yere on beş metre kalana dek düştüğünü ve ancak o zaman düşüşü kontrol altına alabildiklerini söylediler.

Bu ince havadaki oksijen azlığından soluk soluğa kalmış bir halde, bir süre sımsıkı yapıştım sırığa. Göz alabildiğine uzanan kayalık bölgelere bakarken, çok uzaklarda, noktalardan oluşan bir çizginin yavaş yavaş ilerlediğini gördüm. Bir an öylece hiç anlamadan baktım, sonra kafamı toparlayabildim. Evet! Bitki toplama grubunun geri kalan kısmı, yavaş yavaş ilerliyordu bu terk edilmiş arazide. Büyük noktalar, küçük noktalar, uzunca noktalar vardı. Adamlar, çocuklar, hayvanlar diye düşündüm. O kadar yavaş, öyle ıstırap verici bir tereddütle ilerliyorlardı ki! Aşağıya indikten sonra grubun bir iki gün sonra yanımızda olacağını haber vereceğimi düşünmek büyük zevk verdi bana.

Kayaların soğuk mavisini, toprağın kırmızılı sarılı sıcak rengini, çok uzaklarda parıldayan gölleri bu kadar yüksekten seyretmek gerçekten büyüleyiciydi. Tâ aşağıda, acı rüzgârlardan korunmuş derin ve sıcak vadide, yosunlar, dikenler ve bitkilerden oluşan bir halı vardı sanki. Babamın çalış-

ma odasındaki halıya ne kadar da benziyordu! Vadinin ortasından küçük bir dere akıyordu. Babamın halısının üzerine, içinde temiz su bulunan bir kavanozu devirdiğim günü hatırladım. Evet, babamın eli gerçekten çok ağırdı!

Manastırın ardında kalan arazi dağlıktı, güneşin önünde siyah birer silüet gibi duran sivri tepeler ufka dek birbiri ardı sıra yükseliyorlardı. Tibet gökyüzü çok berraktır, insan dağların izin verdiği kadar uzağı görebilir, bir kere görüş mesafesini kısaltacak buharlaşma yoktur. Görebildiğim kadar uzaklıkta, aşağıdaki rahiplerden ve bitmez tükenmez bir zahmetle bize doğru ağır ağır ilerleyen ve güçlkle seçilebilen beneklerden başka hareket eden hiçbir varlık yoktu. Belki beni görebilirlerdi burada. Fakat uçurtma yine sarsılmaya başladı; rahipler aşağıya çekiyorlardı beni. Bu çok değerli deney uçurtmasının zarar görmesini önlemek için yoğun bir dikkat gösteriyorlardı.

Yere indiğimde, içten bir sevgiyle bana bakmakta olan Uçurtma Şefi, o güçlü kollarını öyle bir hararetle omuzlarıma doladı ki kemiklerimin kırılacağını sandım. Kimse araya girip tek bir sözcük dahi söylemiyordu. Şefin yıllardır birtakım teorileri vardı, fakat hiç kimse bunları uygulamaya yanaşmamıştı. Koca gövdesi ile kendisinin uçması da olanaksızdı. Soluk almak için durduğu aralarda ben konuşuyor ve ona bu işi çok sevmiş olduğumu, o uçurtmaları yapmaktan, denemekten ve seyretmekten ne kadar zevk alıyorsa, benim de uçmaktan o kadar zevk aldığımı anlatıyordum. "Evet, evet, Lobsang, şimdi, eğer sadece bunu şuraya aktarırsak ve şu desteği oraya koyarsak, çok daha iyi olacak. Hımm, uçurtmayı içeri alalım ve hemen üzerinde çalışmaya başlayalım. Şöyle yapınca yana kaydı dedin, öyle mi?" O günden sonra her uçuşun ardından bir değişiklik yapıldı uçurtmada ve ben her gün uçtum. Her anını seviyordum uçmanın. Benden başka hiç kimsenin bu özel uçurtmayla uçmasına, hatta ayağını içine bile atmasına izin verilmiyordu. Uçurtmada yapılan değişiklikler içinde en yararlı bulduğum, beni uçurtmaya bağlayan emniyet kemeri idi!

Grubun geri kalan kısmı manastıra varınca, uçurtma uçurmaya iki-üç günlük bir ara verildi. Yeni gelenleri toplayıcılar ve paketleyiciler olarak gruplandırmamız gerekiyordu. Deneyimi az olan rahipler yalnızca üç cins bitki toplayıcılardı. Yedi kişilik gruplara ayrıldıktan sonra, bu bitkilerin çok bol bulunduğu bölgelere gönderildiler. Yedi gün boyunca her grup, toplayacağı bitkilerin kaynaklarını taradı, Sekizinci gün bitkilerle birlikte geri döndüler, otlar kocaman bir ambarda yere serildi. Bu işte çok deneyimli olan lamalar, bitkilerde bir hastalık olmadığından ve bunların istenilen türde olduklarından emin olmak için, hepsini tek tek elden geçirdiler. Bazılarının taç yaprakları koparılarak kurutuldu. Bir kısmının kökleri rendelendi ve saklandı. Bu arada diğer bir kısmının da, daha getirilir getirilmez silindirler arasında ezilerek özleri çıkarıldı. Çıkan sular, sıkıca kapatılmış kavanozlara konuldu. Tohumlar, yapraklar, saplar ve taç yaprakları iyice kurutulduktan sonra teker teker temizlendi ve deri torbalara konuldu. Torbanın üzerine içindeki bitkinin adı yazılır, su sızması için ağzı burulur ve deri suya daldırılıp çıkarılır, sonra da güçlü güneş ışığına bırakılırdı. Deri, bir günde kuru bir tahta parçası kadar sertleşirdi, öyle ki açmak için sıkıca burulmuş olan ağzını bir yere vurup kırmak gerekirdi.

İlk birkaç günden sonra, zamanımı bitki toplama ve uçurtma uçurma arasında ikiye böldüm. Toplanan bitkilerin büyük bir kısmı Doğu ülkelerinin çoğunda iyi tanınırdı, fakat diğerleri Batı dünyasınca bilinmeyen ve bu yüzden de Latince adları bulunmayan şifalı otlardı. Bitkiler üzerinde bildiklerimin bana çok yararı oldu, fakat uçmayla ilgili öğrendiklerim de bunlardan aşağı kalmazdı.

Sonraları bir kaza daha oldu. Rahiplerden biri nasıl uçtuğumu, neler yaptığımı dikkat ve merakla izliyordu. Bir gün sıradan bir uçurtmayla uçarken, herhalde benim yaptıklarımı kendisinin de yapabileceğini düşünmüş olacak ki, kütunun içine tırmandı. Fakat bir ara uçurtma şöyle bir silkeleyip yana yattı ve rahip tahtaları parçalayarak uçurtmadan

dışarı uçtu. Elbisesi başının çevresine dolanmış, firil firil dönerek aşağı düşüyordu; onunla birlikte bir de eşya sağanağı, fincan, tespih ve çeşitli muskalar geliyordu ama artık ihtiyacı yoktu bunlara. Sonra döne döne derin uçurumdan aşağı gitti. Az sonra, bedeninin kayalara çarparken çıkardığı sesi duyduk.

Bütün güzel şeyler çok çabuk son buluyor. Günler çalışma, hem de ağır bir çalışmayla geçiyordu ama üç aylık gezi yine de çok çabuk sona erdi. Bu dağlara yapmış olduğumuz çok güzel birkaç geziden ilkiydi. İsteksiz isteksiz birkaç parça eşyamızı topladık. Uçurtma Şefi benim için özel olarak yapmış olduğu ve istediğim zaman içinde uçabileceğim çok güzel bir uçurtma armağan etti bana. Ertesi gün, yuvaya dönmek üzere yola çıktık. Geldiğimizde olduğu gibi, yine birkaçımız atlara binip çabuk yolu tercih ettik; rahipler ise çocuklar ve yüklü hayvanlarla birlikte yine o sakin ve acelesiz yürüyüşleriyle arkadan geleceklerdi. Demir Dağa geri dönmekten memnunduk, fakat yeni dostlarımızdan ve dağların hüyük özgürlüğünden ayrılmış olduğumuza da gerçekten üzgündük.

13 *EVE İLK ZİYARET*

Losgar, ya da Yeni Yıl Kutlamaları için tam vaktinde geri dönmüştük. Her şeyin temizlenmesi, her yerin bir düzene konulması gerekiyordu. On beşinci gün, Dalay Lama birkaç ayın için büyük tapınağa gitti. Bu işler de bitince, Jokang'ın ve meclis binasının dışından geçip, pazar yerini çevreleyen büyük iş yerlerinin arasından dolaşan çevre yolu Barkhor'daki geleneksel turuna çıktı. Kutlamaların bu bölümünde resmiyet kalkar, yerini eğlenceye bırakırdı. Tanrılar yatıştırılmış, zevk ve eğlence zamanı gelmişti artık. Dalay Lama'nın gittiği sergilerden birinde kutsal kitaplardan alınmış çeşitli sahnelerin canlandırıldığı yağlı boya tablolar vardı. Dalay Lama yavaş yavaş gezinerek bunların hepsini teker teker inceledi. En güzel eser, onu yapmış olan manastıra yılın en iyi yağlı boya ressamı ödülünü kazandıracaktı. Biz Chakporililer, bu şenliklerle pek ilgilenmezdik; hepsi biraz çocukça ve sanki eğlendirici değilmiş gibi gelirdi bize. Sonra Lhasa Ovası boyunca binicisiz atların yarıştığı koşullarla ve onunla birlikte yapılan eğlencelerle de ilgilenmezdik. Efsanelerimizden alınmış karakterleri temsil eden dev figürler bize daha ilgi çekici gelirdi. Bu figürler, gövdeyi temsil eden hafif tahtadan yapılmış çatılar üzerine kurulur ve tepesine de gerçeğe çok uygun kocaman bir baş takılırdı. Bu başın içine konulan yağ kandilleri, göz deliklerinin içinden parlar ve mabetin gözleri, titreşen ışıktaki sağa sola bakıyormuş gibi görünürdü. Figürün çatısının içinde, sıırıklarının üzerinde yürüyen güçlü kuvetli bir rahip bulunurdu. Bu gös-

tericilerin başına her türlü acayip kaza gelebilirdi. Zavallı adam, sıırıklardan birini bir çukurun içine sokup, kendisini tek sıırık üzerinde gayet tehlikeli bir durumda bulur ya da sıırıklardan biri yolda bulunan herhangi bir kaygan maddenin üzerinde kayıp giderdi. En kötü olaylardan biri de ani bir sarsıntıyla kandillerin yerlerinden çıkması ve dev figürün alev alev yanmasıydı.

Daha sonraki yıllarda bir şenlikte beni, Tıp Tanrısı Buda'nın bir figürünü taşıyıp dolaştırmaya razı ettiler. Boyu sekiz metreye yakındı. Dalgalanan uzun giysi, sıırıkların üzerindeki bacaklarıma dolanıyordu; bu yetmiyormuş gibi, giysi depodan yeni çıkarılmış olduğundan her yanında bir sürü güve geziyordu. Yol boyunca hopluya zıplaya giderken, giysinin kıvrımları arasındaki tozlar silkeleniyor ve ben bir krize tutulmuş, hapşırıyor, hapşırıyordum. Her seferinde de sanki tökezleyip gidiverecekmış gibi hissediyordum kendimi. Her hapşırık bir başka sııramaya yol açıyor ve tepemdeki kandillerden traşlı ve acıyan kafama damlayan sıcak yağlar, rahatsızlığımı daha da artırıyordu. Hava müthiş sıcaktı. Küflü eski giysiler, ne olduğunu şaşırılmış bir güve sürüsü ve üstelik tam beynime damlayan sıcak yağ! Fitolin çevresindeki ufak birikinti sayılmazsa, kandilin içindeki yağ normal olarak katıdır. Şimdi ise bu boğucu sıcakta bütün topak erimişti. Gövdenin ortasındaki küçük gözetleme deliği gözlerimle aynı düzeyde değildi ve bunu yeni baştan ayarlamak için sıırıkları da bırakamıyordum. Bütün görebildiğim, önümde giden figürün sıırıydı ve o da durmadan hopluyor, sarhoş gibi sağa sola yalpalıyordu. Hiç kuşkusuz, içerideki zavallı da aynı benim gibi sıkıntılı anlar yaşıyordu. Fakat Dalay Lama bizi seyrederken, paçavralar içinde boğulmuş ve kızgın yağla hafif kavrulmuş bir halde ilerlemeyi sürdürmekten başka yapacak bir şey de yoktu. Sıcaktan ve harcadığım çabadan o gün birkaç kilo vermiş olduğuma eminim! O akşam yüksek bir lama, "Oh, Lobsang, gösterin nefisti, harika bir komediyen olabilirsiniz!" dedi. Ona, kendisini o denli eğlendirmiş olan "soytarılığın" istenmeden yapıldığını tabii ki söylemedim.

Bu olaydan bir süre sonra, sanırım beş-altı ay sonra, uçuşan toz ve kum bulutlarıyla birlikte ani ve müthiş bir fırtına çıktı. Ben o sırada bir deponun damında, damın su geçirmemesi için altın levhaların nasıl serileceği konusunda bilgi alıyordum. Fırtına beni yakaladı ve döndüre döndüre düz damdan alıp, ilk önce altı buçuk metre kadar aşağıda bulunan bir başka damın üzerine çarptı. Buradan da bir başka hava akımı yakaladı beni ve damın kenarından, Demir Dağ'ın yamacından aşağı ve şöyle böyle bir yüz elli metre kadar aşağıda bulunan Linghor Yolu'nun kıyasına savurdu. Toprak neyse ki bataktı, ama ben yere suratımın üzerinde inmişim. Bir şey çatırdadı; o anda bir ağaç kırıldı diye düşündüm. Şaşkınlık içinde, kendimi kaldırıp çamurdan çıkmayı denedim, fakat sol kolumu ve omuzumu oynatmaya çalıştığım anda şiddetli bir acı hissettim. Sonra her nasılsa ayaklarımın üzerinde doğruldum ve binbir zahmetle yol boyunca ilerlemeye çalıştım. Acıdan çok kötü hissediyordum kendimi ve pek berberak düşünemiyordum; tek düşüncem mümkün olduğu kadar çabuk tepeye çıkmaktı. Yarı bilinçsiz bir halde, düşe kalka ilerlerken, hemen hemen yolun yarısında, bana ve bir başka çocuğa ne olduğuna bakmak üzere telaş içinde aşağı doğru koşturan bir grup rahibe rastladım. Öbür oğlan kayaların üzerine düşmüş ve tabii ki ölmüştü. Yolun geri kalan kısmında sıırıta taşınarak, rehberimin odasına götürüldüm. Beni hemen muayene etti: "Ah! Ah! Zavallı çocukları böyle bir fırtınada dışarı yollamamalıydılar!" Bana baktı: "Eh, Lobsang, bir kolun ve bir köprücük kemiğın kırılmış. Onları yerine yerleştirmemiz gerekiyor. Acıyacak tabii, fakat elimden geleni yapacağım."

Konuşmaya devam ederken ve ben daha farkına bile varamadan köprücük kemiğimi yerine yerleştirdi ve kırılan kemikleri tutsun diye de ince tahtalarla sardı. Kolumun üst kısmı çok daha fazla acı veriyordu, fakat az sonra o da yerine yerleştirilmiş ve tahtalarla sarılmıştı. Günün geri kalan kısmında hiçbir şey yapmadan, öylece yattım. Ertesi gün Lama Mingyar Dondup şöyle dedi: "Çalışmalarından geri kalmama

izin veremeyiz Lobsang, bunun için sen ve ben burada birlikte çalışacağız. Hepimiz gibi, senin de yeni şeyler öğrenmeye karşı, üstelik belli de ettiğin hafif bir antipatin var; ben de bu 'çalışma düşmanlığını' hipnotizma yoluyla ortadan kaldıracam." Sonra kepenkleri kapattı, mihrap kandillerinin zayıf ışığının dışında zifiri karanlıktı oda. Sonra bir yerlerden bir kutu çıkararak önümde bulunan bir rafa koydu. Parlak renkli ışıklar, eller ve renk çizgileri görür gibi oldum ve sonra hepsi, her şey sessiz ve son derece parlak bir patlamayla sona erdi!

Uyandığımda, aradan epey zaman geçmiş olmalıydı herhalde. Kepenkler açıldı, fakat gecenin mor gölgeleri, aşağıdaki vadiyi doldurmaya başlamıştı bile. Akşam muhafızları Potala'da devriye gezerken, binaların arasından titrek solgun ışıklar parlıyordu. Kentin gece hayatının başlayışını oturduğum yerden izleyebiliyordum. Tam o sırada Rehberim içeri girdi ve "Oh!" dedi, "demek nihayet döndün bize. Astral turunda gördüğün yerleri çok güzel bulduğunu ve bir süre orada kaldığını düşündük. Şimdi sanırım her zamanki gibi acıkmış olmalısın." Az sonra yemek geldi ve o konuşurken ben yedim."Genel yasalara göre bedenini terk etmiş olman gerekirdi, fakat yıldızların, uzun yıllar sonra Kızılderililer' in ülkesinde (Amerika'da) öleceğini söyledi. Kurtulamayan çocuk için bir ayin yapıyorlar. Hemen ölmüş."

Bir an göçüp gidenlerin daha şanslı olduklarını düşündüm. Astral seyahat deneyimlerimde bunun çok zevkli olduğunu görmüştüm. Fakat kendi kendime, aslında okulu sevmediğimi, ancak bir şeyler öğrenmek için okumak zorunda olduğumuzu, yeryüzündeki hayatın da bir okuldan farklı bir şey olmadığını hatırlattım. Hem de bayağı zor bir okul! "İşte iki kırık kemikle buradayım ve öğrenmeyi sürdürmek zorundayım" diye düşündüm.

İki hafta süreyle, her zamankinden daha da yoğun bir biçimde çalıştırıldım; söylediklerine göre bu davranışın nedeni, kafamı kırık kemiklerimi düşünmekten alıkoymak içindi. Şimdi, on beşinci günün sonunda kemikler iyice kaynamıştı

yerlerine, fakat ben de kaskatı olmuşum; hem omuzum, hem kolum, hem de sırtım müthiş ağrıyordu. Bir sabah odasına gittiğimde, Lama Mingyar Dondup bir mektup okuyordu. İçeri girer girmez dönüp baktı bana. "Lobsang" dedi, "Saygıdeğer annene gönderilmek üzere bir bitki paketimiz var. Sen yarın sabah onu götürebilir ve akşam da orada kalabilirsin."

"Babamın beni görmek istemeyeceğinden eminim" diye karşılık verdim. Potala'nın merdivenlerinde, yanımdan geçerken görmemezlikten geldi beni."

"Evet, tabii ki öyle yapmalıydı. Senin az önce En Değerli Kişi'nin yanından çıkmış olduğunu, özel olarak himaye edildiğini biliyordu ve bu yüzden de ben yanında olmadıkça seninle konuşamazdı; çünkü sen şimdi Değerli Kişi'nin emriyle benim himayemdesin." Sonra güldü. "Her neyse, baban evde olmayacak yarın. Birkaç günlüğüne Gyangtse'ye gitti."

Rehberim sabahleyin yukarıdan aşağıya şöyle bir süzdü beni ve "Hmm, evet! Biraz solgun görünüyorsun ama temiz ve düzenlisin ve bir anne için de bunlar epey önemli şeylerdir. İşte bir de eşarp sana. Artık bir lama olduğunu ve tüm kurallara uymak zorunda olduğunu da unutma. Buraya yürüyerek gelmiştin. Bugün en iyi beyaz atlarımızdan birinin sırtında gideceksin. Benimkini al, biraz harekete ihtiyacın var zaten."

Manastırdan çıkarken elime verilen bitki dolu deri torba, bir saygı ifadesi olarak ipek bir eşarba sarılmıştı. Bu uğursuz şeyi nasıl temiz tutacağımı düşünerek endişeyle baktım ona. Ardından eşarbu çıkardım ve eve yaklaşıp dek onu elbisemin kesesinde sakladım. Akımdaki beyaz atla, dik yamaçtan aşağı indik. Az sonra, yolun yarısında at durdu ve beni iyice görebilmek için kafasını arkaya çevirdi. Sonra gürlütle kişnedi ve sanki benim görüntüme daha fazla dayanamayacakmış gibi son hızla devam etti yoluna. Ben de onun hakkında benzer düşüncelere sahip olduğumdan, onun duygularını anlıyordum. Tibet'te koyu dindar lamaların büyük bir kısmı, cinsiyetsiz varlıklar olarak kabul edildiklerinden

katırlara binerler. Bu kadar titiz olmayan lamalar ise midilli ya da at kullanırlar. Ben ise mümkün olan her yerde yürümeyi yeğledim. Tepenin eteğinden sağa döndük ve rahat bir soluk aldım, neyse ki sağa dönmemiz konusunda at da benimle aynı fikirdeydi. Bu belki de Linghor Yolundan, dini nedenlerle daima saat yelkovanı yönünde geçildiği içindi. Neyse, böylece sağa saptık ve Linghor çemberi boyunca ilerlemek üzere Drebung Kenti yoluna girdik. Estetik bakımdan bizim Chakpori'yle asla kıyaslayamayacağım Potala'yı geçtik ve Kaling Chu'yu sol tarafımızda ve Yılan Tapınağı'nı sağ tarafımızda bırakarak Hindistan yolu boyunca ilerledik. Eski evimin girişine yaklaşırken hizmetkârlar geldiğimi gördüler ve kapıları ardına kadar açmak için acele ettiler. Kurum satarak, ama yuvarlanıp düşmemek için dua ederek doğruca avluya sürdüm atımı. Neyse ki, ben tam aşağıya kayarken bir hizmetkâr atı tuttu.

Kâhya ve ben ciddi ciddi geleneksel eşarplarımızı değiş tokuş ettik. "Bu evi ve içinde bulunan her şeyi takdis ediniz, Saygıdeğer Doktor Lama Efendim!" dedi. "Buda'nın, Temiz Kişi'nin, Her Şeyi gören Kişi'nin duaları üzerinizde olsun ve size sağlık versin" diye karşılık verdim. "Saygıdeğer efendim, evin hanımefendisi sizi onun yanına götürmemi emretti." Böylece, sanki ben kendi yolumu bulamazmışım gibi, o önde, ben arkada yürüdük. Ben bitki dolu torbayı beceriksiz hareketlerle eşarba sarmaya uğraşıyordum. Yukarı kata, anemin en gözde odasına gidiyorduk. "Sadece bir çocuk olduğum zamanlarda bu odaya girmeme asla izin verilmezdi" diye düşündüm. Hemen ardından ise, "Acaba geri dönüp de kaçsam mı?" diye düşündüm; çünkü, oda tıklım tıklım kadınlarla doluydu!

Bu son düşündüğümü yapmaya fırsat kalmadan, anem bana doğru ilerledi ve eğildi önümde, "Saygıdeğer Efendim ve Oğlum, arkadaşlarım En Değerli Kişi tarafından size verilmiş olan onur hakkındaki açıklamalarınızı dinlemek üzere burada bulunuyorlar."

" Saygıdeğer anne" diye yanıtladım, "Düzenin Kuralları

En Değerli Kişi'nin bana söylemiş olduklarını anlatmama izin vermiyor. Lama Mingyar Dondup, bana içinde bitkiler olan bu torbayı size getirmem ve onun kutlama eşarbını sunmam için talimat verdi."

"Saygıdeğer Lama ve Oğlum, bu hanımlar En Değerli Ev ve içinde yaşayan En Değerli Kişi hakkındaki olayları işitmek üzere çok uzaklardan geldiler. Hakikaten Hindistan dergileri okuyor mu? İçinden olayları görebildiği bir küresi olduğu doğru mu?"

"Hanımefendi" diye karşılık verdim, "ben sadece, geçenerlerde tepelerden geri dönmüş sıradan bir doktor lamayım. Gelişimin nedeni Düzenimizin Başının neler yaptığı hakkın-da konuşmak değildir. Ben yalnızca DİR haberci olarak geldim."

Genç bir kadın bana yaklaştı ve "Beni hatırlamıyor musun? Ben Yaso'yum!" dedi.

Doğruyu söylemek gerekirse, onu güçlükle tanıyabilirdim, öylesine gelişmiş, öylesine süslenmişti ki!.. Korku içindedim. Sekiz, hayır dokuz kadın benim için çok büyük bir sorundu. Erkeklerle nasıl anlaşabileceğimi biliyordum ama kadınlar! Ben sanki leziz bir lokmaymışım da, onlar da ağaçsız ovadaki aç kurtlarmış gibi bakıyorlardı bana. Yapılacak tek şey vardı: İşimi çabuk bitirip geri dönmek.

"Saygıdeğer anne" dedim, "haberimi yerine ulaştırdım ve şimdi görevlerime geri dönmeliyim. Hastalıktan yeni kalktım ve yapacak çok işim var."

Böyle söyleyerek önlerinde eğildim, arkamı döndüm ve terbiyeli bir şekilde, ama elimden geldiği kadar çabuk sıvıştım oradan. Kâhya odasına geri dönmüştü, seyis atımı dışarı çıkardı. "Dikkatle binmem için bana yardım et" dedim, "çünkü geçenerlerde kolumu ve omuzumu kırmıştım, tek başıma binemiyorum." Seyis kapıyı açtı, atımı dışarı sürdüm. Tam bu sırada annem balkonda görüldü ve bağırarak bir şeyler söyledi arkamdan. Yavaş yavaş gidiyordum. Yavaş, çünkü bu kadar çabuk dönmek istemiyordum geriye. Gyu-pu Linga'yı,

Muru Gompa'yı geçip, daire biçimindeki yol boyunca ilerledim.

Manastıra varınca doğruca Lama Mingyar Dondup'un yanına gittim. Şöyle bir baktı bana ve "Ne oldu Lobsang, başboş dolanan tüm ruhlar seni kovalıyorlar sanki. Sarsılmış görünüyorsun!" dedi.

"Sarsılmış mı" diye yanıtladım, "sarsılmış? Annem bir yığın kadını toplamış yanına ve hepsi de En Değerli Kişi'nin bana neler söylediğini öğrenmek istiyordu. Onlara, Düzenin Kuralları'nın buna izin vermeyeceğini söyledim ve henüz vakit varken hemen sıvıştım, bütün o beni seyreden kadınlar!.."

Rehberim kahkahalarla sarsıldı bir süre. Ben şaşkınlık içinde ne kadar baktıysam ona, o da o kadar güldü. "Değerli Kişi senin buraya yerleşip yerleşmediğini öğrenmek istediği için gönderdi seni oraya."

Lama hayatı benim sosyal değerlerimi altüst etmişti. Kadınlar benim için garip yaratıklardı artık. Aslında hâlâ da öyledirler... "Fakat ben evde... Oh! hayır, babamın evine geri dönmek istemiyorum. Bütün o kadınların görünüşü, boyalı yüzleri ve bana bakışları... Sanki ben bir ödül koyunuymuşum ve onlar da Shö'den gelmiş kasaplar. Cırıldayan sesleri ve..." Herhalde sesim bir fısıltı haline gelmişti. "Astral renkleri korkunçtu. Oh! Saygıdeğer Rehber Lama, lütfen bunu tartışmayalım" diyebildim.

Ancak bu olayı unutmama iziifcü«rilmedi günlerce: "Oh, Lobsang, birkaç kadın onu kaçırılmış!" Ya da "Lobsang, saygıdeğer annene gitmeni istiyorum, bugün bir parti vereceğim ve biraz eğlenceye ihtiyaçları varmış" diye alay ediyordu herkes benimle.

14 *ÜÇÜNCÜ GÖZÜN KULLANILMASI*

Bir sabah dünya ile barış içinde, gelecek ayine kadarki boş bir yarım saati nasıl doldurayım diye düşünürken, Lama Mingyar Dondup yanıma geldi: "Haydi bir yürüyüş yapalım Lobsang. Sana verilecek ufak bir işim var." Rehberimle birlikte dışarı çıkacağıma memnun, hemen fırladım ayağa. Hazırlanmamız pek uzun sürmedi ve az sonra yola koyulduk. Tam tapınağı terk edeceken, Tibetçe shi-mi, yani kedi adını verdiğimiz kocaman bir kedi çok özel bir sevgi gösterisinde bulundu bize ve gürleyen hırıltısı durana ve kuyruğu sallanmaya başlayana dek onu bırakmadık. Sevgisine yeterince karşılık gördüğüne inanınca da, dağdan aşağı yarı yola kadar ciddi ciddi yanımızdan yürüdü. Sonra mücevherleri korumasız bırakmış olduğunu hatırladı ve büyük bir telaş içinde gersin geri koştu.

Bizim tapınaktaki kedilerimiz, öyle yalnızca süs için değillerdi; kutsal heykellerin çevresinde duran, henüz kesilmemiş değerli taş yığınlarının kızgın birer koruyucusuydular. Evlerde ise bir adamı yere yıkıp bir anda parçalayabilecek kadar güçlü kocaman çoban köpekleri bekçilik yaparlardı. Aslında bu köpekleri yıldırıp uzaklaştırmak mümkündü. Fakat kedileri asla. Bir kez saldırdılar mı, ancak ölüm durdurabilirdi onları. Bu nöbetçiler genellikle "Siyam" cinsi kediler olurdu. Tibet soğuk bir ülke olduğu için renkleri siyaha yakındı. Anlattıklarına göre, sıcak ülkelerde yaşayan siyam kedileri beyaz olurmuş. Bizimkilerin gözleri siyah, arka ayakları ise uzundu; bu özellikleri yürürken değişik bir görünüm

verirdi onlara. Kuyrukları uzun ve kamçı gibiydi. Sesleri ise en tiz perdeden, en yükseğe kadar çıkabilirdi. İnsan onları gürlerken duyunca kulaklarına inanamazdı.

Bu kediler tapınaklardaki görevleri sırasında sessiz adımlarla, cin gibi uyanık, gecenin siyah gölgeleri gibi dolaşırlardı çevrede. Eğer birisi mücevherlere yaklaşmaya kalkıştırsa, ortaya bir kedi çıkar ve adamın koluna yapışırdı. Eğer adam anında bırakıp kaçamazsa, bir başka kedi doğruca gırtlığına çökerdi hırsızın. Bu kedilerin, normal bir kedininkinden iki misli uzun pençeleri vardı ve tuttuklarını bırakmazlardı. Köpeklere ise dayak atılabilir, belki tutulabilir ya da zehirlenebilirlerdi. Fakat bu silahların hiçbirisi işlemezdi kedilere. En vahşi çoban köpeklerini bile korkutup kaçırır-lardı. Görev başındalarken, yalnızca onları özel olarak tanıyan kişiler yaklaşabilirdi yanlarına.

Ağır adımlarla yürümeyi sürdürdük. Aşağıda Pargo Kaling'in içinden geçip sağa saptık ve Shö Kasabası'nı geçerek yolumuza devam ettik. Firuze Taşı Köprüsü'nün üzerinden tekrar sağa döndük. Bu yol bizi eski Çin Elçiliği'nin yan tarafına götürdü. Lama Mingyar Dondup yürürken konuşuyordu benimle: "Sana söylemiş olduğum gibi, yeni Çin elçileri geldiler. Onlara şöyle bir göz atıp, neye benzediklerini bir görelim."

İlk izlenimim, epey sevimsiz insanlar olduklarıydı. Adamlar evin içerisinde kibirli kibirli geziniyor, kutuların, sandıkların ambalajlarını açıyorlardı. Neredeyse bir orduya yetecek kadar silahları vardı. Küçük bir çocuk olarak, daha yaşlı bir kimseye uygun düşmeyecek davranışlarla gözleyebiliyordum onları; toprağın üzerinde sessizce sürünerek, açık bir pencereye yanaştım. Adamlardan biri başını kaldırıp beni görünceye dek, bir süre durup seyrettim. Adam beni fark edince çok ağır bir Çin küfürü savurdu ve eline bir şey geçirmek üzere uzandı. Bunun üzerine tabana kuvvet kaçtım.

Geldiğimiz yoldan geri dönerek, Rehberim'e, "Oh! Bir görecektiniz. Manyetik alanları nasıl da bir anda kırmızılaştı. Bıçak gibi de oklar fırlıyordu aradan" dedim.

Eve giden yolun geri kalan kısmında oldukça düşünce-lydi Lama Mingyar Dondup. Akşam yemeğimizi yedikten sonra bana, "Şu Çinliler hakkında epey düşündüm. En Değerli Kişi'ye özel güçlerimizden yararlanmayı önereceğim. Eğer böyle bir şey kararlaştırılırsa, onları hiç ses çıkarmadan bir perdenin arkasından gözetleyebileceğine güveniyor musun?" dedi. Bütün söyleyebildiğim şeydu: "Yapabileceğimi düşündüğünüz her şeyi yaparım."

Ertesi gün hiç görmedim Rehberim'i. Daha ertesi sabah dersleri sürdürdük ve öğle yemeğinden sonra bana, "Bugün öğleden sonra seninle bir yürüyüşe çıkacağız Lobsang. İşte sana birinci sınıf ipekli bir eşarp, böylece nereye gittiğimizi anlamak için olağanüstü görüş gücünü zorlamana gerek yok. Hazırlanman için sana on dakika veriyorum, sonra gel beni bul odamda. İlk önce gidip Reis'i görmem gerekiyor" dedi.

Böylece dağın yamacından aşağı inen dik patika boyunca yola koyulduk. Bu kez dağın güneybatı yamacından aşağı kestirme bir yol tutturmuştuk. Kısa bir yürüyüşten sonra Norbu Linga'ya vardık. Dalay Lama bu Mücevher Parkı'ndan çok hoşlanıyor ve boş zamanlarının çoğunu burada geçiriyordu. Potala, dışarıdan bakınca çok güzel bir yerdi, fakat içerisi yetersiz havalandırma ve uzun süreden beri aralıksız yanan bir sürü yağ kandili yüzünden son derece havasızdı. Yıllar boyunca yerlere bir yığın yağ akmıştı; aşağıya doğru eğimli rampa boyunca o gösterişli yürüyüşünü sürdürürken, tozla örtülü bir yağ tabakası üzerine basıp, bedenini taş döşemeye çarptığında ağzından çıkan şaşkın bir "Aman" sesiyle bir anda yokuşun dibine varmak, saygıdeğer bir lama için pek öyle yeni edinilmiş bir deneyim değildi. Dalay Lama ise böyle hiç de öğretici olmayan bir manzaraya konu olma tehlikesini göze almak istemiyordu; bu yüzden de fırsat buldukça Norbu Linga'da kalmayı tercih ediyordu.

Mücevher Parkı, üç buçuk-dört metre yüksekliğinde taştan bir duvarla çevrilmişti. Bu park daha çok yeni olup, ancak yüz yaşındaydı. İçinde bulunan sarayın altından yapılmış ufak kuleleri vardı. Bahçede ise devletin resmi işleri

için kullanılan üç bina bulunuyordu. Yine yüksek bir duvarla çevrili olan en iç bölüm, Dalay Lama tarafından bir dinlenme bahçesi olarak kullanılıyordu. Bazı yazarlar, memurların bu bölüme girmelerinin yasak olduğunu yazmışlardır. Kesinlikle doğru değildir bu iddia; onların yalnızca bu bölüm içinde herhangi resmi bir iş yapmaları yasaklanmıştır. Oraya aşağı yukarı otuz kez gittim ve çok iyi bilirim durumu. Üzerinde birer yazlık ev bulunan iki adalı, suni bir göl bulunur bu bahçede. Kuzeybatı köşesinde bulunan taştan yapılmış geniş bir yol adalara ve bunların üzerinde bulunan iki yazlık eve giderdi. Dalay Lama, zamanının büyük bir kısmını bu adaların birinde ya da ötekinde geçirir ve her gün saatlerce meditasyon yapardı. Parkın içinde, özel koruma görevini yürüten beş yüz asker için yapılmış barakalar vardı. Lama Mingyar Dondup'un beni götürdüğü yer de işte burasıydı. Bu bahçeye ilk girişimdi. Çok güzel yerlerden ve en iç bölüme açılan süslü bir geçitten geçtik. Bahçeye girdiğimizde binbir çeşit kuş vardı yerlerde ve biz geçerken hiç aldırmadılar bile, çünkü aslında biz onların yolundan çekilmek zorundaydık! Göl, pırıl pırıl parlatılmış madeni bir ayna gibi durgundu. Taş şose henüz badanalanmıştı. En Değerli Kişi'nin meditasyon yaptığı odaya doğru ilerledik. Bizim yaklaşmamızla başını kaldırdı ve gülümsedi. Dizlerimizin üzerine çöktük ve eşarplarımızı ayaklarının dibine bıraktık; karşısına oturmamızı söyledi. Tibetliler'in adeti üzerine tereyağlı çay istemek için çingiragini salladı. Çayın getirilmesini beklerken Dalay Lama bana parkta bulunan çeşitli hayvanlardan söz etti ve daha sonra bir gün onları bana göstereceğine söz verdi.

Çayın gelmesi ve hizmetkâr lamanın yanımızdan ayrılmasıyla, Dalay Lama yeniden bana bakıp asıl konuya girdi: "Dostumuz Mingyar, senin şu Çin delegelerinin manyetik alanlarındaki renkleri beğenmediğini söyledi bana. Anlattığına göre, üzerlerinde bir sürü silah varmış. Senin olağanüstü görme gücün üzerinde, gizli ya da açık yapılmış testlerin hiçbirisinde yanılmadın. Bu adamlar hakkındaki fikirlerini öğrenmek istiyorum."

Bu iş pek hoşuma gitmemişti. Lama Mingyar Dondup dışında, diğer insanlara, başkalarının manyetik alanlarında neler gördüğümü ve bunların benim için ne anlam taşıdığını açıklamak hiç de hoşuma gitmiyordu. Benim anlayışıma göre, eğer bir insan bunları göremiyorsa, o zaman bilmeye de hakkı yoktu. Ancak böyle bir şey devletin başına nasıl söylenebilirdi ki?

Dalay Lama'ya verdiğim yanıt şöyleydi: "Saygıdeğer Koruyucumuz, yabancıların manyetik alanlarını okumakta henüz acemiyim. Bir görüş belirtmek için yetersizim."

Bu yanıt da kurtarmadı beni. En Değerli Kişi şöyle karşılık verdi: "Özel yeteneklere sahip olan ve bunları eskiden kalma becerilerle daha da geliştirmiş bir kişi olarak gördüklerini söylemek senin görevindir. Bu amaçla yetiştirildin sen. Şimdi anlat bakalım neler gördüğünü."

"Saygıdeğer Koruyucumuz, bu adamlar kötü niyetliler. Manyetik alanlarının rengi güven vermiyor."

Dalay Lama memnun olmuş görünüyordu. "Güzel, Mingyar'a söylediğini aynen tekrar ettin. Yarın şu perdenin ardına gizleneceksin ve Çinliler geldikleri zaman onları inceleyeceksin. Ne istediklerinden emin olmalıyız. Şimdi gizlen ve yeterince iyi saklanabiliyor musun bir görelim."

İçeri çağırılan hizmetkârlardan hiçbiri nereye saklandığımı fark etmedi. Sonra birkaç lama, sanki ziyaretçi delegeler gibi prova yaparak içeri girdiler ve gizlendiğim yeri bulmak için epey uğraştılar. Bu arada içlerinden birinin düşüncesini yakaladım: "Ah! Eğer şunu bir görebilsem terfi ederdim." Fakat yanlış tarafa baktığından bu fırsatı kaçırdı.

Sonunda En Değerli Kişi durumdan hoşnut kaldı ve dışarı çağırdı beni. Bizimle birkaç dakika daha konuşup, Çin delegelerinin kendisini bir anlaşmaya zorlamak amacıyla ziyarete geleceklerini ve ertesi gün bizim de orada bulunmamız gerektiğini söyledi. Sonra saygıyla eğildik ve En Değerli Kişi'nin yanından ayrılıp, Demir Dağa çıkan yola koyulduk.

Ertesi gün, saat on bir civarında, yine o kayalık bayır-

dan aşağı inip, bahçedeki en iç bölüme girdik. Dalay Lama geldiğimizi görünce gülümseyerek bana bakıp, kendimi gizlemeden önce bir şeyler yemem gerektiğini söyledi; buna dünden hazırdım tabii. Verdiği emir üzerine Lama Mingyar Dondup ve bana nefis bir yemek getirildi. Bunlar teneke kutular içinde Hindistan'dan getirilmiş yiyeceklerdi. İsimleri neydi bilmiyorum, tüm bildiğim tsampa, çay ve şalgamdan farklı ve güzel şeyler olduklarıydı. Artık güçlenmiş ve birkaç saat hiç kımıldamadan oturmaya dayanabilecek kadar keyfim yerine gelmişti. Aslında en ufak bir harekette dahi bulunmadan saatlerce oturabilmek benim ve diğer lamalar için gayet basit bir işti. Çok genç yaştan itibaren, kesin söylemek gerekirse yedi yaşından beri, hiç kımıldamadan saatlerce dimdik oturmaya alıştırmıştım. Başımın üzerine yanan bir yağ kandili konurdu ve bunu devirmeden, içindeki yağ bitene dek lotus duruşunda oturmam gerekirdi. Bazen on iki saat kadar uzun bir süre geçerdi yağın bitmesi için. Bu yüzden, bu üç ya da dört saat, önemli bir şey sayılmazdı benim için.

Dalay Lama tam karşımda, yerden iki metre kadar yüksekte bulunan tahtının üzerinde lotus duruşunda oturuyordu. İkimiz de kımıldamıyorduk. Sonra duvarların ötesinden Çince konuşmalar, bağırışmalar gelmeye başladı. Daha sonra Çinlilerin giysilerinin altında kuşku yaratan şişkinlikler olduğu ve bu yüzden de -silah taşıyıp taşımadıklarını anlamak için- aranmış olduklarını anladım. Silahlan alındıktan sonra, en iç bölüme girmelerine izin verilmişti. Muhafızların ardından şose boyunca ilerleyip, pavyonun sundurmasından içeri girdiklerini gördük. Yüksek bir lama ahenkli sesiyle bağırdı: "O! Ma-ni pad-me Hum!" ve Çinliler nezaket gösterip aynı mantrayı Çin usulüyle yineleyerek karşılık verdiler: "O-mi-t'o-fo," (Bizi duy, O Amida Buda!)

Kendi kendime düşündüm: "Eh Lobsang, işin kolay, gerçek renklerini gösteriyorlar."

Gizlendiğim yerden onlara baktığımda, manyetik alanlarının donuk donuk titrediğini fark ettim; içine bulanık kırmızılar karışmış, renkleri matlaşmış bir parlaklık. Düşman-

lık dolu düşüncelerle kabarık bir girdap. İnce ince çizgiler, şeritler halinde birtakım sevimsiz renkler; yüksek düşüncelerin o tertemiz tonları değil, fakat yaşama isteklerini maddeye ve kötülüğe bağlamış kişilerin sağlıksız ve lekeli renkleri. Bunlar, "Güzel konuşan fakat çirkin düşünen" dediğimiz insanlara ait olurdu genellikle.

Bu arada Dalay Lamayı da inceledim. Manyetik alanındaki renkler, Çin'de bulunmuş olduğu geçmiş günleri hatırlayınca, duyduğu üzüntüyü belirtiyordu. En Değerli Kişi' de gördüğüm her şeyi beğendim, Tibet'in gelmiş geçmiş en iyi yöneticisi idi. Ters ve çok çabuk sınırlanan bir yapıya sahipti ve böyle zamanlarda renkleri birden bire alevlenirdi. Fakat tarih, yeryüzüne ondan daha mükemmel, kendisini böylesine tümüyle ülkesine adanmış bir Dalay Lama'nın daha gelmediğini kaydedecek. Gerçekten büyük bir sevgiyle düşünüyordum onu; sevgiden daha fazla bir şeyler hissettiğim tek kişi olan Lama Mingyar Dondup'tan sonra geliyordu o.

Görüşme hiçbir sonuç almamadan sürüp gitti. Hiçbir sonuç almamadan, çünkü bu adamlar dost değillerdi ve kötü düşüncelerle gelmişlerdi buraya. Onların kafalarındaki tek şey, uyguladıkları yöntemlere pek önem vermeden, kendi isteklerini elde etmektir. Bizden toprak istiyorlardı, Tibet'in politikasına yön vermek istiyorlardı ve altın istiyorlardı! Bu sonuncusu, yıllardan beri akıllarını çelen şeydi zaten. Tibet'te yüzlerce ton altın vardır. Biz kutsal bir maden gözüyle bakarız ona. Altın çıkarıldığında toprağa saygısızlık edilmiştir bizce, bu yüzden de ona hiç el sürülmez. Bazı ırmaklarda, dağlardan koparak sürüklenmiş altın külçelerine rastlanır. Nasıl ırmakların kıyılarında kumlar, çakıl taşları birikirse, Chang Tang bölgesindeki o büyük ırmakların kıyıları da böyle altın birikintileri olurdu. Biz bu altın parçalarını toplar, eritir ve kutsal bir iş için kullanarak, tapınaklarımızı süsleyecek eşyalar yaparız. Yağ kandillerimiz bile altından yapılmıştır. Ne yazık ki bu maden çok yumuşak olduğundan, yapılan eşyalar çok kolay bozulmaktadır.

Tibet, Britanya Adaları'nın yüz ölçümünden sekiz kat

daha büyük bir ülkedir. Arazinin büyük bir kısmı da henüz keşfedilmemiştir. Fakat ben, Lama Mingyar Dondup'la birlikte yapmış olduğum gezilerden, pek çok yerde altın, gümüş ve uranyum yatakları olduğunu biliyorum. Hararetili girişimlerine karşın, Batılılar'ın buraları incelemelerine hiçbir zaman izin vermedik, bunun nedeni de şu eski deyişti: "Batı insanların girdiği yere savaş da girer!" "Altın borular", "altın tabaklar", "altın kaplı bedenler"den söz eden yazıları okurken, altının Tibet'te bol bulunan, fakat kutsal bir maden olduğu hatırlanmalıdır. Güçlü olabilmek için boşu boşuna çabalamak yerine, insanlık eğer barış içinde yaşayabilseydi, Tibet dünyanın herkese açık en büyük altın depolarından biri olabilirdi.

Bir sabah Lama Mingyar Dondup, eski bir el yazmasını kopya ettiğim odaya girdi.

"Lobsang, bu işi şimdilik bırakman gerekecek. Değerli Kişi bizi çağırtmış; Norbu Lingpa'ya gitmemiz ve birlikte yine gizlenerek Batı'dan gelmiş bazı yabancıların renklerini çözümlenmemiz gerekiyor. Hazırlanmak için çabuk olmalısın, çünkü Değerli Kişi konukları gelmeden önce bizi görmek istiyor. Eşarplara, seremoniye gerek yok, sadece çabuk olmak gerekiyor!"

İşte hepsi bu kadardı. Kısa bir süre ağzım açık bakakaldım ona, sonra fırladım yerimden, "Temiz bir elbise giyeyim üzerime, saygıdeğer efendim ve hemen hazırım."

Kendimi derleyip toparlamam pek uzun sürmedi. Birlikte, yaya olarak tepeden aşağı yola indik. Yarm mil kadar yolumuz vardı. Dağın eteğine vardığımızda, tam düşüp kemiklerimi kırmış olduğum yerin az ötesinde, ufak bir köprü'nün üzerinden geçtik ve Linghor Yoluna çıktık. Sonra karşıya geçip Mücevher Parkı'nın girişine vardık. Kapıdaki muhafızlar tam bizi geri çevireceklerken, Lama Mingyar Dondup'u tanıdıklarından, davranışları bir anda değişti. Bizi çabucak Dalay Lama'nın bir verandada oturmakta olduğu en içteki bahçeye götürdüler. Sunulacak bir eşarbım olmadığı ve bunsuz nasıl davranılacağını pek kestiremediğim için, kendimde

büyük bir eksiklik hissediyordum. En Değerli Kişi başını kaldırıp gülümseyerek baktı bize, "Oh! Otur Mingyar, sen de Lobsang. Gerçekten çok çabuk geldiniz."

Oturduk ve onun konuşmasını bekledik. Düşüncelerini bir sıraya sokmak istiyormuş gibi bir süre derin derin düşündü.

"Bir süre önce" diye başladı, "kırmızı elbiseli barbarlar, yani İngilizler kutsal ülkemizi işgal ettiler. Ben ilk önce Hindistan'a gittim ve sonra da epey dolaştım. Daha sonra, doğrudan doğruya İngiliz işgalinin bir sonucu olarak, Demir Köpek Yılı'nda (1910) da Çinliler işgal etti ülkemizi. Ben yine Hindistan'a gittim ve orada bugün karşılayacağımız adamları tanıştım. Tüm bunları senin için anlatıyorum Lobsang, çünkü Mingyar da benimle birlikteydi o zamanlar. İngilizler birtakım vaatlerde bulundular fakat bunları yerine getirmedi. Ben şimdi bu adamın düşündüğü gibi konuşup konuşmadığını bilmek istiyorum. Sen, Lobsang, onun dilinden anlamayacağın için, konuşmaları seni etkilemeyecek. Şu kafesli paravananın arkasından sen ve bir kişi daha görünmeden izleyeceksiniz onu. Orada bulunduğunuz bilinmeyecek. Senin hakkında çok şeyler söyleyen Lama Mingyar Dondup'un öğretmiş olduğu gibi, bu adamın astral renkleri hakkındaki düşüncelerini öğrenmek istiyorum. Mingyar, şimdi nerede duracağını göster ona, çünkü seni benden daha yakın hissediyor kendine ve tahmin ediyorum ki, Lama Mingyar Dondup'u Dalay Lama'dan daha üstün tutuyor!"

Kafesli paravananın arkasında oturup, çevreyi izlemekten, kuşlara, ağaçların dallarına bakmaktan neredeyse iyice sıkılmıştım. Yanıma verilmiş olan bir parça tsampadan arada sırada birkaç lokma atıyordum ağzıma. Gökyüzünde bulutlar sürüklenip gidiyordu ve ben ipeklerin içinde uğulduyor, halata çarpıp ıslık gibi sesler çıkararak hızla esen rüzgârda, ayaklarımın altındaki uçurtmanın sağa sola savrulmasını, sarsılışını hissetmenin ne kadar güzel olduğunu düşünüyordum. Aniden, sanki hızla bir yere çarpmışım gibi sıçradım yerimden. Bir an için, kendimi gerçekten bir uçurt-

manın içinde hissetmişim. Uyuya kalmıştım hiç kuşkusuz. Fakat gürültü gerçekti. En iç bahçenin kapıları ardına dek açılmıştı. Altın giysiler içindeki ev sahibi lamalar, gerçekten olağanüstü bir manzaraya eşlik ediyorlardı. Şaşkınlıktan bağırılmak ve hemen ardından da bir kahkaha savurmamak için kendimi zor tuttum: Bir adam, uzun boylu, ince bir adam. Ak saçlar, beyaz bir yüz, seyrek kaşlar ve içine çökmüş gözler. Epey sert bir ağız. Fakat ya giysileri! Ceketinin ön tarafında boydan boya bir sıra yuvarlak küçük parlak mavi top vardı ve anlaşılan çok kötü bir terzinin elinden çıkmıştı. Bir kere yaka o kadar büyüktü ki, katlanması gerekiyordu. Tibet'te bedenlen çalışmak zorunda olmayan kimseler, ellerini tamamen örten uzun kollu elbiseler giyerler. Bu adamın giysisinin kolları ise kısaydı ve ancak bileklerine kadar uzanıyordu. "Ama yine de bir işçi olamaz" diye düşündüm, "elleri pek yumuşak görünüyor. Belki de nasıl giyinilmesi gerektiğini bilmiyordur." Fakat bu dostumuzun elbisesi gövdesiyle bacaklarının birleştii yerde bitiyordu. "Yoksul, hem de çok yoksul," diye düşündüm. Pantolonu bacaklarını sıkı sıkı sarmıştı ve çok uzundu, bunun için de paçalarını hafifçe yukarıya kıvrırmıştı. "Kendisini En Değerli Kişinin önünde, böyle bir kılıkta herhalde çok kötü hissediyordur" diye düşündüm. "Acaba uygun bir giysi ödünç alamaz mıydı birilerinden?" Sonra ayaklarına baktım. Çok garip. Acayip, siyah bir şeyler geçirmişti ayaklarına. Parlak şeyler, sanki buzla kaplanmış gibi parlak. Bizim giydiğimiz gibi keçe botlar değil, hayır, ömrümde bundan daha garip başka bir şeye rastlayabileceğime ihtimal veremiyordum. Bu arada bir kâğıda gördüğüm renkleri kaydediyor ve bunlar hakkındaki görüşlerimi yazıyordum. Adam zaman zaman bir yabancı için oldukça güzel bir şiveyle Tibetçe konuşuyor, ardından şimdiye kadar duymuş olduğum en garip bir sesler koleksiyonuna geçiyordu. Sonradan, Dalay Lamanın söylediğine göre, "İngilizce'ydi bu.

Adam bir ara elini ceketinin iki yanında bulunan yamalardan birine sokup, beyaz bir kumaş parçası çıkarınca daha

da şaşırdım. Faltaşı gibi açılmış gözlerimin önünde bu beyaz kumaşı ağzının burnunun üzerine kapattı ve küçük bir boru çalarcasına sesler çıkarttı. "Değerli Kişiyi bir çeşit selâmlama biçimi herhalde" diye düşündüm. Selâmlama bitince, bez parçasını büyük bir dikkatle aynı yamanın arkasına soktu. Sonra ceketin öteki yamalarını da şöyle bir karıştırdı ve daha önceleri hiç görmemiş olduğum cinsten birkaç sayfa kâğıt çıkardı. Beyaz, ince, dümdüz bir kâğıt. Bizimkiler gibi öyle kösele renginde, kalın ve pürüzlü değil. "İnsan bunun üzerine nasıl yazı yazabilir ki?" diye sordum kendi kendime. "Tebeşiri tutacak hiçbir pürüz yok. İnsanın eli kayıp gider bunun üzerinde." Derken adam yamalardan birinin arkasından, ortasında kuruma benzer bir şey bulunan, boyanmış tahtadan ince bir çubuk çıkardı. Bu çubukla kâğıdın üzerine, şimdiye dek ne gördüğüm ne de kafamda canlandırabildiğim garip şekiller karaladı. Yazı yazmasını bilmediğini ve bu işaretlelerle sanki yazıyormuş gibi yaptığını düşündüm. "İs? Kurumdan bir çubukla yazı yazıldığı duyulmuş, görülmüş şey mi? Ama nasıl olsa isin çabucak silindiğini çok geçmeden anlar."

Sakat bir insan olduğu belliydi, dört tane değnek üzerinde duran, tahtadan yapılmış kafes gibi bir şeyin üzerinde oturması, bacaklarını da aşağı sarkıtması gerekiyordu. "Bel kemiğinde bir aksaklık var herhalde" diye düşündüm, çünkü oturduğu tahta kafesin üzerinde yükselen iki de sopa vardı ve bunlar sırtını destekliyordu. Artık iyiden iyiye üzülmeğe başlamıştım adam için. Üzerine uymayan giysiler, yazı yazmayı bilmemek, cebinden çıkardığı bir boruyla gösteri yapmak ve şimdi de hepsinden daha garibi, doğru dürüst oturamamak, sırtını bir yere yaslayıp bacaklarını sarkıtmak zorunda kalmak. Bacak bacak üstüne atarak, sonra değiştirecek, epey kimildandı yerinde. Hele bir defasında sol ayağını öyle bir biçimde yana yatırdı ki, tabanı Dalay Lamaya dönmüştü. Dehşete kapılmıştım, bir Tibetli tarafından yapılırsa korkunç bir hakaret kabul edilirdi bu. Fakat neyse, hemen hatırlamış olmalı ki, bacağına indirdi. Dalay Lama ba-

yağı saygı gösteriyordu adama; çünkü o da bu tahtadan çatıların birinin üzerine oturmuş, bacaklarını da aşağıya sarkıtmıştı. Adamın manyetik alanındaki renklerden, sağlığının hiç de iyi olmadığını anladım; bu büyük bir olasılıkla alışkın olmadığı bir iklimde yaşamasından kaynaklanıyordu. Bizlere yardımcı olabilmek isteğinde samimi olduğu anlaşılıyordu ama kendi hükümetini sınırlandırmaktan ve emekli aylığının kesilmesinden korktuğu da açıktı. Olayları doğal akışına bırakmak istiyordu, fakat hükümeti razı değildi buna ve bu yüzden de kesin konuşması gerekiyor ve kendi düşünce ve görüşlerinin doğruluğunun, zamanla ortaya çıkacağını umut ediyordu.

Konuğumuzun adı Mr. Bell idi. Hakkında çok şey, bu arada doğum tarihini de biliyorduk. Astrologlar, onun daha önceleri Tibet'te yaşamış olduğunu ve bundan önceki hayatında, Doğu ile Batı arasında bir anlaşma sağlanmasına yardımcı olmak umuduyla, Batı'da yeniden bedenlenmek istediğini belirtmiş olduğunu meydana çıkarmışlardı. Eğer Mr. Bell hükümetini kendi arzu ettiği biçimde etkileyebilmiş olsaydı, ülkemiz Çinliler tarafından işgal edilmezdi. Ama çok önceden bildirilen kehanetler, böyle bir işgalin gerçekleşeceğini belirtmişlerdi ve kehanetler de asla yanlış çıkmazlardı.

İngiliz Hükümeti epey kuşkulu görünüyor, Tibet'in Rusya ile anlaşma yaptığını tahmin ediyordu. Bu da onların işine gelmiyordu tabii. İngiltere Tibet'le bir anlaşma yapmazdı, fakat Tibet'in bir başka ülkeyle anlaşmasına da razı değildi. Sikkim, Bhutan, Tibet'in dışında hangi ülke olursa olsun, Rusya ile anlaşmalar yapabiliirdi, fakat Tibet değil. Böylece İngilizler bizi işgal etme, ya da sesimizi kısıp bize hükmetme çabası içinde, o garip yakaları altında epey öfkeleniler. Ama bize elçi gelmiş olan Mr. Bell, bizim herhangi bir ülkenin yanında yer almayı asla istemediğimizi, kendi hayatımızı yaşayıp, kendi yolumuzda gitmek istediğimizi, geçmişte bize sıkıntı, zarar ve dertlerden başka hiçbir şey getirmemiş olan yabancılarla her türlü ilişkiden uzak kalmak istediğimizi gördü.

Mr. Bell gittikten sonra gördüklerimi söylemem Dalay Lama'yı gerçekten memnun etti. Bu arada daha çok çalışmaya layık olduğumu da düşünüyordu. "Evet, evet" diye bağırdı, "seni daha da geliştirmeliyiz Lobsang. Uzak ülkelere gittiğinde, bu çalışmalarının sana çok yararlı olduğunu göreceksin. Sana biraz daha hipnotik tedavi uygulamalı ve seni elimizdeki tüm bilgilerle tıka basa doldurmaliyiz." Çingirağına uzandı ve hizmetkârlardan birine haber etti. "Mingyar Dondup, onu buraya istiyorum, hemen şimdi!" dedi. Birkaç dakika sonra da Rehberim göründü ve her zamanki rahat adımlarıyla bize doğru ilerledi. Rehberim hiç kimse için koşturmazdı. Dalay Lama da onu bir dost olarak kabul eder, bu yüzden de hiçbir şey için onun bu rahatlığını bozmaya kalkışmazdı. Rehberim benim yanıma, Değerli Kişi'nin karşısına oturdu. Hizmetkârlardan biri koşa koşa biraz daha yağlı çay ile Hindistan'dan gelmiş yiyecekler getirdi. Yerimize yerleştirdiğimizde, Dalay Lama konuşmaya başladı: "Mingyar, haklıymışsın, o gerçekten yetenekli. Bu yetenekleri daha da fazla geliştirebilir ve geliştirilmelidir de. Mümkün olduğu kadar çabuk ve kusursuz bir biçimde eğitilmesi için neyi gerekli görüyorsan onu yap. Sahip olduğumuz kaynakların hepsini ve istediğini kullan; çünkü daha önceden sık sık uyarıldığımız gibi, ülkemiz kötü günler geçirecek ve eski sanatlarla ilgili kayıtları bir araya toplayabilecek birisine ihtiyacımız olacak."

Böylece günlerim daha da hareketli geçmeye başladı. O günden sonra insanların renklerini anlatmam için sık sık oraya buraya koşturuldu, bu ya çok uzak bir manastırdan gelmiş bir reis ya da uzaklardaki bir eyaletin sivil önderi olabiliyordu. Potala ile Norbu Linga'nın, iyi tanınan bir ziyaretçisi olmuştum. Potala'da beni çok eğlendiren o teleskoplardan, özellikle ağır bir sehpa üzerine yerleştirilmiş olan o koskocaman yıldız teleskobundan yararlanabiliyordum. Gece geç vakitlerde ayı ve yıldızları seyrederek saatler geçiriyordum.

Lama Mingyar Dondup ve ben, ziyaretçileri incelemek

üzere sık sık Lhasa Kenti'ne gidiyorduk. Onun gerçekten çok güçlü olan gizli şeyleri görme yeteneği ve insanlar hakkındaki geniş bilgisi, söylediklerimin doğruluğunu kontrol edebilmesini ve eksiklerimin giderilmesini sağlıyordu. Bir tüccarın tezgahının yanına yaklaşp, adamın bağıra çağıra malını övüşünü işitmek ve bunu, bizim için hiç de öyle gizli bir yanı olmayan düşünceleriyle karşılaştırmak o kadar ilgi çekici bir şeydi ki! Bu arada bellek gücüm de geliştirilmişti. Saatlerce oturup, bana okunan, anlaşılması güç metinleri dinliyor ye sonra bir solukta anlatıyordum onları. Bazen uzun süre hipnotik uykuda yatıyor ve bana anlatılan en eski kutsal bilgileri belleğime yerleştiriyordum.

15 ***BiLiNMEYEN KUZEY VE YETİLER***

Bir eğitim sırasında Chang Tang Dağları'na gittik. Bu kitapta, Chang Tang Bölgesi hakkında kısa bilgiler vermektten öteye gitmeyeceğim. Çünkü geziyi hakkını vererek aktarabilmek için en azından birkaç kitap yazmak gerekir. Dalay Lama, geziye katılan grubun on beş üyesini de kutsadıktan sonra, katırlara binerek, heyecan içinde yola koyulduk; Tengri Tso boyunca, Zilling Nor'daki büyük göllere ve sürekli kuzeye doğru ağır ağır ilerledik. Tangla Sıradağları'nı binbir güçlkle aştık ve nihayet keşfedilmemiş bölgelere girdik. Yolculuğun ne kadar sürmüş olduğunu söylemek güç; zaman önemli değildi bizim için. Acele etmemizi gerektiren bir neden de yoktu. Rahat rahat ve oldukça yavaş ilerleyerek, gücümüzü daha sonraki acele işlere sakladık.

Dağlık bölge boyunca ilerlerken, sürekli olarak yükselen arazi bana, Potala'daki teleskoptan seyrettiğim ay yüzeyini hatırlattı. Koca dağ silsileleri ve derin boğazlan ile ayın yüzeyine gerçekten çok benziyordu buraları. Uçsuz bucaksız dağlar ve dipsiz vadiler vardı her yanda. Koşulların gittikçe zorlaştığını fark ederek, güçlkle ilerliyorduk. Sonunda katırlar daha fazla yürüyemez hale geldiler. Yoğunluğu azalmış havada, kısa bir süre sonra bitkin düşmüşler ve başlarımız döne döne geçtiğimiz kayalık geçitleri aşamaz bir duruma gelmişlerdi. Bulabildiğimiz en emin yerde katırlarımızı bıraktık; gruptan en zayıf beş kişi de onlarla birlikte kalacaktı. Bir kurdun azı dişleri gibi sipsivri yükselen bir kaya çıkıntısı onları bu rüzgâra açık bölgedeki en şiddetli fırtınalar-

da bile koruyabilecekti. Üstelik kayanın içinde derin bir de mağara vardı. Katırların karınlarını doyurabilecekleri, tek tük bitkilerle kaplı aşağıdaki vadiye, dar ve çok dik bir yol iniyordu. Şırl şırl bir ırmak vadi boyunca gürüldeyerek akıyor ve bir uçurumun kenarından aşağıya, adeta dipsiz bir derinliğe yuvarlanıyordu.

Büyük güçlüklerle daha yukarılara tırmanmaya başlamadan önce, iki gün dinlendik burada. Taşdığımız yüklerden sırtlarımız ağrıyor, biraz daha fazla hava alabilmek için ciğerlerimizi sanki patlayacaklarmış gibi zorluyorduk. Kanyonlar, derin vadiler boyunca ilerledik. Bunları aşmak için, uçlarına halatlar bağlanmış demir kancalar fırlatıyorduk karşı tarafa. Kanca bir yere takıldığında sıra ile asılıp onu sallıyor ve sağlamlığından emin olunca yine sırayla karşıya geçiyorduk. Bazen kancayı tutturacak bir yer bulamazdık. Bu durumda içimizden biri halatı beline bağlayıp, tırmanabildiği en yüksek noktadan kendini aşağıya bırakır ve yavaş yavaş hızlanarak, boşlukta sallanarak, karşıya ulaşmayı denerdi. Bu iş epey zor ve tehlikeli olduğundan, hepimiz sıra ile yapardık. Bir defasında rahiplerden biri düşüp ölmüştü: Uçurumun bizim bulunduğumuz yamacından yukarıya tırmanmış ve kendisini aşağıya sallandırmıştı. Anlaşılan mesafeyi pek iyi ayarlayamamıştı ki, müthiş bir hızla karşı yamaca çarptı; yüzü ve beyni kayaların uçlarında kalmıştı! Cesedini, bağlı olduğu iple geri çektik ve bir tören yaptık onun için. Sonra da kayaların arasında gömecek bir yer bulunmadığından, kuşlara, rüzgâra ve yağmura terk ettik onu. Bu olaydan sonra sırası gelen rahip, pek memnun görünmüyordu halinden. Bunun üzerine ben aldım onun sırasını. Meseleye benim hakkımda yapılmış olan kehanetler açısından bakıldığında, bir kazaya kurban gitmeyeceğim açıktı ve bu inancım da karşılık gördü. Ama yine de çok dikkatli hareket ediyordum. Tırnaklarımın ucuyla yoklayarak, bana en yakın olan kayanın ucuna ulaştım. Güç bela tutunup kendimi yukarı çektüğimde soluğum boğazımı yakıyor, kalbim patlayacakmış gibi gümbürdüyordu. Gücüm kesilmiş, bir süre orada

yatıp kaldım. Sonra yamaç boyunca yukarı doğru sürünerek tırmanmayı başardım. Sonunda diğerleri de baş aşağı, elleri ve ayakları halatın çevresinde kenetlenmiş bir halde sırayla geldiler yanıma. Soluk almamıza bile fırsat vermeyen rüzgâr giysilerimizi uçuruyor, işimizi biraz daha zorlaştırıyordu.

Uçurumun tepesinde bir süre dinlenip, bu kadar yüksek bir yerde kaynama derecesinin düşük olduğunu ve bizi ısıtmak için yeterli olmayacağını bile bile çay pişirdik. Sonra eskisinden biraz daha az yorgun, yüklerimizi sırtlanıp, düşse kalka bu ıssız bölgenin derinliklerine doğru ilerledik. Az sonra rastladığımız buzulla birlikte, yolculuğumuz daha da zorlaştı. Ne altı çivili kar botlarımız, ne buzları kıracak baltalarımız ve ne de dağcılık için gerekli malzememiz vardı; elimizdeki bütün malzeme, toprağı tutsun diye tabanlarına kıl demetleri bağlanmış, günlük keçe botlarımız ile sağlam halatlarımızdı.

Söz arasında, Tibet mitolojisinde bir Buzlar Cehennemi vardır. Sıcak bizim için bir nimettir; soğuk ise tam tersi. Bu yüzden soğuk, mitolojiye göre cehennemdir. Dağlık bölgelere yaptığımız bu gezi soğğun ne denli korkunç bir şey olabileceğini gerçekten göstermişti bana.

Bıçak gibi kesen rüzgârda tir tir titreyerek ve yola hiç çıkmamış olmayı dileyerek, tam üç gün, ayaklarımızı zorlukla sürüyerek buzul boyunca yukarı tırmandık. Nihayet buzul, kayaların arasından aşağıya doğru meyillenmeye başladı. Ve biz aşağılara, daha aşağılara, boş yere bir yerlere tutunmaya çabalayarak ve büyük bir hızla kayarak, adeta sonsuz gibi gelen bir derinliğe indik. Birkaç mil ilerledikten sonra, bir dağ yamacının çevresinden dolandık ve karşımızda bembeyaz, yoğun bir tabaka bulduk. Bunun kar mı, yoksa bir bulut mu olduğunu kestirememiştik uzaktan; kar gibi bembeyaz ve uçsuz bucaksızdı. Biraz yaklaşınca, bunun altında kalın bir sis tabakası olduğunu gördük.

Aramızda buraya daha önce de gelmiş olan tek kişi, Lama Mingyar Dondup, keyifli keyifli gülümsedi: "Tam anlamıyla asık yüzlü bir rahipler kalabalığısınız. Ama az sonra

iyi eğleneceksiniz."

Ama biz öyle eğlendirici bir şey göremiyorduk çevremizde. Sis. Soğuk. Ayağımızın altında dondurucu bir buz, başımızın üzerinde dondurucu bir gökyüzü. Bizi yara bere içinde bırakan, bir kurdun azı dişleri gibi sivri, keskin kayalar. Ve "birazdan eğleneceğimizi" söyleyen Rehberim.

Yavaş yavaş ilerleyip, soğuk ve ıslak sisin içine girdik, adımlarımızı nereye attığımızı bilmeden, bitkin ve ağır ağır yürüyorduk. Belki ısınırız diye boş bir umutla sıkı sıkı sarınmıştık giysilerimize. Soğuktan titriyor, güçlüğüle soluk alıyorduk. Nihayet durduk, şaşkınlıkla birbirimize bakıyorduk. Sis ılınmaya başlamıştı, toprak da ısınıyordu gitgide. Arkamızdan gelenler, önlerini göremediklerinden bize çarpıp üstüste yığıldılar. Fakat Lama Mingyar Dondup'un şen kahkahasıyla şaşkınlıktan biraz olsun kurtulup, hiçbir şey göremediğimiz halde yine ileri atıldık. Herkes bir önündekini yitirmeye çalışıyordu. Ayaklarımızın altındaki taşlar bizi düşürmekle tehdit ediyor, botlarımızın altından çakıllar yuvarlanıyordu. Taşlar! Çakıllar! Peki ya buzul neredeydi? Birdenbire sis inceldi ve içinden çıktık. Beceriksiz adımlarla birbirimizin ardı sıra yolumuza devam ediyorduk; olur şey değil, çevreme bir göz attığımda, soğuktan ölüp Gökler Ülkesi'ne gelmiş olduğumu sandım. Isınmış ellerimle gözlerimi oğuşturdum; bir beden mi yoksa bir ruh mu olduğumu anlamak için kendi kendimi çimdikledim, parmaklarımı kayalara sürttüm. Sonra biraz kendime gelip, çevreme bakındığımda, önceki sekiz arkadaşımın da benimle birlikte olduğunu gördüm. Hepimiz birden Gökler Ülkesi'ne bu kadar ani bir biçimde gönderilmiş olabilir miydik acaba? Bir an için öyle kabul etsek, peki o kayaya çarpıp ölen onuncu arkadaşımız neredeydi? Ve acaba hepimiz birden karşımızda duran bu cennete layık mıydık?

Sis perdesinin öte yanında, soğuktan titrediğimiz andan bu yana kalbimiz daha ancak otuz kez atmıştı. Şimdi ise neredeyse bayılacaktık sıcaktan. Hava pırıl pırıl ışılıyor, topraktan buharlar çıkıyordu. Ayağımızın dibinde bulunan

bir kaynak, kalın bir buhar sütununun altından kaynarak yukarı fışkırıyordu. Çevremiz yemyeşil, şimdiye dek görmüş olduklarımızdan daha yeşil otlarla kaplıydı. Geniş yapraklı bu otlar, diz boyunu aşarak uzanıyordu önümüzde. Aklımız karışmış, neredeyse korkmuştuk. İşte bu gerçek bir sihir, bizim bildiklerimizin, gördüklerimizin tümüyle ötesinde bir olaydı. Bir süre sonra Lama Mingyar Dondup konuşmaya başladı: "Burayı ilk gördüğümde eğer ben de sizin şu andaki halinize girmişsem, gerçekten görülmeye değermişim! Siz dostlarım, sanki Buz Tannlan'nın sizlerle eğlendiğini düşünüyör gibisiniz."

Neredeyse yerimizden kımıldayamayacak kadar şaşırılmış, çevremize bakmıyorduk. Rehberim devam etti: "Haydi, derenin üzerinden atlayalım, atlayalım çünkü su kaynıyor. Birkaç mil daha yürüyelim ve sonra dinlenebileceğimiz gerçekten çok güzel bir yere geleceğiz."

Söylediği şeyler, her zamanki gibi doğru çıktı. Üç mil kadar daha yürüdükten sonra, kendimizi sanki haşlanıyormuşuz gibi hissettiğimizden giysilerimizi çıkartmış, yosun kaplı toprağın üzerine boylu boyunca serilmiş yatıyorduk. Burada şimdiye dek hiç görmemiş olduğum ve herhalde bundan sonra da göremeyeceğim cinsten ağaçlar vardı. Parlak renkli çiçekler her yana saçılmıştı. Yukarı tırmanan asmalar ağaç gövdelerini birer dantel gibi süsleyip, dallardan aşağıya sarkıyorlardı. Yatıp dinlendiğimiz bu açıklık alanın biraz sağında ufak bir göl uzanıyordu ve gölün yüzeyinde, içinde yaşam olduğunu belli eden ufak halkalar ve dalgacıklar görebiliyorduk. Fazla sığa dayanamadığımızdan, bir başka yaşam boyutuna geçtiğimizden emindik. Yoksa soğuğa mı dayanamamıştık, orasını pek iyi bilemiyorduk.

Her taraf yemyeşildi. Şimdi epey yolculuk yapmış olduğumdan, bunların tropikal bitkiler olduğunu söyleyebilirim. Bana şimdi bile çok yabancı gelen türde kuşlar vardı. Volkanik bir araziydi burası. Topraktan sıcak su kaynakları fışkırıyor, çevreye kükürt kokuları yayılıyordu. Rehberim, bildiği kadarıyla bu dağlık bölgelerde bunun gibi yalnızca iki yer ol-

duğunu söyledi. Yerin altındaki ısı ve kaynar ırmaklar buzları eritiyor, vadinin çevresindeki kayalardan oluşan muazzam duvarlar da sıcak havayı dağılmadan tutuyorlardı. İçinden geçtiğimiz o yoğun, bembeyaz sisin bulunduğu yer de, soğuk ve sıcak hava akımlarının karşılaştığı yerd. Bunlardan başka bize koskocaman hayvan iskeletleri görmüş olduğunu da anlattı; bu iskeletler öyle büyüktü ki, normal hayatta sekiz-dokuz metre yüksekliğinde bir hayvanı taşıyabilirdi. Daha sonraları bu kadar büyük kemikleri kendi gözlerimle de gördüm.

Yetileri de ilk kez burada gördüm. Bitki toplamak için eğilmiştim, bir şey dikkatimi çekti. Orada, benim aşağı yukarı on metre kadar ötemde, haklarında çok şey duymuş olduğum o yaratıklardan biri duruyordu. Tibet'te ana ve babalar yaramaz çocuklarını genellikle, "Uslu dur yoksa yetiler gelir kaparlar seni!" diye korkuturlardı. Acaba bu yeti de beni kapacak mıydı? İçinde bulunduğum durum hiç de hoşuma gitmemişti. İkimiz de sanki zaman durmuş gibi, bir süre korkudan donmuş, baktık birbirimize. Bir eliyle beni işaret ediyor ve bu arada bir yavru kedinin miyavlamasına benzer garip sesler çıkarıyordu. Alnı kaşlarının hemen üzerinden arkaya doğru eğilmişti. Çenesi de epey geriye çekilmişti, dişleri çok büyük ve fırlaktı. Yine de kafa büyüklüğü, mevcut olmayan alın kısmı bir yana bırakılırsa, çağımız insanınıninkinden pek farklı görünmüyordu. Elleri ve ayakları geniş ve yayvandı. Bacaklar çarpılmış, kolları normalden çok daha uzundu. Onun da insanlar gibi, yürürken ayaklarının ayasına bastığını fark ettim. (Maymunlar ve bu türdeki öteki hayvanlar ayaklarının ayasını yere basarak yürümezler.)

Ben ona bakıp bakıp da, belki heyecandan, hafifçe kımlıdayınca, yeti acı ve ince bir çığlık koparıp arkasını döndü ve sıçrayarak uzaklaştı. Sanki her iki ayağıyla birden sıçırıyor gibiydi ve bu yüzden de dev adımlar atıyordu. Benim tepkim de onunki gibi kaçmak oldu, ama aksi yöne tabii! Olayı sonra yeniden düşündüğümde, beş bin metre yükseklikte Tibet kısa mesafe koşu rekorunu kırmış olmam gerektiği sonu-

cuna vardım.

Sonradan birkaç yeti daha gördük uzaklarda. Bizi görünce hemen kaçıp saklanıyorlardı. Onları sinirlendirmemek için elimizden geleni yaptık. Lama Mingyar Dondup bize bu yetilerin, insan soyunun evriminde değişik özellikler göstererek gelişen bir tür olduğunu ve yalnızca çok tenha yerlerde yaşadıklarını anlattı. Dağlık bölgeyi terk edip, insanların oturmadıkları bölgelerde yaşayan yetilerin zaman zaman görüldüğüne dair öyküleri sık sık duyardık. Bir erkek yeti tarafından kaçırılan yalnız kadınlarla ilgili öyküler de vardır. Bu, onların soylarını sürdürmek için seçtikleri bir yol olabilir. Gerçekten de daha sonraları bazı rahibeler, bir kadının gece yarısı bir yeti tarafından kaçırıldığını anlatarak bu öyküleri doğruladılar. Fakat yine de ben bu gibi konularda bir şeyler yazmak için yeterli değilim. Sadece hem yetişkin hem de küçük yetileri görmüş olduğumu söyleyebilirim. Ayrıca yetilere ait iskeletlere de rastladım.

Bazı kişiler, benim yetilerle ilgili sözlerimin doğruluğundan kuşkulandıklarını belirtmişlerdi. Birtakım yazarlar, sanırım yetilerle ilgili tahminler yürüttükleri kitaplar yazmışlar. Fakat bu yazarların hiçbiri, kendileri de kabul ettikleri gibi, ömürlerinde bir yeti görmemişlerdi. Ben gördüm. Birkaç yıl önce, Atlantik'in ötesine radyo ile mesaj göndereceğini söylediğinde gülmüşlerdi Marconi'ye. Batılı doktorlar, insanın saatte elli milden fazla bir hızla seyahat etmesinin olanaksız olduğunu, aksi takdirde hava basıncından ölünebileceğini kesinlikle iddia etmişlerdi. "Yaşayan bir fosil" olduğu söylenen bir balıkla ilgili çeşitli söylentiler vardı. Şimdi ise bilim adamları bunları gözleriyle gördü, ele geçirdi, incelediler. Eğer Batılı adam Tibet'e rahatça girebilseydi, bizim zavallı yetilerimiz de ele geçirilir, incelenir ve belki de alkol dolu kavanozlar içinde muhafaza edilirdilerdi. Biz yetilerin dağlık bölgeye doğru itildikleri ve bu bölgenin dışında kalan yerlerde başıboş gezinen ve çok ender rastlanan birkaçı dışında, soylarının tükendiği inancındayız. Bir yetiyle ilk karşılaşma büyük bir korku yaratır. İkinci karşılaşmada ise

insan, çağdaş hayvan nesilleri arasından silinip gitmeye mahkûm olan, geçmiş devirlere ait bu yaratıklara karşı bir şefkat duyuyor.

Çinliler Tibet'ten çıkarıldığı zaman, bu konuda kuşku- lar taşıyan kimselerden kurulu bir gezi heyetine eşlik etme- ye ve onlara dağlık bölgedeki yetileri göstermeye hazırım. Kendi ticari bilgilerinin ötesinde bir şeyle karşılaştıklarında bu büyük iş adamlarının yüzlerinin ne hal alacağı görülmeye degecek. Kendilerini taşıtmak için hizmetkâr ve yeterince hava alabilmek için oksijen tüpleri kullanabilirler; ben yalnızca eski rahip elbisemi giyeceğim. Kameralar gerçeği ka- nıtlayacak. O günlerde fotoğraf çekmek için hiçbir aletimiz yoktu Tibet'te. Eski destanlarımızda, yüzyıllarca önce Tibet 'in denizlerle yıkanan sahilleri olduğu anlatılır. Yerin altı bi- raz karıştırılıp araştırıldığında, balıklara ve öteki deniz hay- vanlarına ait fosillerin bulunacağı kesindir. Çinliler de ina- nırlar buna. Evvelce Hu-pei Eyaleti'ndeki Henk Dağı'nın Kou-lou tepesinde duran Yü levhası, Büyük Yu'nün o devir- lerde en yüksek bölgeler dışında bütün Çin'i kaplamış olan 'Tufan Suları'nın akıtılması için çalıştıktan sonra o tepede durup dinlendiğini (M.Ö. 2278'de) yazar. Sanırım bu orijinal taş şimdi oradan kaldırılmış, fakat Honkovv yakınlarında bir yer olan Wu-ch'ang Fu'da bunun taklitleri var. Bir başka kopyası da Chekyang'daki Shao-hsing'in yakınlarındaki Yu- lin tapınağında bulunuyor. Bizim inanışımıza göre Tibet bir zamanlar deniz kıyısında düz bir ovaymış ve bu devre ait sı- nırlı bilgilerimizin dışında olan bazı nedenlerle şiddetli yer sarsıntıları olmuş. Bu arada karaların pek çoğu çöküp sular altında kalmış, diğer bir kısmı da yükselerek dağlan oluştur- muş.

Chang Tang dağlık bölgesi, fosiller ve bütün bu alanın eskiden bir deniz kıyısı olduğunu doğrulayan kanıtlarla do- luydu. Canlı renklere sahip deniz kabukları, garip biçimlerde taşlaşmış süngerler ve mercan kolonileri sık sık rastlanan şeylerdi. Burada altın da vardı, sanki çakıl taşı toplarmış gibi toplanabilirdi altın külçeleri. Toprağın derinliklerinden

fişkiran suların bir kısmı kaynama derecesinde, bir kısmı ise donmaya yakın bir soğuklukta olurdu. O geceyi ve ertesi gü- nü bizi iyileştirecek otlar toplamakla geçirdik. Midelerimiz burada yediğimiz cinsten yiyeceklere alışkın değildi. Bu yüz- den meyveleri de yetilere bıraktık.

Otlarla ve bitkilerle, artık daha fazla taşıyamayacak kadar yüklendikten sonra, sisin içinden ayak izlerimizi güç- lükle takip ederek ilerledik. Karşı tarafta dehşetli bir soğuk vardı. Herhalde hepimiz geri dönüp, o bereketli vadilerde ya-şamayı geçirdik aklımızdan. Lamalardan biri, böyle bir so-ğukla yeniden karşılaşmaya dayanamadı. Sis perdesini geç- tikten birkaç saat sonra yere yığıldı ve ona yardım etmek amacıyla orada kalıp kamp kurmamıza karşın, artık onun için yapabileceğimiz pek fazla şey yoktu. Gece olunca Gökler Ulkesi'ne gitti. Elimizden geleni yapmış, bütün gece iki ya- nında yatıp onu ısıtmaya çalışmıştık, fakat bu kıraç ve kuru bölgenin acı soğuğu çok sertti onun için. Uyudu ve bir daha uyanmadı. Daha önce, sırtımızdaki yüklerden fazlasını taşı- yamayacağımızı düşünmüş olmamıza karşın, onun yükünü de aramızda pay ettik. Sonra yeniden o pırl pırl parlayan yüzyıllık buzula geldik; zahmetli adımlarımızın oluşturmuş olduğu izleri takip ederek ilerliyorduk. Gizli vadinin rahatlık veren sıcaklığı tüm gücümüzü tüketmişti; üstelik yiyeceği- miz de bitmek üzereydi. Katırların yanına geri dönünceye dek geçen son iki gün boyunca hiçbir şey yemedik. Her şeyi- miz, çayımız bile bitmişti.

Yürümemiz gereken birkaç millik yolumuz daha vardı, kılavuzluk eden rahiplerden biri bir ara yuvarlanıp yere düştü ve bir daha kalkamadı. Soğuk, açlık ve güçlükler içi- mizden birini daha alıp götürmüştü. Ama aramızdan ayrıla- cak bir kişi daha vardı. Ana kamp yerine vardığımızda, bizi bekleyen dört rahip bulduk. Bu konak yerine kadar olan bir- kaç metreyi katetmemize yardım etmek için yerinden fırla- yan dört rahip. Beşincisi bir fırtına sırasında dışarı çıkmaya cesaret etmiş ve uçurumdan aşağı, dipteki derin boğaza yu- varlanmıştı. Yüzükoyun uzanıp aşağı bakınca, onun yüzlerce

metre aşağıda, artık tam anlamıyla kan kırmızısı olmuş giysisine sarınmış yattığını gördüm.

Bundan sonraki üç gün boyunca dinlenip, biraz olsun güç kazanmaya çalıştık. Bizi yola devam etmekten alıkoyan yalnızca yorgunluk ve bitkinlik değildi; önüne ufak taşlar katıp, mağaramızı, çarptığı her yeri bıçak gibi kesen, kum yüklü bir hava bombardımanına tutarak, kayaların arasında acı acı uğuldayan bir rüzgâr vardı. Ufak derenin yüzü kamçılanıyor, sular ince bir toz serpintisi gibi püskürüp savruluyordu havaya. Bütün gece boyunca bedenlerimizin peşinde koşan açlıktan çıldırılmış şeytanlar gibi, çevremizde uluyup durdu fırtına. Sabaha doğru yakınlarda bir yerlerde hızla yuvarlanan bir şeyler ve yeri göğü sarsan müthiş bir patırtının ardından ağır bir düşüş sesi geldi. Rüzgârın ve suyun aşındırmasına yenilerek, sıra sıra uzanan dağlardan kopmuş kocaman bir kaya parçası, toprak kaymasına yol açmıştı. Ertesi sabah günün ilk ışıkları daha aşağıdaki vadiye erişmeden, biz hâlâ dağların o şafak sökmeden önceki sahte parlaklığı içindeyken, yukarıdaki sivri tepede müthiş çatırtılarla kocaman bir kaya parçası daha koptu. Bunun bize doğru yuvarlandığını görünce, kapladığımız yeri mümkün olduğu kadar ufaltmak için iyice sokulduk birbirimize. Şeytanlar arabalarına binmiş, gökyüzünden üzerimize doğru hızla geliyormuşçasma müthiş çatırtılarla ve bir taş sağanağıyla birlikte gümbürdeyerek yuvarlandı aşağıya. Tam önümüzdeki kayalık korkunç bir çatırtıyla şöyle bir dalgalandı, kırk elli metre karelik bir alan aşağıya doğru sarktı, az sonra da kopup uçurumdan aşağıya yuvarlandı. Epey bir süre sonra, vadinin derinliklerinden, düşen parçanın çıkarmış olduğu sesin yankısı geldi. Ölen dostumuz da gömülmüştü artık.

Görünüşe göre hava iyice kötüye gidiyordu. İlerleyemeyecek bir duruma gelmeden önce, ertesi sabah erkenden yola çıkmayı kararlaştırdık. Malzemelerimiz pek öyle işe yarar olmamakla birlikte, büyük bir dikkatle gözden geçirildi, halatlar kontrol edildi, katırlar muayene edilerek herhangi bir yara ya da kesikleri olup olmadığına bakıldı. Ertesi sabah,

şafak vakti hava biraz daha yatışmış gibiydi. Eve dönmek üzere yola çıktığımızı düşünerek, hoşnutluk içinde terk ettik orayı. Yola neşeyle çıkmış olan on beş kişilik grubumuzda on bir kişi vardı şimdi. Katırlarımız bitki denkleleriyle yüklü, tabanlarımız çatlamış, bitkin bir halde günlerce yürüdük. Ağır ağır ilerliyorduk. Zamanın hiçbir anlamı yoktu bizim için. Aşırı yorgunluğun yarattığı bir şaşkınlık içinde güçlele ilerleyebiliyorduk. Artık günlük azığımızın yarısıyla idare etmemiz gerekiyordu; sürekli bir açlık içindeydik. Nihayet göller görüldü. Hemen oralarda otlayan bir yak öküzü sürüsünü fark ettiğimizde duyduğumuz sevinç büyüktü. Karşılaştığımız tüccarlar bizi çay ve yiyeceklerle tıka basa doyurup, yorgunluğumuzu gidermek için ellerinden geleni yaptılar. Fazlasıyla yıpranmış ve üstelik yara bere içindeydik.. Giysilerimiz lime lime olmuş, ayaklarımızdaki keçe botlar yırtılmış, kanlar içindeydiler. Fakat Chang Tang dağlık bölge; gesine gitmiş ve hepimiz değilse bile bir kısmımız geri dönmüştük. Rehberim iki kez bulunmuştu orada, belki de orayı iki kez görmüş olan tek kişiydi dünyada.

Tüccarlar çok iyi baktılar bize. Gecenin karanlığında yak öküzü tezeklerinin ateşi çevresinde çömelmiş, başımızdan geçenleri anlattıkça, şaşkınlık içinde başlarını sallıyorlardı. Biz de onların Hindistan gezilerini dinlemekten, Hinduş'tan gelmiş tüccarlarla tanışmış olmaktan hoşnuttuk. Fakat onlardan ayrılacağımız için de üzülyorduk, keşke yollarımız aynı olsaydı diye konuştuk aramızda. Fakat onlar daha birkaç gün önce ayrılmışlardı Lhasa'dan, biz ise oraya dönüyorduk. Böylece, sabah olunca, karşılıklı iyi niyet temennileriyle ayrıldık birbirimizden.

Rahiplerin pek çoğunun tüccarlarla konuşmamasına karşın, Lama Mingyar Dondup insanlar arasında büyük bir fark olmadığına inanırdı. Irk, renk ya da dinin hiçbir önemi yoktu onun için. Dikkat edilecek tek şey kişinin eğilimleri ve davranışlarıydı.

Artık eski gücümüze kavuşmuştuk, eve dönüyorduk. Toprak gittikçe yeşilleniyor, bereketleniyordu. Nihayet Pota-

la'nın parıldayan altın damları ve Chakpori göründü karşıdan. Katırlar akıllı hayvanlardı, bizimkiler de Shö'deki yuvalarına ulaşmak için acele ediyorlar ve bizi öyle bir sürük-lüyorlardı ki peşlerinden, onları zaptetmekte epey zorluk çeki-yorduk. Gören de sanki, Chang Tang'a biz değil de onlar gitmişler sanırdı.

Demir Dağ'a doğru çıkan taşlı yolu tırmanırken epey neşeliydik. Bu, Şambala adını verdiğimiz buzullar ülkesi Kuzey'den dönmüş olmanın sevinciydi.

Artık kabul merasimleri için turlara başlayacaktık, fakat her şeyden önce En Değerli Kişi'yi görmemiz gerekiyordu. Bize karşı davranışı son derece olumlu oldu. "Benim yapmak istediğim şeyi yaptınız, görmeyi çok arzuladığım yerleri gördünüz. Bütün yetkilere sahibim burada, ancak yine de kendi halkımın bir esiriyim. İnsanın gücü ne kadar çoğalır-sa, özgürlüğü de o ölçüde kısıtlanıyor. Bulunduğun yer ne kadar yüksekse, o kadar esirleşiyorsun. İnanın, sizin gördük-lerinizi görebilmek için her şeyi feda edebilirdim."

Lama Mingyar Dondup'a, gezinin başı olduğu için üç kırmızı fiyonklu Onur Eşarbi verildi. Grubun en genci olduğumdan, ben de buna yakın bir biçimde onurlandırıldım!

16 *LAMALIK*

Astral bedeninin fiziksel bedenden ayrıldığı ve yalnızca gümüş kordonla yeryüzündeki hayata bağlı kaldığı astral seyahat sanatı üzerine, oldukça iyi bir eğitim görmüştüm artık. Pek çok kimse, bizim bu yolla seyahat edebildiğimize inanmakta güçlük çekiyor. Aslında bu her uyuyan insanın yaptığı bir şey, yalnız pek az kimse bunun farkındadır. Doğuda ise lamalar bu gezi sırasında yaptıklarını, gördüklerini, nerelere gittiklerini tümüyle hatırlarlar. Batılı insanlar bu yeteneklerini yitirmiş olduklarından, uyandıkları zaman, bir düşünmüş olduklarını sanırlar.

Astral seyahat etme olayı, bütün ülkelerde bir bilimdir. İngiltere'de büyücülerin uçabildikleri söylenir. ABD'de Kızıl-derililer'in ruhlarının uçtuğu söylenir. Bütün ülkelerde, her yerde, bu gibi şeylerle ilgili kıyıda köşede kalmış kimi bilgiler vardır aslında. Astral seyahat bana öğretildi. Herkese de öğretilir.

Öğrenilmesi ve kişi tarafından kontrol altına alınabilmesi mümkün bir başka sanat da telepatidir. Fakat bir sahne gösterisi olarak kullanılacaksa değil. Bu sanatın Batı'da yavaş yavaş ilgi görmeye başlaması sevindirici bir olay. Doğu'nun bir başka sanatı da hipnotizmadır. Ben hipnotize edilmiş hastalar üzerinde, bacağın kesilmesi ya da bunun kadar ciddi bazı büyük ameliyatlara yaptım. Hasta hiçbir şey hissetmez, hiçbir acı duymaz ve üstelik bu günlerde çok sık başvurulan anestezinin yol açtığı yan etkilere katlanmak zo-

runda kalmadığı için de uyandığında kendisini çok daha iyi hisseder. Bana söylendiğine göre, İngiltere'de yapılan ameliyatlarda hipnotizma belli ölçüde kullanılıyormuş artık. *

Doğuda uğraştığımız bir başka konu da, görünmezlik olayı. Kural basit, fakat uygulaması zor. İlginizi uyandıran bir şey düşünün. Bir ses? Ani ve hızlı bir hareket ya da çarpıcı bir renk? Sesler ve ani hareketler insanları uyandırır, karşılarındaki kişiyi fark etmelerine yol açar. Hareketsiz duran bir insan gibi, "her yerde rastlanan" tipte sıradan bir insan da kolayca fark edilmez. Postacınızı düşünün. Onun için sık sık, "Onu buralarda pek gören olmamıştır" denir, fakat yine de mektupları kapıya bırakmıştır. Nasıl, görünmeyen bir adam mı bıraktı bunları kapıya? Yoksa "görünmeyecek" ya da fark edilmeyecek kadar yakından tanıdığınız bir çehre mi bu? Evet, insanda suçluluk duygusu ne kadar fazlaysa, çevresinde de o kadar çok polis varmış gibi gelir ona! Bu da görünmezlik olayının tam tersidir.

Başkalarınca fark edilmeyecek bir duruma girebilmek için, hareketlerin ve beyin dalgalarının durdurulmaları gerekir! Eğer bir madde olarak, beynin görevini sürdürmesine, yani düşünmesine izin verilirse, yakınlarda bulunan herhangi bir kişi telepatik olarak bu düşünceleri alır, sahibini görür ve böylece görünmezlik hali ortadan kalkar. Tibet'te istedikleri zaman görünmezlik durumuna girebilen kişiler vardır. Ancak bunlar aynı zamanda beyin dalgalarını gizleyebilecek güce de sahiptirler.

Düşünce gücü ile havaya yükselebilen kişiler de vardır, ama bu yola yalnızca teknik uygulamalar için arada sırada başvurulabilir. Çevrede dolaşmak için pek öyle tercih edilen bir yöntem değildir. Gerçek ustalar, gerçekten de çok basit bir iş olan astral seyahat yöntemini kullanırlar. Tabii, insanın, çok iyi bir öğretmen yanında olması koşuluyla. Benim böyle bir öğretmenim vardı ve ben astral seyahat yapabiliyordum, halen de yapıyorum. Ama en içten çabalarıma karşın yine de kendimi görünmez hale sokamıyordum. Benden tatsız bir iş yapmam istendiği zaman bir anda ortadan kay-

bolabilmek, herhalde çok büyük bir mutluluk olurdu, fakat müzikle ilgili yetenek gibi, bu yetenek de benden esirgenmişti. Şarkı söylediğim zaman sesim müzik ustasının tüm öfkesini üzerime çekmişti, fakat bu öfke, müzik aletlerini herkesin kullanabileceğini sanarak, zilleri çalmaya çalıştığım ve tamamen bir kaza sonucu talihsiz bir rahibin kafasını iki taraftan kıstırdığım zaman neden olduğum patırtının yanında bir hiçti. Öğretmenim pek o kadar nazik olmayan bir dille bana, kendimi tıbbı ve olağanüstü görme yeteneğimi güçlendirmeye vermemi tavsiye etmişti!

Biz Batı dünyasında yoga olarak adlandırılan spora da oldukça fazla zaman ayırırdık. Bu hiç kuşkusuz, insanı tahmin edilemeyecek kadar geliştiren, oldukça önemli bir bilim dalıdır. Benim kişisel görüşüm, büyük değişiklikler yapılmadığı takdirde yoganın Batılı insanlara göre olmadığıdır. Bu bilim yüzyıllardan beri bilinmektedir bizde; hareketler çocuklara daha çok küçük yaşta iken öğretilir. Eklemlerimiz, kemiklerimiz ve kaslarımız, kısacası tüm bedenimiz yoga yapabilecek bir biçimde eğitilmiştir. Batılılar ve daha çok orta yaşta olanlar, bu hareketlerle hiç kuşkusuz bir yerlerini kolaylıkla sakatlayabilirler. Basit bir Tibetli olarak benim görüşüm bu, fakat bazı değişikliklere uğramış şekliyle bir hareket çalışması olarak yapılsa bile, bunları rasgele denemeye kalkışmaması için, herkesin uyarılması gerektiğine inanıyorum. Bir kez daha yinelemek istiyorum, herhangi bir kazanın önüne geçmek için, yanınızda erkek ve kadın anatomisini çok iyi bilen ve bu işte gerçekten usta bir öğreticiye ihtiyaç vardır. Sadece hareketler değil, yanlış yapıldığında so-luk alma çalışmalarını bile zararlı olabilir!

Tibet'e özgü pek çok olağanüstü olayın kilit noktası, belirli bir şekilde soluk alıp verebilmektir. Fakat burada da, akıllı ve deneyimli bir öğretmen gereklidir, aksi halde zorlamalar ölümle sonuçlanmasa bile, insanı ağır şekilde hasta edebilir.

Pek çok turist, "koşucular", yani beden ağırlıklarını kontrol edebilen ve toprağın üzerinde, ayaklan toprağa hiç

değmeden büyük bir hızla saatlerce koşabilen lamalar hakkında yazılar yazmışlardır. Bu çok deneme gerektiren bir iştir ve "koşucunun" yarı uyku durumunda olması gerekir. En uygun zaman, gökyüzünün yıldızlarla dolu olduğu, mehtapsız bir gecedir. Arazi düz olmalı, üzerinde de koşucunun yarı uyku durumunu bozabilecek herhangi bir engel bulunmamalıdır. Bu hızla koşan bir kimse, aynen uykuda gezinen birinin bulunduğu durumdadır. Gideceği yolu görür, bunu sürekli olarak Üçüncü Gözünün önünde bulundurur ve hiç durmadan belli bir mantrayı tekrarlar içinden. Saatler boyu koşar ve gideceği yere vardığında, en ufak bir yorgunluk dahi hissetmez. Bu sistemin, astral seyahatten daha üstün bir yanı vardır. Astral seyahatte kişi ancak astral bedeniyle dolaşır ve bu yüzden de maddi eşyaları yerlerinden oynatamaz; örneğin kendine ait eşyaları beraberinde taşıyamaz. Arjopa adı verilen bu "koşucular", normal zamanda taşıyabilecekleri kadar yük taşıyabilirler, fakat o zaman da yorulabilirler.

Tibetli ustalar, düzgün soluk alma sayesinde, deniz düzeyinden beş bin metre ya da buna yakın bir yükseklikte, çıplak olarak buz üstünde oturabilir ve beden sıcaklıklarını koruyabilirler. Hatta öyle sıcak olurlar ki, çevrelerindeki buzlar eriyebilir ve kişi rahatça terleyebilir,

Ciğerlerinizdeki havayı tamamen boşalttıktan sonra ağır bir cismi kaldırmayı denediniz mi hiç? Deneyin, bunun hemen hemen olanaksız olduğunu göreceksiniz. Bu defa ciğerlerinize çekebildiğiniz kadar hava doldurun, soluğunuzu tutun ve cismi kolayca yerden kaldırın. Veya korktuğunuzda ya da bir şeye kızdığınızda, mümkün olduğu kadar derin bir soluk alın ve on saniye kadar içinizde tutun. Sonra ciğerlerinizdeki havayı yavaş yavaş boşaltın. Bu işlemi en azından üç kez yineleyin, kalp atışlarınızın yavaşladığını, kendinizi daha sakin hissettiğinizi göreceksiniz. Bunlar, herkes tarafından denenebilecek, hiçbir zararı olmayan hareketlerdir. Japonlar'ın ve ellerine esir düştüğüm zaman Çinliler'in bana yapmış oldukları daha büyük işkencelere katlanabilmemde bu nefes kontrolü hakkında bildiklerimin büyük yararı oldu.

Lamahk için sınava girme zamanı gelmişti artık. Yalnız daha önce, Dalay Lama tarafından kutsanmam gerekiyordu. Dalay Lama, her yıl Tibet'te bulunan tüm rahipleri teker teker kutsardı, ama bu işi Roma'daki Papanın yaptığı gibi top-tan yapmazdı. En Değerli Kişi, üzerine püsküller bağlanmış bir asayla herkese teker teker dokunurdu. Özel bir ilgi duyduğu, ya da yüksek sınıfa mensup kişilerin başlarına tek eliyle de dokunurdu. Daha çok sevdiklerini ise başlarına iki eliyle dokunarak kutsardı. Bana da öyle yaptı ve alçak bir sesle, "İyi gidiyorsun oğlum. Sınavda daha da başarılı ol. Sana olan inancımızı haklı çıkart" dedi.

On altıncı yaş günümden üç gün önce, diğer on dört adayla birlikte sınavlar için kendimizi öğretmenlere takdim ettik. 'Sınav hücreleri, bu kez daha bir küçülmüş gibi geldi bana; belki de ben biraz büyümüş olduğum içindi bu. Ayaklarımı bir duvara değdirip yere uzandığımda, ellerimi karşı duvara değdirebiliyordum. Hücrenin tavanı yoktu, böylece en azından bol bol hava alabiliyorduk! Bu kez de hücreye girmeden önce arandık. Yanımızda içeriye sokmamıza izin verilen tüm eşya, tahta kâselerimiz, tespihlerimiz ve yazı yazmak için gerekli malzemeydi. Denetçiler durumdan memnun olunca, hepimiz teker teker hücrelerimize götürüldük. Kapılar kapandı, sürgüler sürüldü. Arkadan Reis ve Baş Sınava geldiler ve kapının açılmaması için sürgülerin üzerine kocaman birer mühür bastılar. Kırk beş santimetre kare büyüklüğünde olan kapak şeklindeki kapı sadece dış taraftan açılıyordu. Her günün başında sorular veriliyor, bütün gün üzerinde çalıştığımız kâğıtlar da akşam olunca toplanıyordu. Günde bir kez tsampa veriliyordu ama, istediğimiz kadar çay içebiliyorduk. "Pö-cha kesho" (çay getirin) diye bağırımız yeterliydi. Bununla birlikte, hiçbir nedenle dışarı çıkmamıza izin verilmediğinden, pek fazla çay içmemeyi uygun buluyorduk.

Ben on gün kalacaktım bu hücrede. Şifalı otlar, anatomi ve olağanüstü güçler konularında sınavdan geçiriliyordum. Günün ilk ışıklarından akşam karanlığına dek, bana

sanki bitmek tükenmek bilmezmiş gibi gelen beş gün boyunca hep bu konularla uğraştım. Altıncı gün bir değişiklik, bir kargaşalık getirdi beraberinde. Yakındaki bir hücreden inilti, çılgınlık duyuldu. Birisi için sınav sona ermişti artık, ama benim için ikinci yan başlamak üzereydi. Bir saat sonra altıncı günün kâğıtları getirildi; metafizik, yoga ve yoganın dokuz dalı. Bütün bu derslerin hepsinden geçmem gerekiyordu.

Yoganın dallarından beşi Batı dünyasında çok az tanınır. Hatha Yoga, yalnızca fizik beden ya da bizim deyişimizle "araç" üzerinde hakimiyet kurmayı öğretir. Kundalini Yoga kişiye düşünceyle ilgili (zihinsel) güçler kazandırır. Laya Yoga düşüncenin üzerine çıkabilmeyi öğretir. Bunun bir dalı da bir kez okunmuş ve duyulmuş olan bir şeyi her zaman için hatırlayabilmektir. Raja Yoga kişiyi sonsuz bir bilinçlilik ve uyanıklığa hazırlar. Samadhi Yoga insanı mükemmel bir aydınlanışa götürür ve kişinin bir an için yeryüzündeki hayatın ötesindeki amacı görebilmesini sağlar. Bu yoga dalı, maddi yaşamdan ayrılış anında kişinin En Büyük Gerçeği anlamasına ve eğer bu kişi diğerlerine yardım etmek gibi kutsal bir amaçla yeryüzüne geri dönmeye karar vermişse, onun Yenidendoğuş Çarkı'ndan dünyaya geri gelmesine yardım eden bir bilimdir. Yoganın diğer şekilleri, bu tür bir kitapta tartışılmaz hiç kuşkusuz.

Hücrede beş gün daha kaldım, tıpkı bir kutunun içinde kuluçkaya yatmış bir tavuk gibi. Onuncu günün gecesini, lama son kâğıtları da toplarken keyifli keyifli gülümsedi bana. O gece tsampanın yanında sebze de vardı yemekte. Sınavlan geçmek konusunda bir an bile endişe duymamıştım, yalnızca alacağım derece düşündürüyordu beni, çünkü başlarda olmam istenmişti benden. Sabah olunca mühürler kırıldı, sürgüler açıldı; dışarı çıkabilmemiz için ilk önce sınav hücrelerimizi temizlememiz gerekiyordu. Hücrelerden çıkınca bir hafta dinlendirildik ve eski gücümüzü yeniden kazandık. Sonra bildiğimiz bütün kavrama numaralarını ortaya koyduğumuz ve "anestezik vuruşlarla" birbirimizi bayılttığımız judo sınav-

larına geldi sıra. İki gün süren judodan sonraki iki gün içinde de, sınav kâğıtlarımızdaki zayıf noktalarımızın arandığı bir sözlü sınavı girdik. Sonra yine keyfimizce hareket ettiğimiz bir hafta daha geçti ve sınav sonuçları açıklandı. Bir kez daha listenin en başında oluşumu gürlütlü bir biçimde ifade ettiğim bir sevinçle karşıladım. Sevincimin iki nedeni vardı: Bu sonuç Lama Mingyar Dondup'un herkesten daha iyi bir öğretmen olduğunu kanıtlamıştı. Sonra Dalay Lama'nın öğretmenimden ve benden memnun kalacağını biliyordum. Birkaç gün sonra, Lama Mingyar Dondup'un odasında ders yaptığımız bir sırada kapı hızla açıldı ve dili dışarı sarkmış, gözleri yuvalarından uğramış soluk soluğa bir haberci, üzerimize atılırcasına girdi odaya. Habercilere has ucu yarık bir sopa taşıyordu elinde; "En Değerli Kişi'den" dedi bir solukta, "Saygıdeğer Doktor Lama Lobsang Rampaya." Ve hemen ardından, elbisesinin içinden ipekli kutlama eşarbine sanılmış olan mektubu çıkardı. "Saygıdeğer efendim, olanca hızımla buraya koştum."

Rehberim arkasına yaslanmış gülüyordu bana. Bunun üzerine mektubu, eşarbi ve ne varsa hepsini ona uzattım. Aldı ve eşarbi açtı. İçinde katlanmış iki kâğıt parçası vardı. Beni daha da fazla merak ettirmek için bilhassa ağırdan alarak bunları birbirinden ayırdı, yavaş yavaş açtı ve nihayet, "İşler yolunda Lobsang, rahat bir soluk alabilirsin. Vakit yitirmeden Potala'ya gidip Dalay Lamayı görmemiz gerekiyor. Hemen şimdi demek istiyorum Lobsang. Burada benim de gitmem gerektiği yazıyor" dedi. Yanındaki gonga dokundu ve içeri giren hizmetkâra beyaz atlanımızın derhal eğerlenmesi için talimat verdi. Çabucak giysilerimizi değiştirip, beyaz eşarplarımızdan en iyi iki tanesini aldık ve Reis'e gidip, En Değerli Kişi'yi görmek üzere Potala'ya gitmemiz gerektiğini haber verdik.

Sevris rahipleri, atlarımızla birlikte avluda bekliyorlardı bizi. Atlara atlayıp, dörtnala dağ yolundan aşağı indik. Aslında gideceğimiz yol ata binmeye değmeyecek kadar yakındı ama hiç değilse merdivenleri de at üzerinde çıkacaktık. Hiz-

metkârlar kapıda bekliyorlardı bizi. Aşağı iner inmez atlarımız ahıra götürüldü ve biz de vakit yitirmeden En Değerli Kişi'nin özel konağına koştuk. Tek başıma içeri girdim, yere kapanıp onu selâmladım ve eşarbımı sundum.

"Otur, Lobsang" dedi, "senden çok hoşnutum. Senin başarındaki rolünden dolayı Mingyar'dan da çok hoşnutum. Sınav kâğıtlarının hepsini bizzat okudum."

Bunu duyunca dehşetle ürperdim. Benim bir sürü kusurumdan biri de, söylediklerine göre, biraz yerli yersiz kullandığım bir espri anlayışına sahip olmamdı ve bu huyumdan, zaman zaman sınav kâğıtlarındaki soruları yanıtlarken de vazgeçmemiştim; çünkü soruların bir kısmı ancak bu çeşit yanıtları akla getiriyordu! Dalay Lama düşündüklerimi okumuştur herhalde, birdenbire kahkahalarla gülmeye başladı ve "Evet, vaktini yanlış seçtiğin bir espri anlayışın var" dedi; müthiş bir korku içinde geçirdiğim uzun bir sessizlikten sonra, "ama, yazmış olduğun her sözcükten ayrı bir zevk aldım" diye ekledi.

Onunla birlikte iki saat geçirdim. Başbaşa geçirdiğimiz ilk saatten sonra Lama Mingyar Dondup da içeri çağrıldı ve En Değerli Kişi benim bundan sonraki öğrenimimle ilgili bazı talimatlar verdi ona. Küçük Ölüm Töreni'ne katılacak, Lama Mingyar Dondup'la birlikte, öteki manastırları dolaşacak ve Ceset Parçalayıcılarımla birlikte çalışacaktım. Dalay Lama bana yazılı bir kâğıt verdi. Bu kâğıtta, Ceset Parçalayıcılarından, bedenlerin gizli yönlerinin açık olarak ortaya serilebilmesi ve böylelikle bedenin hangi fiziki nedenlerle işe yaramaz hale geldiğinin anlaşılabilmesi için bana her türlü yardımın gösterilmesini istiyordu. "Kendi çalışmaları için gerekli görebileceği herhangi bir cesedi ya da bir cesedin kısımlarını almakta serbesttir." Sonra onu selâmlayıp ayrıldık.

Ölü bedenlerin ortadan kaldırılması işlemine geçmeden önce, ölüm hakkındaki Tibet inançları üzerine biraz daha bilgi vermem iyi olur sanırım. Bizim bu konudaki davranışlarımız, Batılı insanların davranışlarından oldukça farklıdır. Bizim için beden, ölümsüz bir ruhu içinde barındıran bir

maddeden, bir kabuktan başka bir şey değildir ve ölü bir beden de, giyilmekten yıpranmış eski bir elbiseden daha değersizdir. Burada kendi eceliyle ölmekte olan bir insanın durumu söz konusudur, ani ve beklenmedik bir dış olayla meydana gelen bir ölüm değil. İlk durumda beden hastalıklı ve kusurludur; ruh için öylesine rahatsız bir duruma gelmiştir ki artık hiçbir ders öğrenilemez. Bu yüzden de bedeni terk etme zamanı gelmiştir. Ruh yavaş yavaş geri çekilir ve maddi beden dışına çıkar. Ölüm anında, fiziksel ve ruhsal bedenleri birleştiren kordon, yani Hristiyanlar'ın Incilindeki "gümüş kordon" incilir incilir, nihayet kopar ve ruh uzaklaşır gider. İşte ölüm hali budur. Fakat bu aynı zamanda yeni bir hayata doğmak demektir; çünkü "gümüş kordon" tıpkı yeni doğmuş bir bebeğin kendi başına bir varlık olmasını sağlamak üzere anneden koparılan göbek kordonuna benzer. Ölüm anında kişinin başında bulunan Yaşama Gücü Işması ortadan kaybolur. Bu ışmanın olağanüstü görüş gücüne sahip kişiler tarafından görülebilmesi mümkündür. Hâle şeklindeki bu ışmaya, Incil'de, "altın kâse" adı verilir. Bir Hristiyan olmadığım için Kutsal Kitabı pek iyi bilmiyorum, fakat sanırım orada da, "Gümüş kordon kopmasın, altın kâse kırılmasın" diye bir deyiş bulunmaktadır.

Bize göre beden ölmesi, fiziksel faaliyetin tamamen durması ve ruhun ya da canın etten yapılmış kabuğundan tamamen kurtulabilmesi üç gün sürer. Bir beden, yaşadığı süre boyunca, kendisinden başka bir de eterik bir eş oluşur. Bu "eş" bir hayalet halini alabilir. Herhalde hemen herkes, kuvvetli bir ışığa bakıp da sonra başını başka yöne çevirdiğinde, aynı ışığı görmeye devam etmiştir. Biz hayatı bir elektrik, bir güç alanı olarak kabul ederiz. Öldükten sonra geride kalan eterik eş, güçlü bir kaynağa baktıktan sonra kişinin görmeyi sürdürdüğü ışığa benzer; ya da elektrik terimleri kullanırsak, güçlü kalıtlı bir manyetik alan gibidir. Bedenin eğer hayattan ayrılamayacak kadar güçlü nedenleri varsa, o zaman bir hayalet oluşturacak ve alışılmış yerlere sık sık uğrayacak kadar güçlü bir eterik meydana getirecektir.

Cimri bir kişinin para keselerine karşı öyle bir bağlılığı vardır ki, tüm dikkatini onların üzerinde toplamıştır. Ölümlerini yaşayacağı son şey de büyük bir olasılıkla paralarının akıbetinin ne olacağı korkusudur. Bu yüzden ölüm döşeginde eterik varlık büyük bir güç kazanacaktır. Bu para keselerinin talihli yeni sahibi, gece yansından sonra geç saatlerde hafif bir huzursuzluk hissedebilir ve "İhtiyar falanca paracıklanının peşinde yine" diye de düşünebilir kendi kendine. Evet, aslında haklıdır, İhtiyar falanca'nın hayaleti ellerini paracıklarla dokunduramadığı için belki epey aksilemiştir.

Üç ana beden vardır; fiziksel beden, ki ruh hayatın zor derslerini bunun içinde öğrenir; eterik (astral) beden, ya da arzularımız, tutkularımız ve korkularımızla oluşturduğumuz "manyetik" beden; üçüncüsü ise ruhsal beden, yani Ölümsüz Ruh'dur. Biz Lamalar'm inancı budur, ama gerçek bir Budist buna inanmayabilir. Bize göre, ölmekte olan bir kişi üç aşamadan geçer: Fiziksel bedenin terk edilmesi, eterik alanın yok edilmesi ve Ruhlar Dünyası'na giden yolda ruha yardım edilmesi. Eski Mısırlılar da eterik eşe, Ölüm Rehberleri'ne, Ruhlar Dünyası'na inanırlardı. Tibet'te insanlara daha ölmekten önce yol göstermeye başladık biz. Bu olayı iyi bilen kişilerin böyle bir yardıma ihtiyaçları olmazdı tabii; fakat sıradan bir kadına ya da erkeğe veya bir trappaya, bütün yol boyunca rehberlik edilmesi gerekirdi. Bunun için neler yaptığımız konusu da ilginizi çekebilir sanırım.

Saygıdeğer Ölüm Öğretmeni bir gün beni yanına çağırttı. "Ruhun kurtulması için başvurulan yöntemleri inceleme zamanın geldi artık Lobsang. Bugün bana eşlik edeceksin" dedi.

Uzun koridorlardan yürüdük, kaygan merdivenlerden aşağıya indik ve trappalann bölümüne girdik. Burada bulunan "hastane odalan'ndan birinde yatan yaşlı bir rahip, hepimizin bir gün ulaşmak zorunda kalacağı o sınıra epey yaklaşmıştı. Beyin kanaması geçirmiş ve son derece zayıf düşmüştü. Onu incelediğimde yaşama gücünün tükenmiş, renklerinin de yavaş yavaş solmakta olduklarını gördüm. Yaşama

durumunu sürdüren hiçbir canlılık belirtisi kalmayınca dek, ne pahasına olursa olsun bilincini yitirmemesi gerekiyordu. Yanımdaki lama, yaşlı rahibin elini avuçlarının içine aldı ve gayet yumuşak, öylece tuttu."Yakında bedeninin bağlarından kurtulacaksınız yaşlı adam. Sözlerime kulak ver ki, doğru yolu bulabilesin. Ayakların yavaş yavaş soğuyor. Ömrün sona eriyor ve nihai kurtuluşa iyice yaklaşıyorsun. Kafanı rahatlat yaşlı adam, korkulacak bir şey yok. Bacakların canlılığını yitiriyor ve bakışların gitgide donuklaşıyor. Soğuk, artık kaybolmakta olan canlılığının ardından yavaş yavaş yukan doğru yayılıyor. Kafanı rahatlat yaşlı adam, çünkü hayatın en büyük gerçeğinde korkulacak bir şey yoktur. Gözlerinde, sonsuz gecenin gölgeleri dolaşiyor, soluğun boğazını tırmalıyor. Boğazın da özgürlüğe kavuşacak yakında. Ruhunun, dünya ötesinin zevklerini tadabilmesi, özgürlüğüne kavuşması için vakit yaklaşıyor. Kafanı rahatlat yaşlı adam. Özgürlüğüne kavuşman yakındır."

Lama tüm bunları söylerken, bir yandan da ruhun fazla acı çekmeden serbest kalabilmesini sağlamak için, ölmekte olan adamı, köprücük kemiğinden kafasına doğru hafif hafif okşuyordu. Ona sürekli olarak yolda karşılaşılabileceği tehlikeleri ve bunları nasıl atlatabileceğini anlatıyordu. İzleyeceği yol, göçüp gitmiş olmalanna karşın öbür dünyadan bile telepati yoluyla konuşmayı sürdüren telepat lamalar tarafından en ince ayrıntısına dek tarif edildi.

"Görme gücün kayboldu yaşlı adam, soluğun bedenini terk ediyor. Bedenin soğuyor, kulakların bu dünyanın seslerini duyamıyor artık. Kafanı rahatlat, huzura kavuş yaşlı adam, çünkü ölüm üzerine çöktü artık. Sana bildireceğimiz yolu izle, huzur ve mutluluk seninle olur."

Yaşlı adamın manyetik alanı daha da küçülmeye başlayıp, nihayet tamamen söndüğünde, lamanın okşayışları hâlâ sürüyordu. Lama çok eski bir ibadet usulümüz gereğince, çıkmaya çabalayan ruhun tamamıyla serbest kalabilmesi için birdenbire patlayan, tiz bir ses çıkardı. Yaşama Gücü, adeta bir şaşkınlık içerisindeymiş gibi burulup, bir girdap gi-

bi döndükten sonra, gümüş kordonla hâlâ bağlı bulunduğu gövdenin dumandan bir kopyası halini aldı ve bir bulut yığını gibi, devinimsiz duran bedenin üzerinde kümeleni. Ardından gümüş kordon yavaş yavaş incelme ve yaşlı adam göbek kordonu kesilen bir bebek gibi, bir sonraki hayatına doğmaya hazırlandı. Sonra kordon incelmeye devam etti, ince bir tutam halini aldı ve nihayet yavaşça eriyerek koştur ve gökyüzünde sürüklenip giden bir bulut, ya da bir tapınaktaki tütsü dumanı gibi ağır ağır akıp gitti. Lama yolculuğunun ilk aşaması boyunca ruha rehberlik etmek üzere, telepati yoluyla gerekli bilgileri vermeyi sürdürüyordu. "Sen bir ölüsün. Burada senin için bir şey yok artık. Etle olan bağların koştur. Sen Bardo'sun. Sen kendi yoluna devam et, biz de kendi yolumuza devam edelim. Sana verilmiş yolu izle. Bu düşler dünyasını terk et ve En Büyük Gerçeğe gir. Sen ölüsün. Kendi yolunda ilerlemeye devam et."

Tütsü bulutları, sıkıntılı havayı dinginlik veren titreşimleriyle yumuşatarak, döne döne yükseldiler. Uzaktaki davullar, alçalıp yükselen bir mırıltı tutturmuşlardı. Manastır damının tepesinde bir yerlerde boğuk sesli bir boru, kırlara yayılan bir haber yolluyordu. Dışarıdaki koridorlarda hareketli yaşamın çeşitli sesleri, keçe botların hışırtıları, uzaklardan bir yerden bir yak öküzünün homurtusu geliyordu. Burada, bu ufak odada ise sessizlik vardı. Ölüm sessizliği. Bu sessizliğin yüzeyinde yalnızca telepat lamanın direktifleri dalgalanıyordu hafif hafif..

Ölü bedeni lotus duruşunda oturtup, cesetleri hazırlayan rahipleri çağırttık. Sonra bu dünyadan ayrılmış olan ruha yol gösterebilmeleri için öteki telepat lamalar geldiler ve bu iş nöbetleşe üç gün sürdü. Dördüncü günün sabahı, Linghor Yolunun Dechlen Dzon'g'a ayrıldığı yerde bulunan Ceset Parçalayıcıları Kolonisinden bir Ragyab geldi. Lamaların ruha yol göstermek için verdikleri direktifler son buldu ve ceset taşıyıcısı, bu ölü bedeni eğip büküp sınıksı bir top haline getirdi, beyaz bir kumaşa sardı; sonra bu bohçayı hafif bir hareketle döndürüp kaldırdı ve

omuzlarının üzerine yerleştirdikten sonra, uzun adımlarla uzaklaştı. Dışarıda bekleyen bir yak öküzü vardı. Adanı hiç duraksamadan beyaz torbayı savurarak hayvanın sırtına vurdu ve uygun adım uzaklaştılar. Parçalama yerine geldiğinde yükünü ceset parçalayıcılarına bırakacaktı. Burası, ortada büyük ve düz bir kaya parçası bulunan تنها bir düzlüktü. Taş parçası dört köşesinden delinmiş ve bu deliklerden içeri kazıklar sokulmuştu.

Gövde kayanın üzerine yerleştirilecek ve üzerindeki örtü kaldırılacaktı. Cesedin elleri ve ayakları, taşın üzerinde bulunan kazıklara bağlanacak ve sonra parçalayıcı şefi uzun bıçağını alıp, gövdeyi boylu boyunca yaracaktı. Derinin şeritler halinde yüzülebilmesi için bıçakla uzun yarıklar açılacaktı. Daha sonra kollar ve bacaklar kesilerek ufak parçalara ayrılacaktı. En sonunda baş da kesilecek, sonra da kırılıp açılacaktı.

Ceset taşıyıcısının uzaktan görünmesiyle birlikte akbalar da tıpkı bir açık hava tiyatrosundaki seyirciler gibi, geniş daireler çizerek belireceklerdi gökyüzünde. Bu kuşların gayet katı bir toplumsal düzenleri vardı ve içlerinden biri liderlerinden önce aşağıya inmeye kalkışırsa, hepsi birden üzerine çullanarak didik didik ederlerdi onu.

Bu arada ceset parçalayıcısı cesedin gövdesini açacak, ellerini oyuktan içeri daldırarak kalbi dışarı çıkaracaktı. Bunu gören en kıdemli akbaba, kanatlarını ağır ağır çırparak, kollarını uzatmış olan parçalayıcının elindeki kalbi almak üzere aşağıya inecekti. İkinci yaşlı akbaba da karaciğeri almak için uçuşa geçecek, sonra da bir kayanın üzerine çekilip yiyecekti onu. Böbrekler, bağırsaklar bölünecek ve "lider" kuşlara verilecekti bunlar. Sonra da geri kalan etler şeritler halinde koparılıp, öteki akbabalara dağıtılacaktı. İçlerinden biri beynin bir kısmını ve belki de gözün birini almak üzere geri gelecek, bir diğeri lezzetli yeni bir lokma için kanat çırpacaktı. İnsanı şaşırtacak kadar kısa bir süre sonra, tüm organlar ve etler yenmiş olacak ve geriye, taşın üzerindeki çıplak kemiklerden başka bir şey kalmayacaktı. Parçalayıcılar

bu kemikleri tıpkı yakacak odun gibi uygun büyüklükte parçalar halinde kıracak ve parçalan kayanın üzerinde bulunan bir deliğe dolduracaklardı. Sonra da kemiklerin ince bir toz haline gelebilmesi için ağır tokmaklar kullanılacaktı. Nihayet kuşlar bunları da yiyeceklerdi.

Bu ceset parçalayıcıları epey cesur adamlardı. Yaptıkları işten gurur duyarlar ve sırf kendi merakları için, ölüm nedenini anlamak üzere bütün organları incelerlerdi. Bu işi müthiş bir rahatlıkla yapmalarının nedeni, uzun yılların verdiği bir alışkanlık ve deneyimdi. Hiç kuşkusuz, bu işe bu kadar merak salmalarını gerektiren elle tutulur bir neden yoktu, fakat ruhun bu araçtan ayrılmasına neden olan hastalığı ya da olayı araştırmak bir gelenek haline gelmişti. Eğer kaza ile ya da kasıtlı olarak biri zehirlenmişse, durum kısa zamanda ortaya çıkardı. Hiç kuşkusuz, onlarla birlikte çalıştığım sürede edindiğim deneyimlerin büyük yaran oldu bana. Çok geçmeden, ölmüş bedenleri parçalara ayırmakta epey usta oldum. Baş Parçalayıcı yanımda durur, dikkate değer noktaları işaret ederdi: "Bu adam, Saygıdeğer Lama, kalbe kan gitmemesi sonucu ölmüş. Bakın. Bu atardamarı ikiye keseceğiz, işte ve evet, görüyorsunuz, kanın akmasını önleyen bir pıhtılaşma var." Ya da şöyle derdi: "Şimdi sıra bu kadında Saygıdeğer Lama, tuhaf bir görünüşü var. Şurada bir salgı bezinde bir aksaklık olmalı. Kesip açalım ve görelim." Kesim işlemi sürerken bir sessizlik olur ve sonra devam ederdi, "İşte, tamam, evet, sert bir ur var içinde."

Bu böyle devam ederdi. Bildiklerini bana göstermekten büyük gurur duyuyorlardı adamlar; çünkü benim doğrudan doğruya En Değerli Kişi'nin emriyle onlarla birlikte çalıştığımı biliyorlardı. Eğer ben orada yoksam ve cesetlerden biri özellikle incelenmeye değer görülürse, ben gelene dek saklıyorlardı onu. Bu şekilde yüzlerce ceset inceleme olanağı oluyordu. Aslında tıp öğrencilerinin, hastanelerin morg odalarında kadavraları parçalamak zorunda kaldıkları sistemden çok daha iyi bir öğrenim yolu bu. Anatomi hakkında, ceset parçalayıcılarının yanında, sonradan katıldığım tam

teçhizatlı bir tıp okulunda öğrendiklerimden daha fazlasını öğrenmiş olduğumu biliyorum.

Cesetler Tibet'te toprağa gömülmezler, çünkü kayalık arazi nedeniyle bu işlem çok zor olurdu. Ekonomik nedenler yüzünden, ölünün yakılması da olanaksızdı; odun kıttı ve bir cesedi yakmak için gerekli olan kerestenin ta Hindistan'dan, yak öküzlüğünün sırtında dağlar aşarak Tibet'e taşınması gerekirdi. Cesetlerin su aracılığıyla yok edilmesi de mümkün değildi, çünkü cesetlerin ırmak ve derelere atılması, yaşayan halkın içme suyunun kirlenmesine yol açardı. Bu nedenle biz de cesetleri hava yoluyla yok ederdik. Bu sistem, Batılıların yönteminden yalnızca iki noktada farklılık gösterir. Birincisi, Batılılar cesetleri gömerler ve burada kuşların yerini kurtlar alır. İkinci farklılık ise, Batı dünyasında ölüm nedeninin cesetle birlikte gömülmesi ve ölüm vesikasının gerçek ölüm nedenini belirtip belirtmediğini kimsenin bilmemesidir. Halbuki bizim ceset parçalayıcılarımız bir kimsenin hangi nedenle öldüğünü kesin olarak bilirler!

Önceden yaşamış ve yeniden bedenlenmişler arasında bulunan en yüksek lamalar hariç, Tibet'te ölen herkes bu yolla yok edilir. Sözü ettiğim ilk gruba giren lamalar ise mumyalanır ve bir tapmakta, herkesin görebileceği bir biçimde ön tarafı camla kaplı bir kutuya konurlar, ya da mumyalandıktan sonra altınla kaplanırlar. Bu son işlem oldukça ilgi çekicidir. Ölünün bu şekilde hazırlanışına pek çok kez katıldım. Bu konudaki notları okuyan bazı Amerikalılar, gerçekten altın kullandığımıza inanmıyorlar bir türlü. Belki biz bir dolara satılan saatler yapamadık, ama ölülerimizin bedenlerini altınla kaplayabiliyoruz.

Bir akşam üzeri Reis'in huzuruna çağırıldım. "Önceden yaşamış kişilerden birisi bedenini terk etmek üzere. Şimdi Yabani Gül Bahçesinde bulunuyor. Kutsiyet İçinde Muhafaza'yı görebilmen için senin de orada olmanı istiyorum."

Böylece bir kez daha tahta bir eğerin ve Sera yolculuğunun zorluklarına katlanmak zorunda kaldım. Manastıra vardığımda Yaşlı Reis'in odasına götürüldüm. Manyetik alanı

nın renkleri neredeyse tamamen solmuşlardı. Ruhu bir saat kadar sonra bedeninden ayrılıp, özgürlüğüne kavuştu. Bir reis ve bilgin olduğundan, Bardo'ya giden yol boyunca kendisine yol gösterilmesine gerek yoktu. Bu nedenle bizim de üç günlük süreyi beklememiz gerekmiyordu. Gövde yalnızca o gece lotus duruşunda oturtuldu ve lamalar da ölünün başında nöbet tuttular.

Sabahleyin günün ilk ışıklarıyla birlikte manastırın alt tarafında bulunan dehlizlere inildi. Önümde yürüyen iki lama, bir tahtanın üzerine konulmuş olan cesedi taşıyorlardı. Hâlâ lotus duruşunda oturuyordu. Arkadan gelen rahiplerden boğuk bir ilahi ve ilahi sustuğunda da gümüş bir çingırağın titrek sesi geliyordu. Üzerimizde kırmızı giysilerimiz ve bunların üstünde de uzun, sarı ipekli atkılarımız vardı. Alev alev yanan meşalelerin ve yağ kandillerinin ışığıyla büyümüş, eğri büğrü olmuş gölgelerimiz, dans eden, titreşen çizgiler halinde duvarlarda geziniyorlardı. Aşağıya, yer altındaki gizli bölmelere doğru indik bir süre. Nihayet yerin on beşyirmi metre altında, taştan yapılmış bir kapının önüne geldik ve içeri girdik. Oda buz gibi soğuktu. Rahipler cesedi büyük bir dikkatle yere koydular ve sonra üç lama ile benden başka herkes odadan çıktı. Ardından yüzlerce yağ lambası birden yakıldı, ortalığa keskin sarı bir pırıltı yayılıyordu. Ceset soyuldu ve özenle yıkandı. Bedende bulunan tabii deliklerden çıkarılan iç organlar kavanozlara yerleştirildiler ve dikkatle mühürlendiler. Cesedin içi baştan aşağıya yıkanıp kurulandı ve özel bir çeşit vernik döküldü içine. Bu vernik gövdenin içinde sert bir kabuk oluşturacak, beden de böylece sanki canlıymış gibi duracaktı. Vernik kuruyup sertleştikten sonra, gövde boşluğu pamukla sıkıca dolduruldu ve pamuk da sertleşsin diye biraz daha vernik döküldü. Bedenin dış kısmı ise yine vernikle kaplanarak kurumaya bırakıldı. Katılaştıran beden üzerine zar gibi ince bir ipek tabakası kaplandı. Bu iş de tamamlanınca, ipeğin üzerine bir başka çeşit vernik daha sürüldü; beden, hazırlıkların bir sonraki aşaması için hazırdu artık. Sonra iyice katılaştıran diye, olduğu gibi bir gün

bir gece bırakıldı. Bu sürenin sonunda odaya geri döndüğü müzde cesedi lotus duruşunda, kaskatı olmuş, kalıp gibi bulduk ve onu alıp daha da aşağılarda bulunan bir başka odaya, daha doğrusu bir fırına taşıdık.

Döşeme özel bir çeşit tozla kalın bir tabaka halinde kaplanmıştı. Ceset odanın orta yerine yerleştirildi. Sonra rahipler ateş yakma hazırlıklarına giriştiler. Geri kalan birkaç kişi odayı, Tibet'in çeşitli bölgelerinden gelmiş özel bir cins tuz ve çeşitli otlarla tıka basa doldurdular. Nihayet herkes koridorun dışında toplandıktan sonra kapı kapatılıp, manastır mühürü ile mühürlendi ve fırının yakılması için gerekli emir verildi. Odunlar az sonra çatırdayarak yanmaya başladılar; alevler yayılıp sıcaklık arttıkça eriyen reçineler cızır cızır parlıyorlardı. Ateş artık tezek ve işe yaramaz yağ parçalarıyla sürekli olarak beslenecekti; bir hafta boyunca öfkeli öfkeli yandı durdu. Yedinci günün sonunda beslenmesine son verildi. Nihayet yavaş yavaş söndü, titreşen ufak pırıltılar kayboldular. Soğumaya başlayan ağır taş duvarlar gıcırtilar çıkarak inlediler. Koridor tekrar içeri girilecek kadar soğumuştur. Odanın da soğuması için üç gün daha bekledik. Nihayet mühürlenme gününden sonraki on birinci gün, büyük mühür kırıldı ve kapı açıldı. Rahipler nöbetleşe nöbetleşe, bütün odayı dolduran ve artık sertleşmiş olan bileşimi elleriyle kazıdılar. Bedenin' zedelenmesini önlemek için herhangi bir alet kullanılmadı. Rahipler iki gün süreyle bu gevrekleşmiş tuzlu bileşimi ellerinde ufalayarak kazıyıp durdular. En sonunda hâlâ lotus duruşunda ve odanın tam orta yerinde oturan cesetten başka bir şey kalmadı içeride. Onu özenle yerinden kaldırıp, yağ kandilleriyle aydınlatılmış bir başka odaya taşıdık.

Sonra bedene kaplanmış olan ipek kaplamalar soyuldu. Beden mükemmel bir biçimde korunmuştu. Yalnız rengi çok daha koyulaşmıştı ve sanki aniden gözlerini açacakmış gibi canlı görünüyordu. Uyuyordu sanki. Rahiplerden biri bedeni bir daha vernikledi ve sonra kuyumcular iş başına geçtiler. Bunlar işlerinde son derece usta kişiler olup, gerçek birer sa-

natkârdılar. En ince, en yumuşak altını kat kat, üst üste kaplayarak yavaş yavaş, büyük bir dikkatle çalışıyorlardı. Tibet'in dışında bir servet değerinde olan altın, burada yalnızca kutsal bir maden olarak daha özel bir değer kazanıyordu. Bozulmayan bir maden olduğundan, insanın ebedi ruh evresinin bir sembolüydü. Kuyumcu rahipler en küçük bir ayrıntıda bile titiz, olağanüstü bir özenle çalışıyorlardı, öyle ki işlerini tamamladıklarında, geriye ustalıklarının kanıtı olarak her çizgisi ve kıvrımı sanki gerçekten canlıymış gibi duran, altından yapılmış bir insan bırakmışlardı. Ceset şimdi üzerine kaplanmış olan altınla iyice ağırlaşmış olarak, "Yeniden Bedenlenenler Salonu"na taşındı ve orada bulunan diğerleri gibi altın bir tahtın üzerine yerleştirildi. Bu salonda çok eski zamanlara ait mumyalar vardı; yarı kapalı gözlerle şimdiki neslin zayıflıklarını, kusurlarını gözetleyen ciddi birer yargıç gibi, sıra sıra oturuyorlardı. Bu kutsal odada fısıltıyla konuşuyor, yaşayan ölüleri rahatsız etmemek için dikkatle yürüyorduk. İçlerinden biri özellikle dikkatimi çekti; garip bir güç beni onun önünde büyülenmiş gibi tutuyordu. Mumya sanki her şeyi bilen bir tebessümle süzüyor gibiydi beni. Tam o anda biri hafifçe koluma dokundu, korkumdan havaya sıçradım. "Bu sendin Lobsang, senin bundan önceki bedenlenmen. Onu tanıyacağımızı tahmin etmiştik."

Rehberim beni bir sonraki mumyanın önüne götürdü ve "İşte bu da bendim" dedi.

Sessizce, ikimiz de heyecanlanmış, salondan dışarı süzüldük ve kapı ardımızdan mühürlendi.

Bundan sonra pek çok kez bu salona girmeme ve altın kaplamalı figürleri incelememe izin verildi. Bazı zamanlar tek başıma gidiyor, meditasyon yaparak oturuyordum önlerinde. Hepsinin de çok büyük bir ilgiyle okuduğum, yazılı geçmişleri vardı. Burada, Rehberim'in, yani Lama Mingyar Dondup'un oldukça ayrıntılı bir öyküsü de vardı; geçmişte neler yaptığı, kişiliğinin ve yeteneklerinin bir özeti, ona verilmiş bulunan onur payeleri ve unvanları, nasıl öldüğü gibi.

Kendi geçmişimi de büyük bir dikkatle okudum. Kaya-

dan oyulmuş gizli bir bölümde bulunan bu Kutsal Salon'da, doksan sekiz tane altın mumya oturuyordu. Tibet'in tarihçesi önümdeydi. Ya da o an için ben öyle sanıyordum, çünkü Tibet'e ait en eski tarihçe daha sonraları gösterilecekti bana.

SON EVRE

Daha sonraları, çeşitli manastırlarda beş altı kez daha mumyalama işlemi gördüm. Bir gün Chakpori'yi yöneten Reis tarafından çağırılmıştım. "Dostum" dedi, "Değerli Kişi'nin emriyle reisliğe kabul edileceksin. Eğer arzu edersen, Lama Mingyar Dondup gibi sana da sadece Lama diye hitap ederler. Ben yalnızca En Değerli Kişi'nin haberini iletiyorum sana."

Böylece, Yeniden Bedenlenmiş bir kişi olarak yaklaşık altı yüzyıl kadar önce yeryüzünü terk etmiş olduğum zamanki statüme bir kez daha sahip oldum. Hayat Çarkı tam bir devir yapmıştı.

Bir süre sonra odama gelen yaşlıca bir lama, benim artık Küçük Ölüm Töreni'ne katılmam gerektiğini söyledi. "Oğlum, Ölüm Geçidi'nden geçip de geri dönmedikçe, ölümün gerçekten olmadığını tam anlamıyla bilemezsin. Astral seyahat üzerindeki çalışmalarında epey uzak yerlere gidip döndün. Küçük Ölüm ise seni çok daha uzaklara, bugün var olan ülkelerin de ötesine, Tibet'in geçmişine götürecekt."

Bu iş için hazırlayıcı çalışmalar gerçekten zorlu ve uzun sürdü. Üç ay süreyle sıkı bir denetim altında yaşadım. Berbat bir tadı olan otlardan özel biçimde hazırlanmış yemekler, günlük yavan mönüme eklendi. Düşüncelerimi yalnızca temiz ve kutsal olanın üzerinde tutmam özellikle isteniyordu. Sanki insanın bir manastırda başka türlü düşünme şansı varmış gibi! Tsampa ve çayın dahi çok az miktarlarda alın-

ması gerekiyordu. Değişmez bir sadelik, katı bir disiplin ve uzun ama çok uzun saatler süren meditasyon devreleri yaşadım bir süre.

Nihayet üç ay sonra, astrologlar vaktin artık geldiğini ve belirtilerin uygun olduğunu söylediler. Yirmi dört saat süreyle, kendimi içi boş bir tapınak davulu gibi hissedene dek oruç tuttum. Ardından Potala'nın çok altındaki o gizli merdivenlerden ve geçitlerden aşağıya indirildim. Lamaların ellerinde taşıdıkları alev alev yanan meşalelerin ışığında, tâ derinlere gidiyorduk. Bu geçitlerden aşağı daha önceleri de inmiştim. Nihayet geçidin sonuna ulaştık. Karşımızda koskocaman bir kaya kütleleri vardı. Yaklaşmamızla birlikte bu kocaman kaya yana doğru kayıp açıldı. Biraz ilerleyince bir başka geçitle daha karşılaştık; ağır bir havası olan karanlık ve dar bir yoldu burası. Birkaç metre daha ilerledikten sonra karşımıza birdenbire altın kaplamalı, heybetli bir kapı çıktı. Ağır ağır açılırken, koskocaman bir boşluğun içinden geliyormuşçasına yankılanan gıcırtilar duyuyorduk. Meşaleler söndürülüp, yağ kandilleri yakıldı. Biraz daha ilerleyip, çok eski çağlarda meydana gelmiş volkanik hareketler sonucu, bir kaya kütleleri içine oyulmuş bir kovukta bulunan gizli tapınağa girdik. Bir vakitler eriyen lavlar bu koridor ve geçitlerden geçerek volkanın ağızına akıyor ve oradan da dışarı püskürüyorlarmış. Şimdi ise bu yerlerde, kendilerini birer tanrı kadar güçlü gören insanlar geziniyorlardı. Fakat şu anda, diye düşündüm, tüm dikkatimi yapmam gereken iş üzerinde toplamalıyım. Burası Gizli Yücelik Tapınağı'ydı.

Üç reisle birlikte içeri girdim, geri kalan refakatçi lamarlar, bir düşün yavaş yavaş akıldan silinen görüntüleri gibi eriyip gitmişlerdi karanlığın içinde. Yılların adeta kuruttuğu üç yaşlı reis ise, gönülleri rahat, Gökler Ülkesi'ne geri çağrılmayı bekliyorlardı; belki de tüm dünyadaki metafizikçiler arasında en değerli üç kişiydi bunlar. Sağ ellerinde birer yağ kandili, sol ellerinde ise için için yanan, kalın birer tütsü çubuğu taşıyorlardı. Soğuk müthişti burada. Sanki bu dünyaya ait değilmiş gibi garip bir soğuk vardı. Çok derin bir sessiz-

lik içindeydik, en ufak bir gürültü bile sessizliğin daha da kuvvetle hissedilmesine yol açıyordu. Reislerin safran rengi, sırmalı kadife giysilerinden hafif bir hışırtı geliyordu. Bir ara dehşet içinde, tüm bedenimde garip sarsıntılar, sızlamalar hissettim. Ellerim pırıl pırıl parlıyorlardı. Reislerde de böyle parıltılar gördüm. Fazlasıyla kuru hava ile giysilerimizin birbirine sürtünmesi, statik elektrikle yüklemişti bizi. Reislerden biri elime kısa bir altın çubuk tutuşturdu ve fisıldadı, "Bunu sol elinde tut ve yürürken duvara sürt, hissettiğin rahatsızlığı geçirir." Dediğini yaptım ve bedenimde bİTİkmış bulunan elektriğin bir anda dışarı akmasıyla neredeyse botlarımdan dışarı fırladım. Ama artık rahattım.

Sonra görünmeyen eller tarafından yakılan yağ kandilleri, titrek alevlerle birer birer canlandılar. Oynaşan sarı ışık arttıkça, dev şekiller gördüm çevremde; altınla kaplanmışlar, bazıları da değerli taşların içine yarı yarıya gömülmüşlerdi. Sonra karanlığın içinden bir Buda heykeli yükseldi, o kadar büyüktü ki, alevlerin ışığı ancak beline kadar aydınlatabiliyordu onu. Diğer şekiller oldukça bulanık görünüyordu: Şeytanlara ait görüntüler, aşk sahneleri, insanın gerçek benliğini bulana dek vermek zorunda olduğu sınavların sembolleri.

Üzerine beş metre yüksekliğinde bir Hayat Çarkı çizilmiş bulunan duvara doğru ilerledik. Titreyen ışığın altında gerçekten dönüyormuş gibiydi. Kayayla çarpışıp, içinde kaybolup gideceğimize iyice inanmaya başlayana dek ilerlemeyi sürdürdük. Sonra bize yol gösteren Reis ortadan kayboldu. Evet, benim koyu bir gölge diye tahmin ettiğim şey, çok iyi gizlenmiş bir kapıydı. Bu kapı aşağılara, daha aşağılara giden bir başka yolun girişiydi. Yağ kandillerinin zayıf parıltısında yine de zifiri karanlık, dar ve dik bir eğimle döne döne aşağıya inen bir yoldu bu. Sık sık durarak, tökezleyerek ve bazen de kayarak dikkatle, yavaş yavaş ilerliyorduk. Hava ağır ve bunaltıcıydı, sanki yukarıdaki toprağın tüm ağırlığı üzerimize çökmüş, bizi eziyormuş gibi hissediyordum kendimi. Dünyanın merkezine iniyorduk. Dolambaçlı geçitte son

bir dönemeç daha, ve nihayet karşımıza yer yer altın gibi parıldayan bir kaya içine oyulmuş bir mağara çıktı: Evet, tabaka tabaka, külçe külçe altın vardı her yanda. Bir tabaka kaya, bir tabaka altın, bir tabaka kaya, bir tabaka altın ve böyle devam ediyordu bu. Girintili çıkıntılı yüzey, kandilden yayılan zayıf ışığı yansıtırdı, tepemizde, çok yukarılarda, karanlık bir gecede gökyüzündeki yıldızlar gibi parıldıyordu altın damarları.

Mağaranın ortasında yeni cilalanmış gibi parlayan siyah bir ev vardı. Duvarları garip semboller, yeraltı gölüne giden tünelin duvarlarında görmüş olduklarıma benzeyen şekillerle süslenmişti. Eve doğru yürüdük ve geniş, yüksek kapısından içeri girdik. Burada üzerinde garip garip şekiller bulunan, siyah taştan yapılmış üç tane tabut vardı. Tabutların üstü açıktı. Merakla içlerine baktım ve gördüklerim karşısında soluğum kesildi.

"Oğlum" dedi bize rehberlik eden Reis, "Bunlara iyi bak. Onlar dağların oluşmasından önceki günlerde bizim topraklarımızda yaşayan tanrılarıdır. Denizlerin sahillerimize vurduğu, gökyüzünde değişik yıldızların parıldadığı zamanlarda ülkemizde gezinirlerdi. Bak, çünkü son evrede olanlar dışında hiç kimse görmemiştir bunları."

Büyülenmişçesine baktım, baktım. Karşımda üç tane çıplak, altın kaplı mumya yatıyordu. İki erkek ve bir kadın. Büyüklükleri hayrete düşürmüştü beni. Kadın yatarken bile en az üç metre boyunda vardı. Erkeklerden daha iri olanı dört buçuk metreden aşağı değildi. Kafaları geniş ve tepeye doğru hafif koni biçimindeydi. İnce dudaklı ağızları küçük, çeneleri uzun ve dardı. Burunları uzun ve ince, gözleri ise düz bir çizgi halinde ve içeri çöküktü. Sanki ölmemişler, uyuyorlardı. Sessizce hareket ediyor, onları uyandırmaktan korkuyormuşçasına fisiltıyla konuşuyorduk. Tabutun yan tarafında bulunan kapağın üzerinde gökyüzünün kabartma bir haritası vardı, fakat yıldızların görünüşü ne kadar da garipti. Astroloji üzerindeki çalışmalarım sonucu, karanlık gökyüzündeki şekilleri oldukça yakından tanırdım; fakat bu çok

farklıydı.

Kıdemli Reis bana dönüp, "Son evreye geçmek, geçmişini görüp geleceği öğrenmek üzeresin. Karşılaşacağın gerilim çok fazla olacak. Bazen bu evrede pek çok kimse başarısızlığa uğrar ve ölür; yani, başaramazsan bu varoluş boyutundan gidebilirsin" dedi, "Anladın mı?"

"Evet" diye yanıtladım. İki tabutun arasında bulunan bir kayanın yanına götürdüler beni. Söylediklerine uyarak sırtım dimdik, avuç içlerim yukarı dönük, lotus duruşunda oturdum kayanın üzerine.

Dört tane tütsü çubuğu yakıldı, her tabut için bir tane ve bir de benim için. Reisler ellerinde birer yağ kandili, dışarı çıktılar. Ağır siyah kapının kapanmasıyla birlikte, binlerce yıllık ölümlerle birlikte tek başıma kalmıştım. Bir süre sonra yanımda duran yağ kandili cazırdarak söndü. Fitili kırmızılaşarak birkaç dakika için için yandı ve sonra o da söndü.

Kayanın üzerinde sırtüstü uzandım ve yıllardır bana öğretilmiş olan özel soluk alma yöntemini uygulamaya başladım. Sessizlik ve karanlık boğucuydu. Gerçekten tam bir ölüm sessizliği bu.

Birdenbire bedenim kaskatı kesildi, kaslarım dondu sanki. Kollarım ve bacaklarım uyuşup buz kesti. Güneş ışığından yüz elli metre aşağıda bulunan eski bir mezarda ölmek üzere olduğum hissine kapıldım. İçimde şiddetli bir ürperme ve rahatsızlık vardı. Sonra mezar yavaş yavaş yüksek bir dağ geçidine vuran ay ışığı gibi gümüş rengi bir ışıkla dolmaya başladı. Sağa sola sallandığımı, yükseldiğimi ve sonra bir yerlere düştüğümü hissettim. Bir an için, bir uçurtmanın içinde sandım kendimi. Sonra fiziksel bedenimin üzerinde yavaş yavaş yüzdüğümü fark ettim. Sanki uykudan uyanmışım gibi bir hareket gelmişti üzerime. Bir duman gibi, hissedilmeyecek kadar hafif bir rüzgârda sürükleniyor gibiydim. Başımın üzerinde, altından bir kâseye benzeyen bir parlaklık gördüm. Nabız gibi atan, gümüş mavisini renginde, hayat dolu bir kordon uzanıyordu bedenimden.

Cesetlerin arasında, şimdi tıpkı onlar gibi sırtüstü yatmış dinlenen bedenime baktım yukarıdan. Benim küçücük bedenim ile o dev bedenler arasındaki fark yavaş yavaş görülmeye başlamıştı. Merakla inceliyordum durumu. Çağdaş insanlığın o önemsiz kibirliliğini düşündüm ve materyalistlerin bu koskocaman şekillerin varlığını nasıl izah edeceklerini merak ettim. Fakat o anda düşüncelerimi bir şeyin rahatsız ettiğini fark ettim. Artık yalnız değilmişim gibi hissediyordum kendimi. Sözcüklerle açığa vurulmamış parça parça düşüncelerle, kesik kesik konuşmalar geliyordu bir yerlerden. Kafamda oraya buraya dağılmış görüntüler yanıp sönmeye başladı. Çok uzaklarda bir yerde, sanki birisi çok büyük, boğuk sesli bir çan çalıyordu. Ses yavaş yavaş yaklaştı ve az sonra kafamın içinde çalınmaya başladı. Rengarenk ışık damlacıkları ve aniden parlayıp sönen, bilinmeyen renkler görüyordum. Astral bedenim sarsılıyor, bir kış fırtınasına yakalanmış yaprak gibi sürükleniyordu. Kırmızı, sıcak bir acı, şiddetle çarpıyordu bilincime. Kendimi yalnız ve terk edilmiş hissediyordum; yıkılmak üzere olan bir alemde kaybolmuş bir eşya gibi. Derken üzerime siyah bir sis çöktü ve bu dünyaya ait olamayacak bir dinginlik kapladı her yeri.

Aradan ne kadar zaman geçti bilmiyorum. Beni kucaklayan o zifiri karanlık ağır ağır dağıldı. Bilmediğim bir yerlerden kayalara çarpan, köpüren denizin sesi, dalgaların sürüklediği çakılların çıkardığı hışırtılar geliyordu. Tuz yüklü havanın, deniz yosunlarının kokusunu duyabiliyordum. Sonra çevremi seçebilmeye başladım. İyi tanıdığım bir manzaraydı bu: Güneşin ısıttığı kırların üzerinde, keyifli keyifli sırtüstü yere uzanmış, tepemdeki palmiye ağaçlarını seyrediyordum. Fakat bilincimin daha başka bir bölümü, hayatımda hiç deniz görmemiş, palmiye ağacı diye bir şey duymamış olduğumu söylüyordu! Az ötede bulunan bir koruluktan, kahkahalarla gülen insan sesleriyle birlikte, güneşten bronzlaşmış neşeli bir grubun yaklaştığını gördüm. Devler! Aşağıya baktım ve kendimi de bir "dev" olarak gördüm. Astral beynimle şunları algılıyordum: Yüzlerce yıl önceydi. Dünya

ters yönde ve güneşe daha yakın bir yörüngede dönüyordu. Günler daha kısa ve daha sıcaktı. İnsanlık o zamanlar daha gelişmiş olup, şimdikinden daha fazla bilgiye sahipti. Sonra uzayın derinliklerinden gelen başıboş bir gezegen dünyaya hafifçe çarpıp geçti. Dünya bu çarpışma sonucu yörüngesinden çıkıp, güneşten biraz daha uzaklaştı ve ters yönde dönmeye başladı. Rüzgârlar çıktı, farklı çekim güçleri suları etkisi altına aldı; seller, tüm dünyayı kaplayan seller oluştu. Her yer sarsılıyordu. Karaların bir kısmı denizlerin altında kaldı, bir kısmı yükseldi. Tibet'in bulunduğu sıcak ve güzel ülke bir deniz kıyısı olmaktan çıktı ve denizden dört bin metre kadar yükseldi. Ülkede öfkeli lavlar püsküren heybetli dağlar vardı artık. Çok uzaklarda, dağlık bölgelerde derin yarıklar açıldı. Aslında bu kitapta yazılmayacak kadar çok şey var ama "astral evreler"e ait bilgilerimizin bir kısmı yayınlanmak için fazlasıyla kutsal ve gizli.

Bir süre sonra görüntülerin yavaş yavaş zayıflayıp karmarmaya başladıklarını fark ettim. Hem astral, hem de fiziksel bilincim kaybolmaya başlamıştı. Az sonra son derece huzursuz hissediyordum kendimi, üşümüşüm de. Evet, kayaların içine oyulmuş bir hücrenin dondurucu karanlığında tek başıma bir kayanın üzerinde yatıyordum. Sonra kafamda birtakım telepatik düşünceler belirdi. "Evet, bize geri döndün. Geliyoruz." Dakikalar geçti ve silik bir parlaklık yaklaştı. Yağ kandilleri. Üç yaşlı reis.

"İyi basardın oğlum. Üç gündür burada yatıyorsun. Artık gördün orayı. Öldün. Ve yaşıyorsun."

Açlık ve yorgunluktan iki yana sallanarak, her tarafım tutulmuş ayaklarımın üzerine dikildim ve hiçbir zaman aklımdan çıkmayacak olan bu odadan dışarı çıktık. Açlıktan bayılmak üzereydim. Kafam da karmakarışık olmuştu. Tıka basa doyana kadar yedim, içtim. O gece uyumak için yatağıma girdiğimde, önceden kehanet edildiği gibi kısa bir süre sonra, Tibet'i terk etmek ve garip yabancı ülkelere gitmek zorunda olduğumu biliyordum. Şimdi bu ülkelerin, benim o zamanlar mümkün olabileceğini düşündüğümünden çok daha garip olduklarını söyleyebilirim!

18 *HOSCAKAL TİBET*

Birkaç gün sonra, Rehberim'le birlikte Mutluluk Nehri'nin kıyısında otururken, yanımızdan atını dörtlü süren bir adam geçti. Kaygısızca bize bir göz atıp Lama Mingyar Dondup'u tanıyınca öyle sert bir duruş yaptı ki, atının ayakları altındaki toz, girdap gibi döne döne havaya kalktı.

"En Değerli Kişi'den Lama Lobsang Rampa için bir mesaj getirdim." Torbasından bana hiç de yabancı olmayan o ipekli kutlama eşarbına sarılmış uzun bir paket çıkardı. Üç kez yere eğilip beni selâmladı, paketi verdi ve sonra geri geri yürüyüp atına binerek dörtlü uzaklaştı.

Artık daha rahattım; Potala'nın altında geçen olaylar kendime olan güvenimi artırmıştı. Paketi açtım ve mesajı rehberime vermeden kendim okudum.

"Sabahleyin Mücevher Parkı'na En Değerli Kişiye gitmem gerekiyor. Sizin de gelmenizi istiyorum."

"Normal olarak, Değerli Koruyucu'nun sözleri üzerinde tahminde bulunulmaz Lobsang, ama senin kısa bir süre sonra Çin'e gitmek üzere buradan ayrılacağını ve benim de, sana söylemiş olduğum gibi, çok yakında Gökler Ülkesi'ne geri döneceğimi hissediyorum. Bırak da bu günden ve geri kalan kısıtlı süreden mümkün olduğu kadar yararlanalım."

Sabahleyin Mücevher Parkı'na giden, o çok iyi bildiğimiz yolda yürüyorduk. Hem Lama Mingyar Dondup'un, hem de benim kafamda, bunun Mücevher Parkı'na birlikte yaptığımız yolculukların sonuncusu olacağı düşüncesi vardı. B-

düşünce yüzüme herhalde güçlü bir biçimde yansımıştı ki, Dalay Lama ile karşılaştığımda şöyle dedi bana: "Ayrılma vakti her zaman için zor ve sıkıntı yüklüdür. Ülkemiz işgal edildiği zaman, bu bahçede saatlerce meditasyon yapıp, gitmenin mi kalmanın mı daha iyi olacağını düşündüm durdum. Her ikisi de bazıları için acı verici olacaktı. Senin yolun doğruca ileriye gidiyor, Lobsang. Ailen, arkadaşların, ülken, hepsi geride kalmalıdır. Sana önceden de bildirilmiş olduğu gibi, önündeki yolda zorluk, eziyet, yanlış anlama ve inançsızlık var. Bunlar hoş olmayan şeyler. Batılılar'ın yolları çok değişiktir. Sana daha önce de söylemiştim, onların bilim adamları da yalnızca kendi yapabildikleri şeylere, yalnızca laboratuvarlarında deneyden geçirebildikleri şeylere inanıyorlar. Ve en üstün bilimi, Gerçek Benlik Bilimi'ni yok sayıyorlar. Evet, beş gün sonra Çin'e gitmek üzere buradan ayrılman için gerekli hazırlıkları yaptırıldı."

Beş gün! Ben beş hafta bekliyordum en az. Rehberim'le birlikte dağa doğru tırmanırken aramızda herhangi bir konuşma geçmedi.

Manastırdan içeri girince Rehberim, "Anne ve babanı görmene gerekiyor, Lobsang. Ben bir haberci yollarım" dedi.

Anne ve babam ha? Lama Mingyar Dondup bana bir ane, babadan çok daha fazla bir şeyler olmuştu. Halbuki kısa bir süre sonra, ben Tibet'e geri dönmeden o bu hayattan göçüp gidecekti ve o zaman onunla ilgili görebileceğim tek şey, Yeniden Bedenlenmiş Kişiler Salonundaki altın kaplama mumyası olacaktı.

Beş gün! Dopdolu günler! Üzerime giyip denemem için Potala Müzesinden bir takım Batılı giysisi getirildi. Aslında Çin'de bu elbiselerden giyecek değildim, lama giysilerim daha uygun olurdu orada, ama diğer lamalar bunların içinde nasıl olacağımı görmek istiyorlardı. Ne biçim şeylerdi bunlar! Bacaklarımı sıkı sıkı kavramış kumaştan dar borular; öyle dardılar ki, eğilmeye dahi korkuyordum. Artık Batılıların neden lotus duruşunda oturamadıklarını iyice anlamıştım: Giysileri çok dardı. Bu sınıksız borularla hayatın ne ka-

dar zor geçeceğini düşünüyordum. Üzerime beyaz bir örtü örtüp, boynumun çevresine kalın bir kurdela bağladılar ve de üstelik sanki boğacaklarmış gibi sınıksız çektiler uçlarını. Sonra bunun üzerine de, Batılılar'ın içine eşyalarını koyduklarını söyledikleri yamalı bir başka kumaş parçası geçirdiler. Fakat en kötü sürpriz daha gelmemişti. Sonunda, ayaklarımın üzerine kalın ve ağır "eldivenler" geçirdiler ve metal uçları olan siyah bağlarla sınıksız bağladılar ayaklarımı. Linghor Yolu'nda elleri ve ayakları üzerinde sürünen dilenciler, bazen bunlara çok benzeyen eldivenler geçirirlerdi ellerine, fakat onlar bile ayakları için Tibet'in o güzel keçe botlarını kullanacak kadar akıllıydılar. Birkaç saat içinde sakat kalacağımı ve bu yüzden de Çin'e gidemeyeceğimi düşünüyordum. Bu arada yuvarlak kenarlı, içi dışına çevrilmiş siyah bir kâse kondu başımın üzerine ve bana artık tam anlamıyla bir Batılı aristokrat gibi giyinmiş olduğumu söylediler. Bana öyle geliyordu ki, bir insan bu şekilde giyindikten sonra artık >ndan bir iş beklenemeyeceğinden, herhalde çok boş zamanı olurdu.

Üçüncü gün, bir Reis olarak eski evime gittim. Anne ve babam beni karşılamak üzere evdeydiler. Onurlu bir ziyaretçiydim artık. O günün akşamı bir kez daha babamın çalışma odasına gittim ve Aile Kitabına rütbemi yazıp, imzamı attım. Sonra, çok uzun bir süreden beri gerçek evim olan manastıra doğru yeniden yola koyuldum.

Geri kalan iki gün çok çabuk geçti. Sonuncu günün akşamı Dalay Lama'yı ziyaret ettim, vedalaştım ve hayır dualarını aldım. Ondan ayrılırken bir ağırlık vardı içimde. Onu yeniden göreceğim zaman her ikimizin de çok iyi bildiği gibi, o ölmüş olacaktı.

Sabahleyin günün ilk ışıklarıyla birlikte yola çıktım. Ağır ağır, isteksiz. Yine evsiz kalmıştım, yine bilmediğim yerlere gidiyordum. Öğreneceğim o kadar çok şey vardı ki! Dağın tepesindeki geçide ulaştığımda, Kutsal Kent Lhasa'ya son kez uzun uzun baktım. Potala'nın tepesinde yalnız bir uçurtma uçuyordu...